Aus

der Bibliothek der k. k.
Theresianischen Akademie
in Wien

angekauft am 17. Februar 1899.

(Erlass des Curatoriums ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢
✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ✢ ddo. 31. Jänner 1899.)

V III 3

Incunabel

Tractatus ſacerdotalis de ſacramentis deqȝ diuinis officiis. et eorū adminiſtrationibus.

Prologus

Medice cura teipſuȝ. Luc. iiij. ca. Sic ait Grego. ꝑma pte ſui paſtoral. c. ij. Quiſ aūt cogitationū vulnera occultiora neſciat eē vulneribꝫ viſceruȝ. Nimiꝝ videt medicū ſpūalē multo ſubtilioreȝ debere fore medico corpali. q̇ vt bn̄ curet vicia. multa ꝑitia opꝫ. pſertim vt vim pigmētoꝝ ſpūalium ꝯſiderans pri⁹ q̄ ceteros curare deſideret. circū quasq; regulas medicine cognoſcat Alioq̇n ſi artis ſpūal imperitus ꝛ in ſeipo ignorātie ꝯfoſſus vulneribꝫ alios mederi ꝓperet. audire nō imerito merebit. medice cura teipm. Magna quippe ſtulticia ē (vt idē ait Gregori⁹) ſi aliquis alios mederi ꝓperat. qui ꝛ ip̄e in facie vuln⁹ portat. Et maxima plane demētia eſt (vt inq̇t in paſtorali. ca. ij.) dum hi q̇ nequaq̄ ꝑcepta ſpiritualia cognouerūt. cordis ſe medicos profiteri non metuunt. dum qui pigmentoꝝ vim neſciūt. videri medici carnis erubeſcūt. Recte igitur cuilibet taliuȝ dicitur. Medice cura teipſuȝ. Quos igitur medicos cordiū appellare ad pn̄s melius ꝯuenit q̄ curatores animaꝝ. ipſos videlicet rectores eccleſiaꝝ quibꝫ ille theſaurus eſt traditus pro quo non parcet deus pater qui proprio filio ſuo non pepercit. vt dicitur ad Romanos. viij. Quibus etiaȝ ille vulneratus qui incidit in latrones curanduſ fouenduſq; a ſamaritano relictus eſt Luce. x. Unicuiq; eīm ipſorum dicitur. Curam illius habe. Et rurſus deus ꝑ prophetam. Cuſtodi viruȝ iſtuȝ. qui ſi lapſus fuerit. anima tua erit pro anima ipſius Porro dn̄s per Ezechielem iij. ꝛ. xxxiij. ca. cōminatur cuilibet curatori. dicens. Sanguinem eius de manu tua requiram. quaſi di. quia vita ꝛ mors ſubditorū poſita eſt in manus prelatoꝝ. Unde dicitur Judith. viij. Ex nobꝫ pendet anima illoruȝ. Hac itaq; ſentētia cōmonitus q̇ſq; ꝑlatoꝝ et rectoruȝ penſet periculum ſui regiminis. et artē doctrinamq; diſcat ſpūalis curationis. quatenus in ſe ignorantie curare poſſit vulnera. et in ſubditoꝝ cordibꝫ ꝑ ſanā doctrinā ꝛ ſalubrē penitētiaȝ

ſciat ſanare ꝯtagia delictoꝝ.
Ne (quod abſit) dum ſanan-
di regulas neſciat. ⁊ ad ſanan
dū ꝯmiſſos ſubditos feſtiet.
iuſte ſibi obijci audiat de eiſ-
dē. Medice cura teipm. Re
cte nāqȝ plato ignorāti dicit.
vt ꝑus i ſe ſufficientē artē cu
rādi ſpūaliuȝ morboꝝ habe-
at ꝙ̄ emplaſtꝝ ſanādis vulne
rib⁹ adhibeat. Nā vt ait Gre.
i regiſ. Uerecundū ē ⁊ dicere
pudet ꝙ ſacerdotes ducatuȝ
arripiūt q̄ exordiū rligioſe vi
te nō nouerūt Licȝ i q̄buſdā
catholicis myſterijs ignorā-
tia tolerāda foret. eo ꝙ in ple-
riſqȝ melius ē nephare ꝙ̄ cu-
rare. In q̄buſdam etiā iuxta
Auguſtinuȝ in lib. de verbis
dn̄i meli⁹ ē fidelis ignorātia
ꝙ̄ temerata ſciētia. In eccle
ſiaſticis tamē miniſterijs or-
dinādis diſponendiſqȝ oīno
dānabil' ē. De q̄b⁹ ē illd ꝟbū
apl'i. i. ad Chor. xiiij. Si q̄s
āt ignorat ignorabit' Ordis
nāqȝ ignorātia. q̄ videlicet or
dine q̄ q̄d agēdū eſt in eccl'ia
ꝯturbat negocioꝝ naturam
formāqȝ meritoꝝ. Nam ſta
tut' facere iniuriā vl' cōtraire
nō eſt intelligere ſȝ errare. vt
inqu it Ambro. ſup Bti im-
maculati. Hinc eſt ꝙ domi-
nus requirit ſeruū prudenteȝ
quem ꝯſtituit ſup familiā ſu
am Matth. xxiiij. Prudēteȝ
dixero. vt ſciat quo ordine. q̄
ſenſu. quo modo. quo fine q̄c
q̄d gerēduȝ ſit. Alioquin ſi ce
cus ceco ducatū p̄ſtet nonne
ambo i foueā cadunt Mat-
thei. xv. Non eīm cecus cecū
ducere poteſt. ſic nec indiſcre
tus plat⁹ ſubditū indiſcretuȝ
poteſt ꝑ viam ducere ſalutis
Et qm̄ his ꝑiculoſis tempi
bus in plurib⁹ eccleſijs ꝯtra
ſancta īſtituta i admīſtrādis
ſacramentis q̄ ſunt inſtrumē
ta ſpūalis curatōis. pleroſqȝ
nō tā erraſſe ꝙ̄ variaſſe circa
eadeȝ cognouim⁹. adeo vt ve
ra ſit illa rabanēſis ſententia.
Cōmune eſt medicoꝝ ſp cir
ca egritudies variari. Unde
ſi tres vl' q̄ttuor medici veni
unt ad infirmū. nunq̄ȝ in aſſi
gnatōe vel exhibitōe cure cō
ueniūt. Hec ille. Et hoc ideȝ
ꝙ̄ veꝝ ſit heu nr̄is tpib⁹ res
fidelib⁹ ſubiecta populis q̄ti
diana experientia clarius ma
nifeſtat. Profecto ſiquidē cū
aliquod ſacramentoꝝ admi-
niſtrandum ſit in eccleſia dei
vix dyoceſis totius clerus in
ipſo ritu et canonice tradēdo
cōcordat aut conueuit Sed nūc in hac

verte duo folia

nūcī hac eccleſia hic addit . i alia ille minuit . Jlle p̄ponit poſtponēda . ille poſtponit p̄ ponēda . Jlle bn̄dictioꝫ ꝑſua det . ille neq̄ꝫ aſſerit . Jlle corrigit librum tanq̄ꝫ deuium et erroneum . Jlle corrigit corrigentē tāq̄ꝫ ignarū . Sic prelati mutua diſcrepatōe collidē tes . nō ſine graui ſcādalo animos ſubditorum ī ꝯfuſiōis labyrinthū p̄cipitāt et demergūt . Porro nos Staniſlauſ dei et ap̄lice ſedis gr̄a epus poſnonienſis paterna ſollicitudine paſtoral' officij excitati inter tot fluctiuagos excurſus viā cupiētes oñdere certiorē . p̄ſentē tractatū de ammi niſtrādis rite eccl'iaſtic' ſacramētis . celebrādiſq̄ꝫ miſſaruꝫ ſolēnijs ⁊ cēſuris eccl'iaſticis canōice obſeruādiſ . ꝑ venerabilē virū magiſtrū Nicolaum de ploue decretorū doctorem capellanū noſtrū deuotū fideliter collectū . ⁊ plena diſcuſſione maſticatū . de fratrū nr̄orum poſnoniēſis capituli cō ſilio et aſſenſu . preuia deliberatōe approbatum . omib⁹ et ſingulis rectorib⁹ eccleſiaruꝫ parochialiū habendū et tenēdum ad vngueꝫ ꝑfecte p̄cipimus et mādamus . volentes

ſm ip̄m ī admiſtrādis ſacramentis . celebrandis officijs cēſuriſq̄ꝫ ob ſuādis oēs ⁊ ſingulos dirigi ⁊ gubnari Statuētes q̄ ſi (quod abſit) quiſpiam ꝑ archidyaconū noſtrū aut ꝑ teſtes noſtros ſynodales tēpore viſitatiōis reptus fuerit qui ſm dicti tractatus formā . modū et diſpoſitionē ſe nō geſſerit ī omibus ſupradictis . aut qui eundeꝫ nō habuerit pre manib⁹ . penā ſynodalem irremiſſibiliter ꝑſoluē dam ꝑ prima vice ſe nouerit incurſurum . pro alijs vicibus ad arbitriū n[illegible]rū de cetero puniendum .

De ſacramētis ī genere .

Quoniam natura hūana p⁹ lapſū ꝯſiderata ſub alligatiōe pc̄ti maxime eget gratia dei . ꝑ quā ab illa infectiōe peccati purget . ⁊ ad ſtatū originalis iuſticie reducat . iuxta illō . Omēs peccauerūt ⁊ egēt gr̄a dei . ad Ro . iij . et . v . c . Talis aūt gr̄a purgās infectōeꝫ in tribus ꝯſiſtit . que vnicuiq̄ꝫ ſunt neceſſaria ad ſalutē . q̄ ſunt fides . bona operatio . et fidei ſacramēta . Hec autem tria ſm hugonē de ſacramēt'

li.i.ꝑte.x.ita ſibi coherẽtvt ſa
lutis effectũ hr̃e nõ poſſint ſi
ſil' nõ fuerint.qꝛ fides nec ha
bet meritũ ſi dũ põt oꝑari ne
gligit. Iuxta illud Iacob.ij.
Fides ſine operibꝫ mortua ẽ
Nec bonũ opuſ aliq̃d eſt ſine
fide.ſine q̃ ĩpoſſibile eſt place
re deo.ad Heb.xi. Et rurſus
fides operãs hoĩem ſctifica
re nõ ſufficit ſi eã q̃ ĩ ſacramẽ
tis dei ꝯſiſtit ſctificatõez ꝯtẽ
nit. Nec Hugo. Hinc eſt ꝙ
ꝟtus ſacramẽtoꝝ eccl'iaſtico
rũ ꝓ ſalutari ꝓfectu multũ eſt
nobis neceſſaria.cũ ipſa ſint
occaſio ⁊ auxiliũ noſtꝝ a pec
cato reſurgendi. et ĩ ipis tota
medicina noſtrꝫ vulneribꝫ ſa
lutaris ꝯſiſtit.ſc̃m Tho.ĩ cõ
pẽdio theologice veritatꝫ.li.
vi.c.i. nõ ꝙ ĩ eis gratia ſubie
ctiualiter ꝯtineatur. vl' cauſa
liter ꝑ ea efficiatur.cum in ſo
la anima habeat collocari.et
a ſolo deo infundi.ſed quia ĩ
illis ⁊ ꝑ illa illam gratiã cura
tionis a ſummo medico ihu
xp̃o oportet haurire.eo ꝙ nõ
alligauit ſuam potẽtiã deus
ſacramentis q̃n etiam ꝑ aliaꝫ
viam gratiã ꝯferre valeat ſc̃m
Mr̃ gr̃m ſniarum.li.iij.diſt.i.ꝓ
pter quod deus ſanãs ⁊ iuſti
ficãs pctõrem iuſtificat ipm
auctoritatiue.ſacramenta vo
effectiue ꝑ gr̃az ĩ eis tãq̃ȝ ĩ vaſ
ſis ꝯtentam.

¶ Quid ſit ſacr̃m ⁊ q̃t ſint.

LIcet aũt
ſacr̃m multꝫ modis
diffiniat̃. tñ ſc̃m do
ctoꝝ ꝯmunẽ ꝯcordiã ſic diffi
nit̃ in lib.de doctrina xp̃iana
Sacr̃m ẽ inuiſibilis gr̃e vi
ſibilis forma.ita ꝙ eiꝰ ſil'itu
dinẽ gerẽs ⁊ cã exiſtat. Ex q̃
diffinitõne habent̃ drñie ſa
cramẽtoꝝ veterꝫ ⁊ noue legis
Illa eñ q̃ figurabãt nõ effici
ebãt.q̃a gr̃am ſignificabant
quã tñ nõ efficiebãt. Sacra
mẽta noue legis ſũt.vij. Ba
ptiſmus.ꝯfirmatio.euchari
ſtia.extrema vnctio.peniten
tia.ſacer ordo ⁊ mr̃imonium
Iſta aũt ſunt tanq̃ȝ ſufficien
tia ꝑ xp̃m ordiata ĩ remediuꝫ
eccl'ie militãtꝫ. ¶ Sed circa
hoc ꝯſiderandũ eſt Primo ꝙ
quedã data ſunt in remediuꝫ
vniꝰ ꝑſone.q̃dam ĩ remediuꝫ
totiꝰ eccl'ie. Illa q̃ data ſunt ĩ
remediũ vnius ꝑſone ſũt tri
plicia. Quedã eñ data ſunt ĩ
remediũ ad intrãduꝫ eccl'iaꝫ
ſcꝫ baptiſmus. Quedam ad
egreſſum de eccl'ia.vt ẽ extre
ma vnctio. Quedã ad ꝓgreſ

ſum in ea. ⁊ hoc dupl'r. Uno mō ad executōem ꝟtutis. vi/delicet vt nō a mal' ſupemur. ⁊ q̄ntum ad h̄ eſt cōfirmatio. vl' vt bonis adhereamꝰ. ⁊ q̄ntuȝ ad h̄ eſt eucbariſtia. Alio modo in repatōeȝ ꝟtutis. q̄a ip̄m hoīeȝ i pugna ſp̄uali aliquo mō ꝯtigit ledi. ⁊ ſic ē pe/nitēcia. Si autem i remediū totius eccl'ie. h̄ pōt eē duobꝫ modis. aut ad remediū mul/tiplicatōis ſp̄ualis ⁊ ſic eſt ordo. aut ad multiplicatōeȝ naturalē fideliū. ⁊ ſic eſt mr̄imoniū. Quidā aūt etiā recipiūt numeꝝ ſacramentorū ſm adaptatōem virtutum. vt fidei corr̄ndeat baptiſmus qui eſt ſacramentū fidei. Spei extrema vnctio p quaȝ p̄paramur q̄dammodo ad futurā gl'iaȝ Charitati eucbariſtia. Pru/dentie ordo Juſticie penitentia. Tpantie matrimonium. Et fortitudini confirmatio. Adaptanť etiam diuerſis generibꝫ culpaꝝ. vicioꝝ ⁊ penarū. vt baptiſmus ſit ꝯ culpaȝ origiualē. Penitētia ꝯ actua/lē ⁊ mortalē. Extrema vnctō ꝯ venialē. Ordo ꝯ ignorātiā Mr̄imoniū ꝯ ꝯcupiſcētiam Cōfirmatio ꝯ infirmitatem Eucbariſtia ꝯ maliciā. q2 eſt ſacramētuȝ charitatis que ꝯ ſe oppōiť malicie. Hec ſcūs Tho. ſup. iiij ſniaꝝ. di. ij. q. ij

Scd̄o credendū ⁊ ꝯſide/randū eſt ꝙ ſolus deꝰ fuit in/ſtitutor ſacramentoꝝ. ⁊ q̄daȝ ante aduentuȝ vt matrimonium ⁊ pniam. ſed hec duo cō/firmauit i nouo teſtamento dum pniam predicauit et nuptijs interfuit. Q, autē diciť ꝙ Jacobꝫ inſtituit penitentiam Jaco. v. Cōfitemīi alterutrū pctā veſtra. non eſt veriſimile. q2 p illa verba nō intendebat aliq̄d ſacr̄m inſtituere. ſed ꝓmulgare cū nō fuiſſ; auctoritas īſtituēdi aliquod ſa/cramētū apd̄ Jacobū. Itē extrēa vnctio īſtituta ē Mar. vi vbi legiť ꝙ apoſtoli vngebāt egros m'ltos ⁊ ſanabāť. Cō/firmať aūt ꝙ h̄ nō fecerūt virtute ꝓpa. ſed autoritate Jh̄u chriſti illam virtuoſaȝ vncti/onem inſtituētis p illa verba Jaco. v. Infirmať q̄s ex vo/bis īducat p̄ſbiteros ⁊c̄. Si/mili mō intelligēdū ē ſicut d̄ pnia dictū ē. ſ. ꝙ p illa verba vnctōem ꝓmulgauit ⁊ docuit faciēdam. nō autē inſtituit Itē ordo inſtituť eſt cuȝ xp̄s dixit Matth. xxvi. hoc faci/te in meam cōmemorationē.

Et Joh. xx. Quorum remiſeri-
tis pctã. Hec em̃ duo ptinẽt
ad ordinẽ ſacerdotalẽ. ſ. ptãs
dimittendi pctã reſpectu cor
poris xpi myſtici. et ptãs ꝯſe
crãdi reſpectu corpis xpi ve
ri. Hec Scot⁹. Itẽ ꝯfirma
tio inſtituta ẽ p h ꝙ xps impo
ſuit manus puulis. Itez ba
ptiſm⁹ inſtitut⁹ eſt p xpm. qñ
ipe ſe baptizari fecit a Johe.
et aplis formã dedit dicens.
Eũtes i mundũ vniuerſum
pdicate euãgeliũ. baptizãtes
eos i no. pa. et fi. et. ſ. ſ. Itẽ eu
chariſtiã inſtituit in cena vlti
ma i qua aplos ꝯmunicauit
¶ Tercio ꝯſiderãdũ ẽ ꝙ ſm
ſctm̃ Tho. ſup. iiij. ſniarum. di.
i. q. iiij. ar. iij. efficacia ſacrorum
ẽ ex tribꝫ. ſ. ex inſtitutõe diui
na tãꝙ ex cauſa pncipali agẽ
te. ⁊ ex paſſiõe chriſti ſicut ex
cauſa primaria meritoria. et
fide ecclie ſicut ex ꝯtinuatiõe
inſtrumẽti pncipaliter agẽtꝫ.
et h ẽ quod dicit glo. ſup illd
ad Ro. v. In ſimilitudinẽ p
uaricatiõis Ade. Q, a latere
xpi pfluxerũt ſacra p q ſalua
ta eſt ecclia. ¶ Quarto ꝯſide
rãdũ ẽ ꝙ quedã ſacra ſunt ne
ceſſaria. qdã volũtaria. i. q. i.
c. remiſſionẽ. §. ſed notãdum
Nam ſacramẽta neceſſitatis
ſunt iſta. Baptiſm⁹. ꝯfirma
tio. penitẽtia. vltima vnctio.
corpus xpi. Et dicunt ſacra
mẽta neceſſitatis ido. qa ſine
iſtis hõ nõ pt ſaluari ſi ex cõ
tẽptu obmittãtur et hri pñt.
Sacrm vo baptiſmi i neceſ
ſitate a qcũꝙ pt recipi. dum
mõ i forma eccle ꝯferat. de ſũ.
tri. ⁊ fi. catho. c. i. i fi. ⁊ de ꝯſe.
diſt. iiij. a quodam. Et etiam
penitẽtia. nã cõfiteri poſſum
cuicũꝙ in neceſſitate. iuxta il
lud. Cõfitemi alterutrum pecca
ta veſtra. nõ tamẽ heretico vl
excõmũicato. Sacra vo vo
lũtaria ſunt illa que obmitte
re nõ eſt peccatũ. q dicunt ſa
cramẽta dignitatꝫ. i. q. i. §. ſed
notandũ. vt ſunt ordies q a
dignioribꝫ ꝯferũt. i. ab epis.
vel qꝛ nõ niſi digni ad ordies
aſſumẽdi ſũt. Itẽ mrimoniũ
ſine hmõi ſacris bene poſſu
mus ſaluari. xxij. q. iiij. §. vl
timo. ad finẽ. Hec omia ha
bent i glo. i. ca. veniẽs. de trãſ
actionibus.

¶ De ſacramẽto baptiſmi.

Niſi quis
renat⁹ fuerit ex aq
⁊ ſpũſctõ. nõ pt in
trare regnũ dei Johã. iij. Et
de ꝯſe. diſt. iiij. filius dei. Si

cut dicit Guido de bap. de cõ
ſe. di. iiij. placuit. poſt Auguſ.
Corpus nõ fecit aiam pecca
tricē. ſed peccatrix aia corru
ptibilē carnē fecit. Peccauit
quidē aia pmi hoīs. ⁊ p pctm̄
corrupit carnē. poſtea vo ca
ro cū nõ poſſet ſe vīdicare ex
toto ī iſta aia voluit vindictā
ſumere de qlibet aīa ꝯſimili
ſcȝ vt qͣcito ſibi īfunderetur
aia. ex ipa. i. ex eiꝰ corruptõne
innaſcit pctm̄ in ipſa anima
hoc autem eſt pctm̄ origina
le. quod qͣdē aīe imputat cuȝ
quadā digna retributiõe in
naſcat anime. Quoniaȝ igit
ab h pctõ nõ potuimus pfe
cte liberari niſi p baptiſmuȝ.
in quo aia noſtra quodāmõ
renaſcit ſpūaliter. ⁊ que natu
ra fuit filia ire dei fit filia a do
ptõis. Ideo ſaluator veniēs
ī mundū proclamās neceſſi
tatē huiꝰ ſacramēti baptiſmi
dixit. Niſi quis renatus fue
rit ex aqua. Glo. ſ. exteriꝰ ab
luendo corpus. ⁊ interiꝰ ſpiri
tuſancto mūdādo animam.
nõ poteſt intrare ⁊c. Ex q pa
tet neceſſitas huiꝰ ſacramēti.
Et quia baptiſmus ē ianua
omniū ſacramentoꝝ. ideo de
ipſo pmo vidēdū ē. Erit au
tē triplex ꝯſideratõ circa iſtd
ſacramētū. Primo videbit d
ipiꝰ ſubſtātialibꝰ. Secūdo d
ipſius accidentalibꝰ. Tercio
de ipſius cautel. Quā tripli
cem ꝯſideratõem circa qͦli
bet ſacramentū in pſenti tra
ctatu ſeruabimus.

¶ Baptiſmꝰ quõ diffiniat

Diffinitur autē ſic. Baptiſmꝰ
eſt ablutio corporis ex
terius facta ſub forma verbo
rum preſcripta. Quinqꝫ ve
ro ſunt de ſubſtantia baptiſ
mi. Primū eſt intentio. ⁊ ſuf
ficit generalis. ſ. ꝙ baptizanſ
intēdat illd facere quod facit
eccleſia. melius tamen eſt ſi fi
at ſpecialis intentio. ſ. vt ba
ptizans intendat ꝙ baptizā
dus mundet in anima a pec
cato. Similiter requirit in
tētio illius qui baptizatur ſi
eſt adultus. quia inuitus nõ
reciperet ſacramentū. vt dici
tur in ca. maiores. de baptiſ
mo ⁊ eius effectu. circa fineȝ.
Secundū ē fides ipius ba
ptizandi. quia in adultis re
quirit fides ppria. ſed in par
uulis aliena. quia paruuli ba
ptizant in fide eccleſie. Terci
um eſt expreſſio vocalis for
me a chriſto inſtitute. que eſt

hec. Ego te baptizo ĩ nomĩe patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſcti. Circa cuiꝰ ꝓlatõem videat baptizãs ne aliquã dictõꝫ omittat nec etiã addat aliquã vltra. vł ne trãſponat dictões. vł ꝯmutet aliq̃liter noĩa ꝑſonaꝝ. Unde ſi diceret. ĩ noĩe genitoris ꝛ geniti ꝛ ꝓcedentis ab vtroq̃. nõ eſſet baptiſmus. Ité non dꝫ omitti illõ ꝓnomẽ ĩ ꝑncipio poſitũ. ſ. ego. q: licꝫ nõ ſit de forma q̃tũ ad neceſſitateꝫ ſacramẽti ſed ex ꝯſtitutiõe eccleſie. peccaret tñ omittẽs. q̃uis ibi eſſet baptiſmus. Ita notat̃ de baptiſmo ꝛ eius effectu. c. i. vbi etiã dicit̃. imergẽs pueꝝ ꝛ dicẽs. In no. p. et. f. ꝛ ſ. ſ. ꝛ ꝑtermittẽs. ego te baptizo. nõ eſt baptiſmꝰ. Greci autẽ ꝛ ruteni dicũt q̃ exp̃ſſio miſtri. ſ. ego nõ ſit de neceſſitate forme. q̃a ex eo baptiſmꝰ efficaciaꝫ nõ habet. Sed ꝑſona recipiẽs eſt de neceſſitate forme. q: actus ad recipiẽtẽ terminat̃. Ideo differũt a nob in forma q̃tũ ad tria Primo q: ꝑſonã miſtri nõ exꝓmunt ad remouendũ dubiũ ꝓmitiue eccl'ie q̃ efficaciaꝫ attribuebat baptizãti. vt pꝫ. i. Chor. iij. Scd̃o q: ſignificãt actuꝫ ſub tercia ꝑſona cũ optatiuo modo vł ꝯiũctiuo. vt baptizetur ſeruus xp̃i. Tercio ꝑſonã baptizati in nominatiuo exꝓmũt vt dictũ eſt. Utrum ĩpi hic mutẽt de ſubſtãtia forme ita vt oporteat rebaptizare nõ ẽ det̃mĩatũ. ſꝫ certũ ẽ q̃ nr̃a forma ẽ melior. Hec ſanctus Tho. di. iij. q. ij. ar. i. Et licet ĩ ꝓmitiua eccl'ia ex ſpãli ꝯſilio ſpũſſcti baptizauerũt ĩ noĩe xp̃i ꝛ ꝓpt̃ modũ ſignificãdi. q: q̃dãmõ ſm Amb. tota trinitas ĩ h̃ noĩe ĩtelligit̃. ꝛ ꝓpt̃ reuerẽtiã ſignificati vt illud nomẽ celebre ꝛ ꝟtuoſum redderet̃. Ceſſante tñ hac cãiã ñ licet ſic baptizare ſm theologos. Si q̃s tñ eſſet baptizatꝰ ĩ noĩe xp̃i faciẽdũ eſſꝫ cũ eo ſic ĩ alijs dubijs. ex q̃ ñ cẽt ſimplicit̃ det̃mĩatũ ꝑ eccl'iaꝫ talẽ baptiſmũ ñ valere. ita q̃ tal' baptizaret̃ his ꝟbis. Si baptizatꝰ es ego te nõ baptizo. ſi nõdũ baptizatꝰ es ego te bap. ĩ n. p. ꝛ f. ꝛ ſ. ſ. Et idẽ fiat q̃ñ baptizãt̃ ruteni ꝛ greci. q: nõ ꝯſtat illoꝝ formaꝫ ſimpl'r ñ valere. ꝑſerti cũ eccl'ia ſcit ꝛ tolerat eam. nec exp̃ſſe reprobat ¶ Quartuꝫ q̃d req̃rit̃ ad ſubſtãtiã baptiſmi ẽ materia debita. ſ. ablutio ꝑ elementuꝫ aque in toto corpore vł ĩ ꝑte

NB

digniori. Quintū ꝙ illa ablu
tio fiat ab vno ⁊ eodē tp̄e. qn̄
forma ṽboꝝ exp̄mitur. ita ꝙ
vnus ṽba ꝓferat. ⁊ eo tp̄e pu
erū imergat. Iſta aūt imerſio
dꝫ fieri trina vice. niſi neceſſi-
tas magna ſuadeat aliđ face-
re. vel ſi baptizādus eēt adul
tus ꝙ ꝑ ſacerdotē ter immer-
gi nō poteſt. tūc enim ſufficit
trina aſperſio aque. quod ec-
cl'ia ī pluribꝫ locis ſeruat. Et
in paruulis ꝓpter ꝑicula q̄ ac
cidere pn̄t circa totalem im-
merſionē paruuli. Vn̄ graui
ter peccaret q̇ ſemel tm̄ imer-
geret. q2 ꝯ eccl'ie ꝯſuetudineꝫ
faceret. Sciēdū aūt ē ꝙ ſm
Johem pariſiēſeꝫ ſup. iiij. di.
iij. c. iiij. aquā baptiſmi n̄ op-
tet de neceſſitate eſſe ſāctifica
tā. q2 dn̄s ꝯtactu ſue mūdiſſi
me carnis vim regeneratiuaꝫ
aquis ꝯtulit. Sed tn̄ aq̄ de-
bet eſſe ſimplex. ſic ꝙ nō mu-
√ non tet ſpēs aque q̄tumcūqꝫ fiat
ꝯmixtio. Vn̄ pōt fieri baptiſ
mus ī lixiuio vel aq̄ marſ vel
ſulphurea. vel in aqua exp̄ſſa
mūde de luto. Et dico mūde
exp̄ſſa. i. liq̇de ⁊ apparēter. ſic
ꝙ ibi appareat vera aq̄. q2 aq̄
imbibita ſpiſſo luto nō pōt fi
eri ꝯueniēs materia huius ſa
cramēti. Et huius ratio ſm

doctorē ſubtilē vbi ſupra eſt.
quia lotio eſt materia ꝓxima
vel quaſi ꝑ ſe fundamentum
vel ꝑs fundamēti iſtiꝰ ſcifica
tōis. Aq̄ aūt ē materia remo
ta. vn̄ aq̄ imbibita ſpōgie vel
ſpiſſo luto etiā ſi tāgit carneꝫ.
tn̄ n̄ ē ꝯueniēs materia ad ba
ptiſmū. q2 tal' ꝯtactꝰ n̄ ē lotio.
Et ſil'r in glacie nō eſt lotio ⁊
ī niue. eo ꝙ nō ē aqua fluida
lotōi ꝯueniēs. Sil'r aq̄ roſea
cea vel aq̄ exp̄ſſa de floribꝫ vel
brodiū nimis ſpiſſum ī quo
plus eſt de pinguedine q̄ꝫ de
aqua. nec aqua mixta cū luto
multo. Similiter vinū et ſa-
liua aut etiā hoīs vrina nō
ſunt ꝯueniēs materia baptiſ
mi. eo ꝙ aqua ibi mutata eſt ī
aliaꝫ ſpeciē. Vbi tamē nō tā
ta trāſmutatio eſſꝫ aque ſicut
in brodio. medone. ceruiſia ⁊
ſic de alijs liquoribus. dubi-
tāt quidaꝫ doctores non eſſe
materiā iſtiꝰ ſacramēti. Ego
tamen omīno reprobo ī iſtis
liquoribus fieri ſacramentū
ꝓpter defectum ſignificatio-
nis. Aqua eī baptiſmi ſigni-
ficat illam aquaꝫ que fluxit a
latere chriſti ī cruce. que fuit
vera aq̄ elemētaris ⁊ nō mira
culoſa ꝓpter ſignificationem
baptiſmi. ſic etiam ⁊ ſanguis

verus ibi pfluxit. Rō aūt in
ſtitutōis in iſto elemēto eſt ex
pte ꝯueniētie. qꝛ ē frigida flui
da. lucida. neceſſaria ꝛ ꝯmūiſ
Et he om̄es ꝓprietates ꝯue
niūt hmōi aque in qua debet
fieri baptiſmus. qui eſt ad re
primēdum feruorē ꝯcupiſcē
tie. ad flectendū rigorē inobe
diētie. ad illuſtrādū charita
tē fidei. ad introducēdū viā
ſalutis. Itē alia rō. qꝛ p baptiſ
mū ab his mal' liberamur. ſ.
ab imūdicia. ignorātia ꝛ ꝯcu
piſcētia. vt ptꝫ ex ꝓprietatibꝫ
aque. ſ. puritate. p quā mūda
mur. pſpicuitate. p quā illu
miamur. ꝛ frigiditate. p quā
ab eſtu ꝯcupiſcentie tempera
mur Fit etiā baptiſmus i aq
ne quē iopia alteri⁹ liqris ex
cuſaret. ꝛ ne ꝓpter defectū pi
culū ſalutis hoīes incurrerēt
Et vt īueniaꝛ apō oēs ꝯmu
nis materia baptiſmi.

Q, triplex eſt baptiſmus.

Preterea ſciēdū ꝙ triplex ē
baptiſm⁹. ſ. flumi
nis qui fit i aqua cōmuniter
Et tal' liberat a pena et a cul
pa. ꝛ grāꝫ infūdit i habitu. et
characterē impmit. Ali⁹ ē fla
miſ. q tūc fit qn̄ qs deſiderat
baptizari. ſed nō hꝫ p quē ba
ptizeꝛ. Tal' in fide ſaluabiꝛ p
ut determinatū eſt i decretali
Apl'icā. de pſbitero nō bapti
zato. Et idē ptꝫ p Aug. viij.
li. de ciui. dei. et li. iij. ꝺ vnico
baptiſmo. et p btm̄ Ambro.
ꝺ obitu Ualētiniani. Et hic
delet culpam ꝛ grām habet i
vſu i quo meritum conſiſtit.
Tercius eſt baptiſm⁹ ſangui
nis q fit in martyrio p chriſti
nomie ſuſceptus. vt patet de
innocētibus. Et qdā dicūt
etiā de latrone dextro. Sed
nō videꝛ eſſe verū. cū ille n̄ poſ
ſit dici martyr ex pena crucis
co ꝙ nō p ꝟitate aut iuſticia
aut fide chriſti. ſed p ſuis ſce
leribꝫ paſſus eſt. ſic ſol⁹ ꝯfiteꝛ
dicēs. Nos qdē digna factis
recipim⁹ ꝛc. Uideꝛ ḡ poti⁹ ꝙ
baptizat⁹ ē baptiſmo flamis
ꝓpꝛ ꝯfeſſiōē fidei quā habu
it ad chriſtū credēs eū deū ꝛ
hoīem eſſe. Et iſte baptiſm⁹
ab om̄i tēptatōe liberat ꝛ cō
fert ſtatim p̄miū. qꝛ martyreſ
ſtatim euolāt i celū ſine retar
datiōe. ſic ptꝫ de ſctō ſtephāo
dicēte. Uideo celos apertos
Act. vij. Item i hoc ſacra
mēto quoddā eſt ſacramētū
tm̄. vt eſt ablutio exterior in
corpe. Quoddam res tm̄. vt gratia

Uerte ſex folia

grã interioꝛ. Quoddaꝫ res et ſacramẽtũ. vt character i aĩa. Et ſic qui ficte baptizaꝛ cum ꝓpoſito peccãdi moꝛtalit̃. nͨ attritus. vl' q̃ errat in articul' fidei. vl' q̃ dicit ſacr̃a nõ valere tm̃ recipit ſacr̃m ⁊ nõ ſaluatur. Qui ꝟo deſiderat baptizari ⁊ nõ hꝫ ꝑ quẽ. recipit reꝫ tm̃ ⁊ ſaluabiꝛ. Qui ꝟo recipiunt rẽ ⁊ ſacramentũ vt puuli exterius et interius mundãtur quia recipiũt exterioꝛem ablutõem in coꝛpe. ⁊ imp̃ſſionẽ characteris i aĩa. Eſt autẽ characť diſtictõ a charactere eťno imp̃ſſus aĩe rõnali ẜm imaginẽ ↄfigurãs trinitatem creatã. i. hoĩem. trinitati creãti. i. deo. ⁊ diſtiguens a nõ ↄſignatis ẜm ſtatũ fidei. Et h̃ ẽ tãtũ dicere ꝙ charact̃ ẽ q̃daꝫ q̃litas ſeu ſignũ ↄſignatiuuꝫ xp̃o diſtinctiuũ ab infidelibꝫ ⁊ aſſil'atiuũ fidelibꝫ et diſpoſitiuũ ad grãꝫ Et tal' charact̃ ẽ indelibil' potẽtie cognitiue intellectiue in qua ꝑncipalit̃ ↄſiſtit imago ex q̃ etiã hõ habet ꝙ ſit hõ. ſicut ex appetitiua habet ꝙ ſit bonus vel malus. Et rõ ẜm Tho. diſt. iiij. q. iij. ar. iiij. qꝛ imp̃ſſio characteris ẽ ꝑ quãdaꝫ aĩe rõnalis ſctificatõeꝫ. ꝑut ſctificatio dicit ↄputatio alicui⁹ ad aliq̃d ſacꝝ. Ad hãc aũt ſctificatõeꝫ nõ mag̃ actiue opaꝛ aĩa ſctificãda q̃ꝫ aq̃ ſctificãda vel oleum vl' chꝛyſma ad ſui ſctificatõem. niſi ꝙ hõ ſe ſubijcit tali ſctificatõi ꝑ ↄſenſũ. Res aũt ꝑdicte ſubijciũꝛ. qꝛ libero arbitrio carẽt. Et iõ q̃litercũqꝫ aĩa varieꝛ ꝑ ꝓpas opatõnes nunq̃ꝫ characterẽ amittit. ſicͨ nec chꝛyſma. nec oleũ. nec panis ↄſecrat⁹ vnq̃ꝫ ſctificatiõꝫ ꝑdũt q̃litercũqꝫ trãſmutẽtur dũmõ nõ coꝛrũpãꝛ. Nullus aũt pt bis baptizari. q̃a dñs ↄſtituit baptiſmũ irreiterabilẽ. ⁊ h̃ ꝓpter plenã remiſſionẽ tã pene q̃ꝫ culpe q̃ fit i baptiſmo. al's dareꝛ occaſio ſepius delinquẽdi. Hec Scot⁹ ſup iiij. ſniaꝝ. di. iiij. q. v.

De baptiſmi accidentibꝫ.

Conſequẽter de accidentibꝫ baptiſmi reſtat videre. Sũt autẽ octo de ſolẽnitate baptiſmi q̃ nõ ſunt de ſubſtãtia. ꝟ. Sal oleũ chꝛiſma cereus chꝛyſmale ſaliua. Flatus ꝟtutẽ baptiſmat' iſta figurãt Hec cũ patrinis nõ mutant ſꝫ bñ oꝛnãt. Inungiꝛ aũt baptizãd⁹ in q̃ttuoꝛ locis. ſcꝫ in

fronte vt fidē publice pdicet. Et hoc fit in ɔfirmatōne per epm in vertice. vt agēda facili⁹ cognoſcat. Int̃ ſcapulas vt iugū christi ſuauiter portet. In pectore vt deū dulci⁹ diligat. Sed de iſtis omnibꝫ melius videbit̃ infra i practica huius ſacramēti

¶ De cautelis circa hoc ſacramentum ſeruandis.

Hinc de cautel' circa iſtud ſacr̃m adhibēdis eſt vidēdū. Primo caueat ſacerdos ne in puatis domibꝫ baptizet infantē vel adultū. niſi eſſet puer regis vel principis quibꝫ in hoc deferẗ. Et hoc intellige pter caſum neceſſitatis. alioqn i neceſſitate pōt baptizare vbiqꝫ. vt ſi puer eſſet in mortis articulo. aut deferentes haberēt inimicicias capitales. Prout hoc totū notatur i clementina vnica de baptiſmo ꝛ eius effectu. Scđa cautela. caueat ne quem coacte baptizet. vt iudeū vl' paganum. Et hoc ſi reclamat aut ptestat̃ aliquo ſigno exteriori ſuum diſſenſum. nam tal' nō recipit ſacramentū. nec cogit̃ legem chriſtianā tenere. Si autē metu mortis vult baptizari ne cremet̃ vel ſuſpēdatur p ſuis exceſſibꝫ. talis ſi nō reclamat. Quis intus diſſentit vt ſacramentū recipiat. tamē tenet̃ legē chriſtianā ſeruare.

¶ Tercio caueat ne baptizet amentē vl' fatuū ſeu furioſū. verūtamē vt dicit ſan. Tho. Amentes a natiuitate recipiunt ſacramentū ſicut ꝛ pueri Et illi q̄ incurrūt amentiam ex ifirmitate. poſtq̄ habuerīt vſū rōnis ꝛ lucida interualla ꝛ habuerūt tunc ppoſitū recipiendi baptiſma. tūc ſuſcipiunt ſacramentū et rē. etiam ſi actu cōtradicāt quādo baptizentur i amentia. al's nō. Et ſic intelligendum eſt qđ dicit Aug. iiij. ɔfeſſionum. de amico ſuo. q̄ dū deſperaret baptizatus ē neſciēs

¶ Quarto caueat ne iudeū vel paganū ſtatim baptizet. niſi pus de fide inſtruat̃. de cōſe. di. iiij. iudei Et hoc ne eccl'ia in talibꝫ decipiat̃. Et hoc eſt verū niſi neceſſitas aliq̄ eis imineret Quinto caueat qn̄ ſimul plures baptizet ne dicat. Ego baptizo vos. qꝛ grauiter peccaret ſm Tho. ꝛ tamē eſſent baptizati Et ideo cū plures baptizat ad quemlibet ſeorſum dicat.

Ego te baptizo ⁊c̄. hec ſctūs
Tho. Si tm̄ maxima neceſſi
tas inſtaret. vt ſi portarentur
duo vel tres pueri ſil' debiles
⁊ infirmi q̄ſi agonizantes. et
tunc videt᷑ mihi ꝙ poſſit dici
Ego vos baptizo ⁊c̄. ne pro/
pter dilatōez vlteriorem pue/
ri morerētur. Sexto caue/
at ne variet formā ꝑ aliquaz
interpoſitōem magnā ꝑ quā
diſcōtinuaret actuz. hoc em̄
multuz noceret ſm̄ Petrū de
tharātaſia ſup. iiij. ſentētiarū
di. iij. q. ij. Modica tm̄ inter/
poſitō vl' iterruptio nō nocet
vt ſi dicat᷑. In nomie pr̄is. et
tūc forte aliqđ impedimentū
ſacerdoti occurreret. vt ſi ma
didaret᷑ ſibi manica ſuppelli
cij vel ſil'e. ita ꝙ diceret mini/
ſtro. vide ne madidet᷑ ſuppel/
liciū vl' ſil'e. ⁊ tūc vlteri⁹ pſeq̄
ret᷑. ⁊ filij ⁊ ſ. ſ. nō viciaret bap
tiſmū. Sil'r đ tuſſe ſi accide/
ret tp̄e ꝓlatiōis dicēdū ē. aut
etiā de ſilētio lōgo int᷑ ꝟba lō
ga idē itelligēdū ē ſm̄ Tho/
mā ſup. iiij. diſti. iij. q. iij. ar. i.
Septio caueat ſacerdos ne
in peccato mortali exiſtēs ba
ptizet cū ſolēnitate more ſoli/
to puerꝝ. q2 peccaret mortalit᷑
ſm̄ ſcm̄ Tho. et Pe. de tha.
ſup. iiij. diſ. v. q. ij. Quis puer
baptizet᷑ in h̄ caſu. Et baptiſ
mus ꝯfert᷑ tam ꝑ malū q̄ȝ per
bonū miſtꝝ. q̄a bonitas mi/
ſtri nō ē de neceſſitate baptiſ/
mi ſȝ đ ꝯgruētia. Nec peccat
ſuſcipiēſ baptiſmū a malo ſa
cerdote tolerato ab eccleſia.
Sec⁹ eſt đ p̄ciſo ab eccl'ia. vt
ab heretico. ſciſmatico. excōi
cato. a q̄b⁹ nullo mō recipien
dus ē baptiſm⁹ niſi i caſu ne
ceſſitatis. tūc em̄ etiā a nō ba
ptizato vt a iudeo vl' pagano
poſſȝ r̄cipi q̄ȝ tūcūq̄ȝ malo dū
modo in forma eccleſie redde
ret᷑ cū intentione videlicet fa/
ciēdo illđ qđ facit eccl'ia. Ve
rū tm̄ licet baptiſm⁹ a malo ſa
cerdote tolerato ab eccl'ia nō
viciat᷑ q̄ȝtuȝ ad ſacramētales
effectus. tm̄ a bono ſacerdote
meli⁹ recipit᷑ ſi h̄ri pōt. q2 ſm̄
btm̄ Tho. cū effectu p̄ncipa
li p̄t aliq̄d addi pl⁹ ex merito
baptizātis. Ex h̄ ptȝ q̄ȝ dam
nabile ⁊ ꝑiculoſum ſacerdoti
eſt morari in pc̄tō mortali ad
vnā horā. cū ſp̄ debeat eē pa/
rat⁹ ad miſtrādū ſacramenta
Sȝ circa h̄ nota ꝙ licȝ i ca
ſu neceſſitatis iude⁹ vel paga
nus poſſit baptizare. non ta/
men poſſit leuare đ fonte. ſm̄
Tho. Ratio. quia in primo
caſu baptizādo poteſt tenere

vices dei. cū ſit eius creatura ſʒ in ſcdo nō. q꞉ nō ē mēbꝝ ec cleſie. nec etiā aliquā cognati onē ſpūalem ꝯtrabit cū ſit ex pers ſpūalis grē. Nec Tho. ſup. iiij. di. vi. q. iij. ar. ij Octa uo attēdat vt habeat circa ba ptiʒanduʒ actualē intētioneʒ baptiʒādi. ꝛ maxime cū dicit verba eēntialia. Tn̄ ſi tūc nō hr̄et eā ꝛ tn̄ ꝓus habuit eūdo ad baptiʒāduʒ ſufficit. Ex q̄ ptʒ ꝙ furioſus aut ebrioſus nō pōt baptiʒare. Et dico de ebrioſo carēte vſu rōis q̄ talē intētōem nō habet. nec actu alē nec habitualē q̄ ē neceſſa ria. iuxta illud. Accedit ꝟbuʒ ad elementū ꝛ fit ſacramentū Nā ſm Bonauēturā in. iiij. diſt. iiij. q. i. ar. i. in fi. ꝑncipa lis. ad hoc ꝙ verba ordinent̄ ad effectū aſſignatū. neceſſa riū eſt interuenire intētiōʒ mi ſtri qui intendit in illo actu ꝛ verbo dare talē effectum. vel ſaltē quod eccleſia facere ordi nauit. vel ſaltē qd chriſtus in ſtituit diſpenſare. alioq̄n ꝟba ꝛ elementū vt ſic diſtincta nō faciūt ſacramentū. Hoc aūt ꝓ regula habēdū eſt ꝙ ad om nē ſacramentoꝝ diſpēſatōem neceſſariū eſt habere intentio neʒ actu vel habitu. explicite vel implicite ſm Tho. l. iiij. di. vi. q. ij. ar. i. Nono caueat q̄libet ne pueꝝ anq̄ꝫ naſcat̄ de vtero matris baptiʒet. Et h̄ ſi puer ad omēs partes eiꝰ eſt in vtero matris integer et to taliter. quia ſic n̄ poteſt aqua euʒ attingere immediate. nec poteſt lauari ibi exiſtēs. Si auteʒ appareret principalis pars. puta caput. tūc ſimpli citer baptiʒari poteſt. quia iā poteſt aqua aſpergi Si autē appareret pars minꝰ princi palis ſicut manus vel pes. il la etiā eſſet baptiʒāda. quia i illa parte eſt tota anima. licet nō omēs ſenſus vt i capite. ꝛ poſtmoduʒ pōt baptiʒari ſi naſcat̄ viuus ſubditōe. Ta lis tamē puer ſi naſceret̄ mor tuus ſepeliret̄ i cimiterio ſm doctorē ſubtileʒ. diſt. iiij. q. i. ar. ij. Et idem tenet Johan nes pariſiēſis diſt. iij. Simi liter dicendum eſt de illo cir ca quem diminuta eſt forma eccleſie neceſſaria ex neceſſita te inſtanti. Talis enim ſepe liretur in cimiterio. quia pie creditur ꝙ ſummꝰ ſacerdos ſuppleret ſm Petruʒ de tha ran. diſt. iij. q. ij. ar. i. Decimo caueat ne matrem infirmam vel morienteʒ diuidat in qua puer vi

verte quatuor folia

puer viuit. qꝛ ſic homicidiū3
ꝯmitteret quiſq3 hoc facer3.
nō ſunt ei faciēda mala vt ve
niāt bona. ad Ro. iij. Jō cau
tius dimittat ꝑire infantē cū
ea q3 ipa ꝑeat. ſm dn̄m petrū
vbi ſupra. Si tn̄ mr mortua
eſſet iam ꝑfecte. tūc ptr debet
eam facere diuidere. et puerū
inde extractu3 baptizare. al's
nō. Undecimo caueat ne mō
ſtrū nō bene pri9 dijudicatu3
an ſit vnus homo vl' duo. vl'
an habeat vna3 animā vl' du
as baptizare feſtinet. Nam ſi
ſint duo capita. duo colla et
duo pectora. ꝛ ꝑ conſequens
erūt duo corda. et ita baptizā
di ſunt duo ꝛ q̄libet ſeorſum.
Si autē non eſt certū ꝙ ſint
due aīe. tūc ꝑmo baptizādus
ē vn9 ꝛ poſtea alter ſub ꝯditō
ne. dicendo. Si tu es bapti-
zatus nō te rebaptizo. ſed ſi n̄
es baptizatus ego te baptizo
ī noīe patris et filij et ſpūſſan
cti. Et tale monſtrū dicit̄ fuiſ
ſe in frācia. duo capita habēſ
quorū vnum expreſſit velle ꝯ
eo de quo alterum exꝑſſit nol
le. vnū eīm voluit continere ꝛ
ſobrie viuere. et aliud laſciui-
re et epulari. et cum vnum ꝑ
os ſuū excederet. aliud ſe gra
uari clamabat. ita refert do-
ctor ſubtilis. di. vi. q. i. ar. iiij.
Duodecīo caueat ne chriſma
te antiq̄ baptizet. quia punit̄
ſacerdos hoc faciens. de ꝯſe.
diſt. iiij. ſi quis de alio. Et de
ſen. excō. in ca. quoniā. li. vi.
Ubi dicit glo. final' dādo ra-
tionē. quia vetus chryſma n̄
debet ineſſe vſui. nec d̄ illo de
bet quis chryſmari. Et depo
nitur ſacerdos qui de illo an-
tiquo chryſmate vngit bapti
zatu3 niſi in mortis articulo.
Un̄ omni anno nouū chryſ-
ma debet confici et antiquu3
cremari. de ꝯſe. diſt. iiij. litter3
Sit aūt diligēs ſacerdos in
ter oīa ne puer decedat ſine
baptiſmo. vt ſi iā īcipit cano
nem miſſe ꝛ viderit puer3 mo
rientē ſine baptiſmo ꝑt eū ba
ptizare. de ꝯſe di. i. null9 eps.
in glo. penul.

De cathecíſmo et exorciſmo.

REſtat nūc ponere practicā ma-
nuale3 circa h9 ſacra-
menti diſpenſationē. Eſt au-
tē ꝑmo ſciēdū. ꝙ cathecíſm9
ꝛ exorciſmus debent ꝑcedere
baptiſmū qn̄ ſolēniter cōfert̄
Exorciſmus vero dicitur il-
la ſonatio orationū ꝑ quā ex

pellit diabolus. ⁊ adiurat vt recedat a puero. de quo dicit Tho. q valde ɔueniēs ſit ipſum pmitti añ baptiſmū. vñ hoc ſignāt ea que ponūtur in baptiſmo. Recede ab eo ſathana ⁊c̄. Ipe etiā exorciſm⁹ debilitat ptātem demōis. ne tantū poſſit i homie ſicut añ ne baptiſmū ⁊ alia bona in ipſo impediat. Sȝ ptās predicta totaliter tollit i baptiſmo ſicut etiā pharao pus eſt flagellatus pplo nōdū de egypto egreſſo. ⁊ poſtea totaliter i mari rubro. qḋ eſt figura baptiſmi ſubmerſus. Et ſic bñ dicitur q exorciſmi ſūt inſtituti pp̄ter energuminos. id ē intus laborātes p infectōem fomitis. vicȝ cōtra diabolū i eis poteſtateȝ habentē. Hec tho. di. vi. q. iij. ar. i. ⁊. ij. Eſt autē cathecism⁹ ſm Tho. inſtructio ante baptiſmū i illis que ſunt ɔmunia. Et dicunt fidei rudimēta. ad q̄ credēda oēs explicite tenent. ſic eſt fides trinitatis. icarnatiōis et paſſiōis dñi. iudicij. et puidētie dei de factis hominuȝ. de alijs aūt debȝ inſtrui poſt baptiſmū. Vñ etiam ſm Thomā i adulto requirit vt per ſe cathecizet. ⁊ chriſtianā religione pfiteatur. Cathecizat autē ad hoc adultus q̄ ad fideȝ vocat. vt ad quaȝ vocat proprio moueat volūtatis arbitrio. Hinc eſt q cuȝ baptizat rutenus vel pagan⁹ adultus nō patrini ſed ipemet p ſe ad interrogata rñdeat ſacerdoti Hui⁹ cōtrariū ſeruat i mazonia. i polonia. et ſatis male.

De mō baptizādi.

Poſtquaȝ igit puer dēat baptizari. ſacerdos nō pmittat niſi vnū vl vnā feminā i patrinos. put determiatū eſt de cognatōe ſpūali. ɔſuis li. vi. de ɔſe. di. iiij. nō plures. Alicubi tm̄ ɔſuetudo obtinet q ſi puer maſcul⁹ debeat baptizari. tūc duo viri ⁊ vna mulier in patrinos admittātur. Si vero femia. tūc due mulieres et vnus vir i patrinos admittātur. Et illa ē ſatis tolerabilis. cū honeſtatē q̄ndā ⁊ vrbanitatē cōtineat. Deinde auteȝ añ fores eccl'ie ſacerdos ſtatuat patrinos. vt ſi puer eſt maſcul⁹ teneat eum vir. ſi vero femina teneat euȝ mulier. Et iſti duo ſtant iuxta ſe. Alij vero pñt ſtare in eccleſia vel iuxta qui puerum condu

ꝯtrū̃t. nec ꝑ ipſo rn̄deāt. ſ꞉ pn̄t oīa attēdere dūmō nō tāgāt puerum. Statuat autē ſacerdos puerū̃ ad occaſum ſolis ſol⁹ autē ſtet ad orientē. Quo facto ſufflet in faciē ei⁹. et dicat illū̃ exorciſmū̃. Exi immunde ſpū̃s. et da honorē deo viuo et vero ꝛc. q̄ ꝯtinent̄ i agēda. Iteruz ſtatim dicat. Recede ab eo diabole ꝛc. Flatus autē ille ſiue exufflatio d꞉ fieri ad occidētē. vt pt꞉ ſ̄m tho. Et ſignificat ſpū̃s maligni expulſionē ꝛ boni itroductionē. P⁹ h̄ faciet crucē i fronte ei⁹ dicēs. Signū̃ ſaluatoris dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i in frontē tuaz pono. ſimiliter in pectore aliam faciet crucez dicens. Signum ſaluatoris domini noſtri ih̄u xp̄i in pectus tuū̃ pono. Et demū̃ cōiunctim ſub vna ꝓlatiōe faciet vnā crucē in frōte ꝛ aliā i pectore dicēs Accipe ſignaculū̃ ſctē crucis taz in frōte q̄z in corde ꝛc. Et q̄d iſta ſignatio ſignificet ſtatim i p̄dicta oſtēdit̄ orōne cū̃ dicit̄. Sume celeſtiū̃ p̄ceptorū̃ fidē ꝛc. ꝑ qd̄ denotat̄ ꝙ ad h̄ i pectore ſignat̄ ꝙ i p̄ceptis dei ſuſcipiēdis accept⁹ efficiatur. Et in fronte vt leta facie dei culture exiſtat aptus. De mū̃ ſeq̄t̄ orō. Preces nr̄as ꝛc. i q̄ tūc dicit̄. Et hūc electū̃ tuum cruc꞉ dn̄ice cui⁹ impſſiōe eū̃ ſignam⁹ i virtute cuſtodi. Et fiat crucis ſignatō ſuꝑ totū̃ pueꝝ. Inde ſeq̄tur oratio. Oīpotēs ſempiterne de⁹ ꝛc. Circa quaz q̄rat prius ſacerdos de noīe infantis dicēdo Quis d꞉ vocari. Et poſtq̄z illi dixerūt. N. ille ſtatim ꝓſequat̄ incipiēdo orōem dicēs Omipotēs ſempiterne deus pr̄ dn̄i noſtri ih̄u chriſti reſpicere dignare ſuꝑ hūc famulū̃ tuū̃ ꝛc. Nō eſt autē opus cu꞉ venerit ad locū̃ ꝓprij̄ nois in aliq̄ orōe ꝙ req̄rat patrinos dicēs. quō vocat̄. ꝛ h̄ ꝓpt̄ incōgruitatē q̄ ibi cōtingeret ꝛ improprietatē locutōis. Nā orō q̄n̄q꞉ requirit dici ꝓpriū̃ nomen in accuſatiuo caſu. et patrini rn̄dēt in nominatiuo quod eſt magna abſurditas ſicut patet cum dicit̄. reſpicere dignare ſuper hunc famulum tuum. N. et ſi patrini reſpōderēt i nominatiuo dicendo. N. magna eſſet incōgruitas. dicat aūt ſacerdos ſolus variādo nomē vſq꞉ ad fontē ſ̄m exigētiaz orationū̃ prout viderit expedire. nec totiens quotiens occurrit nominis

noīatio reqrat patrinos. ſed
ſol⁹ noīet in latino ꝓpter ab/
ſurditatē ꝓdictā. Orōes autē
iſte fiūt ꝓ puero. vt grā pueni
at et ſubſequat᷑ que vires pre
beat libero arbitrio. ⁊ ꝙ ꝓcul
fiat vniuerſa maligni ſpūs il
luſio. Signat᷑ puer ī frōte. ī
pectore. in ocul'. in narib⁹. in
ore ſigno crucis. cui⁹ virtute
victus eſt diabol⁹. et exaltat⁹
eſt chriſtus. Vñ Abacuc. iij.
Cornua ī manib⁹ ei⁹ ſunt. ibi
abſcōdita eſt fortitudo eius.
Hoc ſig᷑ muniūt᷑ toti⁹ corꝑis
ſenſus. cui⁹ ꝟtute ⁊ oīa ſacra
ꝯplet᷑. et oīa diaboli figmēta
fruſtrāt᷑. Sic em̄ cū ꝓmogeni/
nita delerent᷑ egypti ppl's he/
breoꝝ ſignatꝭ poſtib⁹ domo/
rū ſuarū ſanguīe agni paſcal'
in typo dñice paſſiōis ſalua/
tus ē. ppl's ꝟo egyptioꝝ q̄ h̄
caruit ſigno ī ſuis ꝓmogeni/
tis ġuiter ꝑcuſſus eſt. ſic apd̄
Ezechielē hierl'm ab īminen
te clade liberādā eſſe ꝓmittit᷑.
ſi thau q̄ figurā crucꝭ exꝓmit
in frōtib⁹ gemētiū atqꝫ dolen
tiū ſignaret᷑. Deinde anqꝫ ſal
ponit ī os pueri. recepto ſale
ſimplici ⁊ mūdo bñdicat ipꝫ
ſpālit᷑ ꝑ illā orōez. Exorcizo
te creatura ſalis ī noīe dei pa
tris oīpotētis. et in charitate
dñi noſtri ieſu chriſti. ⁊ ī ꝟtu
te ſpūſſctī ⁊c. faciendo ſigna
crucis ad inuocatōem cuiuſ
libet ꝑſone ſācte trinitatis. et
ꝯpleat vſqꝫ ad finē. Nec cre/
dat q̄s poſſe ſufficere ſal illd̄
ad exorcizandū pueꝝ qd̄ bñ/
dicit᷑ die dñico ad bñdicēdū
aquā. cuꝫ illd̄ ſpeciale officiū
habeat et diſtinctum ab iſto.
Et iō caueat ſacerdos ne cuꝫ
illo ſale cū q̄ die dñico aquaꝫ
exorcizat ad baptiſmū vadat
ſꝫ ipo die dñico in alio cipho
bñdicat ſal ꝓ bñdicēda aqua
⁊ ī alio ꝓ exorcizandis infan
tibus an̄ baptiſmū. Cū autē
cōpleuerit orōnez dictā. ⁊ ſal
bñdixerit. r̄cipiat ſal ⁊ ponat
ad os pueri dicēs. Accipe ſa
lē ſapīe. ⁊ ſit tibi dñs ꝓpici⁹ ī
vitā etnaꝫ amē. Ponat tñ ſal
in os pueri pulcre ⁊ modeſte
nō cū vehemētia ſicut quidā
ſolēt ponere. ita ꝙ puer cogit᷑
flere ꝓpt᷑ durā impſſionē ſal'
qd̄ ē abomīabile. Seruāda
eſt nanqꝫ maxima vrbanitas
⁊ honeſtas in ſacramētorum
collatōe ꝓpter deuotōem po
puli excitādā ⁊ r̄uerētiā ſacro
rū a ppl'o īpedēdā et exhibē/
dā. ſigt ei ſal' imiſſio grāꝫ ⁊ ſa
piētiā. ⁊ a pctōꝝ putredine ꝓ
ſeruatōꝫ. Cōſeqnt᷑ ꝓſequant᷑

oroēs ſolite q̄ habent̄ in agē/
da. Et pvideat ſacerdos eas
correcte dicere. Et q2 ſpēales
ſūt oroēs ſup feminas. ⁊ ſpā/
les ſup viros. iō ſingul' ſingu
las adaptet. Que aūt ſunt ſu/
per vtroſq3 illas pferat ſuper
vtroſq3 īdifferēter. Deinde ſe
quit̄ euāgeliū ſm̄ Mattheū
Oblati ſunt Jhū paruuli ⁊c̄.
qđ ſacerdos dictur⁹ deponat
mitrā. ſil'r patrinos đponere
faciat. In legēdo aūt īponat
manus infanti. vt pcludat di
abolo expulſo viā ne redeat.
Et h̄ idē ſignāt bn̄dictōnes
⁊ crucis ſignatōes ſupius p/
miſſe. legat aūt ptermittendo
dn̄s vobiſcū. Quo facto faci
at orare Pr̄ noſter et Credo
īpos patrinos. demū dicat il
lā oroēm. Nec te lateat ſatha
na ⁊c̄. Quo facto r̄cipiat mū
dos pulueres terre. ⁊ miſcēs
ſputo faciat īde lutū ī manu
ſiniſtra. recepto eo duob⁹ di/
gitis. ſ. pollice ⁊ indice dextre
manus tangat aurē pueri di
cēs. Effeta qđ eſt adaperire.
Et cū ſubiūxerit. i odorē ſua
uitatis tunc tāgat nares. Ca
ueat aūt ne faciat lutū groſſū
⁊ aſtātib⁹ abomīabile. ſic̄ qui
dā facere ꝯſueuert̄. emittētes
p ſputo qn̄q3 flegma ſpumo/
ſū ex ore inducentes horrorē
aſtātib⁹. Deſigt aūt ſputi ⁊ ſa
liue imiſſio ſenſus tact⁹. audi
tus. ⁊ alioꝝ ſenſuū ſpūalium
aptōꝫ. vl' ſigt īpedimēti remo
tōeꝫ ipius demonis reſpectu
fidei docēdo vel diſcēdo.

POſt hoc
ſacerdos ītroducat
puerꝝ ī eccl'iam di/
cēs. Dn̄s cuſtodiat introitū
⁊c̄. dās ei p hoc ptātē intrādi
eccl'iam ⁊ annumerādo eū cō
ſortio fideliū. q̄ ad h̄ vicꝫ vt
poſſit orare cū fidelib⁹ ī eccl'a
ſi eſt adultus. Etiam ī miſſa
dū tamē talis ſit exorcizatus
etiā ſi nō eſſet vlteri⁹ ſecum p
ceſſuꝫ. nō tn̄ poſſet audire to
tā miſſam. ſꝫ niſi vſq3 ad ſur/
ſum corda. ſic̄ ⁊ cathecumin⁹
Tūc ſacerdos accedēs ad fō
tem querat a patrinis nomi/
nando puerū dicēs. N. abre/
nūcias ſathane. Et illi rn̄dēt
abrenūcio. ⁊ iteꝝ dicit. Et oī
bus pompis eius Illi reſpō
dēt. abrenūcio. Hoc autē fit
ideo vt prius abrenūciet erro
rem. ⁊ ſic approximet ad veri
tatē. iuxta illud apl'i. Deponi
te veterē hoīeꝫ ſm ꝯuerſatio
nē priſtinā. abnegātes omnē
īpietatē ⁊ ſecularia deſideria.

deinde q̄rat iteꝝ. Credis ī de
um pr̄em om̄ipotentē ⁊c̄. Et
ter r̄ndent patrini. credo. Et
ſic de ſingulis articulis fidei
ſpecificādo diſtincte ⁊ īterro
gādo Et licȝ duodecim ſunt
articuli fidei in ſymbolo de q̄
bus om̄ibus deberȝ querere
⁊ interrogare ſingillatim. ſuf
ficit tn̄ ſi plꝛes articl'os ſil' cō
iūgat. ⁊ de ipis ſil' q̄rat. et ita
ſufficit ſi totū ſymbolū ſex vi
cibꝫ vel octo ꝑcurret īterrogā
do. Interrogatio aūt iſta de
bet eſſe in vulgari. ⁊ nō in la
tino. quia tūc patrini laici fi
dem ꝓfitenꝉ ꝓ baptizādo pu
ero. Eſt autē ſciēdū ꝙ ſi adul
tus baptizaꝉ. licȝ patrini ipȝ
teneant. tn̄ ipe ſolus debet re
ſpōdere ⁊ nō patrini ad inter
rogatōem fidei et abꝛenūcia
tionē ſupꝛadictā. cuȝ habeat
vſum liberi arbitrij. Hoc au
tem ſymbolū tradiꝉ baptizā
dis tanq̄ꝫ noue vite auditori
bus. ꝑ quā ꝓfeſſiōeȝ incipit ī
eis mori vetus hō. ⁊ ꝑ fidem
nouus viuere q̄ ſm deū crea
tus ē ī iuſticia ⁊ ſctitate ṽitā
tis. Tādeȝ ſacerdos accepto
oleo ſancto ad hoc diſpoſito
qḋ vocaꝉ oleū cathecumino
rū referēs puerꝝ ex velamine
ſuo. et denudās cuȝ vngat eū
prius in pectore. deinde ī ſca
pul' dicēs. Ego te linio oleo
ſalutis ī chꝛiſto ihū dn̄o no
ſtro. Et tādeȝ ſubiūgat. Pax
tecū. Et clericus aſſiſtens re
ſpōdeat. Et cum ſpiritu tuo.
Iſta aūt inunctio olei ſigni
ficat homīs expeditōem quā
ſuſcepit aduerſus diabolū ī
pugna. fit em̄ ī ſignuȝ pugne
ꝯtra inimicū. ſicut athlete in
unguūꝉ ſm Thomā. Ul' ſm
Petꝝ d tharā. ſignat leg̃ dei
amorē ꝑ h̄ ꝙ fit ī pectore vbi
eſt locus cordis. Per h̄ autē
ꝙ fit inter ſcapulas. deſignat
deuotā ſubiectiōem. Ungiꝉ
autē ī pectore ne hoſtis ei im
mūda perſuadeat deſideria.
Inter ſcapulas vbi eſt vigor
portādi onus. ꝙ fortitudinē
accipiat ad portādū pōdus
diei ⁊ eſtus. Ungiꝉ etiā in pe
ctore vt vigeat in eo ſapiētia.
Ungitur etiā in humero dex
tro. ꝙ exercitijs bonorū ope
rū indeficiēs ſeruet patiētia.
Nec em̄ nouerit ſiniſtra qḋ
fecerit dextra vīa Matth. vi.
Sed qꝛ ī humeris vigor cō
ſtat portādi onera huiꝰ partꝭ
vnctōe chꝛiſti athlete dedicā
tur. vt ſciant ſe eſſe ad certa
men vocatos ꝑ totū vite ſue
curſum cōtra antiquuȝ hoſtē

publicis ac priuatis ↄgreſſi-
bus pugnaturos. Ut ſm ra-
banū in libro de inſtitutione
clericorum. Pectus vngitur
ꝙ nulle reliq̄e latentis hoſtis
in eo reſideant. ſed in fide tri-
nitatis mēs eius cōfortetur.
Item inter ſcapulas. vt vn-
diqꝫ muniat. et ad bona ope-
ra facienda per dei gratiā ro-
boretur. Deinde omnibꝫ his
rite peractis querat ſacerdos
a patrinis infantē tenētibus
⁊ ſi fuerit adultus. tunc ab ip-
ſomet adulto querat dicens.
Quis vocaris. Et ille reſpō-
deat. N. Tandē ſacerdos q̄-
rat. Uis baptizari. Et ille re-
ſpōdeat. volo. Hoc autē fa-
ciat ter ꝑpter hoc vt ↄſtet de
ipſius voluntario ꝓpoſito ba-
ptizandi. ⁊ ne coactus bapti-
zari videatur. Et tunc ſacer-
dos recepto puero ad manū
ſiniſtrā. denudato eo toto ſi
eſt in eſtate. ſi vero ī hyeme de-
nudetur tm̄ ipſius caput pa-
tenter et manifeſte vſqꝫ ad ip-
ſius ſcapulas. tenendo eum
ſupra fontem ſi eſt infans. ſi
ꝟo adultus. tunc ſolum incli-
nato capite in fontem ter di-
cat diſtincte et expreſſe habē-
do intētōem ipſum baptizan-
di. Et ego te baptizo in no-
mine patris. Et tunc faciat
manu dextera primā aque in
capite pueri perfuſiōē. Sta-
timqꝫ proſequatur dicens. et
filij. faciendo ſecundā perfu-
ſionē in capite pueri ſicut pri-
us. Et deinde ſubiungat. et
ſpiritusſancti. faciendo ſimi-
liter terciā perfuſionē ſeu ab-
lutiōem. Quam quidem im-
merſionem recipiens homo
a ſordibus vetuſtatis ipſius
exutus. et alium nouū homi-
nem indutus. triduane chri-
ſti ſepulture cōſepelitur. Un-
de ait apoſtolus. Quicunqꝫ
baptizati ſumus ⁊c. Ambro-
ſius autem in libro de ſacra-
mentis dicit. ꝙ trina interro-
gatio ante baptiſmū et trina
immerſio in baptiſmo. ſigni-
ficat triplicem lapſum pecca-
ti qui ibi abluitur. ſcꝫ cogita-
tionis. locutiōis ⁊ opis. ideo
etiā fit trina confeſſio. Iſta
etiā forma obſeruāda eſt a ve-
tulis in neceſſitate baptizan-
tibus ⁊ per curatores ſepius
predicanda. Nam comperi et
inueni in parochia mea quā-
doqꝫ multa ſuꝑſtitioſa et va-
na his verbis addi ⁊ ea mira-
biliter variari. Quidam enim
proferunt ſolū iſta verba ſi-
ne aſperſione aque credentes

ſufficere ſolā platōem ꝟboꝝ.
Quidā aūt ſolo ſale pueꝝ cū
bis ꝟbis tangūt. Quidā ꝟo
formā ꝟboꝝ mutāt dicentes
N. ego te baptizo in noīe dei
amen. Quidam autē dicūt.
In nomine omnipotētis dei
amē. que omnes forme enor-
mes ſunt, nec aliqd operant.
¶ Sed hic queriť. cuiꝰ ſunt
iſta ꝟba cū dicūt patrini in
terrogati. abrenuncias ſatha
ne. rn̄dēdo. abrenūcio. vł cre
dis in deū. et illi reſpōdēt. cre
do. videť ei cuiuſcūqꝫ ſint ꝙ
mentiri videať ille qui rn̄det.
Si em̄ ſunt ex pſona patrini
mentiť. quia nō habꝫ in ꝯſci
entia ꝙ ipe baptizeť. Si aūt
ꝑ puero dicunť. nihilominꝰ
mentitur patrinus. cum pu-
er ſit nullius volūtatis com
pos. vt patet ex eo ꝙ dū im
mergitur recalcitrat. Ad qđ
dicendū eſt ꝙ patrinus i per
ſona ſui loquiť. Qꝫ autem re
ſpondet credo ꝛc̄. tantū eſt ac
ſi diceret. talem fidē habeo ꝑ
quā hic ſaluari poteſt. Cum
ſimpliciter reſpōdet. volo ba
ptizari. ſenſus eſt. in fide mea
quā ego teneo baptizeť. Ser
uanť tamē verba ipius pueri
ex idētitate ꝟboꝝ patrini. vt
idētitas verboꝝ ad pueꝝ no-
tetur. Vn̄ dicit Bonauentu
ra. ꝙ quādo reſpōdetur i per
ſona paruuli. Credo. non eſt
falſus ſermo vel incōſuetus.
Quia ſcḋm Auguſtinū freqn̄t
ſignū accipiť pro re. ſicut di-
cimus. Cras erit reſurrectio
domini. Et videns fumū di
cit ſe videre ignē. Unde ſen-
ſus eſt. Credo. id eſt ſacramē
tum fidei recipio. vel recipe-
re paratus ſum. id ē ad credē
dum me obligo. Dicit etiam
iſte doctor. ꝙ patrini poſtea
tenētur puerum docere i his
que ſunt de fide vel de bonis
moribꝫ ſi nō habet alios do-
ctores vel parētes. nūc autē
ex quo habēt parētes catholi
cos et viſitāt ecclias. ibi po-
tiꝰ doceāť. et ſic patrini excu-
ſanť. ¶ Notādū etiā ꝙ qui
vult eſſe verꝰ patrinꝰ. nō ſolū
debꝫ rn̄dere ꝟba ſolita. ſed eti
am tāgere pueꝝ. vnde reſpō-
ſio nō eſt de neceſſitate ſeu eſ-
ſentia compaternitatis ſpiri
tualis. ſed tentio ſeu leuatio.
Poteſt etiā ꝯpaternitas con
trahi ꝑ ꝓcuratorē qꝫtum ad
amiciciā. ſed nō qꝫtū ad ꝯpa
ternitatis ſpiritualis vincu-
lum. vnde ſolus procurator
eſt verus compater. et nō cō-
ſtituēs ꝓcuratorē. vt habeť

de pcuratoribus.c.fi.lib.vi.
Deinde ſacerdos accepto ſan
cto chryſmate vngit pueruʒ i
vertice.id eſt i ſūmitate capi
tis.dicens orōem que ſequit
ſcʒ. Deus omipotēs pater dñi
noſtri iħu chriſti qui te rege
nerauit ex aqua ⁊ ſpūſctō ⁊c.
Circa h tñ cauendū eſt ſacer
doti ne puerum vngat ī frōte
ſicut iaʒ plures feciſſe cogno
ui.et eos de cetero facere ꝓhi
bui et interdixi. Nam ſolus
epus habet vngere in fronte
in confirmatione. Vñ prohi
bitum eſt inferioribꝫ ſacerdo
tibus vt nunq̄ tangāt fron
tem hoīs aliqua vnctione.
quoniā eis nō competit. De
hoc expreſſe habetur ī glo.ij.
c.quoniaʒ ī baptiſmo. d ſen.
exō.lib.vi.vbi dicit manife
ſte. q pꝰ baptiſmū ſacerdos
inungat in vertice chryſmate
nō autem ī frōte.quia h eſt ſo
lius epi. vt notatur de cōſue
tudine.c.quāto. Prohibitio
autē ne ſacerdotes inferiores
inungāt ī fronte.habetur in
pluribus iuribus. vt patet d
cōſe.diſt.v.ca.nouiſſime. Er
roris autem cauſam illoꝝ ſic
errātiū comperi.quia libros
viaticoſq̄ ſuos ipos ſic gra
uiter decipere vidi. Naʒ fere
omnes agēde ⁊ libelli baptiſ
males in hoc loco ſic habent
Hic faciat ſacerdos crucē in
frōte. Corrigant igitur de ce
tero libros ſuos erroneos. ne
a dño corrigant.et agāt peni
tētiam de errore ꝑterito. Ade
ant autē autoritatē ordinari
am. ꝑ quā cū eis ſup hmōi er
rore ꝓmiſſo diſpenſet. Et fit
etiam iſta vnctio ī capite. vt
charitas que ꝑ ſpiritūſanctū
datur abūdet ſemꝑ in cordi
bus noſtris.ſm illud ſapiēt
Oleū de capite tuo nūq̄ defi
ciat. Vñ et apl'us. Charitas
dei diffuſa eſt ī cordibꝫ noſtr
ꝑ ſpiritūſanctū q datus ē no
bis. Vel fit ideo ī ṽtice vt co
gnoſcat ſe ꝓmotū eſſe in rega
le genꝰ et ſacerdotale. vt a xpī
conſortio vocet xpianus. et
eterni regni ſit coheres. Et eti
am ſtatim tegitur veſte vl' mi
tra. vt intelligat ſe diadema
te regni ⁊ ſacerdotali.ſicut di
ctum eſt potiri. Sed dubi
tatur. Nonne iaʒ ſpiritusſan
ctus datus ē baptizato ī ipſa
aqua baptiſmi. Reſpōdeo q
ſic. ſed differenter hic et ibi.
Nam ibi datur ad peccatoꝝ
preteritorū remiſſioneʒ.quia
per ipſam aſperſionem aque
in baptiſmo omnia preterita

peccata purgata ſunt. Sed hic daꝛ in iſta vnctiõe ad edificandũ ĩ corde nr̃o dei ꝛ proximi dilectiõem. Cõſequẽter daꝛ baptizato veſtis cãdida. que debet ita diſponi vt cooperiat totuꝫ caput et oĩa loca vnctionũ. ſcꝫ ſcapulas et pectus ſm̃ Hugonẽ. que cãdore ſuo figurã ꝑfert accepte nouitatis .et reſtitutiõem innocentie. et ſpem future immortalitatis. Hec eſt eñi veſtis ĩ qua ad nuptias regꝫ intrare quẽlibet eſt neceſſe. Vñ ſacerdos ĩponendo eã dicit. Accipe veſtẽ cãdidã. ſctãꝫ ꝛ ĩmaculatã. i. vite innocẽtiã .q̃ tũc reſtituiꝛ ei. quã ꝑferas ad tribunal chriſti. vt habeas vitã eternã amẽ. Põt tñ iſte pãniculꝰ etiã ſuari ꝓ alijs pueris baptizãdis in eccl'ia. vt dꝛ de ↄſe. di. iiij. c. ſi qs. vbi dꝛ. Si q̃s voluerit chryſmate iteruꝫ pannũ linire. ꝛ ſup aliũ baptizãdũ mittere. nõ ẽ abſurdũ. Et vltio ſacerdos tradit puero ĩ manꝰ lãpadẽ ſeu cereum incẽſum. qd ſignificat fidei ꝛ amoris lõgitudinẽ. Lumen eñi ſignificat fidem. ſed incẽſuꝫ ſignificat fidẽ informatã charitatis feruore. In manibus autẽ acceptuꝫ ſignificat bonoꝝ opeꝝ exhibitiõeꝫ. ꝛ cũ tali chriſto oẽs occurrere debemꝰ ad iudiciũ veniẽte. Et ido dicit ſacerdos. Accipe lãpadẽ ardẽtẽ ꝛ irreꝑhẽſibilẽ ꝛ cuſtodi baptiſmũ tuũ. vt cuꝫ dominꝰ ad nuptias venerit. poſſis ei occurrere vna cũ ſãctis ꝛ electis dei ĩ aula celeſti vt habeas vitã eternaꝫ. et viuas in ſecula ſeculoꝝ. Amẽ.

De ſacramento cõfirmationis.

Confirma hoc deus qd operatus es ĩ nobis. ps. lxvij. Poſt ſacramentuꝫ baptiſmi ſequiꝛ aliud qd maiꝰ ẽ ꝗ̃tũ ad miſtroꝝ dignitatẽ. Hoc eñi a ſummis pontificibus. id ẽ epis vel ſuffraganeis tm̃mõ tradiꝛ. ſicut ꝛ a ſol' aplis tradebaꝛ. vt diciꝛ de cõſe. diſt. v. Manꝰ. Priꝰ eñi vnctio. poſtea ſequiꝛ ↄfirmatio. ibi peccatũ dimittitur. hic gratie dona danꝛ. Datur auteꝫ hic illa gratia qua ↄtra ſingula vicia et ſi nõ ſemꝑ q̃nqꝫ tamen pugnaꝛ. Eſt aũt grã q̃ſi armatura q̃dam .qua in hoc deſerto poſt trãſituꝫ maris baptiſmi cõtra vicia pugnamus. Sicut enim ſubmerſis egyptijs

a tergo ſequentib9 filios iſra-
el. filios iſrl' olim hoſtes op-
pugnauerunt p deſertum. ſic
ſubmerſo diabolo in baptiſ-
mo. qui primū nos inſeque-
batur. multa nobis p hui9 vi-
te deſertum vicia conſtituit.
cōtra que vicia gratia in hoc
ſacramēto eſt data. qua qua-
ſi armatura quadā et muniti
one quadaꝫ muniamur. Un
de poſt baptiſmi ſuſceptiōeꝫ
in quo eſt gratia collata quā-
tum ad innocētie ꝛ noue vite
reſtitutōem. ꝯgrue petit eccle
ſia ſibi dari ſacramētū a deo.
p quod i illa gratia cōfirmet'
dicens verba premiſſa. Con
firma hoc deus. ſ. p ſacramē
tū cōfirmationis. quod ope-
ratus es in nobis. ſ. p gratiā
baptiſmal' renouatōis. Iſta
duo ſacramēta ita ſunt ꝯiun
cta ꝙ abinuicē niſi morte pre
ueniēte nullatenus poſſūt ſe-
gregari. ꝛ vnum ſine altero ri
te perfici nō poteſt. Ita dicit
Melchiades papa ſcribens
hyſpaniarū epiſcopis. cuius
verba ponūtur de conſe. diſt.
v. De his vero. ¶ Diffinitur
autem iſtud ſacramentuꝫ ſm
doctorē ſubtilem ſup. iiij. ſen
tentiaꝝ. diſt. vij. q. i. ſic. Con
firmatio eſt vnctio homis vi
atoris aliqualiter conſentien
tis. vel libero arbitrio nōnū-
ꝗ̄ vſi facta i frōte figura cru-
cis cum chryſmate ſanctifica
to. ꝛ a miniſtro idoneo ſimul
cum intentione debita inun-
gente. et verba debite profe-
rente. ſignās efficaciam ex in
ſtitutione diuina vnctionem
anime p gratiā roborans. ad
confitēdum cum ꝯſtantia fi-
dem chriſti. Et ſm beatum
Tho. ſuper. iiij. ſentētiarum.
Cōfirmatio in re eſt ipſa lini
tio chryſmatis ſub forma ꝟ-
borum preſcripta.

¶ Que ſint de ſubſtantia hu
ius ſacramenti.

Circa qd
ſciendū eſt ſm Pe
trū de tharā. ſuper
iiij. di. xvij. ꝛ Archid. de cōſe.
di. v. nouiſſime. Quicꝗ dicū
tur de ſubſtātia huius ſacra-
mēti. duo ex pte ſacramēti in
ſe. ſ. materia chryſmatis. id ē
oleum cum balſamo ab epō
ſanctificatū. vt habetur de cō
ſecra. diſti. iiij. Preſbyter. nec
pōt ſine tali oleo cōferri hoc
ſacramētū. eo ꝙ ſm Tho. ſu-
per. iiij. diſt. vij. q. ij. ar. iij. illa
ſacramēta que ſibi miniſtruꝫ
determināt, etiam materiam

ſanctificatã reqrũt ⁊ exigunt
Sed ſacrm qð nõ deťmiat
ſibi miſtrũ niſi qͣtum ad ſolẽ
nitatẽ. nõ habꝫ materiã ſctifi
catã qͣtũ ad neceſſitatẽ. ſꝫ qn
tũ ad ſolẽnitatẽ. vt baptiſmꝰ.
Et quia hoc ſacramentuꝫ de
termiat ſibi miniſtꝝ. ideo eti
am reqrit materiã ſctificataꝫ
ab eo qui ẽ miſter huiꝰ ſacra
menti. ſ. ab epiſcopo. Quare
autẽ materia eſt chryſma oſtẽ
dit arti. ij. dicẽs. ꝙ hoc ſacra
mentuꝫ ſumpſit initiũ ab ad
uẽtu ſpũſſancti i diſcipulos.
q̃ apparuit in linguis igneis
ſed igni nihil ꝯuenientius ac
cipi poteſt loco eius ꝓ mate
ria i ꝯfirmatiõe qͣ oleum. q̃a
lucet ⁊ nutrit ignẽ. Figuram
autẽ lingue cõuenienter acci
pit balſamus ꝓpter odorem.
quia ꝓpter cõfeſſionẽ lingue
odor bone noticie dei diffun
ditur i omi loco. Ideo ſicut
viſibilis apparitõ ſpũſſancti
fuit in igne figurata in figu
ra lingue. ita materia confir
matõis eſt in oleo balſamato
vt oleum pertineat ad cõſciẽ
tiã quã optet habere nitidaꝫ
eos q̃ cõfeſſores diuine fidei
ꝯſtituunť. Et balſamꝰ ad bo
nã famaꝫ ꝑtinet quã oportet
diffundere ⁊ verbis ⁊ factis i
ꝯfeſſiõe fidei. Hec ſan. Tho.
Et licet chriſtꝰ circa iſtitutio
nem huiꝰ ſacramenti nõ fuit
vſus tali materia. nec apl'i pꝰ
eũ. tamẽ ideo hodie eccl'a nõ
vtitur incõgrue tali materia.
eo ꝙ chriſtꝰ nõ alligauit po
tentiã ſuã ſacramentis. potu
it eñ ſine tali materia confer
re ꝑ aliũ modũ grãm huiꝰ ſa
cramenti. Similiter ſm do
ctorẽ ſubtilẽ potuit cuꝫ diſci
pulis diſpenſare i primitiua
eccl'ia. vt ꝑ alium modũ ꝯfer
rẽt hoc ſacramentũ. maxime
cum tunc erant aliqua ſigna
ſenſibilia. vt puta deſcẽſus ſã
cti ſpiritus deſup. ⁊ donũ lin
guarum. que omnia accipie
bãt confirmati ꝑ apoſtolos.
Unde non fuit neceſſaria eis
materia huiꝰ ſacramti i ſigno
tam occulto. exq̃ i magis viſi
bili ⁊ euidẽtiori illð ꝯferebãt
Credit tñ ideꝫ doctor. ꝙ hec
matia ab apl'is ſit iſtituta. li
cet nõ legať. Scðm qð eſt ð
ſuba huiꝰ ſacramenti ẽ forma
ꝟboꝝ. q̃ ẽ hec. Cõſigno te ſi
gno ſãcte crucis ⁊ cõfirmo te
chryſmate ſalutis. i no. pa. et
fi. ⁊ ſ. ſ. amen. Refert tñ archi
diaconus de cõſe. diſtin. v. c.
nouiſſime. et ſm Hugonem
ibidem tenuiſſe. ꝙ nec forma

p̄dicta nec alia ē neceſſaria et de ſubſtãtia hui⁹ ſacri. immo credit q̄ ſacr̄m oleī ſacramē tū chryſmat ꝑt ꝯferri ſine v̄bo. dūmō fiat vnctio de oleo vl' de balſamo ꝯſecrato. Idē etiā notat. xcv. diſt. c. ꝑuenit. Illud tñ ibi dixit ſub dubio Ego tñ iſtō dictū mi⁹ r̄cipio nec admitto. eo q̄ n⁹ iure nec rōne ꝯſiſtit. et oīb⁹ theologie magiſtris aduerſat̄. Terciū qd ē de ſuba hui⁹ ſacri qd re-q̄rit̄ ex pte miſtri eſt dignitas pontificalis ſeu epiſcopalis ⁊ intentio debita Intantum eñ requirit̄ miniſteriū ponti ficis in collatōe hui⁹ ſacramē ti. vt ſi p aliū ſimplicem ſacer dotē fieret etiā de cōmiſſione nō valeret. licȝ ſ̄m q̄ſdam pa pa ꝑt ſimplici ſacerdoti ꝯmit tere vt poſſȝ hoc ſacramentū ꝯferre. Et hoc tenet glo. c. iiij de cōſuetudīe. Hoc etiā tenet ibi Hoſti. Hoc etiā tenȝ Ar-chid. xcv. di. ꝑueīt. Hoc etiā idem approbat ſctūs Tho. ſup. iiij. di. vij. q. vi. ar. iij. vbi aſſignat rōnē dicēs q̄ papa p hoc q̄ ē epoꝝ ſummus nō dicit̄ hr̄e plenitudinē ptãtꝭ p relatiōem ad corp⁹ dñi verū. ſȝ p relatōȝ ad corp⁹ myſticū. Et q2 gr̄a ſacr̄alis deſcēdit i corp⁹ myſticuȝ a capite. ideo oīs opatio in corp⁹ myſticū ſacramētal' p quā gr̄a dat̄ de pendet ab opatōe ſacramēta-li ſup corp⁹ dñi verū. Et ideo ſolus ſacerdos ꝑt abſoluere ī foro penitentiali. ⁊ baptizare ex officio. Et iō dicēdū q̄ p-mouere ad illas pfectōnes q̄ nō reſpiciūt corp⁹ dñi verum ſed ſolū corp⁹ myſticuȝ pōt a papa q̄ habȝ plenitudinē pō tificalis ptãtis ꝯmitti ſacer-doti q̄ hȝ actū ſūmū ſup cor-p⁹ dñi veꝝ. nō autē diacono vel alicui inferiori q̄ nō habȝ pficere corp⁹ dñi veꝝ. ſic̄ nec abſoluere ī foro penitentiali. Nō aūt pōt ſimplici ſacerdo ti cōmittere pmouere ad pfe-ctōem q̄ reſpicit aliq̄ mō cor-p⁹ dñi verū. Et ideo ſimplex ſacerdos ex mādato pape nō pōt ꝯferre ordinem ſacerdo-tij. q2 ordīes ſacri habēt actū ſup̄ corpus dñi veꝝ vl' ſupra materiā ei⁹. Pōt tñ cōcedere ſacerdoti q̄ ꝯfirmet. q2 cōfir matio pficit eū ī actu corpis chriſti myſtici. nō autē hȝ ali-quā relationē ad corpus dñi veꝝ. Et h̄ dictū approbat in toto Petr⁹ d tharan. ſup. iiij. ſniaꝝ. diſ. iiij. ſcdo p̄ncipali. q. i. ar. ij. Hoc idē approbat

Scotus. Et licȝ Bonauen
tura videat̃ pmiſſis ꝯdicere.
tñ aſſiſtẽdũ eſt maiori pti do
ctorũ pdictoꝝ. q̃ cũ determīa
tõe eccl'ie ħ approbãtes ꝯſen
tiũt ĩ toto ⁊ cõcordãt. Quar
tũ qđ eſt de ſuba hui⁹ ſacri eſt
ex pte ſuſcipiẽtis. ſ. loc⁹ ſuſci
piens q̃ eſt frõs. Unctio eñ
fit ad ꝯſignificãdũ id qđ cõ
fert in ſacro. Unde ĩ ꝯfirma
tiõe ꝯfert audacia ꝓfeſſiõis.
cui⁹ oppoſituȝ. ſ. timor et eru
beſcẽtia pncipalius et euidẽ
tius ĩ frõte manifeſtant. ideo
fit vnctio frõtis. Hec ẽ ratio
Archid. de ꝯſe. di. v. Nouiſſi
me. Alia autẽ rõ ſm Petꝝ ſu
per. iiij. di. vij. q. iiij. quia etiã
robur ĩ fronte ſignat. iuxta il
lud Ezech. iij. Ecce dedi frõ
tẽ tuã duriorẽ frõtib⁹ eorum
Uñ in trib⁹ ſacris fit triplex
vnctõ ſancti chryſmatis. ſed
tñ diuerſificant ex fine. q̃a in
baptiſmo vt dictũ eſt fit ĩ ver
tice. ad ſignificãdũ fidẽ ſuſce
ptõeȝ. q: vertex eſt loc⁹ rõna
lis. In ꝯfirmatõe in frõte fit
vnctio. ad ſignificãdã auda
ciã ꝯfeſſiõis. cui⁹ ĩpedimẽtũ
ſcȝ timor vl' verecundia ĩ pallo
re vl' rubore frõtis oſtẽdit ex
ppinquitate cellule memora
tiue ⁊ imagĩatiue. In ordine
v'bo in manib⁹ fit vnctio. ad ſi
gnificãdũ ptãtẽ ꝯſecrãdi cor
pus dñicũ. Hec Petr⁹. Aliã
rõem ponit canõ dicẽs Spi
ritusſanct⁹ ĩ baptiſmo tribu
it plenitudinẽ ad innocẽtiã. ĩ
ꝯfirmatiõe augmẽtũ ad grãȝ
pſtat. In baptiſmo regenera
mur ad vitã. p⁹ baptiſmũ cõ
firmamur ad pugnã. In ba
ptiſmo abluimur. p⁹ baptiſ
mũ roboramur. Regeneratõ
per ſe ſaluat. confirmatio ar
mat ⁊ inſtruit ad agones hu
ius mũdi et plia de ꝯſe. di. v.
ſpũſſctũs. His omnib⁹ con
ſonãs Raban⁹ de inſtitutiõe
cle. li. i. c. xxx. dicit. Signat ĩ
baptiſmo baptizat⁹ cũ chryſ
mate ĩ capitis ſũmitate. id ẽ ĩ
vertice p ſacerdotẽ ſimplicẽ.
p pontificẽ v'o ĩ fronte. vt in
priori vnctõe. ſ. ĩ ſummitate ca
pitis ĩ baptiſmo ſignificetur
ſup ipm ſpũſſcti deſcenſio ad
inhabitatõeȝ ded ꝯſecrãdã. ĩ
ſcđa q̃ȝ. ſ. ĩ ꝯfirmatõe. vt eiuſ
dem ſpũſſcti ſeptiformis grã
cũ omĩ plẽitudĩe ſctitatꝭ. ſcie
v'tutis et veritatis venire in
hoĩem declaret. Habent iſta
v'ba de ꝯſe. diſt. v. nouiſſime
Dat aũt hec grã ñ ſolũ ꝯmu
niter ſicut in alijs ſacramen
tis. ſȝ etiã ſpecialit. p quã q̃s

deputatꝰ ad effectū ſanctitatꝭ
ꝛ idoneꝰ efficitꝰ ad chriſtū cō
fitendū. Et hec ē maxima vti
litas. Vñ h̄ debet pēſare ho
mies. ꝛ iſtud ſacramentū nō
obmittere. nā obmiſſio ipſiꝰ
augmētū gratie ſubtrahit

¶ De accidētibꝫ circa ſacra
mētū ꝯfirmatōis.

Conſequē
ter vidēdū eſt de acci
dētibꝫ huiꝰ ſacramē
ti. q̄ ſunt quattuoꝛ. Primo ꝙ
iſtud ſacr̄m eſt ꝯferēdū a ieiu
no epō. vt dicit canō de cōſe.
diſt. v. vt epiſcopi. Hoc autē
eſt ꝑpter venerabilitatē huiꝰ
ſacramēti. quia venerabilius
eſt vt a ieiuno conferatur. In
neceſſitate tñ cōferꝰ poſt pꝛā
diū. p̄ſertim qñ ē multitudo
cōfirmādoꝝ. que añ pꝛādiuꝫ
cōmode expediri non poteſt
Vel quādo aliq̄ veniūt ꝺ lō
ginquo. nō volentes expecta
re in craſtinū. Vel quādo epi
ſcopus nō poteſt expectare ī
craſtinum. Unde melius eſt
vt tunc confirmētur. ꝗꝫ ſi epi
ſcopo recedente ſic dimitterē
tur. Secundo ꝙ iſtud ſacra
mentuꝫ ſit a ieiunis homini
bus ſumēdum pꝛopter reue
rentiā et honeſtatē huius ſa
cramenti. vt dicitur in ca. vt
ieiuni. ꝺ conſecra. diſt. v. Ta
men vt dictum eſt. in neceſſi
tate etiam poſt pꝛādium po
teſt ſuſcipi. Tercio ꝙ in ſuſce
ptione huiꝰ ſacramenti debet
alter confirmatus tenere con
firmādum. eo ꝙ ille qui acce
dit ad illud ſacramētum non
habet robur per ſe ſtandi. nec
pꝛeſumit per ſe ſtare niſi adiu
tus ab alio. Licet autē de ra
tione huius ſacramenti con
firmatus debeat eſſe qui illuꝫ
debet tenere. tamen ſi non eſt
cōfirmatus. pꝛopter hoc nō
eſt minutum hoc ſacramen
tum. licet grauiter peccet. de
conſecra. diſtin. v. nouiſſime
Quarto requiritꝰ ꝙ locus vn
ctiōis ligetur panno quouſ
ꝗꝫ ſiccetur. ꝛ poſtmodū etiaꝫ
ſ̄m Hugonem debet homo
eſſe ſub quadā diſciplīa ī cu
ſtodiendo chryſma. ſcꝫ ne ca
put lauet vſꝗꝫ ad ſeptem di
es. pꝛopter ſeptem dona ſpi
ritus ſancti que tunc recipit.
Hoc tamen hodie non bene
ſeruatur. Bonum tamē eſſet
ſeruare pꝛopter reuerentiam
ſacramenti et ſignificatiōem
pꝛedictam. Cōſuetudo auteꝫ
noſtra eſt ꝙ ligatura illa por
tetur vſꝗꝫ ad tercium diem.

⁊ tūc tercia die ꝯburet̃ panniculus. ⁊ locus frōtis bene cū ſale et aq̄ lauet̃. ⁊ aq̄ in focum vel in fornacē fundatur.

¶ Cautele huius ſacramēti.

Primo caueat ſacerdos ne aliquē ꝑius ꝯfirmatuꝫ ꝯfirmet. quia hoc ſacramentū ē irreiterabile. cuꝫ imꝑmat characterē indelibilē ſicut ⁊ baptiſm⁹. Et etiā qꝛ magnā iniuriā faceret ſacramēto q̄ iſtō reiteraret. cū ꝑ hoc ꝓma ꝯfirmatio iudicat̃ nihil eſſe. Secūdo caueat ꝯfirmandus ne bis ꝓcurare ſcienter ſe faciat. Nā tal' ꝑ pnīa debet ingredi monaſteriū. et ibi ſub habitu regulari deo famulari. vt dicitur d ꝯſe. di. v. dictū ē nobis. Tercio caueat ne vxor teneat in ꝯfirmatōe virū vl' maritū ſuū. vl' ecōuerſo ꝑpt ꝯtrahēdā cognatiōem ſpiritualē. q̄ impedit mr̃imoniū ꝯtrahēdū et ꝯiugalē actū. Nā tales debēt abſtinere abinuiceꝫ vſq ad mortē ipſoꝝ. et ſic ſeparī debēt a thoro. licꝫ nō abſoluant̃ a vinculo mr̃imonij vſq ad mortē. ¶ Sil'r caueat ne q̄s filiū ꝓpriū teneat. quia etiā ꝯhit̃ cognatio ſpūal' iter ꝯiuges. nō tn̄ mr̃imoniū dirimēs. ſꝫ tn̄ grauiter puniūt̃ coniuges. ¶ Sil'r caueat ne ſoror fratrē vel ecōuerſo teneat. q̄a ſufficit inter tales vinculū cognatiōis carnal'. Si tn̄ fieret nihil impedit. ſed tn̄ honeſti⁹ eſt abſtinere. Nā turpe eſt audire ſi frater vocaret ſororē in hoc caſu ꝯmatrē vel ecōuerſo. Alij tn̄ cognati. vt patrueles fratrueles auunculi patrini ⁊c̄. bn̄ pn̄t tenere cōfirmandos nepotes et alios. ¶ Quarto caueat ꝯfirmād⁹ vt nō accedat iſtud ſacramentū niſi ꝯfeſſus. ſi eſt ꝯſci⁹ alicui⁹ mortal' peccati. ne ponat obicē gr̃e quaꝫ ſuſcepturus ē i hoc ſacramēto Quantuꝫ tn̄ eſt ex vi ſacramēti. ſuſcipit ipſum ſacramentū. nō tn̄ eſſe ſacramenti. ſ. gratiā.

¶ De ſacramento euchariſtie.

Accipite ⁊ comedite Mat. xxvi et de ꝯſe. di. ij. panis Quia ſuſcitati a peccatis per baptiſmū. et ꝯfirmati in gr̃a ꝑ ꝯfirmatiōem. ne laborātes in via pn̄tis vite i certamine ſpūali deficiāt. op⁹ eīn habēt refici cibo ſpirituali. aliodn

ſaluatore teſtante. Si dimiſſi ieiuni fuerint deficiēt i via Mat. xv. Ideo poſt duo ſacramēta ſeqꝛ terciū. ſ. venerabilis eucharistia. quod eſt cibus aiaꝝ noſtraꝝ. iuxta illud Joh. vi. Niſi mādncaueritis carnē ꝛc. Ne igitur omittatur ſed freqnti⁹ ſumatur a fidelibꝫ. hortatur ſaluator in ꝟbis pmiſſis dicēs. Accipite ꝛ comedite. Et rect⁹ ordo ē vt p⁹ baptiſmū ꝛ p⁹ ꝯfirmationez ſumatur h venerabile ſacramētū ab adultis. Legim⁹ ſiquidē ꝙ ſubmerſis egiptijs i mari rubro. transitoqꝫ mari pdicto filij iſrl nouū paſca i azymo pane fecerūt i deſerto. ſic nos ſubmerſis demonibꝫ in baptiſmo cū peccatis nr̄is i deſerto hui⁹ mūdi paſca nouū i azymis ſinceritatis ꝛ veritatis hui⁹ ſanctiſſimi panis facere debem⁹. ¶ Circa vero hoc ſacramtū excellētiſſimū tria ſunt cōſiderāda. Primo qdez ſubſtantia ipi⁹. Scdo credēda ipi⁹. Tercio cautele ¶ De pmo ſciēdū eſt circa h ſacramētuz ꝙ qttuor ſunt de ſubſtātia ſui neceſſaria. Primū ē ordo ſacerdotalis. Nullus em̄ poteſt h ſacramentū ꝯficere niſi ſacerdos. vnde nc laicus nec angel⁹ bonus poteſt hoc cōficere. Quia nō habet qs ptātez ſup actū conſecratiōis hui⁹ ſacramenti niſi ordinat⁹ in ſacerdotē. nō eniz meritis ſctītatis. ſꝫ autoritate officij ꝛ miſterij ſacerdotalis h ſacrm ꝯficitur. Juxta illd Nō i meritis ꝯſecrantis ſed i verbis cōficit ſacerdos. Ex q patet error illoꝝ qui dicunt ꝙ ſi laic⁹ pferret verba canonis ſup panē triticeū ꝯficeret ſacrm. qd omnino eſt falſum Nec debet quem mouere illa hyſtoria q refertur d quibuſdā paſtoribꝫ laicis. q addiſcētes verba canonis ꝛ ꝯſecratiōis i eccl'ia a ſacerdote tpe ꝯſecratōis plata. ipi etiā venientes ad greges ſuos ſup panē ptulerūt eadem ꝟba. ꝛ ſtatim apparuit puer pulcerrim⁹. Ibi em̄ nō fuit caro xpi ſicut ē in h ſacramēto a ſacerdote cōfecto. ſꝫ ibi fuit miraclōſe ex pmiſſiōe diuia qdam figura ꝛ ſpecies carnis diuit⁹ formata. nec ille puer erat ver⁹ xps de⁹ ꝛ hō habēs aiaz ſic eſt in ſacro iſto p ſacerdotē cōfecto vbi realiter eſt chriſt⁹ cū diuinitate ꝛ hūanitate ꝛ aīa ſua ſicut nūc ē in celo. Nec etiā illa caro illi⁹ pueri adorāda fu

ſit ſicut chriſt⁹. nec ſumēda ꝑ
corpe chriſti ſꝫ ꝑ q̄dā miracu
loſo corpe ⁊ ope diuio vene/
randa ſicut alia miracula di/
uina. Sic etiā dicim⁹ de ſan
guine illo q̄ dicit͛ exiuiſſe de
imagine lignea paſſiōis xp̄i.
quā cū q̄dam iudei i cellario
ꝯfodiſſent i ꝯtūeliā xp̄i ſubi/
to emanauit q̄dā humor ſan
guine⁹ i maxia q̄ntitate. quo
viſo iudei illi fuer̄t ꝯuerſi. Il
le em̄ humor nō fuit ſanguis
xp̄i ver⁹ ſic ē in h̄ ſacr̄o. nᶜ di/
gn⁹ tali adoratōe ſic̄ q̄ ē in ca/
lice. ſꝫ mō ſuo venerād⁹ tāq̄
miracl'oſuꝫ op⁹ dei. Et de ta/
li humore ſanguineo collecto
i loco p̄dicti cellarij fuit ꝑ di
uerſas ꝑtes mūdi diſtributū
Et q̄ ꝓuenerat error fideliuꝫ
q̄ putātes verꝫ chriſti ſangui
nē eſſe adorabāt eū adoratōe
latrie. ⁊ ſic idolatrabant. imo
dato q̄ fuiſſet verus ſanguis
xp̄i ſub cruce xp̄i collect⁹. ad
huc min⁹ eſſꝫ adorād⁹ q̄ iſte
q̄ eſt in calice ꝑ ſacerdotē con
ſecrat⁹. Rō h⁹ eſt. q̄ꝛ ille diui/
ſus ē a diuinitate q̄ꝫcito deflu/
xit ad terrā de xp̄o. nᶜ potuit
dici fili⁹ dei ampli⁹ niſi chri
ſto reunitus et reintegratus.
Iſte aūt q̄ ē i calice ꝯiunct⁹ ē
diuinitati. q̄ꝛ ꝺ ipo ſanguie ve/
rū eſt dicere. Hic eſt ver⁹ fili⁹
dei. Q̄ū ibi rōe ꝯcomitātie ſit
etiā vera caro xp̄i ⁊ aīa ei⁹ ⁊
diuinitas Archid. de ꝯſe. di. ij.
q̄ mādu cāt. tenet q̄ nō remā/
ſit aliq̄s ſāguis ſub cruce do
mini. nec etiā ꝺ carne p̄pucij
ſic rome mōſtrat͛ ⁊ in bildeſ/
heym. ſꝫ erronee. q̄ꝛ tūc habu
iſſet duo p̄pucia. qꝺ tn̄ ē falſū
⁊ n̄ tenēdū. Magne itaq̄ꝫ di/
gnitatis ſunt ſacerdotes q̄ h̄
pn̄t qꝺ null⁹ citra deū facere
pōt. Sed ꝓch dolor dignita
tē ſuā mīme attendūt. nulli⁹
pene reputantes eſtimatōis.
¶ Scdm qꝺ eſt de ſubſtan/
tia hui⁹ ſacramenti eſt mate/
ria debita. ſ. panis tritice⁹ Et
h̄ ideo. q̄ꝛ dn̄s ſe grano triti/
ci cōparauit Joh. xij. Tū eti
am q̄ꝛ xp̄s credit͛ ſic ꝯſecraſſe
Uinū vitis eſt materia debi
ta ⁊ neceſſaria. q̄ꝛ chriſt⁹ ſe vi/
ti ꝯꝑauit Joh. xv. Iſta autē
duo. ſ. panis ⁊ vinuꝫ ita ſunt
ꝯiuncta in ꝯſecratōe vt neq̄/
q̄ꝫ vnū ſine alio debet cōſecra
ri aut a celebrāte ſuſcipi. Ju/
xta illud Gelaſij. Sacerdos
corp⁹ chriſti ſine eius ſangui/
ne nunq̄ꝫ debet ſuſcipe. aut ei
integre ſumat. aut ab integrꝭ
abſtineat. q̄ꝛ vni⁹ eiuſdemq̄ꝫ
myſterij diuiſio ſine grādi ſa/

crilegio non pōt puenire. de
ↄſe. di. ij. Comperim⁹. Non
putet tñ q̃s ex h̄ ꝙ ſacerdos
q̄ntum eſt de ratiōe ſacramēti
nō poſſet ↄſecrare hoſtiā ꝑ ſe
ſine calicis cōſecratiōe. qꝛ for
ma conſecratiōis panis ꝛ ca
licis nō ſe expectant. qꝛ altera
ſine altera totum effectū opa
tur q̄ncito ꝓfert. Sꝫ tñ dico
ꝙ hoc ſacerdos nō p̄t facere
ſine graui peccato. Addēda
eſt etiaꝫ vino modica aq̄ que
ſignificat ↄiūctionem popu
li ad chriſtū in hoc ſacramen
to. Et licꝫ ſine aqua ī ſolo vi
no poteſt confici. nō tamē ſi
ne graui peccato. E conuerſo
vero ſine vino in ſola aq̄ nihil
conficit. ꝛ h̄ tunc grauius eſt
peccatū q̄ꝫ p̄mū ꝓpter idola
triā quā cōmittit ppl's tꝑe ce
lebratōis ꝛ eleuatiōis. quoꝝ
oīm eſt re⁹ celebrās. ¶ Terci
um qd̄ eſt de ſubſtātia hui⁹ ſa
cramenti ē debita forma ver
boꝝ que eſt hec ſuꝑ hoſtiam
Hoc eſt em̄ corpus meū. Et
ſuꝑ ſanguinē. Hic eſt em̄ ca
lix ſanguis mei noui ꝛ eterni
teſtamenti. myſterium fidei.
q̄ ꝓ vobis ꝛ ꝓ multis effun
det in remiſſionē peccatorū.
¶ Circa qd̄ ſciēdū eſt ꝙ licꝫ il
la ↄiunctio enim poſita ī am

babꝰ formis nō ſit de ſubſtā
tia forme ſimpl'r neceſſaria.
debꝫ tñ apponi ſm vſum ec
cleſie. qui vſus a beato petro
initiuꝫ ſumpſit. ꝛ grauit' pec
cant omittentes eā. Q, auteꝫ
p̄mittit'. accipite ꝛ manduca
te ex hoc oēs. ꝑtinet ad vſum
ſacramenti. et non eſt de ſub
ſtantia forme. ¶ Sed ſi que
ritur quomodo iſta locutio
eſt vera cum ſacerdos dicit.
Hoc eſt enim corpus meuꝫ.
Hoc em̄ videt' falſum ſi ex ꝑ
ſona ſacerdotis illa verba di
cant'. cum ſacerdos nō inten
dat ↄficere ibi ſuum ꝓprium
corpus ſꝫ xp̄i. Ad h̄ reſpōde
tur breuit' ꝙ iſta verba ſacer
dos nō ꝓfert ex pſona ſua ſꝫ
xp̄i. Demōſtrat aūt illd̄ ꝓno
men hoc verum corpus chri
ſti in ordine ad totaꝫ compo
ſitionē huius forme. Hoc eſt
enim corpus meū. Non ꝙ ꝓ
lato iſto ſolū pronomine hoc
ſtatim ſit corpus chriſti. ſꝫ ꝓ
lata tota forma a chriſto inſti
tuta. qꝛ in vltima ꝓlatiōe iſto
rum verboꝝ fit trāſſubſtanti
atio ad quā ordinant' p̄ceden
tia. Et pro iſto vlterius ſcien
dum eſt ꝙ ſm btm̄ Tho. ſuꝑ
quarto di. viij. q. v. ar. ij. For
ma hui⁹ ſacramenti differt a

formis alioꝝ ſacramentoꝝ i duob9. Primo qꝛ forma alioꝝ īportat vſum materie. forma aūt iſti9 importat ꝯſecrationē tm̄. q̄ ꝯſiſtit in trāſſubſtantiatōe materie. Vn̄ miniſter vl' ſacerdos in ꝯficiēdo h̄ ſacramētū nō hab3 aliū actū niſi ꝓlatōe3 ꝟboꝝ ex perſona chriſti. Secūdo quia alioꝝ ſacramentoꝝ forme ex pſona miniſtri ꝓferunt̄. forma autē iſtius ſacri a miniſtro in perſona ꝓfert̄ chriſti. Ad intelligendū aūt quodlibet verbu3 poſitum in hac forma eſt ſciēdu3 ꝙ hec forma ē ſufficiētiſſima. Pr̄io q̄ꝝtū ad opatiua3 potētiā. qꝛ cū factō habeat ſuam ꝯpletōe3. iō ꝯueniēter ponit̄ iſtō ꝓnomē h̄ demōſtrās panē qui ē tranſſubſtātiatus in panē chriſti. ꝛ eſt idem cu3 corpe chriſti. Scd̄o eſt ſufficiens q̄ꝝtū ad modū opandi qꝛ hic termin9 ad quē eſt ſine om̄i immutatōe ex parte ſui. Jō bn̄ ponit̄ ly eſt deſignanſ pmanentiā. ꝛ nō ponit̄ ꝟbu3 fiendi. ſ. erit deſignās mutationem. Tercio ē ſufficiens ex pte opis. qꝛ hic corp9 xp̄i verū deſig̅t corpus chriſti myſticū qd̄ habet diuerſas ptes ꝛ forte diuerſaꝝ rōnū propt̄ differentē grām gratis datā. Jdeo meli9 dicit̄ corp9 q̄ꝝ caro. Quarto ē ſufficiēs ex parte opant̄. Vn̄ qꝛ corp9 xp̄i n̄ tm̄ ſignat corp9 xp̄i verū. ſed etiā ſignificat corp9 xp̄i myſticū. ꝛ cū h̄ nō poſſit facere ſm̄ ſe ſ3 inq̄ꝝtū ē vnū vl' vnitū cū diuīitate. iō cōgrue ponit̄ ibi ly meū. Quito eſt ſufficiēs ex pte effect9 ꝓncipꝗ. vn̄ qꝛ iſte effect9. ſ. corp9 xp̄i ē tāte nobilitatis ꝙ nō fit in ſacramento niſi a deo īmediate. nec miſter h3 aliquē actū ſpecialē in iſto ſacramēto ſicut ī alijs. iō ꝯueniēter factū eſt ꝙ iſta forma nō ꝓfert̄ in pſona alicui9 ſed dei abſolute. ſicut vox hominis ꝑ tubam. ita dei ꝑ hominē. Quartū qd̄ ē de ſubſtantia hui9 ſacramēti eſt intentio ꝯſecrantis. ſ. vt in ſpeciali vl' ī generali h̄ facere velit qd̄ facit eccl'ia. vl' qd̄ fecit chriſtus ꝛ ſtatuit faciendum Licet tamē intentio ſemꝑ eſt neceſſaria de ſubſtantia. non tamē attentio. vnde ſi mens rapitur ad alia ex infirmitate vel negligētia vel incuria. nō ideo eſt minus conſecratū q̄ꝝ ſi affuiſſet attētio. Peccat tamen ille qui conſecrat ꝛ non intelligit. et ſe non recolligit

quāto attētius poteſt ad con ſecrationē. Nam debet attēt⁹ eſſe ad h vt ꝯſideret q̄d facit. ⁊ tūc maxime qn̄ plures hoſtias cōſecrat ꝑ cōmunicāti bus. vnde deb; habere reſpe ctū ſpecialē ad alias hoſtias omnes que ſunt corā eo. al's em̄ ſi haberet generalē intētō nē ad oēs hoſtias q̄ ſunt ī al tari. ſtaret qn̄ꝙ ꝙ etiā illas q̄ ſunt in pixide reſidue cōſecra ret ſ̄m quoſdā. Mihi aūt nō apparet hoc. q: exquo non in tēdit ꝯſecrare alias niſi q̄ ſūt corā ipō de ꝓpiquo cumula te ad vnū locū q̄ntūcunꝙ ge neraliter intendat ſuꝑ eas nō ꝯſecrabit niſi illas. Similit̄ dico ꝙ ſi hoſtia aliqua iace ret ſub palla nō cōſecrata. ab ſconſa in tp̄e cōſecratiōis for te ꝑ obliuionē clerici dimiſſa exquo ſacerdos de ea nō intē dit nō eſt conſecrata. Secus dico ſi habet intētōe; ad oēs que ſunt ante eū. tunc ⁊ illam hoſtiā abſconſam cōſecrabit Tamē dicit Johānes caldi nenſis in ſupplicatiōib⁹ ſuis de officio ordiarij. Si ſacer dos. ꝙ ſi ſacerdos credēs po nere. xvi. hoſtias ponit. x. ſi in intentione ſua eſt tantū conſe crare quātū habet ante ſe oēs ſunt conſecrate. Et ideo dicē dū eſt ꝙ ſufficit ſacerdoti ha bere intentō; determinatā fa ciendi vt facit eccleſia ſuꝑ to tam materia; preordinatā ſi ne ſpecificatiōe nūeri ſ̄m ma giſtrū Franciſcū de braga in quadam queſtiōe diſputata. Idem dico de vino perfuſo ſuper altari per negligentia; perfuſionis tēpore ī calicem. quia illud nō conſecrat̄ dum ſacerdos nō intēdat ſuꝑ illō. Et ideo dixi ꝙ maxime req̄ ritur intentio ſuꝑ illa que ſūt coram ſacerdote poſita in ta li loco tm̄ ⁊ non in alio. Ex il lo ſoluit̄ dubiū an ſciſmatic⁹ vl' hereticus conficiat hoc ſa cramentū. Pat; em̄ ꝙ ſic cu; talis poteſt habere intentōe; eccleſie in conficiendo. ⁊ hoc maxime vniuerſalem. ſc; intē dendo facere quod chriſt⁹ fec̄ ⁊ inſtituit faciendum. ⁊ qd̄ ec cleſia facit. licet etia; nō inten dat in ſpeciali. quia exquo eſt in hereſi vl' in ſciſmate ipē cer tus eſt ⁊ credit nil valere vel facere propter peccatū ī quo eſt. nec obſtat capl'm ſciſma. xxiiij. q. i. vbi dr̄. ꝙ ſciſmati cus execrare pōt. non autem conſecrare. quod intelligitur q̄ntu; ad efficaciā ſacramēti.

qꝛ nõ opaṫ effectũ ſalutis i il
lo ſic ꝯſecrãte illã vel ꝯficien
te ꝑpter ſciſma vel hereſim. ſꝫ
tñ eſt veꝝ corpꝰ xp̄i. Siľr eti
am illð intelligiť. ſ. vbi dicıť.
Nõ ē corpꝰ xp̄i qð ſciſmaticꝰ
ꝯficit. id eſt ꝙ nõ eſt verũ cor
pus xp̄i q̃tũ ad ꝯficiētē i ſciſ
mate vel hereſi. qꝛ ſibi ñ ꝓfic̄
ſꝫ officit. i. nocet. Nihilominꝰ
tñ q̃tũ eſt ad ṽitatē ſacramē
ti eſt veꝝ corpꝰ xp̄i. Siľiter i
c. audiuimꝰ. vbi dicıť ꝙ ſciſ
maticꝰ execrare põt nõ autem
ꝯſecrare itelligiť vt dictũ eſt.
Unde ptꝫ illos indiſcrete fa
cere q̄ ſacr̄m per rutenos aut
grecos ꝯfectũ in forma eccl̄e
blaſphemãt ⁊ deridēt cũ ibi
ſit veꝝ corpꝰ xp̄i. Conſultiuſ
tñ iſti facerent vt illuc nõ itra
rent nec inſpicerēt in ipoꝝ ec
cleſias q̃ꝫ vt veniētes illuc de
rideãt. Cõcludēdo ğ dico ꝙ
ad h̄ ſacramētũ ꝯficiēduꝫ ſuf
ficit triplex ꝯditio ex pte ꝯfi
ciētis. Primo ꝙ ſit ſacerdos
rite ordinatus. Scðo ꝙ poſ
ſit verba proferre ꝯſecratõis.
Tercio ꝙ poſſit habere debi
tam intentõem faciēdi quod
facit eccleſia. Propter ðfectũ
prime conditõnis nullus lai
cus quantũcũq; ſanctus nͨ
ſacerdos gentilis vt tartaro
rũ ꝯficiunt. qꝛ nõ ſunt rite in
forma eccl̄ie ordinati. Pro
pter defectũ ſecũde ꝯditionis
mutus nõ p̄t ꝯficere. quia nõ
poteſt verba ꝯſecratõis ꝓfer
re. Propter defectũ tercie cõ
ditõis carēs vſu rõnis ⁊ ebri
oſus nondũ digeſtus nõ poſ
ſunt ꝯficere. cũ nõ habeãt in
tentionē debitã. Sed prima
ꝯditio eſt ꝓpria. qꝛ ſolꝰ ſacer
dos ⁊ quilibet p̄t cui poſſunt
ꝯpetere iſte ꝯditiones. ſ. pla
tio et intentio. Nec obſtat ſi
inſtatur de degradato ꝙ non
ſit ſacerdos. qð tamen nõ eſt
veꝝ. quia characterē ſacerdo
talē ſibi ſemel in ordinibꝫ ſu
ſceptis collatũ nullus poteſt
delere. Quãuis taliter degra
datus ꝑdat priuilegiũ cleri
cale. ⁊ tradiť curie ſeculari. ta
men ſi celebraret cõficeret. qꝛ
autoritas ſubſtãtifica nõ eſt
ſibi ablata q̃tum ad veritatē
ſacramenti. ſed tm̄ q̃tũ ad ex
ecutõeꝫ legitimã qua caret q̄
ad ſe ⁊ ad alios ⁊ quo ad to
tam eccleſiam. Quãdo auteꝫ
dicıť ꝙ ſciſmaticꝰ. excõmuni
catus. hereticꝰ ⁊ degradatus
nõ ꝯficiant. intelligenduꝫ eſt
ꝙ nõ conficiũt rite et ordina
te nec legitime q̃tum ad effi
caciam ſacramenti. vt ſcilicet

ſit vtilis illa confectio ad ſa-
lutem eis. ſed tamen ꝯficiunt
quantū ad veritatē ſacramē-
ti. Et hoc catholice ſentiēdū
eſt de iſto ſacramēto omiſſis
opinionibꝰ multorum. Et ſi
quis cōtra predicta obijciat
magiſtrū ſententiarū. lib. iiij.
di. viij. vbi dicit tales n̄ poſ-
ſe conficere. Salua pace ma
giſtri dico ꝙ in hoc nō teneť
Tamen propter ſui reueren-
tiā vt eius dictū potius va
leat q̄ꝫ pereat. intelligendum
eſt ꝙ tales nō poſſunt ꝯficere
de iure ꝛ ſine peccato ſeu ordi
nate. ſed de facto bene poſſūt
Nec moueat aliquem ratio
magiſtri ibi poſita per quam
dicit ideo nō poſſe predictoſ
ꝯficere. quia nemo in iſta con
ſecratiōe dicit Offero. ſed of-
ferimꝰ hoc ſacrificiū. Nemo
igitur niſi fuerit mēbrum ec-
cleſie poteſt dicere cum alijs
offerimus quaſi eſſet vna de
perſonis eccleſie. Unde cum
heretici ꝛ ſciſmatici non ſint
membra eccleſie non poſſunt
dicere offerimus. ergo nᶜ cō-
ficere. Ad qđ dicimus ꝙ ob
latio nō pertinet ad rationē
ꝯſecrationis. vnde non neceſ
ſario requiritur vt offeratur.
Ita ſoluit doctor ſubtilis ſu
per. iiij. diſt. viij. q. ij. et Tho-
mas eadem diſtin. q. i. ar. i. iij
ꝛ. iiij.

¶ De credendis circa hoc ſa
cramentum.

Ante oīa
credendū eſt ꝙ in
h̄ ſacramento idē
chriſtꝰ q̄ de virgine natus eſt
ꝛ ꝓ nobis paſſus eſt contine
tur. Et ſicut ibi verꝰ eſt xp̄us
ita etiam eſt ibi ſub vna q̄nti-
tate ſed nō quantificatiue. h̄
eſt tātū dicere ꝙ nō vtitur illa
quantitate occupando locū.
Sic etiam nō vtitur clarita
te ſua illuminando aerem.

¶ Secūdo credendū ē ꝙ cor
pus chriſti poteſt eſſe in plu-
ribꝰ locis quātūcunqꝫ plureſ
panes trāſſubſtantianť i ipꝫ.
Unde in celo eſt localiter. in
verbo diuīo ꝑſonaliter. in al-
tari ſacramētaliter. Scdꝫ na
turale eiꝰ eſſe eſt i celo in vno
tm̄ loco. ſm eſſe ſacramenta-
le eius pōt eſſe in diuerſ locſ.
Eſt g̊ hic ſm ꝙ multa in ipꝫ
trāſmutari poſſunt. Sꝫ ſm
eſſe perſonale non eſt in loco.
Unde dicit Petrus de tha-
ranthaſia. ſcd̄m ꝙ vnum eſt
ꝛ indiuiduum in ſe. non po-
teſt eſſe niſi in vno loco. ſicut

nec angelꝰ nec aliud corpꝰ ſed
ſm ꝙ in ipƷ multa trāſmuta-
ri pn̄t indiuidua. ſic pt eſſe in
diuerſis locis. di. x. q. iij. ar. ij.
ſup. iiij. ſniaꝝ. ¶ Tercio cre-
dendū eſt ſm Thomā ꝙ cuƷ
corpus chriſti apparet in ſpe
cie carnis vl' pueri. vtruƷ ibi
appareat veꝝ corpus chriſti
vl' an ille ſpecies ſint ꝓpe cor
pis chriſti nō oīno dēmina-
tū eſt a doctoribꝫ. Tamen ſe-
cure dicit ꝙ ille dimenſiones
panis manēt. ⁊ in eis alia ac-
cidentia ſenſibilia ſupducūt
diuīa ꝟtute que ſpeciē carnis
pretendāt ſicut accidentia q̄
prius erant pretēdebant ſpe-
ciē panis. Quādo tn̄ appare
ret ſub forma carnis vel pue-
ri nō dƷ ſumi ſƷ ꝑ reliquijs ſ-
uari. ¶ Quarto credendū eſt
ꝙ illa accidētia manēt ſine ſb
iecto poſt ꝯſecratiōem virtu
te diuīa. retinēt tn̄ ibi moduƷ
agendi vel patiendi in corpo
re chriſti que ꝑus habuerūt.
¶ Quito credendū ē ꝙ facta
conſecratōe vlteriꝰ nō manet
ī hoſtia ꝯſecrata ſubſtātia pa
nis. nec ī vino ſubſtātia vini
ſed ſtatim corpus xp̄i fit ī ho
ſtia. ⁊ ſanguis chriſti ī calice.
Et rō ſm btm̄ tho. eſt. q2 op-
poſitū huiꝰ dicere repugnat
ꝟbis chriſti. nō em̄ eſſet verū
dicere. Hoc eſt em̄ corpꝰ me-
um. ſƷ hic eſt corpꝰ meū. IteƷ
ſi remaneret ſubſtātia panis
tolleret reuerētia xp̄o debita
vt ꝯtinet in hoſtia. NaƷ xp̄o
vt ꝯtinet in hoſtia debet cul-
tꝰ latrie. ſƷ ſi ibi maneret ſub-
ſtātia panis nō deberet talis
cultꝰ latrie exhiberi ꝓpt ido-
latriā adorādo creaturaƷ. Et
licƷ mlti doctores huic ꝯtra-
dicāt ſnie. iaƷ tn̄ ꝑ catholica
cōcluſa eſt ſub alexādro quar
to papa ⁊ martino quinto.
¶ Sexto credēdū ē ꝙ fractio
q̄ fit in hoſtia nō fit in corpe
chriſti ſƷ tm̄ ī ſpeciebꝫ hoſtie.
vnde ibi accidētia manentia
ſine ſubiecto dicūtur frangi.
ſm Pe. di. xij. ar. pricipali. q.
i. q2 als fractio eſt quedā di-
uiſio. diuiſio vero eſt paſſio
quanti vt quantū. In ſacra-
mento ꝟo aliqͩ eſt quantum
ꝑ modū q̄nti vt ſpēs. aliqͩ ē
q̄ntū ſƷ nō ꝑ modū quāti. vt
corpus chriſti. Ideo dicēdū
eſt ꝙ fractio vel diuiſio fit in
ſpeciebꝫ et nō in corpe chriſti
¶ Septio credēdū ē ꝙ cor-
pꝰ xp̄i in hoc ſacro ꝓpe nō vi-
det nec ſanguis corpal'. Ra-
tio gre. q2 tunc ibi nō eſſƷ ali-
ud viſum ⁊ aliō creditū. Itē

alia ratio natural'. q2 nullum
corpꝰ videri pt niſi habeat ac
cidẽtia i eſſentia. vl' niſi ſit co
loratũ formalit'. vt ptꝫ de pa/
riete. ſꝫ color albꝰ nõ ẽ i hoſtia
formal'r. g° nõ pt videri ꝓprie
Nec tñ errant laici q dicũt ſe
videre corpus xpi. ſicut illi ñ
errauerũt q dicebãt ſe videre
angelos in aſſũpto corpe q̃s
tamẽ nõ viderũt inquãtũ fu/
erunt ſpũs. Et ſil'e eſt d hoĩe
armato queꝫ dicis te videre.
cũ tamẽ nec faciẽ nec mẽbrũ
aliqd nudũ eiꝰ videas. imo
vt dic Uarro di. x. q. ix. Nul/
la creatura naturali cognitio
ne nec angelꝰ põt cognoſcere ibi
eſſe corpus xpi. Licet tñ viſi
one gl'ioſa ꝛ intellectuali põt
cognoſci. oculus tñ gl'ificatꝰ
illud videre nõ pt corpaliter
ſm Tho. Unde gl'ificati vi/
dent corpus chriſti in ſacra/
mento viſione intellectuali et
nõ corpali. ¶ Octauo credẽ
dum eſt ꝙ in hoſtia ſunt q̃ttu
or. ꝛ quattuor veraciter in ca
lice credenda continent'. Pri
mo em̃ in hoſtia virtute ꝟbo
rũ eſt corpꝰ chriſti. Nõ quia
illud veraciter cõtinet' in ho/
ſtia de quo verba faciũt men
tionẽ. ſed hoc ſolũ eſt de cor/
pore chriſti. quia ibi dicitur.

Hoc eſt em̃ corpus meũ. vbi
nihil dicit' de aĩa nec de deita
te nͨ de ſanguine. Scd'o ibi
eſt ſanguis chriſti nõ princi/
paliter ſed ex cõcomitantia q̃
dam neceſſaria. q2 corpus ve
rum ꝛ viuũ nõ eſt ſine ſangui
ne. Unde dicit' anima eſſe in
ſanguine. Tercio ibi eſt aĩa
chriſti ex ꝯcomitantia media
ta. quia impoſſibile eſt aĩam
informare ꝛ ꝑficere corpꝰ ni/
ſi corpus ſit diſpoſituꝫ. ſed ſi
ne ſanguine nõ eſt ibi corpus
bene diſpoſitũ nec etiaꝫ orga
nizatum. Ibi ex conſequenti
etiam eſt anima. cũ ibi ſit cor
pus diſpoſitum per ſangui/
nem. ꝛ hoc eſt dicere median
te ſanguine. Quarto eſt ibi
deitas ex quadam ꝯcomitã/
tia remota. quia corpus ꝛ dei
tas ſunt diſparia. tamen ex q̃
chriſtus natus fuit ex maria
virgine verus homo et deus
ideo etiam hic eſt verus hõ ꝛ
deus. Similiter dicitur de
calice ꝙ ibi primo ẽ ſanguis
quia de illo verba faciũt men
tionem. Secundo ex conco
mitantia ĩmediata ibi eſt cor
pus chriſti. Tercio ex conco
mitantia mediata ibi eſt ani/
ma chriſti. Quarto ex conco/
mitãtia quadã remota ibi eſt

deitas. ¶ Nono credendū ē
ꝙ in hoc ſacramēto aliquod
eſt ſacramentū ꝛ nō res ſacra
menti. ſicut ſpecies ſenſibilis
panis ꝛ vini. ꝛ ille ſpecies ſūt
creature. Unde adorator vi/
dens hoſtiā nō debet ferre in
tentionē principaliter ad id
quod videt. ſꝫ ad id qđ credit
ibi eſſe. ſ. chriſtū. Secūdo in
uenit ibi ſacramentū ꝛ res ſa
cramenti. ꝛ hoc eſt veruꝫ cor
pus chriſti et ſanguis eius.
Iſta autē dicunt ſacramētū
ꝛ res ſacramenti per reſpectū
ad miniſtrū vel ſacerdotē ſub
debita forma ꝯficiētē. Unde
dicit ſacramentū q̄ſi ſacre rei
ſignū. quia ſignificat ſpūalē
refectōē aīe. Et dr̄ res. quia
hoc ipm̄ facit ꝑ grām qđ cōti
net. Tercio eſt ibi aliqd qđ ē
res ſacramenti ꝛ nō ſacramē
tū. ſicut eſt grā data digne ſu
ſcipiēti. ꝛ hec grā ē res ſigni/
ficata. nihil tamen ſignificati
Quartū ibi eſt qđ nec eſt res
ſacramenti nec ſacramentuꝫ.
vt ſunt illa oīa que ſunt cō/
comitantia hoc ſacramentū.
ſiue ſint accidētia ꝓpria ſiue
cōmunia. Et illa dicunt po/
tius forme accidentales ſiue
ſpecies. ¶ Decimo credēduꝫ
ꝙ licꝫ ſacerdos debeat ſub v/
traqꝫ ſpecie ſumere hoc ſacra
mentū cū celebrat. tamen po
pulo ſufficit ſumere ſub ſpe/
cie panis tm̄. Et ratio eſt. qꝛ
ſm̄ Archidyaconū de conſe.
diſ. ij. Comperimus. in hoc ſa
cramento nō ſolū attenditur
efficacia. ſed etiā ſignificātia.
Significatur eniꝫ per iſtas
duas ſpecies. ſcꝫ corporis et
ſanguinis ſeorſum ſumptas
per ſacerdotē tēpore celebra/
tōnis ꝙ ſanguis chriſti ī cru
ce fuit diuiſus a corpore ſuo.
vt dicit Gorra ſup Matthe
um. Cū autem ſacerdos tm̄
ꝛ non populus habet huius
facti ſignificationē ex ordine
ſuo exprimere. tm̄ ipſe ꝛ non
populus tunc ſub vtraqꝫ ſpe
cie debet ſumere. eo ꝙ ipe tūc
gerit vices chriſti. populꝰ au
tem non. Et ideo populo nō
eſt opus de ſignificātia ſed dē
efficacia. ¶ Et quia efficacia ē
equalis ſub vtraqꝫ ſpecie. idō
populo tradit ſub altera ſpe/
cie in qua tradi poteſt cum
reuerētia ꝛ cautela. A preſby/
teris autem tm̄ ſumitur ſub
vtraqꝫ ſpecie. ¶ Et ꝓ iſto ſci
endum ſm̄ Thomā in tercia
parte. q. lxxxij. arti. vij. ꝛ vlti/
mo. ꝙ circa vſum huiꝰ ſacra/
menti poſſunt duo cōſidera/

ri. vnum ex pte ipi⁹ ſacramen
ti. ⁊ aliud ex parte ipoꝝ ſumē
tiū. Ex pte ipius ſacramenti
ꝯuenit ꝙ vtrūq3 ſumat᷑. ſ. cor
pus ⁊ ſanguis. quia ī vtroq3
ꝯſiſtit ꝑfectio ſacramēti. ⁊ iō
quia ad ſacerdotē ꝑtinet hoc
ſacramentu3 ꝯſiderare et con
ſecrare ⁊ ꝑficere. nullo mō de
bet recipe corpus chriſti ſine
ſanguīe. Ex pte aūt ſumētiū
reqrit᷑ ſūma reuerētia ⁊ caute
la. ne aliquid accidat qđ ver/
gat ī iniuriā tāti myſterij. qđ
ꝑcipue poſſ3 accidere ī ſāgui
nis ſumptōe. q̄ q̄dem ſi īcau
te ſumeret᷑ de facili poſſ3 effū
di. Et q2 creſcēte multitudīe
populi chriſtiani in qua ꝯti/
nēt᷑ ſenes ⁊ iuuenes. q̄ ꝑ q̄da3
nō ſunt tāte diſcretōis vt cau
telā debitā circa vſu3 hui⁹ ſa
cramenti adhiberēt. iō ꝓuide
ordīatū ē vt ppl'o ſub alt'a tm̄
ſpecie det᷑. Hoc idē tenet tho.
ſup illud Ioh. vi. Niſi man/
ducaueritis. dicēs. Nō eſt de
neceſſitate ſalutꝭ ꝑceptio ſan/
guis ſicut corpis xp̄i. cū xp̄s
totus ſub altera ſpecie tm̄ ſu/
mit᷑. In h̄ ip3 ſeq̄t᷑ lyra ibidē
dicēs. Nō eſt intelligendū ꝙ
ſub vtraq3 ſpecie ſit fidelibuſ
exhibendū. ſ3 tm̄ ſacerdotib᷒
ſumendum.

¶ De cautelis ſeruandis cir
ca hoc ſacramētū ex parte ſu
mentium.

Et q2 du/
plex ſtat⁹ vit᷑ h̄ ſa/
cramento ad ſalu/
tē. ſ. ſecl'aris ⁊ ſpūal'. iō quili/
bet h3 ſuas cautelas. Unas
igit᷑ oēs tā ſpēalis cuilib3 eo
rū q̄3 cōis vtriſq3 ſiml'. Et p̄/
mo cauēdum ē oīb᷒ ne ī pctō
mortali ſumāt h̄ ſacrm̄. Na3
ſic peccarent grauit᷑. Iuxta il
lud. i. ad Chorꝫ. xi. Qui autē
māducat indigne iudiciu3 ſi
bi māducat ⁊c̄. Sūt aūt q̄dā
q̄ ſufficiēter ſe ꝑpant ſm veri
tatē. ſ. q̄ expellūt dyabolū de
corde ſuo p verā examinatō3
ꝯſcientie ⁊ per contritiōem ſi
ue iudiciū penitētie. ⁊ hi ꝯſe/
quunt᷑ gratia3 ⁊ manducant
digne. Alij ſunt qui ꝑparant
ſe ſufficiēter. nō tamē ſm ve/
ritatem ſed ſm ꝓbabilitatem
ita ꝙ eſtimant ſe carere pecca
to. q̄ tm̄ ſi facerēt maiorē ꝯſcie
inq̄ſitō3 īuenirēt ſe reos. ſ3 tm̄
ſunt pati. q2 ſi ſcirēt pctm̄ in
ſe vellēt ꝯfiteri. n̄ tm̄ apponūt
ad hoc omnimodā diligenti
am. Et hi q̄uis gratia3 nō ꝑ
cipiant. nō tamen incurrunt
offenſa3. q2 nec ſumūt digne

nec idigne q̃uis ſint idigni. ¶ Tercij ſunt q̃ neutro mõ ſe p̃parant. imo ↄtẽnũt. et hi peccant mortal'r ⁊ ſumũt idigne ¶ Un̄ idigne accedũt triplices hoĩes. Primi q̃ cũ ↄſcia mortalis pcti et ſine ꝓpoſito penitẽdi accedũt. Scd̄i q̃ aliter q̃ȝ eccl'ia ſtatuit accedunt. vel extra eccl'iam. vt ſciſmatici vel heretici. Tercij q̃ ſine reuerentia accedũt. ſicut faciũt multi q̃ p̃munt ſe ad altare. et vnus in aliũ qn̄qȝ ꝓuocatur. Uel vt q̃dã ſacerdotes p̄parantes ſe ad celebrandũ diſtracti accedũt ⁊ feſtinãt. ita q̄ qn̄qȝ obliuiſcũt̄ q̃d faciũt. Et licet q̃s n̄ poſſit habere certitudinẽ an ſit imunis a pctis. pōt tn̄ h̄ ꝓpẽdere p̄ q̄ttuor ſigna. Primũ eſt. cum q̃s verba dei deuote audit Joh. viij. Qui ex deo eſt v̄ba dei audit. Secũdũ cũ q̃s ad bn̄ opanduȝ ꝓmptũ ſe iuenerit. Quia ꝓbatio dilectõis ẽ exhibitio opiſ ſ̄m Gregoriũ. Terciũ cũ q̃s ꝓpoſitũ abſtinẽdi a pctis in futuꝝ habȝ. Quartũ ẽ cũ q̃s de p̄teritis cõmiſſis dolet Un̄ ſi q̃s p̄ hmõi ſigna facta diligenti diſcuſſiõe ſue ↄſcientie q̃uis forte nõ ſufficiẽti ad ſacram cõiõnẽ accedat. aliquo peccato mortali in eo remanente. quod ei⁹ cognitõeȝ ſubterfugiat nõ peccat. imo magis ex vi ſacramenti peccatorum remiſſionẽ cõſeq̄tur. q2 iſtud ſacramentũ venialia delet ⁊ mortalia oblita. ¶ Secũda cautela eſt oĩbꝫ cõmũis ne q̃s pollutus ĩ corp̄e accedat eodẽ die. Et nõ ſolũ req̄ritur mũdicia mentis q̄ ſcȝ ſit ſine pctõ ſȝ etiã corp̄is. Pro q̃ ſciẽdũ q̄ pollutio p̄t ↄtigi ex ſola diſpoſitiõe nature. ⁊ n̄ ex p̄cedẽti cogitatõe. ⁊ tũc nõ eſt ſignũ alicui⁹ pcti ſȝ p̄t ebetudinẽ mẽtis iducere ſi ſiml' cũ imaginatõe cõtingat. immũdiciã tn̄ corp̄is hȝ. Et iõ ſi neceſſitas ĩmineat ⁊ deuotio expoſcat nõ impedit. p̄cipue qn̄ ſine imaginatõe accidit. Tamen ſi ꝓpter reuerẽtiam tunc abſtineat laudãd⁹ ẽ maxime quãdo talis diſpoſitio nature nõ eſt ꝑpetua ſiue diuturna. Scd̄o mõ p̄t contingere ex p̄cedenti cogitatõe tunc ſi nõ fuit ↄſenſus ad cogitatõem. ⁊ neceſſitas vrgeat poteſt accedere ⁊ celebrare. ſi aũt nõ vrgeat neceſſitas accedendo nõ peccat mortalit' ſȝ venialiter. maxime qn̄ cogitatio eſt cũ delectatõe. licet ſine

ꝯſenſu. Dicit tñ btūs Tho.
ꝙ pōt contingere ꝙ in ipa co
gitatiōe pollutio oriať. que ſi
placet ꝑpter delectationē ex
ſurreptōe ē peccatum venia-
le. Si aūt deliberāte cōſenſu
ꝛ pcipue cū ꝯplacētia futura
eſt peccatū mortale. Iſta aūt
cōplacētia nō facit dictā pol
lutiōeꝫ eſſe peccatū. qꝛ nō eſt
eius cauſa ſed i ſe ē peccatuꝫ.
Si aūt placeat vt alleuiatio
nature peccatū eſſe nō crediť
Tercio cōtingit ex cibo ꝛ po
tu. tūc idē eſt iudiciū ſicut de
illa pollutiōe que ꝯtingit cuꝫ
imaginatōe turpi. vt dicit ca
non. vi. di. teſtamētū. vbi di-
ciť. Cū appetitus gule vltra
modū in ſumēdis alimētis ra
pitur. atq; idcirco humoꝝ re
ceptacľa. i. virilia mēbra gra-
uanť. habet exinde anim⁹ ali-
quem reatū. i. veniale pctm̄.
Et hoc nō ꝓhibet ab eucha-
riſtie ſumptiōe ſed a ꝯfectiōe
niſi ſit neceſſitas. Vn̄ ibideꝫ
ſequitur. nō tñ vſq; ad ꝓhibi
tionē ſacri myſterij ꝑcipiēdi.
vľ miſſaꝝ ſolēnia celebrandi
cū fortaſſe aut dies feſtus exi
git. aut exhibere myſteriuꝫ ꝓ
eo ꝙ ali⁹ ſacerdos deſt ipa ne
ceſſitas cōpellit. Hec ibideꝫ.
Et nota ſm Archid. in ca-
none. teſtamētū. di. vi. ꝙ licet
pollutio ex crapula i ſummo
eſt veniale. tamē ipa crapula
pcedēs eſt mortale. Ex q̊ pꝫ
ꝙ licet pollutio ex crapula q̄
eſt vēiale peccatū ꝓhibeat ni
hilominus pter caſum neceſ-
ſitatis a ꝯfectōe. tamen laicū
a ſumptōe nō ꝓhibet. qđ pl⁹
eſt. qꝛ maior mūdicia reqriť i
ſacrificio q̄ꝫ i ſumptōe. Vnđ
Archid. vbi ſupra dicit effi-
cax argumētū ꝙ min⁹ eſt au-
dire diuina q̄ꝫ celebrare. eo ꝙ
ſm Thomā pctōr in morta-
li pctō exiſtens vidēdo corp⁹
chriſti i miſſa nō peccat. licet
tūc debeat hūiliari. Quarto
cōtingit pollutio ex illuſione
dyabolica. de qua dicit Io-
hannes pariſiēſis ſuper. iiij.
ſententiaꝝ. diſt. x. q. ij. ꝙ talis
illuſio habet quandoq; cau-
ſam intrinſecā. ſicut quando
dormiēs nō fecit qđ debuit.
ſcꝫ ſe nō ſignando vel aliquid
aliud. ꝛ ſic eſt peccatū. Aliqn̄
do nō eſt peccatuꝫ. ſ. qn̄ habꝫ
cauſam extrinſecā. ſicut nar-
ratur in vitaſpatrū de quodā
ſancto viro. qui quotiēs cele-
brare volebat ꝓcurabat ei dy
abolus pollutōes. quod pa-
tres ꝑcipientes dederūt ei cō
ſilium ꝙ audacter celebraret

Quocunqȝ tñ modo accidat
ex quadā cōgruētia ſp impe-
dit ſumptōem ſacramēti pro
pter duo. Primo q2 ibi ſemp
accidit feditas corpalis cum
q̄ nulľ ppter reuerētiā ſacra-
mēti dȝ accedere. vñ acceden
tes lauant man⁹ ꝛc. niſi forte
talis eſſet immūdicia q̄ eſſȝ p
petua ꝛ diuturna. vt ſi eſſet le
pra vľ flux⁹ ſanguis vľ ſemi-
nis. Scđo q2 ibi ſeq̄r pollu
tio in euagatiōe mētꝭ ꝑcipue
ex turpi cogitatōe. que etiam
nō ſine culpa ꝯtingit. Tenen
dum tñ eſt ſm Tho. q in oī-
bus iſtis propter neceſſitateȝ
vľ ſolēnitatē diei. vľ vbi vn⁹
eſt ſacerdos tm̄. poſtponēda
eſt talꝭ cōgruentia. ꝛ ꝯmitten
do ſe deo cū dolore ꝛ cordis
compunctōe pmiſſa cōfeſſio
ne ſi haberi poteſt. alꝛ cū bo
no ꝓpoſito confitēdi accedat
in nomine dñi. Dicit etiā do
ctor pariſiēſis vbi ſupra ꝛ cō
cordat cū ſancto Thoma de
menſtruo ꝛ aliȷs immūdicȷs
q q̄ diu durāt erquo ſunt tē-
porales immūdicie ꝛ nō ppe
tue in talibꝫ eſt abſtinendum
ppter reuerentiā ſacramenti.
Si tamē mulier habet deuo
tionē. vel forte poſtea non ha
bebit tpus cōpetens ad h̄ ad
mittatur. ne ſm Gregorium
pena corporalis ei muteť in
culpam. Dicit tñ Gregori⁹ q
ſi mulier eo tpe accedat nō eſt
iudicāda. quia paſſio ſua nō
eſt culpa. Si autē abſtineat
laudāda eſt. v. diſt. ad eiꝰ ve-
ro. Valde igiť eſſent arguen-
di ſacerdotes idiote grauan-
tes tales pſonas grauibꝫ pe-
nitentȷs. eo q ad eccleſiā tē-
pore mēſtrui ingrediunť. aut
ad ſacramentum altaris acce
dunt. Et audiui de q̄dam q
p vna leui pollutiōe cuidam
pie femīe ꝛ multū deuote de-
dit multa pſalteria p peniten
tia comparāda. puto tñ q p
uiderat in hac parte de ſymo
nia ſibi ipi p eandē facienda.
ſed tamē mentita eſt iniq̄tas
ſibi. Illa em̄ ſtatim diſcretio
rem acceſſit qui cū ea melius
ꝛ minus egit. ꝛ ita ille paup
fuit fruſtratus. ꝛ in ſua ſpe ſy
moniaca cōfuſus. ¶ Tercia
cautela q nullus die illo in q̄
cōmunicet debitū petat a cō
iuge. vľ econuerſo vxor a ma
rito. ſm Tho. in. iȷ. parte. q.
lxx. nec etiā nocte ſeq̄nti aut
p̄cedenti. qđ ſi fiat cauſa plis
generāde. vľ cā reddēdi debi
tū. iudicādū eſt ſic de polluti
one nocturnali q̄ accidit non

ſine pctō ꝓpter immūdiciaꝫ corpalem ꝛ mentis diſtractōnē. Uñ in ꝯcilio libertino de ꝯſe.di.ij.c.oīs hō.dicit̄. Ois hō añ ꝯmunionē ſacrā a ꝓpa vxore abſtinere debet tribus aut q̄ttuor aut q̄nq̄ꝫ aut ſeptē diebꝫ. Glo. abſtinere debꝫ q̄ntum in ſe eſt vt nō exigat. exactus tñ reddere debꝫ q̄libet tpe. vt pꝫ.xxxiij.q.v. Si dicat. Dicit tñ glo. ꝙ h̄ nō eſt ꝑceptuꝫ. ꝑ illo notat̄. xxxiij.q.iiij. Uir cū ꝓpa. Johes etiā ī nouella ſua de ꝯſe.eccl'ie vel alta.c.i.li.vi.ſup glo.in.ꝟ. ſeminis.in fine dicit. ꝙ qñ maritus accepit eucharīſtiā nō debꝫ exigere.tenet̄ aūt reddere.de h̄.lxxxij.di.ꝓpoſuiſti. ꝛ xxxiij.q.iiij.chriſtiano. In tali ḡ caſu vt dicit Gre. ſunt homīes ſuo arbitrio ſeu iudicio relinq̄ndi.ꝛ eoꝝ ꝯſcia ē reqrēda cū veniūt ad ꝯfeſſioꝫ. Uñ ſi q̄s voluptate dn̄ante ꝯiugi miſcet̄ ꝓhiberi dꝫ ab h̄ ſacramēto.xxxiij.q.iiij. vir cuꝫ ꝓpa. Albert⁹ aūt dicit ꝙ etiā poſt ſacrā cōionē nō licet illo die debitū exigere.nec exactū reddere niſi cum difficultate. Puto tam̄ ꝙ reddēs illo die debitū nō peccat mortal'r ſꝫ venialiter. Sꝫ diceres.tam̄ Hieronym⁹ in q̄daꝫ ſmone ſil'r ꝓhibꝫ dicēs Quicūq̄ꝫ vxori reddit debitū ñ pt carnes agni edere.xxxiij.q.iiij.ſciat̄. Dico ſm doctorē ſubtileꝫ ꝙ nō pt oīno cū tāta reuerētia. ꝛ ideo ꝯſiliū eſt vt tūc abſtineat.licꝫ nō ſit ꝑceptū neceſſitatis.qꝛ nō video quō ꝓpter h̄ ſolū peccaret mortaliter.qꝛ ꝑcipit corpus chriſti Uñ glo. ſup dicto.c.ſciatis.dicit ꝙ talis nō debet edere de carnibꝫ agni.i.corpe xp̄i ꝓpter reuerētiam ſacri cū cauſa libidinis ꝯmiſcet̄ vxori.al's ꝓo tenet̄ debitū reddere. vt dicit̄. xxxiij. q.v.c.i. Non video q̄re puniretur.cū tm̄ ꝑ mortali abſtinēdū ē a corpe xp̄i. de ꝯſe.di.ij. Quotidie. Ex q̄bꝫ infero. ꝙ dogma beghardoꝝ docēs hominē ꝑ oī tpe q̄ idone⁹ eſt mādúcare ſpūaliter eē idoneum ad mādúcādū ſacramētaliter.totaliter ē peſtifeꝝ ꝛ ſcripturis ſctīs ꝯriū. pꝫ h̄ ex ſupradict̄. Nā multi ſunt ſine mortali peccato q̄ ſūt idonei ad mādúcādū ſpūaliter cum ſint in gr̄a.et tñ ꝓpt̄ reuerētiam ſacri nō ſūt idonei ad mādúcandū ſacramentaliter. ſicut patet de cōiugibꝫ actualiter cōmiſcentibꝫ.vt dictū eſt.

Item apparet ex his q̄tus
error ē dicere q̄ hō ex reueren
tia nō debȝ moueri ad abſti-
nentiā. imo magis ad ſacram̄
taliter pcipiēdū. Silr dicere
q̄ virgīes ⁊ vidue deuote ne
gocia ſeculi abdicātes ſi ſe in
defectib⁹ ⁊ ī impfectōib⁹ ſpū
alib⁹ inueniāt piculoſe ab h̄
ſacramēto abſtineāt. Unde
eis ꝯſulendū eſt q̄ q̄tidie al's
freq̄nter. al's aliq̄tiēs ī ſeptia
na h̄ venerabile pcipiāt ſacra
mentū. q̄ oīa errorē ſapiunt ⁊
vulpinā calliditatē Unde di
co ſm doctorē ſubtilē. q̄ exi-
ſtens in gr̄a actualiter inde-
uot⁹. laudabilit̄ abſtineat ab
hoc ſacramēto. Nec ē ꝯſiliuȝ
eccl'ie ⁊ ſctōꝝ patrū p ſumpti
onē ſacramēti excitare actua-
lē deuotōeȝ. ſȝ p ieiuniū. eleo-
ſinas. orōes ⁊ meditatōes d̄-
uotas pmū in ſe deuotioneȝ
excitare auxilio dei. ⁊ demuȝ
ex ſumptōe euchariſtie feruo
rē ⁊ gr̄e expectare fideliter cō
plementū. ¶ Quarta cautela
ne quis q̄ntūcūq̄ cōtritus d̄
ſuis peccatis ſine cōfeſſione
facta ſacerdoti accedat ad cō
munionē. Nam ſic accedēs
peccat grauiter ex h̄ q̄n habȝ
copiā ſacerdotū. Sacerdos
tamē volens celebrare. nō ſe-
cum habēs copiā ſacerdotū
ſi īminet ſcandaluȝ populi et
iā incepit canonē. vl' forte q̄r
infirm⁹ amiſit loquelā. ⁊ ip ſe
p eo ꝯmunicādo vult ꝯfice-
re euchariſtiā ⁊ celebrare miſ
ſam. ſi talis eſt in ꝓpoſito ꝯfi
tendi q̄nto citi⁹ poterit n̄ pec
cat cōicando. Licȝ aūt ī pec-
cato exn̄s nō debeat ſine con
feſſiōe cōmunicare. tamē pōt
videre corpus xp̄i ſine pecca
to. Si tn̄ abſtineat ꝑpt hūi-
litatē meli⁹ facit ſm Tho. in
iiij. di. ix. Dicit tamē Alber-
tus q̄ pctōr poteſt videre cor
pus chriſti ſed nō m'lto aſpe-
ctu. ſed eo viſo debet pcutere
pectus ſuū quaſi n̄ ſit dign⁹
aſpectu. Quīta cautela ē ne
quis nō ieiunus accedat ad
cōmunionē ꝑpter reuerentiā
ſacramenti. vij. q. i. nihil. ⁊ de
ꝯſe. di. ij. liq̄do. Et h̄ ꝑpt ho
norē tanti ſacramēti. vt dicit
Aug⁹. ī libro reſponſionū ad
Januariū. Nō te moueat q̄
dn̄s poſt cenā cōmunicauit
apl'os. q̄r hoc fecit ꝑpter im-
p̄ſſionē memorie apl'oꝝ meli
orē. Si tamen īminet neceſſi
tas mortis tūc poteſt cōmūi
care etiā poſt cibū vel potuȝ.
Sicut ſi quis vulneratus ī
taberna hora veſꝑtina tendit

ad mortez. talis põt expediri ſtatim ne recedat ſine viatico Uñ nõ licet aliquam medici nã añ ꝯmunionez recipe. nec etiã potare. Si tñ lauãdo os aliquid aque. vel ſi reliq̃as ci bi iter dẽtes remanẽtes tranſ glutiret. nõ impedit ꝯmũica re. quia nõ ſumpſit illud per modũ cibi vel potus. ſed per modum ſaliue. que vitari nõ poteſt. Si quis etiã poſt me dium noctis aliq̃d ꝑ moduz cibi vel pot⁹ recipit. impedit a ꝯmuniõe illo die. Si autẽ ante mediã noctẽ ſiue dormi at ſiue nõ. q̃tum ad rationez p̃cepti nõ videt impedire. ta men ſine cauſa neceſſaria me li⁹ eſt differre ꝯmunionẽ. et h̾ ꝓpter turbatiõem mentis. q̃ ꝯuenit ex ĩdigeſtiõe ⁊ ĩſomni tate ſꝫm quaz hõ reddit iept⁹ ad ꝯmunionẽ. Ita dic̃ Tho mas in. iij. pte. q. xxx. ¶ Se xta cautela eſt. vt omnes chri ſtiani habẽtes annos diſcre tiõis. ſ. a decẽ ſꝫm tamẽ ſub et ſupra annis. ſemel in anno ĩ paſca nõ omittãt cõmunica re niſi de conſilio ſui ſacerdo tis. ⁊ ꝓpter aliquã rõnabilez cauſaz ad tempus abſtineãt. vt dicitur de penitẽ. et remiſ ſio. Omnis vtriuſq; ſex⁹. Si tamen ſepius poſſint cõmu nicare cõmẽdabiles ſunt. Et maxime ad feſta chriſti aplo rum et patronorũ eccl'ie. in q̃ bus maior deuotio excitat ꝓ pter feſtũ diem. Uñ antiqua ꝯſuetudo iure approbata ha bet q̃ ſeculares in natali dñi paſca ⁊ penthecoſtes. de con ſilio debẽt ꝯmunicare. de cõ ſe. di. iij. c. et ſi nõ freq̃uẽtius. Seculares tamẽ ꝑſone con tẽplatiue ⁊ femine deuote ſin gulis mẽſibus poſſunt com municare. Unde ſꝫm Augu ſtinũ ĩ libro ð eccl'iaſticis do gmatibus. Singulis dieb; domicis ſi nõ ſint ĩ propoſi to peccãdi ampli⁹. Singul' autẽ dieb; nõ laudat neq; vi tuperat cõmunicantes. Nõ laudat. quia difficile eſt ſecu laribus ſe p̃parare ad hoc ſin gulis diebus. ſaltem digne. ¶ Circa hoc tamẽ ſciẽdum ſꝫm Thomã ſup. iiij. diſt. xij. q̃ ſi quis experimẽtaliter co gnoſcit ex q̃tidiana ſumptio ne feruorem amoris ad deuz augeri. et ſacramẽti reuerenti am ñ minui. talis poſſꝫ quo tidie ſumere ſiue ꝯmunicare. Si autem ſentiat reuerẽtiaz minui. ⁊ feruorem nõ augeri multum. debet interduz abſti

nere. vt cũ maiori reuerẽtia ꝛ
deuotiõe poſtmodũ accedat
Unde q̃ſtum ad h̃ vnuſquiſ
q̃ʒ relinquẽdus ẽ ſuo iudicio
vt dicit Aug. libro primo ad
Januariũ. Nec te moueat in
ↄtrariuꝫ illud dictũ Ambro/
ſij libro primo de ſacramẽtis
quod etiam ponit̃ de ↄſe. diſ.
ij. Si quotienſcũq̃ʒ. quod eti
am allegant Huſſite heretici
dantes preſumptiõem ↄmu
nicādi ſeclaribꝰ quotidie. vbi
dicit̃. Qui ſemꝑ pecco ſemꝑ
debeo accipe medicinā Hoc
tamẽ eſt intelligendũ q̃ſtũ ad
ꝑparationem animi ꝛ ↄſcien
tie. Unde dicit ibidem gloſa
debeo ſemꝑ accipe. id ẽ debeo
ſemꝑ me p̃ſtare ſeu preparare
habilem et dignũ ad accipiẽ
dum. Sic etiā intelligẽdum
eſt illud Ambroſij. quod po/
nitur de cõſe. diſtin. ij. nõ iſte.
vbi dicit̃. Accipe quotidie ti
bi illud quod quotidie tibi ꝓ
ſit. et ſic viue vt q̃tidie merea
ris accipere. vbi glo. expo nit
Accipe q̃tidie. i. ꝑpa te quoti
die habilẽ ad recipiendũ. Et
ex his patet q̧ xpianus ſem/
per habilẽ ſe p̃ſtās ad recipiẽ
dũ hoc ſacramentũ dicit̃ ſem
per ↄmũicare. ꝛ ſi nõ ſacram̃
taliter tñ ſpũaliter. ſ. ꝑ fidem
deuotõem et charitatem. Iu
xta illud Aug. Ut quid pa/
ras dentẽ et ventrẽ. ꝛ nõ men
tẽ. crede et manducaſti. de cõ
ſe. di. ij. Ut quid. Patet etiaꝫ
ſecũdo ex hoc q̧ periculoſe er
rāt illi q̇ dicũt. ſufficit q̧ ego
añ ↄmunionẽ paſcalem qua
dragita diebꝰ quadrageſime
me reddā habilẽ ad ↄmunio
nem. nõ curādo totũ tp̄s an/
ni inutiliter expẽdere. immo
credentes ſe dignos tunc ad
ↄmunionẽ currũt intrepidi.
q̇bus tũc meliꝰ eſſet ſi quoti/
die digni exiſtentes accipent
ſpũaliter ſiue mẽtaliter et vti/
liter. q̃ʒ ſemel ĩ anno ſacramẽ
taliter ꝛ damnabiliter. Unde
Chriſo. ſuper epiſtola ad He
breos. ſermone. xvij. circa me
diũ. oĩes predictos tāgit di
cens. Quos magis accepta/
mus. id ẽ approbamꝰ. an eoſ
q̇ ſemel in anno. an eos qui ſe
pius. an illos qui raro accipi
unt? Et rñdet. Neq̧ illos q̇
ſemel. neq̧ illos qui ſepiꝰ. ne/
q̧ illos qui raro. ſed eos qui
cũ mũda ↄſcientia. et q̇ cum
mũdo corde. qui cũ vita irre/
prehẽſibili. iſti ſemꝑ accedũt
Qui vero tales nõ ſunt. neq̧
ſemel accedāt. q꞉ iudiciũ ſibi
accipiũt ꝛ damnatõꝫ. et ſup/

plicium. h Abrik. Ad h ſonat illō de ɔſe. diſt. ij. Accipe q̄tidie. vbi dr. Qui nō meret' q̄tidie accipe nō meret' pꝰ annū accipe. Et eſt dictū Aug. tractās illud Mat. vi. Panē noſtrū quotidianū ꝛc. ¶ Septimo caueat ɔmunicādus ne poſt ɔmunionē cibis lubricis aut potibꝫ qui poſſunt vomitū ꝓuocare vtatur. ſicut fieri ſolet in paſca. vbi tunc vtunt' lardo cocto infrigidato ouis infrigidatis. et alijs cibis. ex quibꝫ frequēter ſequit' vomitus. Tales autē qui ex hmōi cauſis die ſacre cōmunionis habent vomitū. ex ipſoꝝ culpa qualicunq;. penitētia dura ſunt puniendi. Et ne ſacerdos talē qualē voluerit penitentiā p tali peccato iniūgat. audiat penitētiam diſtrictā diu p ſctōs taxatā ꝛ a iure approbatā. Sicut eīn dicit Beda in ſuo penitētionali. et ponunt' verba in decreto. de cōſe. di. ij. vbi dr. Si qs p ebrietatem vl' voracitatē euchariſtiā euomuerit. xl. dies peniteat. Clerici vl' mōachi. lxx. diebus. Epi. xc. Si vo p īfirmitatis cauſā euomuerit. ſeptē diebꝫ peniteat. Et h qd dr de infirmo cui iniūgitur penitētia p vomitu. intelligendū ē q hoc fit ad cautelam. qꝛ cū eſſet infirmꝰ nō debuit ſumere. ꝛ ita fuit ī culpa. Vn̄ et ſacerdos ſit circa h cautꝰ q ſi viderit infirmū talē ad vomitū ꝓnū ſiue ꝓmptū tm̄ oſtendat ſibi corpꝰ xpi. et ſuadeat ſibi pie credendū et ſentiendū de ipſo. et ſufficit ſibi p ɔmunione ſacramētali. Quia nihilominus ɔmunicat ipſe ſpūalit' et ſi nō ſacramētaliter. ſi eſt ſine pctō mortali.

¶ De cautelis ſeruādis ex pte ſacerdotis hoc ſacramētū ɔferētis vel ɔficiētis.

PRio ſacerdos caueat ne ɔmūicet alienū parochianū abſq; licentia ſui plebani. qꝛ grauiter peccarꝫ mittēdo falcem in meſſem alienā. Religioſus tamē hoc faciens eſt excōmunicatus de facto. ꝛ per ſolum papā eſt abſoluendus vt dicitur in ca. Religioſi. de priuilegijs. in clementina.

¶ Et nota q plebanꝰ ɔmunicās alienum parochianū nō incurrit hāc penam excōicatōis. vt dicit Johānes andree. in glo. dicti. c. Et Stephanꝰ polonꝰ hoc idē ſentit

Si tamē religioſus p̄fectus
eccl'ie parochiali hoc faceret.
dubitat ibidē Johēs andree
an incideret illā penā3. videt
tñ dicere ꝙ ſic. in. c. p̄mo d̄ de
cimis. in prima glo. in clemē
tina. et in. c. i. de reb⁹ eccl'ie nō
alienādis. ī glo. v. in fi. penā3
ꝯſimilem nō extendit ad reli
gioſum qui p̄eſt eccl'ie ſecula
ri vt clericus ſcl'aris. Secū
da cautela. caueat ſacerdos
ne pctōre3 occultū ab hoc ſa
cramēto publice petētem cō
munione3 abijciat vel ꝓhibe
at. ſicut ꝗdam īdiſcreti feciſſe
inuenti ſunt. Unde dicit Au
guſtinus. Nō ꝓhibeat diſpē
ſator. i. ſacerdos pingues ter
re. i. peccatores menſam do
mi māducare. ſ3 exactorē mo
neat timere. de ꝯſe. diſt. ij. nō
ꝓhibeat. Pro quo ſciēdu3
ꝙ ſm Thomā in. iiij. ſentēti
arum. di. ix. q. v. Si pctm̄ eſt
occultum ꝑ ꝯfeſſorem ſolum
ſcitū. ⁊ ille in occulto petit de
bet ei denegare. ⁊ monere eu3
ī occulto ne petat in publico
Si autē nihilominus petit ī
manifeſto debet ei dare. exem
plo xp̄i q̄ iude traditori dedit
corp⁹ ſuū. i. q. i. Chriſtus. de
ꝯſe. diſt. ij. Sicut iudas Si
ꝟo peccatum eſt manifeſtu3.
tūc ſiue in occulto ſiue in ma
nifeſto petat. d3 ei denegari.
Quare autē pctōri ī occulto
nō eſt denegāda euchariſtia.
Guido de baï. in roſario de
cretoꝝ ī dicto. c. Nō ꝓhibeat
dicit. ꝙ h̄ eſt ideo. ne prodat
pctōre3 ſuſpectū eē de crimīe
qd̄ faceret ſi eum prohiberet.
Sed diceres. videt ī h̄ ſa
cerdos eſſe reus dānatōis ſic
ꝯmunicātis. quia dat medi
cinā ꝑ quā moritur egrotus
⁊ dat gladiū furioſo q̄ ſe trāſ
uerberat. imo videt tal' ſacer
dos ꝓijcere ī lutū peſſimū cō
ſcientie immunde illius pctō
ris corp⁹ xp̄i. Rn̄deo ꝙ hec
oīa nō debēt aliquē moue
re ī ꝯtrarium. quia nihil con
cludūt. Iſte aūt ſacerdos nō
dat medicinā mortiferam illi
pctōri. ſed ille peccator ſolus
rapit violenter a quo non po
teſt prohiberi de iure ꝑ ſacer
dotem. Nec dat ei gladiu3 ſa
cerdos. ſed ipſe ſolus violen
ter rapit cui ſacerdos reſiſte
re non poteſt. ex quo ſibi ius
prohibuit. Nec proijcit cor
pus chriſti in hoc caſu in lu
tum. ſed ille peccator hoc fa
cit. Sacerdos autem inui
tus hoc facit. et cum dolore
maximo. quia monet eum in

ſecreto deū timere. qđ cū fece
rit. nō hab3 ampli⁹ q̄d faciat.
Sicut đ btō Gregorio legiť
ꝙ cum fratri petenti peccato
ri occulto eucharistia3 dedit.
publice dixit. Judicet de⁹ in
ter me ⁊ te. Eligat ḡ pctōr oc
cult⁹ ꝑm ꝯſiliū Guidonis ſu
pradicti. vt potius ſe ꝓdat ſu
ſpectum de pctō abſtinēdo a
cōmunione ꝙ̄ in pctō ſumat
indigne. ¶ Tercia cautela ē.
ne ſacerdos det alicui hoſtiā
nō conſecratam loco cōſecra
te. quia ꝑm Thomā. in ſacra
mento veritatis nō deb3 eſſe
fictio aliqua. Et hoc idō. q2
mādūcās hoſtiā adorat ea3.
⁊ ſic cōmittereť idolatria. qđ
crimē ī ſacerdotē retorquereť
qui daret actus et cauſa3 ido
latrādi. ꝑm Tho. ī ſuo quod
libeto. li. vi. q. vi. Hec etia3 ſo
lus ſumat in miſſa ꝓpter qđ
cūq3 pctm̄ ſibi occurrēs ho
ſtiam nō cōſecratam. Sicut
de quodam intellexi. qui ſen
tiens ſe grauib9 peccatis for
nicationū irretitū ꝑſertim cū
nocte illa habuiſſet ꝯcubinā
timens offendere diuinā ma
ieſtatem. in miſſa eodem die
ꝑ ipm celebrata. ad quam nō
ꝯfeſſus pudore ſocioꝝ alioꝝ
ne de eo illud ſcireť confuſus
acceſſit. et hoſtiam nō ꝯſecra
tam eleuauit populo adoran
dā. quā ſolus poſtea ſumpſit
quod ſe ſepiſſime facere aſſe
ruit corā ꝯcubina p̄dicta. cū
ꝑ eā ipa retēta irreuerētior fu
cuti ad quod ita indignus ac
cederet fuiſſ3 rep̄hēſus. Hoc
autē eſt maximu3 pctm̄ ⁊ ma
ius illo q̄ q̄s in pctō mortali
cōmunicat. Sicut dicit de
cretalis de celebratōe miſſaꝝ
de homine. vbi diciť. ꝙ talis
illudit deo et populo. quia fa
cit populu3 idolatrare. Faci
at aute3 talis ſacerdos iuxta
ꝯſilium iuris. l. diſt. De his.
in fine vltime gloſe. vbi dr̄ ꝙ
talis dummodo ſit cōtritus
ꝙ̄uis nō cōfeſſus. neceſſitate
vrgēte poteſt licite celebrare.
⁊ in tali caſu nō fingat ſe cele
brare. ſed veraciter in nomīe
domini cōſecret. et hoc eſt di
gnum. ¶ Quarta cautela. ca
ueat ſacerdos ne det corpus
chriſti hiſtrionib9 ⁊ alijs qui
homines prouocāt ad luxu
riā vel laſciuiam ⁊ diſſolutio
nem. quia hoc nec diuine ma
ieſtati nec euangelice diſcipli
ne competit. de conſe. diſtin.
ij. pro dilectōne. Et hoc intel
lige de iſtis hiſtrionibus qui
vtūtur verbis impudicis vel

factis illicitis. vel adhibēt lu
dum negocijs. ſicut illi q̄ idu
unt larvas. et fingunt ſe cer
vos vl' eq̄s inductes ſaccos.
⁊ q̄ h̄ faciūt tp̄ib⁹ indebit̄. ſic
dieb⁹ feſtiuis diſtrahētes po
pulū a deuotiōe. Al's autē ill'
poteſt dari cōmunio. q̄ licite
et ornate interdū corā homi
bus faciunt iocoſaȝ collatio
nem vbis honeſtis ⁊ nō ſcā
daloſis. Naȝ ioculatores au
dire cauſa recreatōis nō ē pec
catū mortale. lxxxvi. di. dona
re. in prima glo. Nam et tali
bus pt dari aliq̄d p mercede
ſm Tho. ij. ij. q. lxviij. ar. iij.
Similiter amētibus et fatu
is naturaliter nō debet dari.
Si autēȝ omino nō ſunt de
biles in mēte. ſed aliquo mō
ſunt dociles. ⁊ habēt reueren
tiaȝ ad ſacramentū. nō dȝ eis
denegari. Sil'r pueris q̄ nō
habent diſcretiōem. nō debet
hoc ſacramentum porrigi.
¶ Quinta cautela. caueat ſa
cerdos ne habeat euaporatā
aut corruptā hoſtiaȝ. Unde
notāt doctores. q̄ vltra vnaȝ
ſeptimanā ſeu hebdomadaȝ
ſacerdos nō debet ſeruare ho
ſtiaȝ ne putreſcat. vt habet de
ſen. excom. vt promittim⁹. ſu
per glo. p̄ma. Similit̄ ne ſit
vinū acetoſum. quia in talib⁹
nihil conficeret. Si tamē ho
ſtia nōdum totaliter eſſet eua
porata. ſed tenderet ad corru
ptōem. ſi vinuȝ etiam incipe
ret aceteſcere. pōt q̄dem ꝯfici
ſed peccat ꝯficiēs mortaliter
ꝓpter reuerētiam ſacramēti.
Similiter ne ꝯficiat in vino
agreſto. ſ. nōdum maturo. q̄a
nōdum eſt vinū. ſed in via ge
neratōis. In muſto tamē ꝯfi
citur bene. quia habet plenaȝ
ratōem vini. tamē nō eſt ꝯfici
endū de multuȝ recēti muſto
ꝓpter impuritateȝ ipſius. ſm
Tho. i. iiij. diſ. xi. q. iij. ar. i. ij.
et. iij. Videat etiaȝ ſacerdos.
q̄ apponat tantū de aqua. q̄
totaliter poteſt ꝯuerti i vinū.
¶ Sexta cautela. caueat ſa
cerdos ne cū ē debil' ita q̄ nō
poteſt pficere miſſam audeat
celebrare. ſicut ꝯtingit patiē
tibus tercianā febreȝ et quar
tanaȝ. vl' q̄s interdū dimiſit
febris. q̄ vt ſepius deficiūt i
celebrādo. ita q̄ vix ab altari
domū languētes deportant̄.
Uerūtamē licet ſic debil' nō
poteſt celebrare. pōt tn̄ ſeipm
ꝯmunicare ſi nō habet aliuȝ
ſacerdotē q̄ ipm ꝯmunicaret
ſed tūc dȝ habere ſtolā. xxiij.
diſt. Eccl'iaſtica. in glo. p̄ma

In h tñ casu si sacerdos inci piẽs missam debilitat intãtũ q nõ possit eam pficere. si est añ consecrationem corporis xpi. vel añ ↄsecrationem sanguinis. vel etiam sanguie cõ secrato. dʒ reliqua pars misse suppleri p alium. vt patet. vij q. i. nihil. Et h idẽ tenet tho. in. iij. pte. q. lxxxiij. Si autẽ sacerdos post ↄsecratiõem corporis xpi. añ tamẽ ↄsecratiõnẽ sanguis pcipiat vinuʒ aut aquã deesse i calice. tũc debet statim apponere et cõsecrare Si vo post oĩa ↄsecratõis vba pcipit q aq desit debʒ nihilominus pcedere. qr appositio aque non est de necessitate sacramẽti. Illo aũt mõ aq debet vino iã ↄsecrato misceri. Si aũt post ipam cõsecrationeʒ sanguinis pcipit q vinũ nõ fuit appositũ i calicẽ sʒ solũ aq. si h pcipit añ sumptiõnẽ corpis xpi. debet deposita aq si ibi fuerit aquã cum vino ponere. ꝛ resumere a vbis ↄsecratõnis sanguis. Si vo h pcipit post sumptionẽ corporis xpi. debet apponere aliam hostiã cum sanguine ↄsecrãdã. ꝛ i fine sumere hostiaʒ iterũ ↄsecratã et sanguinẽ. nõ obstãte si p9 etiã sũpsit aquaʒ q erat in calice. qr pceptuʒ de pfectiõe sacramẽti maioris ẽ põderis. q̃ pceptũ q h sacramẽtum a ieiunis sumat. Ṩm Tho. Alijs tamẽ videt. q solũ debʒ apponere vinũ in calicẽ et aquã sine noua hostia. ꝛ repetere verba ↄsecratõnis calicis tm̃ ab illo loco Simili modo. Et si timet plongationeʒ misse. sufficit dicere verba essentialia ↄsecratõis calicis. Nec est nccẽ repetere orõnes seq̃ntes. Et h totũ intelligũt ipi. si gustauit tm̃ ꝛ non trãsglutiuit. Quid aũt faciat si hẽat aquã i ore. et vo sentit q ẽ aq tm̃. dicit Innoc. q nõ dʒ eã emittere. qr ppt corpus xpi qd est i ea. cauẽdũ est ne vilit tractaret. Et qr est timẽdũ ne generaret scãdalum his q viderẽt. dicit etiam ipe Inno. Si eã trãsglutit nõ ẽ ieiunus. nec dʒ postea ↄficere. vij. q. i. nihil. Hostieñ. vo dic q dʒ eã suare ꝛ ponere in sacrario. ꝛ ṩm h dʒ se fingere eã trãsglutire. ꝛ h iõ qr al's tã q̃ nõ ieiunus nõ debʒ ↄficere. Ego tñ teneo cũ thoma q post ↄsecratõeʒ isti9 aq posset in hoc casu cõsecrari corpus christi et sumi. ne sacrificium maneat impfectuʒ. qd ẽ gui9

petiu̅. Item ſi pcipit hoſtiaʒ
corruptā poſt ſumptiōem de
bet aliā accipeꝛ iteꝝ ꝯſecrare
⁊ ſumere. ſm Tho in. iij. pte
q. lxxxiij. ar. vlt. Sil'iter ſi re
cordaret̃ ſe omiſiſſe aliqua v̾
ba que ſunt de neceſſitate for
me. reſumat formā iterū p or
dinem. Si autē eſſent verba
nō de neceſſitate forme proce
dat. ne turbet ordinem officij
diuini. ſm Tho. in. iij. pte. q.
lxxxiij. ar. vl. Septiā cau
tela. caueat ſacerdos ne aliq̃d
de corpe xpi vl' ſanguīe in ter
raʒ vel ī veſtē ornat⁹ ſui cade
re vl' ſtillare pmittat. q̃a grauit̃
puniret̃. Nam ſi ceciderit ali
q̃d ſup tabulā ligneā. lingua
lambat̃. et tabula radat̃. Si
auteʒ nō eſt tabula. loc⁹ rada-
tur et ꝯburat̃. ⁊ cinis ī ſacra-
rio recondat̃. ⁊ ſacerdos qua
draginta dieb⁹ peniteat. Si
vo ſup lapideʒ altaris cecide
rit. ſorbeat ſacerdos ſtillaʒ. et
tribus diebus peniteat. Si
vo ſup lintheum altaris. vel
ſup caſulaʒ ſacerdotis cecide
rit. ſi puenerit ſtilla ad aliud
lintheuʒ quattuor dieb⁹ peni
teat. Si vo puenerit ad terci
um. nouē dieb⁹ peniteat. Si
vſqʒ ad q̃rtū. xx. dieb⁹ penite
at. et lauet lintheamia tribus
vicib⁹ que ſtilla tetigerit ſup-
poſito calice. et aqua ablutio
nis iuxta altare ꝯdatur. ḋ cō
ſe. di. ij. Si per negligentiaʒ.
Poſſet etiam ſumi a ſacerdo
te niſi timeretur abominatio
Cautius tamē eſt illā ptē lin
theamis vel corporalis exci-
dere et ꝯburere. cinerē autem
ponere in ſacrario. ſm Tho
mā in. iiij. di. xiij. et in. iij. pte.
q. lxxxiij. ar. vl. Habent̃ hec
omia ḋ ꝯſe. di. ij. Si p negli
gentiā. Octaua cautela. ca
ueat ſacerdos ne aliq̃d cadat
in calicē. ⁊ maxīe ī eſtate. vt ē
v̾mis. aranea. muſca. fimus
paſſeris. puluis. et ſil'ia. Qḋ
ſi an̄ ꝯſecratōeʒ calicis ꝯtige
rit. calix debʒ ablui et ḋ nouo
vinū infūdi cuʒ aqua. Si ve
ro poſt conſecratiōem. debet
caute capi ⁊ diligēter lauari ⁊
cōburi. et ablutio in ſacrario
mitti. Et ſi venenū ibi eſſe de
phēderit. nll'o mō ſumere dʒ.
nec alteri dare. ne calix vite in
mortē v̾tatur. ſed debet dili-
genter ſeruari in vaſculo. Et
ne ſacramētuʒ maneat impfe
ctū dʒ ide deponi. ⁊ ſacerdos
denuo incipe ꝯſecratōeʒ cali
cis vt ſacramētum perficiat̃.
Nihil em̄ abomīabile debet
ſumi occaſione huius ſacra-

mēti. ſm gloſam finalē.c.ſi ꝑ
negligētiā.de ↄſe.diſ.ij. Nec
Hugo. ¶ Nono caueat ne cor
pus xpi ponat incaute.ita ꝙ
a muribus ↄmedat. Quia d
h quadraginta dieb9 deb3 pe
nitere.de ↄſe.di.ij.q nō bene.
¶ Sed di.tū ibi mus nō co
medit corpus xpi.quare ergo
ſacerdos ſic tunc punit. Re
ſpondeo.lic3 multi doctores
nō cōcedant ibi rodi corpus
xpi.ſed ſolū ſpēm ſacramenti
eo ꝙ vt dicunt.q̄ʒcito ſumit
a mure vl ab alio animali.de
ſinit eſſe ſacramētū.nō eſt ta
men incōueniens ſi dicat ꝙ
mus ſumat corp9 xpi.cū ſce
leratiſſimi hoīes illud ſumāt
ſm glo.de conſe.diſt.ij. Qui
nō bene. Poteſt tamen dici.
ꝙ lic3 homo malus ſumat ſa
cramētum iſtud ſacramenta
lit ⁊ nō ſpiritualiter.mus ta
men vel brutū animal nec ſpi
ritualiter nec ſacramētaliter
recipit.quia non vtit eo vt ſa
cramento.eo ꝙ nō credit ibi
eſſe deū et hominē. ſed ſumit
ꝑ modum alterius cuiuſcun
q cibi.et ita ſumit bn̄ accidē
tia et ſpēs ſacramentales.ſed
nō ſacramētū.imo dicūt do
ctores. vt notatur i glo.dicti
capituli. Nō iſti.de ↄſe.diſti.
ij.ꝙ etiā i bono homie q̄ʒdiu
ſentiunt ſpecies.tādiu eſt ibi
corpus xpi.et q̄ʒcito degluti
tur.ſtatim deſinit eſſe ſacra
mentum.et corpus xpi deſi
nit eſſe in ſumēte. Ita ſentit
Hugo cardinalis. Sʒ Hu
go de ſctō victore.vt recitat
Archi.in ca.ꝑdicto. Nō iſti.
dicit.ꝙ q̄ʒdiu ibi manent ſpe
cies.ſub illis eſt xps integer.
vn̄ ſi intrāt ſtomachum ſub
ill manet q̄ʒdiu ſint ibi ſicut
ſub ipa ſpecie eſt i pixide. Et
ver eſt ſm Petr de tharā.ꝙ
nō vadit in corp9 noſtr vt il
lud nutriat ſicut ceteri cibi.i
trat tn̄ et ē ibi ſub ſpecie ſacra
mentali q̄ʒdiu illa durat.ſm
Petr.⁊ h etiam tenēt theolo
gi. Dicit etiā glo.de ↄſe.diſti.
ij. Tanta.ſup vbo ↄmiſceri.
ꝙ ſpecies ille nec cibis alijs
ↄmiſcētur.nec i ſtomachum
deſcēdūt.⁊ ꝑpter h neq per
ſeceſſum emittunt. Et lic3 ali
quis ex ipis reficiat.nō tamē
incorporant.nec i ſtomachū
deſcēdūt.nec ꝑ ſeceſſum emit
tūt. Indū tn̄ etiā hō odore
recreat.q tn̄ nec ꝑ ſeceſſū nec
in ſtomachu3 dirigit. Tamē
Bartholome9 brixienſis ibi
dem dicit.ꝙ bn̄ dicere poteſt
ꝙ in ſtomachu3 deſcendant

naȝ al's quō euomerent. Vñ
ꝙ dicit Aug⁹. Nō iſte ē panis
q̄ trāſit in ventrē. exponit Ar
chi. in ca. Si q̄s ꝑ ebrietatē
de ꝯſe. diſt. ij. ꝙ hꝫ ꝑ tāto dr̄ ꝙ
nō eſt iſte panis qui vadit in
corp⁹ ſicut cib⁹ naturalis. ſic
ꝙ nutriat. ſed ē ibi ſub ſpecie
ſacramentali. Et ꝑ tāto puni
tur ſacerdos. q꞉ ꝑmiſit irreue
renter a murib⁹ ꝯtractari ſa/
cramentū tā venerabile.

De ſacramēto penitētie.

Penitentiā agite. appropinqua/
bit em̄ regnū celoꝝ
Matth. iij. ꝛ. iiij. Et de peni.
di. i. ex his. Quia reſtituta in
baptiſmo innocētia hō fragi
lis illeſam ꝛ incōtamiatā ꝯti
nue ſuare nō ꝑt vitā q̄n ſepi⁹
cadat. iō diuia maieſtas ꝯ ca
ſum hmōi ꝑ reſtauratōe ino
centie ꝑdicte de ſacramento
penitētie ꝓuidit. ꝑ quaȝ hō a
deo ꝑ pctm̄ elōgat⁹ ad ipſum
appropinquat. Hinc ē ꝙ ſal
uator veniēs in mundū qua/
ſi bonus medicus egrot' cō/
ſulens dicit. Penitētiā agite.
Agite inquā ſm Gorraȝ ſup
Mat. tāq̄ꝫ medicinā ad ſanā
dū morbū q̄i armaturā ad in
icndū bellū. q̄ſi clauē ad reſe/
rādū celū. Tria ei ꝯſeq̄r pnie
actoꝛ. ſ. ſanatiōeȝ vulnerū coꝛ
dis. armatōeȝ inſidiaꝝ hoſt'
et aptionē regni celeſtis. Vñ
dr̄. appropinq̄bit em̄ vob re/
gnum celoꝝ. Diffinit aūt ſic
ſm mgr̄m ſniaꝝ. lib. iiij. diſt.
xiiij. Pnia eſt virt⁹ q̄ cōmiſſa
mala plangimus cū emenda
tōis ꝓpoſito. Amb. auteȝ ſic
diffinit pniam. Pnia eſt vir/
tus cordis. amaritudo aīe ꝓ
malis q̄ q̄s ꝯmiſit. Alibi eti/
am idē Amb. dicit. Peniten/
tia ē mala ꝑterita plangere. et
plangenda iteꝝ nō ꝯmittere.
Circa qd̄ ſciēdū ꝙ duplex
eſt penitētia. ſ. interioꝛ tm̄. ꝛ ē
doloꝛ ꝑ pctō. Et hoc eſt de iu
re nature. Alia exterioꝛ que fit
arbitrio hoīs. ſ. impoſita ꝑ ſa
cerdotē. Prima nō ē ſacr̄m ꝓ
prie ſꝫ ſcd̄a. ſ. ꝑ miniſtros ec/
cleſie impoſita. Eſt aūt mate
ria hui⁹ ſacramenti act⁹ mini
ſtri. ſ. ſacerdotis queȝ exercet
circa pctōreȝ abſoluendo ip/
ſum. Forma autē iſti⁹ ſacra/
menti licet a xp̄o ñ ſit iſtituta
certa. tñ ſm doctores ē hec ꝙ
ꝑmo ꝑmittatur oratio. ſ. illa.
Dominus te abſoluat. vl' mi
ſereat' tui omīpotens deus. ꝛ
dimittat tibi oīa pctā tua. et
ꝑducat te i vitā eternam. Et

tūc ſequat̄ forma eſſential̄. ſ.
Et ego auctoritate q̄ fungor
abſoluo te a peccatꝭ tuis. In
noīe p̄ris et filij̄ et ſpūſſancti
Ita ponit Albertuſ ī ſcripto
q̄rti ſniaꝝ. diſ. xvij. Dicit aūt
Tho. in. iij. pte. q. lxxxiiij. ar.
iij. ꝙ de ſubſtantia forme eſt.
Ego te abſoluo. ſed h̄ qd̄ pre
mittit̄. ſ. oratio. nō eſt de ſuba
forme. ſed tm̄ ne ſacramēti ef
fectus impediat̄ ex parte pe-
nitentis Fit autē manus im
poſitio ſup caput ꝯfitētꝭ. qd̄
nō eſt de eſſentia ſm̄ Tho. qꝛ
h̄ ſacramentuꝫ nō ordinatur
ad aliquā excellētiam grē ꝯſe
quēdā. ſꝫ ad remiſſiōꝫ pctōꝝ
Vn̄ magis ī h̄ ſacramēto cō
peteret ſignū crucis q̄ꝫ manꝰ
impoſitō. ī ſignū ꝙ p ſangui
nē xpi remittūtur pctā. nō ta
mē eſt ꝺ neceſſitate ſacramēti
Hoc tm̄ quod dicit ſacerdos
Ego te abſoluo. valet tātum
id ē ſacramentū abſolutōnis
tibi ꝯmitto. Sic cuꝫ querit̄
ab aliquo baptizādo. credis
ī deū. rn̄det. credo. qd̄ valꝫ tā
tū ſic ſacramentū fidei ꝯmit
tere volo. ſm̄ doctorē pariſiē
ſem. di. xiiij. q. iij. Plēs tamē
docti ſic abſoluūt Auctorita
te dn̄i nr̄i ihū xpi. et auctori-
tate btōꝝ Petri ꝛ pauli. ꝛ au-
toritate mihi ī hac pte ꝯceſſa
ab oībꝫ pctīs tuis. p te deo ꝛ
mihi cōfeſſis ego te abſoluo.
In noīe p̄ris ꝛ filij ꝛ ſpūſſctī
Et iſta forma mihi magꝭ pla
cet. Vn̄ ex q̄ certa forma nō ē
ab eccl'ia p̄ſcripta in h̄ ſacra-
mento eligat ſibi quis quam
vult ex iſtis. Unde ex hoc p̄t
patere ꝙ cū iſtud ſacramētuꝫ
nō habꝫ certā formā a xp̄o in
ſtitutā vel p eccl'iam p̄ſc̄ptaꝫ.
videt̄ ꝯſonuꝫ ꝙ illi q̄ abſolue
bant p virtutē paſſionis dn̄i
nr̄i ihū xpi. vel aliter. nō ſint
damnādi tanq̄ꝫ erronei. imo
videt̄ ꝙ p̄dicta forma abſolu
tōis p doctores inuēta et ap-
probata ſit ſuſtinēda nec opꝰ
fuit repetere cōfeſſiōes talibꝫ
factas. qꝛ ī nullo ꝯ determina-
tōem ecclie venerūt predicti.
nec cauſa inducēdi errorē p il
lā formā. ſꝫ tāq̄ꝫ pie ſuatā ea
dē vſi ſunt. ¶ Ulteriꝰ ſciēdū
ꝙ tres ſunt ſpēs pnīe. q̄daꝫ ē
ſolēnis. q̄dā publica. q̄dā pri
uata ſeu ſecreta. Solēnis pe
nitētia ē q̄ ī ponit̄ ab ep̄o ī ca-
pite ieiunij p crimīe publico
ꝛ manifeſto. ſicꝫ p homicidio.
icēdio ꝛ ſacrilegio ꝛc̄. Et tal̄
ñ p̄t reiterari ne vileſcat. nec ī-
ponit̄ clerico niſi ꝺpoſito Et
agēs talē pniam de cetero. nō

poteſt ꝑmoueri ad ſacros or
dines. Forma autẽ imponē
dicā ponit. l. diſ. i capite. vbi
dr ꝙ omnes penitētes q̄ talem
penitētiā publicā ſuſcipiunt
ꝑſentēt ſe epiſcopo in capite
quadrageſime añ fores eccle
ſie. nudis pedib9. vultib9 i ter
ram demiſſis ⁊c. Ibi debent
adeſſe decani. archipꝛ̄ſbyteri.
parochiani ⁊ pꝛ̄ſbyteri penitē
tiū q̄ debēt iniūgere talib9 pe
nitētias. Poſt h̄ eos i eccl'iaz
introducāt. et cū omni clero
ſeptē pſalmos penitētiāles
ipis i terrā ꝓſtratis cū lachri
mis pro eorum abſolutōe de
cantēt. Poſtea ſurgēs ab ora
tōe man9 eis imponat. aquā
bñdictā ſup eos aſpgat. cine
rē tamē pri9 imittat. Deinde
cilicio capita eorū cooperiat
Poſt hoc ꝑ miſtros eccleſie
d eccl'ia eos expellat cū reſpō
ſorio. In ſudore vultus tui.
Iſte tamē modus nō ſeruat
apud nos. ſed trāſlatus eſt i
cenam domini. et ibi expedit
¶ Sciēduz tamē ſm Guil
helmuz. ꝙ ingreſſus eccl'ie q̄
iniungit ſolēniter penitenti/
bus pendet ex arbitrio ſacer/
dotis. tamen poſtꝗ̄ introdu
cuntur tales i eccleſiam ꝑ epi
ſcopum feria quinta magna.
ſolum intrabūt eccl'iam vſqꝫ
ad octauā paſce. et poſtea exi
būt ꝑ totū annū vt dic glo. l.
diſt. In capite. Et erūt extra
eccl'iam vſqꝫ ad eādē feriaz ſe
quētis anni. nec ꝯmūicabūt
aliqñ vſqꝫ ad mortē. Quādo
qꝫ tñ minus ſm arbitriū epi
ſcopi. xij. q. ij. d viro. xxxiij. q.
ij. admonere. xxvi. q. vi. Si
q̄s de corpe. ⁊ de pnīa diſt. v
Si qui vero. Si tamē peni
tet. poteſt ei ſecūdo vel tercio
anno reddi ingreſſus eccleſie
vt patet. xij. q. ij. De viro.
¶ Penitētia publica eſt que
fit i publico. nō tamen cum
predicta ſolēnitate. vt cum in
iungitur alicui peregrinatio
per mundū cuz baculo cubi
tali. et cum ſcapulari. et cum
huiuſmodi. Et hanc poteſt
imponere quilibet ſuo paro/
chiano. Et fit publice ideo.
vt publicum peccatū publi/
cam habeat medicinam. Si
cut ſi quis in fornicatione eſ/
ſet deprehenſus publice. vn/
de quia talis eſt magna con/
fuſione dignus. propter alio
rum ſcandalum. Et vt ſit a/
lijs in terrorem. et in exem/
plum penitendi. et non de/
ſperandi. publice agat peni/
tentiam. Nō oportet autem

ꝓ quolibꝫ manifeſto peccato manifeſtam agere penitẽtiaꝫ ſcḋm Albertũ. ſꝫ ſolũ qñ ſcãdalizauit alios. Et hˀ eſt ꝯ multos q̃ iniũgũt ſuis parochianis publicam pniam añ fores eccl'ie. vel ĩ circũitu cimiterij ambulare añ ꝓceſſioneꝫ in die feſtiuo. vel iacere ad faciem infra oſtiuꝫ eccl'ie ꝓ leui pctõ. ſic ꝓ vna potatõe. vl' ꝓ alio pctõ. qḋ tñ nõ ſcãdalizauit totã eccl'iam. Et iſti ꝑcludũt viã penitẽdi ſeu ꝯfitendi alijs ſilib' pctis iuolutis. ne ſil'r ꝯfundantur. Penitentia aũt ꝓuata ſeu ſecreta eſt quaꝫ quis ĩponit ꝓ pctõ occulto. Ut aũt ordĩate ꝓcedamˀ circa hmõi penitẽtias tã publicas q̃ꝫ ꝓuatas tria cõſiderari opꝫ circa iſtḋ ſacr̃m. Habet em̃ pnia tres ptes. ſ. ꝯtritõeꝫ. ꝯfeſſionẽ ⁊ ſatiſfactõem.

¶ De ꝯtritiõe que eſt prima pars penitẽtie.

Contritõ eſt dolor ꝓ peccatˀ voluntarie aſſũptˀ cũ ꝓpoſito ꝯfitendi et ſatiſfaciẽdi. ¶ Circa quod ſciẽduꝫ ꝙ dolor ẽ duplex. vnus ẽ volũtatis q̃ nõ eſt aliud niſi peccati diſplicẽtia. ⁊ iſte eſt de neceſſitate ⁊ eſſentia cõtritiõis. Aliˀ eſt dolor ſenſibil' qui apparet ĩ lachrimis et ſuſpirijs ⁊ iſte nõ ẽ de eſſentia ꝯtritõis ſed de ꝑfectiõe. qꝛ nõ eſt ĩ nr̃a ptãte eã habere qñ volumus. Poteſt aũt fieri tanta ꝯtritio ꝙ ñ ſolũ culpa. ſꝫ etiã tota pena dimittat'. põt em̃ tantũ intẽdi charitas ĩ ꝯtrito. et tantus eſſe dolor ſenſibil' ꝙ cõtritio inde ꝓcedẽſ merebitur ſolutõem ab omĩ pena. ¶ Sciẽdũ tamẽ eſt. ꝙ aliq̃ putant ſatis indiſcrete tũc eẽ ꝯtritõem qñ habẽt quãdã diſplicẽtiaꝫ de pctis. vel qñ habẽt ꝓpoſitũ dolendi de eis. ⁊ tales pauperes decipiunt'. hˀ em̃ nõ eſt ꝯtritio ſed attritio. Sed qñdo hõ hꝫ ꝑfectã diſplicẽtiam ⁊ hꝫ nõ ſolũ dolẽdi ꝓpoſituꝫ. ſꝫ etiã verũ cordis dolorem ꝓ ĩpis. tũc hꝫ ꝯtritõꝫ ſcḋm Tho. ĩ. iiij. diſt. xvij. q. vi. ar. iij. Debet aũt pctõr de oĩ pctõ mortali dolere ⁊ ꝯtritõem hr̃e. ⁊ ḋ q̃libꝫ ſpãlit'. De oblitis tamẽ ſufficit ꝯtritio generalis cuꝫ conatur ad recordandũ et ad dolendũ. Et dꝫ dolere ḋ obliuione pctõꝝ que ex negligentia ſua ꝓceſſit. Nõ intellige ꝙ q̃s neceſſario debet hr̃e dolorem ſpãlem de quolibet pctõ

mortali. talē videlicȝ doloreȝ ꝙ eſt gr̄a informat⁹. ſȝ liq̄t ꝙ debet h̄ h̄re circa ꝑncipiū cō feſſiōis. cū q̄s recogitat pctā ⁊ dolet. Et bn̄ facerȝ pctōꝛ ꝙ ꝑ maiori pctō pl⁹ doleret. q̄a magis ꝑ h̄ deū offendit ⁊ maioꝛē penā ꝓmeruit Nec debȝ ꝯtritio ſaltē i habitu ceſſare i pctōꝛe. etiā poſt ꝯfeſſionē. ſȝ ſemꝑ manere. vt dicit Tho. i iiij. diſt. xvij.

De ꝯfeſſione nūc ſequit᷑

Confeſſio

c

autē ſm Aug. ſic diffinit᷑. eſt ꝑ quaȝ moꝛbus latēs ſpe venie aperitur. Uel ſm Ray. Cōfeſſio eſt legitima coꝛaȝ deo ⁊ ſacerdote pctōꝝ declaratio. Tenent᷑ autē habētes annos diſcretōis ad eā faciēdā ſemel i anno. vt patȝ ꝺ pe. ⁊ re. c. oīs vtriuſqꝫ. imo q̄liſcūqꝫ eēt ꝯtritio ſi q̄s ꝯtēneret ꝯfiteri dānaret᷑. vnde falſum eſt et hereticū dicere. ſufficit ſoli deo ꝯfiteri. Nā dicit canō de pe. di. i. taciturnitas. Ubi ē taciturnitas cōfeſſiōis n̄ ē ſperāda venia criminis. Patet h̄ exēplo xp̄i q̄ lazaꝝ ſuſcitauit. ſȝ tn̄ diſcipulis tradidit abſoluēdū Joh. xi. Et. xi. q. iij. tūc ꝟa. Itē deceȝ leꝓſos ad ſacerdotes miſit ꝙ in via eūdo fuerūt mūdati vt ꝺꝛ Lu. xvij. ꝑ qꝺ̄ ſignificatur ꝙ pctōꝛ licet i via eundo ad ꝯfeſſiōeȝ rōe ꝯtritōis quā hȝ ꝯſequat᷑ veniā ⁊ remiſſionē pctōꝝ. tn̄ tenet᷑ venire ⁊ cōfiteri ſacerdoti. Sȝ di. q̄re pctōꝛ dȝ ire ad ꝯfeſſionē vl' ſacerdotē ex quo remiſſa ſunt ei pctā ꝑ ꝯtritōȝ. R̄nſio ſm hoſtien̄. in ſumma. de pe. et re. c. Tu dic. ꝙ pctōꝛ duplici vinculo ad ſatiſfaciēdū aſtringitur. vno quo ligat᷑ ad deū ⁊ illud in ꝯtritō e dimittit᷑. Alio ꝙ ligat᷑ ad eccl'iaȝ. ⁊ h̄ ꝑ ꝯfeſſionē et ſatiſfactiōȝ dimittit᷑. et ꝑ abſolutiōȝ ſacerdotꝭ relaxatur. Ad h̄ facit de ſen. excō. a nobis. c. i. de pnīa. di. i. multiplex. et. c. quem penitet. i fine et di. v. Conſideret. Licȝ igitur pctm̄ dimittatur quo ad reatum ꝑ ꝯtritōem. manet tamē obligatio ad penā tꝑaleȝ ꝑ ſacerdotē infligendā. Et ꝓbat Archi. de pe. diſ. iij. Productioꝛ. Quia ſic oēs creature oſtendūt et ꝯfitent᷑ defect⁹ ſuos tꝑales et naturales hoībus eo mō ꝙ pn̄t. vt dicit gloſa ſuꝑ illo ꝟſu. Cōfeſſio ⁊ magnificētia op⁹ eius ⁊c̄. ita hō debȝ oñdere defect⁹ ſuos vo-

lũtarios ⁊ ↄfiteri ꝟbo vocali ĩ quo abũdat. Et etiã dꝫ ↄfiteri hoĩ. eo ꝙ ꝟbũ diuinũ hũiliatũ ẽ ꝑ pctis nr̃is delendis qḋ ꝟbũ vnitum humanitati obligat nos ꝙ humiliemꝰ ꝟbũ noſtꝝ loquẽdo nõ ſolũ homini ſꝫ etiã deo. ⁊ nõ ſolũ deo ſed etiã homini. qḋ fit i ↄfeſſione vocali. Preterea cum hodie peccamꝰ corã deo et hoĩe debemꝰ ↄfiteri nõ ſolũ coraꝫ deo ſicut i veteri teſtamento fuit. ſed hoĩ loco dei ↄſtituto Nec ꝑpter h̃ ꝙ ĩ ↄtritiõe hoĩ dimittiť reatꝰ culpe ſuꝑflua eſſet ↄfeſſio vocal̃. q̃ ſ̃m Hugonem cardinalẽ ad h̃ neceſſaria ẽ. ad humilitatẽ ⁊ iuſticiam exercendã. Itẽ ad h̃ ꝙ eccleſie ſatiſfaciat q̃ leſa ẽ ex peccato. Valet etiã ſ̃m Joh. an. ꝑpť fidẽ quã pctõꝛ hꝫ credẽs autoꝛitatẽ clauiũ i eccl̃a. Similiť valꝫ ꝑpť obediẽtiã quã exhibꝫ miſtris eccl̃ie vel deo. ꝺ pe. diſt. i. multiplex. et. c. nõnulli. Nũ ḡ legˀ i ſcꝑturˀ ſanctis. ꝙ ſola ↄtritio ſufficit ad remiſſionẽ pctõꝝ. intelligaſ i neceſſitate qñ ↄfeſſio nõ põt haberi. Nã tunc nõ ẽ ꝑceptũ Juxta illḋ. Cõfitemĩ alterutrũ ⁊c̃. Quia neceſſitas legeꝫ nõ hꝫ. Nam tũc volũtas pro facto reputatur. ſufficit enim tunc ſoli deo ↄfiteri incoꝛde. Si tñ ibi eſſet aliq̃s laicꝰ bonum eſſet ſibi ↄfiteri ꝑpter h̃ vt poſtea eccl̃iam ĩfoꝛmaret quibꝫ remedĩis ꝑ aĩa ſua eſſꝫ ſubueniẽdũ. Doctoꝛ tñ ſubtilis dicit. et q̃ accuſatio in cõfeſſione nõ fit ad aliud niſi vt ↄſequať ſñia. ⁊ laicꝰ nõ habet autoꝛitatẽ ſentẽtiãdi ĩ iſto foro. ſequiť ꝙ nullũ p̃ceptum ẽ ad accuſandũ ſe coꝛam laico Foꝛte autẽ meliꝰ eſſet hoc dimittere. ſi pctõꝛ poſſet aliq̃leꝫ verecundiã corã ſe habere recogitãdo eadẽ. et ſic eque puniri. Etiã licet ſimplicibꝫ laicis ſit vtil̃ tal̃ ↄfeſſio corã laico in neceſſitate. nõ tamẽ virˀ diſcretis qui ſciunt ad quid inſtituta eſt cõfeſſio. Hinc ẽ ꝙ dicit Johẽs andree in ca. Si eṗs. de peni. et remiſſi. libro. vi. ĩ vltima glo. ꝙ licꝫ laico ĩ neceſſitate poſſumus cõfiteri. tamẽ ip̃e nõ p̃t abſolue re. quia non habet claues. de peni. di. i. Quem penitet. Et notatur de officio cure paſtoralis. vbi Hugo dicit. ꝙ licꝫ in neceſſitate audit. nõ tamẽ ad hoc vt ſit vera abſolutio. ſed quo ad ſigna penitẽtie declaranda. Sed Raymũdus

ↄtradicit. Itē Archi.xxv.di. audire. dicit quoſdam dixiſſe q̄ nullus etiā in neceſſitate tenetur ↄfiteri ruſtico vel laico p̄ſbitero abſente. maxie pctā mortalia. Et dicit q̄ illō Jacobi. Cōfitemī alterutrū peccata vr̄a. tm̄ d̄ venialib' intelligit̄. que pn̄t talibus laic' cōfiteri in neceſſitate. vel loquitur de ↄfeſſione in generali. q̄ fit ī eccl'ia. vel loquitur tm̄ de ſacerdotib'. Hugo v̄o dicit. q̄ laico tenet̄ q̄s cōfiteri peccata ſua cum nō poteſt habere ſacerdotē. Nec videt̄ v̄e penitēs qui in articulo mortis pctā ſua nō cōfitetur cuicūq3 poteſt. ſi ſacerdotē habere nō poteſt. Q̄uis laicus nō hab3 autoritatē abſoluendi. Dicit autē glo. xxx. q. ij. om̄es. q̄ ſi laic' in neceſſitate audiat peccata mulieris. nō poteſt cū ea poſtea cōtrahere. ſi tamē contrahat forte tenet m̄rimoniū. Videtur tamē hoc tm̄modo ſacerdoti prohiberi. cum tm̄ eius officium eſt audire pctā. Tu dic ſecure q̄ talis poteſt cū tali muliere ↄtrahere quā audiuit in neceſſitate. quia p̄ hoc ſacramētū nulla cōpaternitas contrahitur. vt dicitur ī canone Q̄uis ꝛc. de cognatione ſpūali. lib. vi. ¶ Ite3 ſciēdum q̄ ↄfeſſio ſedecim cōditiones habere debet. que habētur in his verſib'. Sit ſimplex humilis confeſſio pura fidelis. Atq3 freq̄ns nuda diſcreta libēs verecūda. Inteḡ ſecreta. lachrymabil' accelerata. Fort' et accuſans et ſit parere parata. Q̄uātūcūq3 autē nota ſint ſacerdoti pctā. adhuc tamē debēt narrari ī confeſſione. quia nō ſufficit q̄ ea cognoſcit ſacerdos vt hō tm̄ ſc3 ī publico. ſed etiā vt deus ſc3 ī ſecreto cordis. d̄ pe. diſ. i. Impfecta. ī glo. prima Tenet̄ etia3 pctōr nō ſolū mortalia. ſed etiā venialia ↄfiteri. licet n̄ ita neceſſitate abſoluta teneat̄ ad ↄfeſſionē venialiu3 ſicut mortaliū. Tamē ex quo nō poſſumus vitā eternā cōſequi ſine remiſſione venialium. tenemur ad eorum ↄfeſſionem. vt dicit Thomas in iiij. diſt. xvi.

¶ De modo audiendi confeſſiones.

Et quia experientia docēte multos vidimus ī practica huius ſacramenti errare. iō vtile videt̄ ponere modu3

⁊ formā circa audiēdas ꝯfeſ
ſiones. Circa qđ videndū eſt
de pluribꝫ. ⁊ ꝓmo de diſpoſi-
tiōe ꝑſone. Scđo quō ſacer
dos debeat inq̇rere a ꝯfiten-
te. Tercio qui ſint caſus in q̇
bus poteſt abſoluere. ¶ De ꝓ
mo itaqꝫ ſciendū ꝙ ꝯfeſſiōeꝫ
audiēs ſacerdos dꝫ ſedere in
loco omni ſuſpitione carente
vbi ab oībꝫ videri poſſꝫ a nul
lo vero audiri. nō ſic̄ q̇daꝫ in
cameris ante lectū ꝓpriū au-
diunt. vł in ſacriſtia. q̇ comꝑ
ti ſunt multa mala cū ſpūali-
bus filiabꝫ cōmiſiſſe. Nō dꝫ
etiam ſacerdos vel confeſſor
inſpicere vultū cōfitentis. ne
ductus terrore ſacerdoti mi-
nus audeat ꝯfiteri. vel ne q̇d
occultet vel alleuiet. Maxīe
tamē a młieribꝫ caueat. quia
ſm ſapientē. Facies młieris
ſicut ventꝰ vrens. Nec debet
ſedere ex oppoſito ſed ad latꝰ
Nec etiā debet ꝓferre ꝟba io
coſa. ne alter ipoꝝ ad riſum ꝓ
uocet. ſicut etiā comꝑtū ē de
aliq̇bꝫ. ſed ꝟbis blandis ⁊ be
nignis cōfeſſor vtat. nō ſicut
quidam faciunt maledicētes
cōfitēti. dicētes. diabolus te
mihi miſerat cū his peccatis
eos vł eas diabolo ꝯmēdātes
vt q̇dā idiote faciūt. Nec de-
bet ſacerdos mouere caput.
vel ſputū ſepiꝰ ꝓiicere. ne vi-
deat a circūſtātibꝫ ꝑdere pec
cata cōfitentis. Ubi ergo ſunt il
li q̇ pede trudūt ꝯfitētes. vel
faciūt q̇ſdam vociferatōes ſu
ſpicioſas. vel ſuſpiria ſuſpici
oſa. ex q̇bꝫ ꝑdit ꝯfeſſio pctōrꝫ
Cū ergo incipit ꝯfiteri attendat
ꝟba ſua ꝯfeſſor vſqꝫ ad fineꝫ.
nec īterrūpat. niſi cū fuerit cō
feſſor ꝑ ꝯfitentē de aliq̇ ex q̇ ſi
tus. vel niſi ꝯfeſſor habuerit
neceſſe inq̇rere đ aliqua circū
ſtantia peccati. Si ꝟo ꝯfitēſ
corā ſacerdote pre timore eru
beſcēs obmuteſcit. tunc ſacer
dos eū dulciter alloquens in
formet. ⁊ det ſibi cor ⁊ auda-
ciam his ꝟbis. vt dicit Hu-
go. Fili chariſſime ex abūdā
tia grē diuīe habemꝰ magnū
donū hoc ⁊ ſalutꝫ remedium
ꝙ ꝑ nr̄aꝫ verā ꝯfeſſiōꝫ poſſu
mus ꝯſeq̇ indulgētiā pctōꝝ.
Nō aūt verearꝫ ꝓ aīa tua di-
cere veꝝ corā me q̇ ſum pctōr
ſicut ⁊ tu. Nō aūt te audio vt
hō ſꝫ vt deꝰ. Q, ſi forte confi
tens neſcit modū ꝯfitēdi cō-
feſſor dicat ei modum dicēs.
Chariſſime fili ita debes ꝯfi
teri. Cōfiteor oīpotēti đo ⁊ ti
bi patri ꝙ ego pctōr peccaui
in młtiplicibꝫ pctīs Et ꝓmo

in moꝛtalib⁹ pctis trāſgrediē
do diuīa pcepta. nō diligēdo
deū nec ꝓximū. Et tunc vide
at ꝯfitens dicere pctā. ꝛ pmo
de moꝛtalib⁹ pctis. ſm ꝙ diſ
poſuit in mente ſua. Si autē
ignoꝛat q̄ ſunt pctā moꝛtalia
dicat ſibi Ecce fili mi iſta ſūt
pctā moꝛtalia. Supbia. aua
ricia. luxuria. ira. gula. īuidia
ꝛ accidia. Recoꝛdare ſi ꝯmiſi
ſti aliqđ iſtoꝝ. Qui cū de eis
expeditus fuerit. deſcēdat ad
opa pietatis ſi ea neglexit ad
implere. ſilr đ alienis peccatiſ
vt ſtatim patebit. Scđo vi
dendū eſt q̄liter ſacerdos de
bet q̄rere a ꝯfitente. Pꝛo quo
ſciendū ꝙ ſi ē diſcret⁹ ꝯfitens
nō deb3 ab eo aliq̄d q̄ri. ſ3 ſi ē
rudis tūc q̄rat ab eo ſacerdoſ
ꝛ pmo de moꝛtalib⁹ pctis in
genere. nunq̄ꝫ tn̄ in ſpecie. Ver
bi grā ſic dicēs. Ecce fili nō
ne peccaſti iſtiſ pctis. ſ. ſuper
bia auaricia ꝛc. Si g̊ cōtigit
te aliqn̄ ſupbiſſe de veſtib⁹. đ
pulcritudīe coꝛpis. de ſapīa
de diuitijs. h̄ recogites ꝛ hoc
doleas. Itē ſi aliqn̄ exceſſiſti
modū ꝯmedēdi vł bibendi.
vł habuiſti diuturnū odiū ꝯ
ꝓximū tuū. ł appetitū vltōiſ
iniuſte ꝯ ꝓximū. vł inuidiſti
ſibi bona ſpūalia vel tpalia.
aut etiā fuiſti accidioſus ꝛ pi
ger in diuino officio vł ſmōe
q2 foꝛte n̄ diligēter attēdebas
in miſſa. ſed doꝛmitabas vł ſ
mōes inutiles miſcuiſti. Iſtiſ
modis ꝛ ꝯſilib⁹ ꝯfeſſoꝛ dicat
in genere. Et vt melius cog
ſcas modū in genere q̄uerēdi
ſic queras. Fili chariſſime fe
ciſti furtū Si dicat. ſic. dicaſ
vbi. qn̄. q̄ tpe. q̄ duct⁹ neceſſi
tate. a q̄. q̄tiēs. Non aūt q̄rat
feciſti hoī tali. ī tali loco. hoc
eīm eſſet ſuſpectū negocium.
Silr de luxuria q̄rat. vtꝝ fu
it aliqn̄ pollut⁹ in coꝛpe. ſi di
cat. ſic. q̄ras an nocte vel die.
Si dicat in nocte vł in ſom
no. nō q̄ras vltra. Si dicat.
nō in ſomno. q̄ras p quē mo
dum. cū q̄ vł quō. ꝛ expectes
ei⁹ rn̄ſionē. Nec deťmines ali
q̄d ſic q̄dā īdiſcreti faciūt di
cēdo. feciſti cū boue vł cū pe
coꝛe vł eq̄. deſcēdēdo ad ſodo
mitica pctā đ q̄b⁹ foꝛte ꝯfitēſ
ignoꝛat. Et in h̄ q̄uiſſime pec
cat confeſſoꝛ. Nec dicat ſm
Guil. Audio ꝙ tu habitas
cū tali mł'iere. Hoc eſt eīm ſe
ponere teſtē vł iudicē3. qđ nō
debet fieri in ꝯfeſſione. ſed ea
pacta debet iudicare ꝛc. Ve
rūtn̄ ſi ſacerdos foꝛte ꝓbauit
ꝙ ille foꝛte oblit⁹ eſt aliquod

pctm̄ qđ ꝯfeſſori ꝯſtat eū cō/
miſiſſe. pōt ſibi in memoriā
reducere dicēs. Accidit ne ti/
bi aliqñ inebriari vl' fornicari
in iſto anno. Et ſi dixerit. ſic.
q̄rat primo de ꝑſona cū qua
peccauit. an ne ſibi attinebat
et in quo ḡdu cōſanguinitatis
vl' affinitat'. nec ē h̄ ꝓdere ali
am ꝑſonā vel aliū accuſare ſꝫ
ſe liberare ꝛ mūdare ꝟaciter.
cum alio mō expedire non pt
ſine expſſione illi⁹ circūſtātie
Multū tn̄ caute circa h̄ pec/
catū luxurie eſt ꝓcedendū ne
q̄d curioſe inq̄rat de ip̄o cōfi
tente. Unde ꝯſulo vt ꝯfeſſor
circa h̄ dicat ſibi. Fili mi cha
riſſime ego q̄dem ꝟecūdor et
erubeſco de talib⁹ materijs i/
pudicis inq̄rere. nec putes ꝙ
iſta ex curioſitate faciā cuꝫ de
eis fuiſſem libentius ſuppor
tatus. oportet tamē ꝙ de ne/
ceſſitate ꝓcedam more ꝛ offi
cio medici debētis curare oc
cultū morbū infirmi. Item
aduertat cōfeſſor et diligēter
conſideret ꝑſone cōfitentis q̄
litatem. cui⁹ ſtatus et conditi
onis exiſtat. Nam ſi eſt prin/
ceps. baro. miles. nobilis vl'
quicunqꝫ dn̄s tꝑalis q̄rat ab
eo vtꝝ oppreſſit pauꝑes ſub
ditos ꝛ aggrauauit eos labo
ribus. vl' iuſticiā facere negle
xit. vel aliquas impēſiōes in/
iuſtas impoſuit. Si vero eſt
ꝑlatus ſpūalis nō eſt op⁹ q̄re
re de negligentia animaꝝ ſub
ditoꝝ. quia preſumitur ſi hoc
faceret ſolus diceret eo ꝙ ha/
bet ſufficientē cognitiōem et
ſcientiā q̄tuꝫ ad hoc. Si au
tem nō confitet' de officio in
quo eſt dicat ꝛ hortet' eū pro/
prio motu dicens. Pater ve/
nerabilis ꝛ fili. in hac ꝑte ve/
litis attendere dignitatē offi/
cij veſtri in q̄ eſtis. ꝛ in reme/
diū peccatoꝝ veſtroꝝ vobis
iniungo vt habeatis diligen
tiā de animab⁹ vobis cōmiſ/
ſis. Si autē eſt mechanic⁹ q̄/
rat ab eo vtrum in ſuo ope de
bitū equitatis moduꝫ ſeruet.
aut ſi eſt mercator an aliqueꝫ
defraudet in pondere vl' men
ſura. an rē viliorē cari⁹ vendi
dit. vl' ad vſuras pecūias mu
tuauit. vl' ad ꝑſtitā cari⁹ vēdi
dit. vel cāꝫ rei vēdite nō dixit
emptori ſic circa equū d̄fectū
aliquē. vl' ip̄aꝫ rē ſic viciatā n̄
remiſſiori ꝑcio vēdidit. Aut
dieb⁹ feſtiuis ꝛ dn̄icis res ſu
as venales exponit. Iurauit
tantū valere cū tantū non va
luiſſet. vel iurauit ſolus emiſ
ſe ꝓ tanto. Si eſt tabernator

querat ab eo vtrū aliqñ braſi
um miſcuit diuerſis granis.
Sicut apponēdo aliq̄t cho
ros tritici. aliq̄t ſiligis. aliq̄t
ordei. ⁊ vēdēs nihilominus
ceruiſiā p totali triticea. vł ſi
dieb⁹ feſtiuis circa eā labora
uit cū h̄ añ vel poſt bñ poſſ3
expediri. Uł menſurā mīorē
dedit ī domo q̄3 extra domū
bibentibus cōmiſerat. Sic
etiā q̄rat de vino ⁊ alijs liq̄ri
bus. Itē a iudicib⁹ q̄rat ⁊ cō
ſulib⁹ vtꝝ aliqñ ex grā. odio.
timore. amore. vel p̄uato mō
iuſticiā p̄uerterūt vł ſentētiā
tulerūt. ex q̄ q̄s dānificat⁹ eſt
in reb⁹ vł in corp̄e. Uel ſi ad
penā fuerūt nimis proni cō
tra ſimplices ſentētiando pe
nam ſtatī p vno leui v̄bo ī iu
dicio. Itē a patribuſfamiliaſ
q̄rat q̄ habēt ſeruos vł filios
vtꝝ angariauer̄t familiā die
bus feſtiuis. vł eoꝝ detinent
mercede3. aut eoꝝ mala diſſi
mulauerūt. Similiter q̄rat a
ſeruis an fideliter ſeruierunt
⁊ nō ſubtraxerūt bona dñoꝝ
ſuoꝝ. Itē ſi ē v̄go q̄rat ab ea
de cuſtodia v̄gitatis. de pu
dicicia v̄boꝝ. ⁊ honeſtate cō
uerſatiōis. q̄uō ⁊ cū q̄b⁹ ſolet
cōuerſari. Si eſt vidua q̄rat
de deuotōe ip̄i⁹ ⁊ op̄ibus pie
tatis. an libenter ſeruiuit pau
perib⁹. vł eos viſitauit. vł tē
p̄alia p ſuo poſſe impēdit et
exhibet. ⁊ an diſſolute viuit
ſeu delicate. Et iſti ſunt mor
bi viduaꝝ ſ̄m apl̄m. Itē ſi ē
cōiugata q̄rat ab ea an ſeruet
cum viro caſtitatē dieb⁹ feſti
uis ieiunij ⁊ aliaꝝ vigiliarū.
⁊ t̄pe imp̄gnatōis vł etiā par
tus. Silr̄ an a marito exigat
debitū dieb⁹ feſtiuis. aut t̄pe
mēſtrui vł imp̄gnatōis. vł tē
pore part⁹. an etiā alit̄ q̄3 mo
dus nature ē vir eā cognouit
Et ſ̄m hoc p̄cedat cū q̄libet
Circa tñ viciū luxurie cauti⁹
q̄3 circa q̄dlibet aliud ſe regat
q̄ circūſtātias neceſſarias ñ
inutiles ⁊ curioſas inquirat.
De q̄b⁹ ſciēdū ē hic ſ̄m tho.
Circūſtantiaꝝ q̄dā ſunt tra
hentes in aliō genus p̄cti. vt
coire cū coniugata ⁊c̄. ⁊ has
hō tenet̄ confiteri. Quedā ve
ro aggrauātes ſunt in eade3
ſpecie. ⁊ eaꝝ q̄da3 ſunt nō ag
grauantes mortalit̄. ſic̄ ſcia ⁊
hmōi. ⁊ has nō tenet̄ ꝯfiteri.
q2 ſunt q̄ſi venialia. Queda3
v̄o ſunt aggrauātes mortali
ter. ⁊ has op3 ꝯfiteri. vt fura
ri in ſacro loco. fornicari ī die
feſto. Uñ v̄ſus. Agguat or
do loc⁹ peccata ſciētia tēpus

Lucta puſilla met⁹ culpe ge/
nus ꝛ ſtatus altus. Coditio
numer⁹ etas ꝛ ſcādala ſexus.
Itē q̄rat ſacerdos a ꝯfitente
de alienis pctis q̄ ſunt nouē.
v̄. Iuſſio ꝯſiliū ꝯſenſus pal/
po recurſus. Participās mu
tus nō obſtās nō manifeſtās
Iuſſio. i. ſi pcipit facere ma/
lū. licꝫ ſol⁹ nō ītereſt. vł ꝯſulu
it alteri ſine cui⁹ ꝯſilio non fe
ciſſet tale factū. vł ꝯſenſit faci
entibꝫ malū. vł ipis adulat⁹
eſt laudādo eoꝝ factū. Vł qꝛ
malefactores habuerit ad euꝫ
recurſū. vł ipis participauit
in maleficio. vł tacuit nō icre
pando eos. vel nō deferendo
ſuperiori. vel nō reſiſtebat cū
poſſet. vel tenet ex officio. vel
nō manifeſtauit cum debuit
manifeſtare.

¶ De caſibus ad papam pti
nentibus.

Ponendi
ſunt etiā hic caſus
ad ſolū papā perti
nentes. Primus eſt de eo qui
verberat clericū ordinatū ſi ē
leſio enormis cū effuſiōe ſan
guinis atroci. xvij. q. iiij. Si
qs ſuadente diabolo. Scd's
ē de eo q̄ incēdit vel frāgit ec/
cleſiā. ꝛ tal' an̄qꝫ denūciat pt
abſolui ab epo. ſꝫ poſt denun
ciationē p ſolūꝫ papā. de ſen.
exco. c. ꝯqſti. Et idē de q̄libꝫ
incēdiario poſtq̄ꝫ publice ex
cōmunicat⁹ ē. de ſen. exco. ca.
tua. Terci⁹ qn̄ papa ſol⁹ ali/
quē noiat vł noiati excōicat.
tūc ſol⁹ papa abſoluit euꝫ. de
ſen. exco. c. ſignificaſti. Quar
tus. falſari⁹ lraꝝ pape. vł eis
vtens ſciēter. vt patꝫ de falſa/
rijs. c. dura. Quintus. q̄ inſe
q̄tur cardinalē. de penis. c. fe
licis. li. vi. Sextus. q̄ grauat in
dicē ſp̄ualē i pſona vł i bonis
vel dat licentiā grauādi ppt
hoc q̄ ſententiā excōicatiōis
tulit. de ſen. exco. q̄cunqꝫ. lib.
vi. Septimus. ſi quis corp⁹
defuncti ſcinderet vel coque
ret p oſſibꝫ trāſferēdis. De h̄
habetur in quadam extraua/
gāti Bonifacij pape octaui.
que incipit Deteſtante. Octa
uus. ſi q̄s inquiſitor heretico
rū odio ł gr̄a amore vł lucro
ꝯtra iuſticiā vel ꝯſciētiā omi
ſit ꝯtra quēpiā pcedere. vt de
hereticis. multoꝝ. in fine. in
cle. Nonus. ſi religioſus abſ/
qꝫ licētia ſui proprij ſacerdo/
tis ſolēnizaret matrimoniuꝫ
aut miniſtraret euchariſtie et
vnctōis ſacramēta. Simili/
ter etiā excōmunicati ſunt re/

ligioſi q̄ excōicatos a canone
abſoluūt in caſib⁹ nō ꝯceſſis
vel ꝯtra ſtatuta pūcialia vel
ſynodalia vel a pena ⁊ a cul-
pa. Decim⁹ ſi q̄s inſequit̄ epi
ſcopū. ꝺ penis. Si q̄s. li. vi.
Undecim⁹. ſi q̄ religioſi idu-
cunt aliquē ad vouēdū iuran
dū vł ꝑmittēdū apͩ eos eli-
gere ſepulturā. vł vt iā electā
vlteri⁹ nō imutet. de pēis. cu-
pientes. in cle. Duodecimus
de his q̄ ſacerdotē cogūt cele
brare in loco int̄dicto. vel ad
audiēdū excōmunicatos vo
cant vł interdictos. vł prohi
bent ne moniti exeant. de ſen.
excō. Grauis. in cle. Tredeci
mus. q̄ ſaracenis arma ad ex
pugnandū chriſtianos defe-
rūt. vł ꝯſiliū vł auxiliū dant i
diſpendiū terre ſancte. de iu-
deis. Ita quorundā.

¶ Caſus epiſcopales nunc
ſequuntur.

CAſus de
ro epi qui notant̄ p
Jo. an. in. iij. glo. ſi
epꝰ. de pe. ⁊ re. lib. vi. ſunt iſti
Prim⁹ abſoluere excōicatos
maiori excōicatiōe. vt de ſen.
excō. nup. Scd̄s imponere
penitētias blaſphemātib⁹ no
men dei ⁊ ſctōꝝ eius. de cleri
cis maledicis. c. ij. Terci⁹ ab-
ſoluere ſacrilegos. de ſacrile-
gijs. c. ij. Quartus ꝯmutatio
quorūlibet votoꝝ. de voto et
voti redēptōe. c. i. Excipitur
tamē votū terre ſancte. Quin
tus depoſitio male ablatorū
incertoꝝ. vł etiā certoꝝ qn̄ nō
exiſtūt iſti q̄b⁹ faciēda ē reſti-
tutio. de iudeis. cum ſit. Se
xtus penitētiā imponere illiſ
q̄ mr̄imoniū clādeſtine ꝯtrāt
vel contra interdictū eccleſie
vt de matrimonio ꝯtra inter
dictū eccl'ie ꝯtracto. in cle. c.
i. ⁊ vlti. Solent etiā reſuari
epis penitētie oīm publicāo
rū ⁊ oppſſoꝝ pueroꝝ ⁊ ꝑpo-
ſito vł caſu. Itē homicidiū
vł falſum teſtimoniū falſarij
inſtrumentoꝝ. Itē ꝑiur⁹. ice
ſtus. corruptor monialiū. vł
coeūtes cū brutis. ⁊ his ſilia
Et breuit̄ itelligas ꝙ q̄ttuor
ſunt caſus de iure epales put
det̄miat Bn̄dictus. xi. Pri
mus ē occiſor clerici ꝑpt̄ qͦ
icurrit irreglaritatē. Un̄ epꝰ
p̄t abſoluere clericū ab homi
cidio ſ; nō ab irregularitate.
Ul' p̄t abſoluere clericū a pec
cato q̄ celebrauit i eccl'ia iter
dicta ſ; n̄ p̄t abſoluere ab irre
gularitate i de ꝯcta. Scd̄s ꝺ
incēdiarijs. qͦ tn̄ itellige an̄

q̄ ſūt publicati. Terciꝰ vbi ē ídicēda ſolēnis pnīa. Quartꝰ vbi qſ icurrit maiorē excōica tionē. Idē aūt papa ꝺclarat q̄nqꝫ caſus eē epaleſ ꝺ ꝯſuetu die approbatos. Primꝰ ē ho micidiū volūtariū. Scꝺs fal ſariū. Terciꝰ violatorꝫ eccl'ia ſtice libertatꝫ Quartꝰ violato rꝫ eccl'iaſtice emunitatꝫ. Qui tꝰ ſortilegi ꝛ diuinatoꝝ. vt. xx vi. q. i. c. i. Et icipit ſua bulla í q̄ p̄dicta ꝺclarāt̄ Int̄ cūctaſ ꝛ renouata ē iteꝝ p̄ ꝯcil'. vien nēſe. í cle. dudū. de ſepulturꝫ Ultra aūt hos caſus pn̄t epi reſuare ſibi alios ꝑut videbi tur eis expedire. Sꝫ vt omiſ tollat̄ ambiguitas ponā caſꝰ tā de iure q̄ de cōſuetudīe ad epm ꝑtinētes. vt ſunt iſti. ho micidiū. ſacrilegiū. inceſtꝰ. fi lioꝝ opp̄ſſio. coitus cū moni ali. Itē mulier coiens cū reli gioſo vl' ſacerdote. Itē vulne rans p̄rem vl' m̄rem. Itē de florans virginē vi oppreſſaꝫ Itē baptizās ꝑpaꝫ filiā ſine neceſſitate. vl' tenēs eā ad cō firmationē. Itē fractor voti ſimplicꝫ Itē ꝯhens votū ſim plex caſtitatis. Itē intrās re ligioneꝫ inuita vxore poſt co pulā carnis Itē hereticā p̄ui tatē tenēs q̄ ad peccatuꝫ tm̄.

Silr ſymoniacus q̄ ad pec catū tm̄. qꝛ irregularitas hu iuſmodi ꝑtinet ad papā. Itē celebrās corā excōicatꝫ ſolēni ter í eccl'ia q̄ ad pctm̄ tm̄. ſꝫ q̄ ad irregularitatē ꝑtinet ad pa pā. Itē ꝓmotꝰ ꝑ ſaltum ad ſa cros ordīes. Itē ordinatꝰ ab alieno epo ſine licentia ꝓpꝛij. Itē luxuriās í eccīa ꝯſecrata Itē coiēs cū iudea l' pagana Itē ꝯcipiēs a n̄ viro ſuo quē vir credēdo filiū ſuū ꝯſtituit cū í heredē in p̄iudiciū alioꝝ Itē ꝓcurās aborſū l' ſterilita tē í ſe vl' í alio. Itē ꝯhēs ſpō ſalia p̄ter m̄rimoniū cuꝫ aliq̄ marito int̄poſito ꝯcto. Item ſciēter celebrās in eccl'ia inter dicta q̄ ad abſolutōeꝫ pcti. ſꝫ q̄ ad irregularitatē ad papaꝫ Itē ſortilegꝰ. icātator. necro mātícꝰ. exꝑimentator. Item ſciēter excōicatos et maniſe ſtos interdictos vl' etiaꝫ vſu rarios ſepeliens. Itē clādeſti ne m̄rimoniū ꝯhēs. Iteꝫ bla ſphemꝰ dei ꝛ ſctōꝝū. Itē icen diariꝰ. Itē ꝑiurus. ſodomita adulter. Itē fornicās cū filia quā baptizauit vl' ad ꝯfirma tionē tenuit vl' audiuit ꝯfeſſi onē eiꝰ. Itē celebrans in alta ri non conſecrato. Item cele brās ſine ſacris indumētꝫ. vl'

omittens aliquod indumen
toꝝ. vt ſtolã vl' manipulum.
Itẽ celebrãs nõ ieiun⁹. Ho-
rũ aũt penitentie ponũt̃ taxa
te īferi⁹ particulatim. Alij ve
ro caſus pͥter iſtos ſunt de au
toritate plebanoꝝ.

¶ De ſatiſfactõe que ẽ tercia
pars penitentie.

Est autẽ
ſatiſfactõ ẜm btm̃
tho. ſup iiij. di. xv.
q. i. ar. iij. iniurie illate recom-
penſatio ẜm iuſticie equalita
tẽ vl' quantitatẽ. Et intellige
equalitatẽ pportõis ⁊ nõ qn
titatis. Sil'r Anſ. ī lib. Cur
deus hõ. diffinit ſatiſfactiões
dicens. Satiſfactio ẽ deo de
bitũ put ẽ honorẽ impẽdere.
ſcʒ rõne culpe ɔmiſſe. Et iſte
diffinitões ſunt ſatiſfactiõis
put ẽ medicina pͥteritoꝝ pec-
catoꝝ ⁊ pſeruatio futuroꝝ.
ſed put eſt pſeruatio a culpa
diffinit̃ ſic ẜm Auguſtinum
Satiſfactio ẽ cauſas abſci-
dere peccatoꝝ. ⁊ eoꝝ ſugge-
ſtionibꝫ aditũ nõ indulgere.
¶ Circa qđ ſciẽdũ ꝙ licet ẜm
Bonauen. vbi ſup ſine chari
tate nõ poſſet ſe hõ ppare ad
habẽdã charitatẽ ⁊ faciẽdaʒ
ſatiſfactõeʒ. ex q̃ ipoſſibile eſt
ſine ea deo placere ⁊ opa eius
acceptari a deo. iõ nec ſatiſfa-
ctio ſine tali grã eſt poſſibilis
Itẽ ɔſulendum eſt penitẽtibꝫ
ꝙ eoꝝ penitẽtiã ipis iniũctã
ſine mortali pctõ ɔpleant. qꝛ
al's de⁹ ab eis exigit penam.
Nam ſatiſfactio facta ī pctõ
mortali ⁊ ſi ſoluit penã debi-
tam nõ tamẽ meret̃ gratiam.
vt dic̃ doctor ſubtilis vbi ſu-
pra. q. i. ſecũdo principali ar.
iiij. ¶ Sed ſi q̃ras vtꝝ hõ per
agẽs pniãʒ ī pctõ mortali ite
rũ facta ɔfeſſiõe de illo pecca
to mortali dʒ pagere de nouo
vl' denuo iſtã pniãʒ iã pactã.
vl' an reuiuiſcat ⁊ valere inci-
piat illa pnĩa ſic pacta in pec
cato mortali ex q̃ iã poſt ɔfeſ-
ſionẽ ſcđam erit in charitate
⁊ gtĩa. In h̃ ſunt doctores di-
uerſi. Nã ſctũs Tho. pͥma fa
cie dicit ꝙ nõ viuificant̃ nec
valent ad ſatiſfactionẽ illoꝝ
peccatoꝝ. p q̃bꝫ agunt̃. nͨ eti-
am ad meritũ vite et'ne. Dic̃
tñ ꝙ ſatiſfactiões ille q̃ relin-
quũt p⁹ ſe effectũ poſtq̃ act⁹
trãſit nõ optʒ ꝙ reiterãt̃. vt ie
iuniũʒ dimittit p⁹ ſe debilita-
tionẽ corpis. Elemoſina reli
quit poſt ſe diminutiõeʒ ſub
ſtantie. Ille vero que nõ relin
quũt poſt ſe effectum oportʒ

vt reiterent᷑. vt eſt orō. Ex hiſ
pꝫ ꝙ q̄ ieiunāt ꝓ pctīs exiſtē
tes ī mortali pctō nō debent
vltra ieiunare vl' elemoſynaꝫ
dare. ſi q̄ orant in pctō exiſtē-
tes tenent᷑ repetere horas et
ſupplere eas. ⁊ iſtā opinionē
approbāt doctores. Doctor
tñ ſubtil' fauorizat pctōribuſ
dicens. ꝙ q̄ ve penitet ⁊ reci-
pit ſatiſfactōem cōdignā ſibi
ab eccleſia impoſitā claue nō
errante q̄ntūcūqꝫ peccet po-
ſtea ⁊ recidiuet nunq̄ꝫ tenebi-
tur niſi ad illā vnicā ſatiſfacti
onē adimplēdā. Et ſi eā im-
pleat in charitate meli⁹ eſt. qꝛ
nō tm̄ ſoluit penā ſed etiā me
ret᷑ grām. Sed ſi īpleat peni
tentiā volūtarie extra charita
tem. ſoluit q̄dē penam ſed nō
meret᷑ grām. qꝛ nō eſt ſatiſfa-
ctio reconcilians neqꝫ placāſ
Unde ſubdit ꝙ ſi hō magnā
partē ſatiſfactōiſ adimpleuit
in mortali pctō. ⁊ poſtea ite-
rū peniteat de peccato nouo.
nō ē iterato imponēda peni-
tentia ꝓ pctō primo d̄ q̄ ſatiſ-
fecit. licet extra charitatem. ſꝫ
tm̄ de nouis pctīs q̄ fuerunt
cā ꝙ iſta ſatiſfactio fuit mor-
tua. Et hanc determinatiōeꝫ
ſequit᷑ Johes pariſiēſis ibi-
dem. q. v. dicens ⁊ dās hui⁹
dicti rationeꝫ ſatis pulcram.
Quia ex quo extra charitateꝫ
ſufficit ſatiſfactio inuolunta-
ria ad pnīam pctī. m'to ma-
gis ſatiſfactio volūtaria debꝫ
ſufficere. Exēplificat ipe Si
alicui offendenti regē offenſe
regis correſpōdeat ꝑciſe ſm
legē manus abſciſio. ſi iſti in
uito abſcinderet᷑ manus ſatiſ
patit᷑. ⁊ intātū ſufficit regi ꝙ
ſm iuſticiā nō debꝫ vlteriorē
penā exigere. ⁊ tamen nō reci
pit eum in grām vl' amiciciā
Multo aūt magis ſufficeret
ꝓ punitōe culpe ſi aliq̄s ſibi
debitā penā infligeret. licꝫ nō
eſſet in grā vl' amicicia illi⁹ iu
dicis offenſi. Ex quo ſeq̄tur
ꝙ ſi talis ꝓpter nouū pecca-
tū damnaret᷑ anteq̄ꝫ comple-
uiſſet totā penitentiā ſibi im-
poſitā puniret᷑ in inferno tpa
liter pena ſibi correſpondēte
que nō fuit hic ſoluta. ⁊ p⁹ tē-
pus aliquod nō puniret᷑ am
plius tali pena. ſicut dicim⁹
de veniali. qꝛ moriens in ve-
niali ſimul cum mortali non
puniretur eternaliter ꝓ veni-
ali ſed temporaliter. pro mor
tali vero eternaliter. Hec do-
ctor ſubtilis. Sunt autē tria
opera ſatiſfactoria. ſcꝫ elemo
ſyna. ieiunium et oratio. Per

ieiuniū intelligunť om̄ia car
nem affligentia. vt ſunt mace
ratõeſ. afflictões. flagellatõeſ
⁊ pegrinatões. Per elemoſy/
nam oīa opera miſericordie
corpalia. Per orõem oīa opa
ſpūalia miſericordie. Per ie/
iunia homo reuocať a ↄcupi
ſcentia carnis. p elemoſynā a
ↄcupiſcentia oculoꝝ. ⁊ p ora
tionē a ſupbia vite. Per ieiu/
niū ordinať hõ ad ſeipm. per
elemoſynā ad p̄ximū. ⁊ p ora
tionē ad deuꝫ. Per ieiunium
fit ſatiſfactio de bonis corpa
lib. p elemoſynam de bonis
tpalib. ⁊ p orõnem de ſpūali
bus. Licꝫ aūt ſingula iſtoruꝫ
cū ſingul' peccatiſ approprien/
tur ppť ↄueniētiā. tñ qđlibet
illoꝝ p q̄libet pctō ſatiſfacere
pt ſm Tho. Dicit eñ doctor
ſubtilis. q. i. ſcđo principali
ar. xxx. q talis correſpõdētia
nec eſt de cõgruo nec de neceſ
ſitate in ſingulis caſib. ſicut
patet in paupib. Nec paupi
eſt cõgruū nec neceſſariū in/
iū gere aliqđ iſtoꝝ ſi eſt inſuf/
ficiens ad ea. vt ſi eſt paup q̄
nutriť labore. ⁊ qua die non
laborat caret victu. ⁊ ſi ieiu/
naret ĩpotens redderet ad la/
borē. Nec orõi vacare poteſt
labore laſſatus. vel a fortio/
ri nec elemoſynis. iſti iniūgē/
dum eſt vt iſtū laborem ſube/
at in remiſſionē peccatoꝝ. in/
tendens illū ad hunc fineꝫ re
ferre. ſalteꝫ quouſqꝫ occurrat
ſibi oportunitas aliquā aliā
ſatiſfactionē ſoluēdi. Ex hoc
dicto habes q hõ pctõr libē/
ter ſuſtinens defectus tpales
⁊ labores a deo in eū pmiſſoſ
vel tribulatões ſatiſfacit per
illa p peccatis ex quo eis cõ/
ſentit ⁊ aliť ſatiſfacere vel pe/
nitere nõ poteſt. Ita dic tho.
vbi ſup. di. xv. q. iiij. ar. ij. Et
h etiā ſepiꝰ eſſet predicanduꝫ
paupibus et defectuoſ. ne de
ficerēt ⁊ deſperarent de pctis
videntes ſe impotētes ad pa
gendū penitētiā eis iniūctaꝫ
Siľr diues q̄ lapſus eſt pec
cato carnis ſi adeo delicatꝰ ē
q nõ velit ieiunare. nec mace
ratõem carnis ſubire. vel pre
ſumptio eſt q ſi ſibi impone/
reť abijceret eam. ⁊ ita iaꝫ no/
uo peccato peccaret. iudican
dus eſt ad orõnem vel elēoſy
nam. ⁊ imponēdū eſt ei qđ li
benter accipit. ⁊ quod crediť
pſeuerātius adimplere. imo
ſi nullā vellet accipe peniten/
tiā et haberet diſplicentiā de
peccato. ⁊ firmum propoſi/
tum non peccandi vel abſti/

nendi.nõ eſt remittendus va
cu⁹ ꝛ abſoluẽdus ne cadat in
deſpatõez.ſed intimãda ẽ pe
nitẽtia ei q̃ ẽ ꝑ pctis ill' iponẽ
da. ꝛ ꝙ eã in ſe vl' in equalen
te ſtudeat adimplere. alioq̃n
ſoluet ad plenũ i purgatorio
Hec ſentẽtia ſatis conſonat
dicto chriſti Mat. xij. ꝛ Yſa.
xlij. vbi dicit. Arũdinẽ q̃ſſatã
nõ ꝯfringet. ꝛ linũ fumigãs
nõ extinguet. Arũdo quaſſa
ta eſt peccatoꝛ quaſſat⁹ tẽpta
tionib⁹ et peccatis. ꝛ linuʒ fu
migans eſt linũ nimis humi
dũ. tamẽ habens aliq̃d de ig
ne charitatis. hoc extinguit
ꝑ duriciã ſacerdotis. ſed cum
ad aliquod min⁹ difficile ob
ligatur tũc nõ extiguit. Sed
dicat ſibi ꝙ oportet eũ hic vl'
ibi penaʒ ꝑſoluere. ꝛ ꝙ faciat
tantã penitẽtiã quantam hic
debʒ ꝑ peccatis reddere. al's
acrioꝛ alibi ab eo exiget. hec
Scotus. Dicit Pet. de tha.
di. xv. ꝛ Tho. ibidẽ. q. iij. ꝙ al
ter ꝑ altero p̃t ſatiſfacere ſi eſt
in charitate quãdo ille cui in
iũcta eſt penitentia eã explere
ꝯmode nõ p̃t. ꝛ hoc q̃ntuʒ ad
abſolutionẽ debiti. ſed q̃ntuʒ
ad exciſionẽ cauſaꝝ peccato
rũ p̃cedentiũ. ꝛ inq̃ntum pe
nitẽtia ẽ medicina ꝑ peccatiſ
vnus nõ p̃t ſatiſfacere ꝑ alte
ro. Dicit tamen Thomas ꝙ
null⁹ debet ꝑmittere ſatiſface
re ꝑ aliũ. niſi appareat defect⁹
coꝛpalis vl' ſpũalis. ꝑ quẽ nõ
ſit ꝓmptus ad portãdũ on⁹
penitẽtie. Dicenduʒ eſt ꝙ his
qui ſatiſfactioneʒ per ſe alijs
imponũt. ꝙ ſi ambo negligẽ
tes fuerint ambo punientur.
vnus pro peccato ꝓprio. al
ter ꝑ obmiſſa ſatiſfactõne ad
quã ſe obligauit.

De penitẽtijs iniũgendis ſm canones.

Reſtat nũc de penitentijs iniũ
gẽdis ſm canões ta
xatis Circa qd pͥcipaliter ẽ
videndũ ꝙ licʒ penitẽtie ſint
arbitrarie vt dicetur infra. ta
men in publicis peccatis ſer
uande ſunt taxate ꝑ canones
licʒ debeat haberi reſpect⁹ ad
circũſtantias criminis. ꝛ ad
quãtitateʒ ꝛ qualitatẽ ꝑſone.
dignitatẽ. officiũ. paupertateʒ.
debilitatem ꝛc. Vt tamen nõ
ignoremus penitentias taxa
tas cum tẽpus incurrerit im
ponendas. notande ſunt ali
que regule que canones peni
tẽtiales ab alijs appellantur
Primus canon ꝙ ꝑ quolibʒ

mortali pctō. pnīa ſeptē āno
rum eſt iniūgenda. vt. xxxiij.
q. ij. hoc ipm. ⁊ c. ſeqnti. ⁊ xx
ij. q. i. c. pdicādū. i. glo. ⁊. lxxx
ij. di. pſbyter. Et rō ē. q2 ſic p
peccatū mortle ſeptiformē g
tiā ſpūſcti amiſim⁹. ſic etiaꝫ
eas p ſeptē annos reqramus
Hoc tamē verꝫ eſt p publico
⁊ graui peccato pēſatis circum
ſtantijs. Scđs ſi pſbyter fue
rit public⁹ fornicator decem
ānis peniteat incluſus ſacco
indutus. trib⁹ menſib⁹ ꝯtinu
is a veſpera ad veſperā pane
⁊ aqua vtat. exceptis diebus
dn̄icis et feſtiuis. q̄b⁹ annis
expletis pt eū eps ad pſtinuꝫ
reuocare ſtatū. de q̄ multum
habet. lxxxij. di. c. pſbyter. qđ
nō ſcripſi pter tediū eporuꝫ
q̄ in h ſunt remiſſi et potius
ad penā pni Terci⁹. ſacerdoſ
cognoſcens filiā ſpūalem. ſcꝫ
quā baptizauit vl cōfeſſiōeꝫ
audiuit. duodecim annis pe
niteat. epus vo. xv. annis pe
niteat. Mlier vero ſi eſt ſolu
ta tradenda ē religioni rebus
ſuis pauperib⁹ erogatis. xxx.
q. i. Si quis ſacerdoſ. Et ſic
ptꝫ vt dicit gloſa in capitulo
pdicto ꝙ magis peccat ſacer
dos cognoſcēs filiaꝫ ſpiritu
aleꝫ q̄ alteri⁹ vxorē. quia per
hoc imponit penitentia. xij.
annoꝝ. Quartus. ſi quis cō
tra naturā peccat. ſi cleric⁹ eſt
deponit vel ad religionem re
cluditur. ſi laicus excōmuni
cat donec peniteat. Peniten
tia autē ſua ē ſeptē annorum
Et idē ē p inceſtu. xxxiij. q. ij.
hoc ipm. ⁊ c. ſeqnti. Quītus.
ſacerdos q̄ ītereſt clādeſtinis
nuptijs ſiue bannis trib⁹ an
nis ſuſpendit. de clādeſtina
deſpōſatiōe. Cum inhibitio.
c. i. Sext⁹. Si q̄s votū ſim
plex violauerit ſcꝫ quia pmi
ſit in ſecreto vxorē nō ducere
vel coram aliquibus ſocijs ⁊
poſtea duxit. trib⁹ annis pe
niteat. xxvij. di. ſi vir. Septi
mus. ſi quis excōmunicatus
celebrat tribus annis feria ſe
cunda quarta et ſexta a potu
als vino ⁊ a carnib⁹ debꝫ ab
ſtinere. xi. q. iij. de illis. Octa
uus. Qui aliū iniuſte accuſat
ad mortē ſeptem annis peni
teat ſi vitā pdiderit Si vero
membruꝫ per tres annos pe
niteat. vt de accuſationibus.
ca. accuſaſti. Nonus. Qui fi
liam ſuam ſpiritualē vel com
matrē cognoſcit. per ſeptem
annos peniteat. xxx. q. iij. nō
oportet. Decimus. Si quis
deſponſatā alij duxerit. eam

dimittat. ꝛ. xl. diebꝫ ĩ pane et
aq̃ ieiunet. ꝛ peniteat ꝑ. vij. ſe
q̃ntes annos. de ſpon. duoꝝ.
accepiſti. Undecimus. Qui
cognoſcit duas cõmatres vl'
ſoꝛoꝛes ſeptem annis penite
at. xxx. q. iiij. Si pater. Duo
decim⁹. Homicida volũtari⁹
ſine ſpe reſtitutõnis deponaꝛ
ꝛ ſeptẽ annis peniteat. l. diſt.
miroꝛ. Si ẽ caſualis ꝑ quin
qꝫ annos peniteat. l. di. c. ſi q.
ꝛ. c. ſi q̃s. ꝛ c. eos. Et hec oĩa
ĩtelligas ſi potuit euadere ho
micidiũ ꝛ nõ euaſit. Nam q̃
ſe ꝛ ſuas res liberando fures
q̃ capi nõ poterant occiderit
penitẽtiaꝫ agere nõ teneꝛ niſi
voluerit. Si tamẽ hoc facit
in neceſſitate euitabili. duos
annos peniteat. di. l. de his. li
cet ſi eſſꝫ ineuitabil' in nll'o ei
imputareꝛ. l. diſ. Quia te. qđ
tñ eſt veꝝ quo ad peccatũ. ſꝫ
quo ad cautelã ꝛ innocentiã
ſuã eccleſie oſtendendã bonũ
eſt penitere de homicidio. c.
ij. §. fi. xxxiiij. q. ij. In lectuꝫ.
xxxiij. q. iij. excõmunicatoꝛũ.
Si q̃s tñ in ſtulticia vl' infir
mitate vl' furioſitate occidit.
nõ imputaꝛ ei. iij. q. ix. Indi
cas. xv. q. i. aliquos. et. c. illa.
ꝛ ca. ſi q̃s. Si aũt cã diſcipli
ne ſicut mgr' ſcholariũ incau
te occidit imputaꝛ ei. ꝛ depo
niꝛ ſi eſt ſacerdos. de homici
dio pſbyteroꝝ. xv. q. v. ſi quiſ
nõ iratus. Sed et quis liga
tum latroneꝫ interficit depo
nitur. de homicidio. ſuſcepi
mus. Tredecimus. Matreꝫ
occidens decẽ annos penite
at ſꝫm foꝛmã ſatiſ aſperã que
ponitur. xxxiij. q. ij. latoꝛem.
vbi diciꝛ q̄ pmo ãno eccl'iaꝫ
nõ intret ſed añ foꝛes eccleſie
oꝛet. Poſt annũ ſcđo ĩtret eccle
ſiã ſtãs inter audientes. ꝛ nõ
ꝯmũicet niſi ꝯpleto termĩo.
oblatões eius nõ voluntarie
accipianꝛ niſi poſt ſeptẽ ãnoſ
Et per hos decem annos nõ
ꝯmedat carnes. nᶜ potũ. al's
vinũ bibat. except' diebꝫ do
minicis ꝛ feſtiuis diebꝫ a fe
ſto paſce vſqꝫ ad feſtũ pente
coſtes. Et non vadet alicubi
niſi pedeſter. feria ſecũda q̃r
ta ꝛ ſexta ieiunet. ſed tñ nõ ſe
paraꝛ ab vxoꝛe ꝓpter piculũ
adulterij. Decimuſquartus.
Uxoꝛicida oibꝫ diebꝫ q̃bꝫ pe
nitet non debet vti carnibus
nec potu. al's vino. niſi in pa
ſca ꝛ natali domini. in pane ꝛ
aqua et ſale. vigilijs oꝛõnibꝫ
ꝛ elemoſynis penitẽtiã agat.
arma nõ ſumat. vxoꝛem non
ducat. balneo nõ vtatur. con

uſuiū letantiū nō intret. in ec
cleſia poſt oſtiū ſtet. nō cōmu
nicet in vita ſed in morte tm̄.
vt patʒ. xxxiij. q. ij. admonere
Et intellige ꝙ maioꝛ penitē
tia eſt vxoꝛicide ꝙ̄ matricide
nō qꝛ maiꝰ eſt peccatū vxoꝛē
occidere ꝙ̄ matrē. ſed quia ꝓ
nioꝛes ſunt hoīes ad occidē
dum vxoꝛes ꝙ̄ matres. ꝛ iō
vt retrahant̄ grauioꝛ eis pena ī
iungit̄. ar. xxiiij. q. i. nō affera
mus. Decimuſqntus. Jugu
lans volūtarie puerū ſuū dic
Rav. ꝙ talis debet in mona
ſteriū induci ſi nō habʒ alios
pueros ꝛ vxoꝛē grauioꝛ ei de
bet imponi penitētia. ſ. ſepteʒ
annoꝝ. Cum autē ex negligē
tia iugulant eū parētes. ita ꝙ
ponūt eū in lectū ſuū ſanum.
ꝛ poſtea inueniūt eū moꝛtuū
tribus annis peniteāt. qꝛum
vnus annus eſt in pane ꝛ aq̄
omnibꝫ ferijs quartis ſext̄ et
ſabbatiſ. alij duo ieiunādo fe
riā quartā ꝛ ſabbatuʒ. ſed ſe
xtam in pane et aqua. de his
q̄ occidūt filios. c. i. ꝛ. ij. De
cimuſſextꝰ. Periurꝰ. xl. dies
ieiunādo ī pane ꝛ aq̄ ꝑ ſepteʒ
annos peniteat. vi. q. i. q̄cūꝙ̄
Decimuſſeptimꝰ. falſam mē
ſurā habēs. xxx. diebꝫ penite
at in pane ꝛ aqua. de emptōe
ꝛ venditōe. vt menſure. Deci
muſoctauꝰ q̄ deuotā vel mo
nialē cognouit. x. annis peni
teat. ꝛ ipa ſil̄r. xxvij. q. i. ca. de
filia. ꝛ ca. duotā. Decimuſno
nus. Preſbyter cātans miſſā
ꝛ nō cōmūicās anno vno pe
nitere debet. et interim a cele
bratōe miſſe ceſſabit. de cōſe.
di. ij. relatū. Uigeſimꝰ. Sa
cerdos qui laicū moꝛtuū cuʒ
palla altaris inuoluit decem
annis ꝛ quinꝙ̄ menſibus pe
niteat. dyaconꝰ vero triennio
ꝛ dimidio ſiue ſex menſibꝫ pe
niteat. de cōſe. di. i. nemo. Ui
geſimuſp̄mus. Sacrilegꝰ vi
olans eccl̄iam ſeptem annis
peniteat. xij. q. ij. de viro. Et
p̄mo anno ante cimiteriū qꝺ
violauit ꝯſiſtat. Scdo anno
ante fores eccl̄ie Tercio āno
in eccl̄ia. Et ꝑ hos tres ānoſ
carnes nō ꝯmedat. ꝛ potum
al̄s vinū n̄ bibat niſi ī paſca
ꝛ ī natali dn̄i. nec ꝯmunionē
accipiat. Jn q̄rto āno ꝯmūi
cabit. ꝛ tūc q̄nto ꝛ ſexto vſꝙ̄
ad ſeptimū ānū feria ſc̄da q̄r
ta ꝛ ſexta a carnibus ꝛ a potu
abſtineat. Uigeſimuſſecūdꝰ
Parētes frāgētes ſpōſalia fi
lioꝝ ꝑ trienīū ſepent̄ a cōione
ꝛ fūij ſil̄r ſi ī cl̄pa ſc̄. xxxi. q. iij
ſi q̄ pentes. Uigeſimuſtercꝰ

Qui ducit illã ad mr̃imoniũ
quã ꝑus polluit per adulteri
um q̃nq3 ãnis peniteat. xxxi.
q.i. Si q̃ vidua. Uiceſimuſ
quart⁹. Blaſphemãs dꝫ ꝑ ſe
ptẽ hebdomadas agere peni
tentiã ſm formã q̃ tradit᷑ de
maledic.c. ſtatuim⁹. Uigeſi
muſqnt⁹. ſacerdos denudãs
ꝯfeſſionẽ alicui⁹ verbo vel fa
cto vel ſigno ⁊c̃. de quo infra
dicet᷑. ⁊ habet᷑ de pe.di.vi. ſa
cerdos. Uigeſimuſſext⁹ Per
iurus ſi liber eſt. xl. diebꝫ per
ſeptẽ ãnos i pane ⁊ aqua pe
niteat. Si ſeru⁹ tribꝫ annis.
xxij.q.v.qui cõpulſus. Uige
ſimuſſeptim⁹. Qui ꝑiurat in
manus epiſcopi ꝑ tres ãnos
peniteat. Qui ꝟo in manu cõ
ſecrata vno anno peniteat.
Qui vero coacte neſciẽs eſſe
tam graue peccatũ tribꝫ qua
drageſimis peniteat. h̃ ẽ tribꝫ
annis quolibet anno q̃dragi
ta dies. xxij.q.v. q̃ cõpulſus.
Sꝫ q̃ ſcienter iurat vel aliuꝫ
iurare ꝑmittit quadragita di
es peniteat in pane ⁊ aq̃. ⁊ ſe
ptẽ ſeq̃ntes annos ⁊ ſimiliter
cõſocij ſui. xxij.q.v. Si q̃s ꝑ
iurauerit. ⁊. c. ſi quis ꝯuict⁹.
Uigeſimuſoctau⁹ Diſcrepãſ
a cõſuetudine metropolitane
eccl'ie in horis canonicis ſe
ptem menſibꝫ cõmunione ꝑ
uetur ſi ex cõtẽptu hoc faciat
diſt. xij. ca. de his. Uiceſimuſ
nonus. Sortileg⁹ q̃dragin
ta diebꝫ pẽiteat. de ſortilegijs
c.i. ⁊.c. ex tuaꝝ. Qui aũt aſpi
cit aſtrolabium vno peniteat
anno. ibideꝫ. Triceſim⁹. In
terfector p̃ſbyteri duodecim
annis peniteat. vt.c.ij. de pe.
⁊ re. Triceſimuſꝑmus. Incẽ
dẽs domũ totũ damnũ reſti
tuat. ⁊ tribus annis peniteat
eodẽ ti.c.ij. ⁊ de iniurijs ⁊ dã
no dato.c.ſi q̃s domũ. Trice
ſimuſſecũdus. Cõmunicanſ
hereticũ neſciẽter annũ peni
teat. ſciẽter q̃nq3 annis. Per
mittens autẽ hereticũ canta
re neſcienter miſſam. q̃dragĩ
ta diebꝫ. Si autẽ in ſubuerſi
onem fidei tanq̃ꝫ heretic⁹ dã
natur niſi decem annis peni
teat. Si quis receſſerit ab ec
cleſia ad hereticos fugiẽs. xij
annis peniteat ſm formã. xx
iiij.q.i. Si q̃s dederit. Trice
ſimuſterci⁹. Qui neſciẽter co
gnoſcit duas ſorores vel ma
trẽ ⁊ filiã vl' amicam ⁊ neptẽ
ſeptẽ annis peniteat. Si ſciẽ
ter ꝑpetuo carebit coniugio.
xxxiiij.q. vnica. ſi q̃s. Trige
ſimuſqrtus. cũ bruto coiens
pl⁹ q̃ꝫ ſeptẽ annis peniteat. et

ſdez ꝑ inceſtu.xxxiiij.q.ij.hoc ipm.⁊.c.ſeqnti. Trigeſimuſ ꝙntus. Patronus res eccľie dilapidans vno anno peniteat.xvi.q.vij.filiꝰ. Trigeſimuſ ſextꝰ. Qui iurat pacē nō facere cū ꝑrimo vno āno peniteat ⁊ ad pacē redeat.xxij.q.iiij. ꝗ ſacro. Trigeſimuſſeptimꝰ. Bis baptizatꝰ vľ bis ꝯfirmatꝰ ſeptē annis peniteat. q̄rtaz ⁊ ſextā feriā in pane ⁊ aq̄.⁊ cogeť fieri regularis. de ꝯſe.di.iiij.ꝗ bis.⁊.c.dictū ē. Sunt pľes aliȷ caſus ꝗ apđ nos nō currūt. ⁊ iō de illis nihil poſui. Hi aūt intelligēdi ſūt de penitētia publica ⁊ pro pctō publico. ¶ Circa qđ ſciendū ꝙ licz illa pnia ſit taxata a canonibꝫ pro manifeſtis pctis ita ꝙ nullo mō licet aliā iponere vľ variare.tn̄ eps de his diſpēſare pt ex cā rōnabili inſpectis circūſtantiȷs ꝑſonaꝝ vt dicit Leo papa. Penitudinis tpa ꝯſtituēda ſunt tuo iudicio ſꝫm ꝙ ꝓſpexerꝭ aīos cōfitentiū eſſe deuotos.xxvi.q.vij. Tpa.⁊.c.ħ ſit. Idē dicit Hiero.de pe.di.i.menſuram Et iō dico de occultis pctis ꝗ ptinent ad ſimplices ſacerdotes ꝙ vbicūꝗ inueniāt taxatā penitētiā ꝑ canones nō mutent eā ſine cā. ita tn̄ ꝙ nō ꝑdāt ꝑ eā pctōrē.ſꝫm ħ itelligē illđ qđ ꝯmūiť diciť. ſz male intelligiť ꝙ penitētie ſūt arbitrarie.de pe.⁊ re.deꝰ ꝗ.⁊ de ſortilegiȷs.c.ij.glo.ij.vbi đr. ꝙ penitētie tps arbitrariū ē. qđ itelligit glo. vltra illđ qđ iam ius taxat.⁊ ſi ius taxauit vnū annū pnie ⁊ delictuz exigit plꝰ.ħ eſt ad ſacerdotis arbitriū ꝯceſſuz. Idē đr de cle.excō.latores. Et dixi notāter ꝙ ſine cauſa nō debz ꝑ quemcunꝗ ſacerdotē mutari pnia taxata.qꝛ ex cā pt bn̄ moderari ꝑ ſimplicē ſacerdotē ꝗ diſpēſare pt ꝯ canōes taxātes talē penitētiā.vt đ iudiciȷs. At ſi clerici.in gloſa ſup ꝟbo.de adulteriȷs vt ibidē notāt doctores. ¶ Pro iſta tn̄ ſciēduz ꝙ hodie mľti ſūpſerūt occaſionē erroris ex iſto dicto quo diciť. penitētie ſūt arbitrarie ⁊ ſꝫm arbitriū ſacerdotꝭ iponēde. Et iō ꝓ meliori iſtiꝰ dicti intelligētia aduertēdū ē ꝙ ſic dicit ſctūs Tho. ſup.iiij. di.xix.q.iij.ar.iiij. Si qs preter motū ꝑncipaľ agētis vti ſua ꝑtāte ꝓſumpſerit.nō conſequitur effectum ſꝫm Dyoniſiū.⁊ propterea talis ab ordine ⁊ officio diuino auerteref.

⁊ culpã incurreret. Ubi grã. ſi
miniſter medici aliter adhibe
ret medicinã egroto ꝙ̃ prece
pit medicꝰ. ẜuiter talis offen
deret medicũ et etiã egrotuꝫ.
Et quia penitẽtie ſatiſfacto-
rie ſunt medicine ꝓ pctis iſti
gẽde. vnde ſicut medicine in
arte determinate nõ omibus
ↄpetũt. ſꝫ variãde ſunt ẜm ar
bitriũ medici. nõ ꝓꝑaꝫ volũ
tatẽ ſequẽtis ſed artẽ medici-
ne. ita pene ſatiſfactorie deter
miate ĩ canõe nõ ↄpetũt oibꝫ
ſꝫ variãde ſunt ẜm arbitriuꝫ
ſacerdotis diuio inſtinctu re
gulatũ. Hec Tho. Uide er-
go q̃cũqꝫ iudicas ẜm caput
tuũ iniũgendo penitẽtias nõ
taxatis debitis circũſtãtijs.
q2 ĩ magno piculo es. decipi
ens te ⁊ ↄfitentẽ. ſi arbitraris
aliter pniam ꝙ̃ ſpũſſanctus
eã dictauit illi ↄfitenti impo
nẽdam. Uñ dicit ſcũs Tho.
diſ. xx. q. ij. ar. ij. ꝙ q̃litercũqꝫ
habeat ſe ſacerdos. vel diuer-
tat ſe in officio ſacramentoꝝ.
nihilominꝰ pctõꝛ pmãet reꝰ
ad quantitatẽ eiuſdem pene.
et ideo ſi eã hic nõ explet exi-
geť ab eo in purgatorio. Sa
cerdos tñ diſcretus. vt dicit
idẽ. penã imponẽs minorem
etiã ex idustria. plus prodeſt
ↄfitẽti ꝙ̃ nocet. q2 forte a ma
gnitudine pene poſſet a peni
tẽtia agẽda impediri. q2 diui
nus amoꝛ q̃ ĩ eo ĩcipitꝛ pau-
latim ↄfoꝛtãť excitabit eũ po
ſtea ſponte et ꝓpria volũtate
ad plura opa miſericoꝛdie ꝙ̃
ſacerdos impoſuit. Sꝫ circa
hoc ſit ſacerdos cautꝰ. vt tũc
hoc faciat qñ pſumit de con-
fitente vt h̃ faciat. Uideat er
go ſacerdos ⁊ caute proſpici
at. ꝙ vbicunqꝫ pena a iure ex
pſſa ẽ. nõ obmittat eã ĩpone-
re. niſi neceſſitas vel alia cau-
ſa ratiõabilis aliud ſuaderet.
vbi aũt ñ ẽ pena a iure impo-
ſita ⁊ expreſſa ibi arbitrio ſuo
eaꝫ ſtatuat ẜm ꝙ viderit expe
dire. nã ex cã põt eã aggraua
re vel mitigare. vt dicit gloſa
de pe. di. i. mẽſuraꝫ. Ad idem
facit Archi. l. di. ꝺ his. Sꝫ
forte q̃reres. q̃d ſi nunqꝫ arbi
tratꝰ ẽ. ⁊ minoꝛẽ penaꝫ impo
nat ꝙ̃ debeat. nũquid ille ↄfi
tẽs ſecurꝰ ẽ. vł an reſiduũ exi
getur ab eo ĩ purgatorio. Ad
qꝺ rñdeo ẜm glo. iij. de peni.
diſtĩ. i. mẽſuram. ꝙ ſi eſt eius
oꝛdinarius iudex ſiue ſacer-
dos parochiał. et facit h̃ aĩo
diſpẽſandi. ſufficit illa penitẽ
tia modica ad delendum pec
catum. Si autem ꝑ erroꝛem

eſt impoſita. ⁊ tñ ab illo peni
tẽte credebať pit⁹. ſufficit illa
minoꝛ pnīa ad pctm̄ delēdū.
dūmō penitēſ q̄ eā rcipit ma
ioꝛē ſuſcipe eſt pat⁹ ſi ſibi ipo
nereť. ꝺ pe. di. i. Que penitet.
ꝟ. Sed q. Si autē credebat
eū impitū. i culpa eſt penitēs
aut ꝯfitēs. quia peritioꝛeꝫ nō
reqſiuit. Et hoc ē ꝯ illos qui
impetrāt licētiā ꝯfitēdi alibi
a ſuis plebanis. et ꝯfitēť im
peritis ſacerdotibus vel mo/
nachis ad hoc nō electis nec
appꝛobatis. et tales ſe decipi
unt. Nam dicit Augſ. de pe/
nitētia. Qui vult ꝯfiteri pctā
ſua vt iueniat grāꝫ. q̄rat ſacer
dotē ſcienteꝫ ligare et ſoluere.
ne cū negligens circa ſe ſit ne
gligať ab illo q̄ eū miſericoꝛdi
ter monet et petit ne ambo in
foueā cadant. qm̄ ſtultus er/
rare voluit. Et ſubdit. Qui ḡ
ꝯfiteri vult oīno ꝯfiteať ſacer
doti melioꝛi quē iuenire pōt.
Audiat aūt vnuſq̄ſq ꝯfeſſoꝛ
talit̄ qualit̄ ſibi placuerit pe/
nitētiā iponēſ q̄d ſibi dicať ꝑ
btm̄ Hiero. ⁊ ponūť hec ꝟba
xxiiij. q. i. nō afferamus. vbi
dicit. Nō afferamus ſtateraſ
doloſas vbi appēdamus qꝺ
volum⁹ dicētes. h̄ ḡue ē. h̄ le/
ue ē. ſed afferam⁹ diuinā ſtate
raꝫ ex ſcptūris ſctīs tanq̄ꝫ de
theſaurꝭ dñicis. ⁊ i illa q̄d ſit
ḡui⁹ attēdam⁹. Hec Hiero.
Ex q̄bꝫ ꝟbis vides q ille pe/
nitētie q̄ imponūť erronee. et
alit̄ q̄ꝫ ſint īpoſite i iure dicū/
tur doloſe ⁊ temerarie. h̄ ē qꝺ
dicit Greg. de pe. di. v. falſas
pnīas. vbi dicit. Falſas peni
tētias eſſe dicim⁹ q̄ nō ſc̄m au
toꝛitatē ſctōꝝ patrū ꝓ q̄litate
criminū imponūť. Vñ dicit
glo. q ſi certa pena ſtatuiť. et
tamē minoꝛ imponiť falſa eſt
penitētia. niſi ex cauſa tēpere
tur. vt dicit. xxvi. q. vij. Tem
poꝛa. vbi dicit Leo papa q
tēpoꝛa penitentie habita mo
deratōe ꝯſtituenda ſunt iudi
cio ſacerdotis ꝑut cōfeſſoꝛes
penitentiū animos ꝑſpexerit
eſſe deuotos. Hoc eſt qꝺ con
cludunt doctoꝛes finaliter q
tunc tm̄ ex cauſa. ſ. neceſſaria
penitētie eodē modo quo di
ctuꝫ eſt arbitrarie poſſunt di/
ci. ſ. cōſideratis circūſtantijs
ꝑſonaꝝ. tempoꝝ. locoꝝū. eta/
tū. qualitatū criminis. ⁊ alio
rum. ꝑut dicit de peni. di. v.
Cōſideret. Circūſtātie auteꝫ
ille notanť i illo verſu. Quis.
quid. vbi. quibꝫ auxilijs. cur.
quomodo. quādo. Hoc ē di
cere. q licet ꝓ aliquo crimine

a iure taxat pnīa septēnis. si
tn̄ sacerdos videt psonā pau
perē debilē. vł nimis senē vel
nimis iuuenē. vł multū nobi
lē. vł locū in quo morat sicut
castꝝ vel curiā pncipis nō eē
aptum ad penitētiā agēdam
sic a iure exp̄ssam. vel videt tē
pus nō esse ꝯueniens ppt ni
mios labores tūc instantes.
in his casibꝫ pōt ꝯfessor mo
derare penitētiā in toto vel ī
parte. put notatur in glo. xx
iij. q. iiij. Si is. Et hoc intel
lige quādo cōtritū sufficiēter
viderit pctōrem. ¶ Sed di
ceres. tamē Grego. in omel.
dicit. ⁊ ponit i ca. p̄dicto. Si
is qui p̄latus est domico de
bitori culpas impune dimit
tit. non mediocriter pfecto of
fendit q̄ debita celestis regis
⁊ dn̄i sua p̄sumptiōe resoluit
Sił r. i. glosa. xxvi. q. vij. h
sit positū. dicit. ꝙ nō pōt sa
cerdos totū dimittere sine ali
qua penitētia. Et idem d pe.
dis. i. c. mēsurā. ⁊ c. si pctm̄. et
xxvi. q. vij. Tempa. et. xv. q.
vij. hi qui. Tu dic ꝙ oīa illa
loquunt d illo q̄ nō ē ꝯtritus
sufficiēter. vel de illo qui pōt
agere pniam cōmode. Tali
bus em̄ sacerdos ex toto nō
p̄t dimittere. ⁊ grauiter pecca
ret remittens. q̄a sic se onera
ret peccatis alienis.

¶ De restitutione ablatorū in satisfactione.

Et quia ut
dicit sanctus Tho. re
stitutio male ablatoꝝ
licet non sit satisfactio nec ps
eius. est tamē pambulū ad sa
tisfactōem. q̄a nō est aliud ni
si cessare ab offensa. ideo d ip
sa aliqua subiūgaꝫ. ¶ Scie
duꝫ autē ꝙ homo nec deo sa
tisfacere nec recōciliari pōt q̄
rem detinet alienā. Ideo an
te omnia qui alienū recepit ⁊
detinet. si vult digne penitere
primo debet omnia illa resti
tuere si potest. Si autem nō
potest sufficit voluntas resti
tuēdi cū tāta restitutiōe q̄nta
possibilis est sm ꝯditionem
vtriusqꝫ ad arbitriū bonorū.
¶ Unde nota ꝙ si q̄s aufert
alicui famā intentiōe infamā
di eū tenet ad restitutōem fa
me. dicēdo se falsum dixisse si
falsum dixit. Si vero veruꝫ
dixit ⁊ n̄ suauit modū fratne
correctōis. dicat ꝙ h dixit n̄
intēdēs ei9 bonū. Itē ablati
onē virginitatis restituat ad
arbitrium bonoruꝫ. vel si est
pena statuta in ciuitate. illaꝫ

ſoluat. Similiter ad ablatio
nē mēbri vł̄ priuatiōꝫ vite ali
cui fiet reſtitutio ſm ꝯſuetu/
dinē vel ſtatutū ꝯmunitatis
vel terre. Tenet̄ etiā ſatiſſace
re puerꝭ ⁊ vxori interfecti. q̄a
abſtulit pueris p̄rem ⁊ vxori
maritū q̄ eos nutriebat. Vn̄
illō damnū inde p̄ueniēs de/
bet eis tūc reſtituere ſm ſtatu
tū. Et q̄ꝛ vt dicit doctor ſub/
tilis. xv. di. q. iiij. Et q̄ oīa illa
vix aliq̄s p̄t recōpēſare cōdi/
gne expediret ſił̄r aīe cuiuſli
bet homicide vt ſolueret per
paſſionē volūtariā. vt. ſ. occi/
deret̄ p̄ homicidio. Unde di
cit ꝙ oportune p̄uiſum eſt in
multis cōmunitatibꝫ vbi eſt
ſtatutuꝫ lex talionis in cauſa
homicidij. nec ſeruatur vt lex
moſayca. ſed vt euāgelica. de
qua Matth. xxvi. Oēs q̄ ac
ceperint gladiuꝫ gladio peri
būt. Itē ſi aliquis aliū impe
dit de prebēda ꝯſequēda. ſi fa
cit animo ledendi ipm̄. tenet̄
ad reſtitutōem. nō quantum
valebat p̄benda. q̄ꝛ nōdū eā/
dem fuit ꝯſecutꝰ. ſed pēſatis
ꝯditōnibus vtriuſq̄ ad arbi
triū bonoꝝ. Naꝫ ſi fecit quia
indignus erat ille queꝫ impe
diebat. vel vt de meliori p̄ui/
deret̄ iuſte fecit. nec tenet̄ reſti

tuere. Nō ſoluꝫ autē qui acci
pit. ſed etiā q̄ fauet accipiēti
tenet̄ ad reſtitutiōem. vt illi q̄
noueꝫ p̄ctis alienis ꝯſentiūt
Nā qui iuuat facere tenet̄ ad
reſtitutiōem totius. Simili/
ter qui cōſulit facere. ita ꝙ ſi/
ne eius ꝯſilio nō fuiſſet factū
totum reſtituat. alˀs reſtituat
quantū nocuit p̄ ſe. Similit̄
adulator laudans raptorē q̄
re ipē rapit alˀs nō rapturꝰ. te
net̄ ī ſolidū. id ē ī toto ſic prin
cipalis. Sił̄r participans ī
crimine furti vel rapine tene/
tur ī ſolidū ſicut principalis
Similiter participans in re
furata vel rapta. tenet̄ reſtitu
ere eā. ⁊ etiā q̄ eaꝫ ſciēter emit
vł̄ recipit. Sił̄r q̄ videt furtū
fieri ⁊ tacet. cū ex officio tene/
atur reuelare tenet̄ ad reſtitu/
tōem. alˀs nō. Sił̄r q̄ nō p̄hi
bet. cum tm̄ teneat̄ ex officio.
Similiter qui ſcit reꝫ vbi ia/
cet ⁊ nō vult reuelare. ſi tamē
principalis ſatiſfecit alij non
tenet̄ ſm Ray. et ſm Tho. ij.
ij. q. lxij. ar. v. Cum aūt ſpoli
ati ignorant̄. tunc diſtribuen
tur res in pios vſus pro pau
peribus illius loci vbi rapi/
na eſt facta. vel pro eccleſijs
eiuſdem loci. et hoc ſi non ap
paret heres ſuus. quia ſi ap/

paret. illi fiet reſtitutō Si eti am ſit abſens cui fieri deb₃ re ſtitutio. debet ei tranſmitti ſi ꝯmode fieri poteſt. alioq̄n in loco tuto debet reponi ⁊ con ſeruari ꝑ eo. ſm Thomā vbi ſupra.

¶ Cautele ex parte confiten tis ſeruande

PRimo caueat cōfitens ne di uidat ꝯfeſſionez. vt puta dicēdo vnā ꝑtē pctōꝛu₃ coꝛā vno ſacerdote. et aliā co ram alio. ſed inteḡliter ꝯfitea tur oīa vni. ꝺ pe. di. v. c. i. Nā al's cōfeſſio eſſet falſa et ficta et in ea nihil dimittit̄. Juxta illꝺ. Larga dei pietas venia₃ nō dimidiabit. Aut totu₃ aut nihil ꝓpiciādo dabit. Si tn̄ ꝯfitens q̄s coꝛā vno ſacerdo te nō recoꝛdabat̄ aliq̄ pctā q̄ poſtea reducēs mēoꝛie vadit ⁊ ꝯfitet̄ coꝛā alio nō ē diuiſio ꝯfeſſiōis. nec opoꝛt₃ vt reite ret ꝯfeſſionem pri⁹ factā. ſed dicat in generali. ꝙ cum alia multa ſit ꝯfeſſus. hoc fuit ob litus. Jta dicit ſctūs Tho. i iiij. diſtin. xvij. q. xiiij. arti. iij Multi āt idiſcrete arguūt ali os ꝙ tūc nec iſti nec illi ꝯfitē tur. qꝺ fieri oīno nō d₃. Na₃ ſic coꝛa₃ pluribus ꝯfitētes. ſi faciāt eo ꝓpoſito vt multipli cent eis interceſſoꝛes ⁊ oꝛato res ad deum. aut ſic vt coꝛa₃ pluribus ꝯfitentes eadē pec cata maioꝛē ruboꝛē habeant ꝯmendabiles ſunt. Utile nā ꝗ eſt taliter ꝯfiteri pluribus ꝓpter maioꝛē verecundiā ha bendā q̄ eſt maxima ps ſatiſ factiōis. Et pōt eē tā freq̄ns ꝯfeſſio. ꝙ etiam tota pena tol leret̄. Nam dicit ſctūs Tho. diſ. xviij. q. iij. ar. iij. ꝙ ꝑ abſo lutionē ſacerdotis nō ſolum culpa dimittit̄. ſed etiā de illa pena que i purgatoꝛio debe retur aliquid dimittit̄. vt mi nus in purgatoꝛio puniatur abſolutus decedens ante ſa tiſfactionem q̄ ſi an̄ abſoluti onem decederet. ⁊ ſic virtute paſſionis xp̄i ſine p̄iudicio diuine iuſticie ꝺ penis ſingu loꝛum pꝛopoꝛtionabiliter ali q̄d dimittit̄. Et ſubdit. Non eſt inconueniēs ſi per frequē tem ꝯfeſſionem etia₃ tota pe na tollatur. vt peccatu₃ omi no maneat impunitū ꝓ quo pena xp̄i ſatiſfecit. Hec ſāct⁹ Thomas vbi ſupra. arti. iiij. Utile eſt etiā ſic confiteri plu ribus. quia quilibet cōfeſſoꝛ tenetur oꝛare pꝛo ſuis ꝯfeſſis

⁊ eoꝝ memoriā ī miſſa facere
ſaltē generalē. Uerūtñ repre-
hēdēdi ſunt confitentes. qui
nūc iſti iſta peccata. poſtea al
teri de nouo iterū ꝯmiſſa ꝯfi-
tent̃ verecūdātes ꝓpꝛē ꝯfeſſo
rem. ꝑ eo ꝙ iteꝝ eadē pꝛius
ꝯfeſſa poſtea ꝯmiſerint. Uñ
inducēdi ſunt ne hoc faciant
quia ꝯfeſſoꝛ nouit eoꝛum fra
gilitatem. vnde nō debet im-
putare. ¶ Scđo caueat con
fitēs ne mentiat̃. ne. ſ. plus di
cat q̄ res ſe habet. vel minꝰ.
quia ſm ſanctū Auguſtinū
⁊ ſanctū Thomā. ſi nō ē pec-
catoꝛ mentiendo fit peccatoꝛ
xxij. q. ij. Cū humilitatꝭ cau-
ſa. Et hoc multum arguit il-
los qui cauſa humilitatis de
ſe plus fingunt. vel cauſa hy-
pocriſis minus dicūt. ¶ Ter
cio caueat ꝯfitens ne aliquid
obmittat. licȝ dubitet illud eſ
ſe peccatū mortale. ſed dicat
cōfeſſoꝛi totum querendo an
ſit peccatū mortale. al's pec-
caret mortal'r obmittēdo i ta
li dubitatōe ꝯfiteri. ¶ Quar
to caueat ne obmittat iterare
confeſſionem ſi confeſſus fu
it ſacerdoti qui eum abſolue-
re nō potuit. vel ſi potuit. ne-
ſciuit diſcernere. vel ſi confeſ-
ſio non fuit integra. vt quia
tacuit aliqđ peccatū morta-
le. vel neglexit aut oblitus eſt
ſatiſfactōem iniūctam in pe-
nitentia. Similiter ſi confeſ
ſus eſt ſine ꝯtritōne. puta ha
bēdo ꝓpoſitū i idem peccatū
reuertendi. In his em̄ caſibꝰ
tenet̃ reiterare ꝯfeſſionē ſm
Petrum. Sed an recidiuās
tenet̃ cōfiteri peccata pꝛioꝛa.
Tho. i. iiij. diſt. xvij. q. iiij. di-
cit. ꝙ directe nō tenet̃ nec ī ge
nerali nec ī ſpeciali. ſed bñ in
directe. ſ. tanq̄ illud ſine quo ſci
ri nō poteſt debitꝰ modus ſa
tiſfactiōis. vnde tenet̃ ꝯfiteri
⁊ notificare pctā dimiſſa quā
tum ſufficit. vt ſciat̃ q̄ ſatiſfa
ctio ſit ei imponēda. vt ſi ipſe
frequenter lapſū carnis paſ-
ſus eſt ex aliq̄ occaſiōe. ita ꝙ
occaſio ꝑ ſatiſfactōē ꝓſcinda
tur. ⁊ ſimilit̃ đ alijs peccatis.
¶ Quito caueat ꝯfitēs ne cō
fiteat̃ alieno ſacerdoti. h̄ ē nō
ꝓpꝛio. q̄a alienus nō pōt eū
abſoluere vl' ligare. de peni. ⁊
re. Omnis. Et de pe. diſt. vi.
Placuit. Licȝ em̄ omnes ſa-
cerdotes claues ligandi atq̄
ſoluēdi accipiāt ī oꝛdinatōne
ſua. nō tñ eq̄liter laxata eſt illa
ptās ad quoſlibȝ ſacerdotes
Et illa ptās ita ꝯceſſa eis eſt
ligata quantum ad exercitiū

ſta ꝙ nõ pñt eam exercere. niſi detur eis ptãs iuriſditiõis ordinaria vł delegata ab epo vel a ſede aplica ſm Johan. an. in. c. Omis. Poteſt autē pprius ſacerdos q̃druplicit͛ accipi. Uno mõ p eo q̄ preſt parochie. vt plebanus q̄ hʒ ptãtē. ſʒ mõ inferiori. Alio mõ q̄ preſt mõ ſupiori. ⁊ ſic eps ē proprius ſacerdos omni homi ſue dioceſ et imediatus. vt in. c. cuʒ eps. de of. or. li. vi. et in. c. vl. de of. archi. ſm Hoſt. Ul͛ q̄ preſt modo principaliſſimo vt papa. Nam papa eſt pprius ſacerdos omniũ xpianoꝝ ⁊ habet plenitudinē poteſtatis. de auct. et vſu pal. ad honorem. et de fo. ↄpe. c. vl. ⁊. ix q. iij. Cuncta p mundũ. Tercio pprius ſacerdos dicit͛ habēs iuriſditõʒ delegatã ab alio q̄ pdictoꝝ vł a legato pape. de of. lega. c. i. Quarto hñs iuriſditõʒ a cõi ↄceſſiõe vł pmiſſione iuris. Et ſic ppꝛij ſunt illi q̄s epi ⁊ abbates exẽpti eligũt i ↄfeſſores. vt de pe. et re. Ne p dilatõe. Sic etiã i articulo mortſ q̄libet ē pprius ſacerdos illi q̄ nē audit ſi pprium habere nõ pt. xxvi. q. vi. Si pſbyter. et. c. ſeq̄nti. Hoc etiã modo vagabũdoꝝ hominũ eſt q̄libʒ pprius ſacerdos ad quē deueniũt. ſimiliter pprius ſacerdos pegrinoꝝ ē ad quēcunq̄ȝ deueniũt. Cõcordant Joh. an. Inno. Hoſt. frater Johes. Henricus. Johãnes de lignano. de pe. et re. Omis

¶ Sciendũ tñ circa pdicta. ꝙ eps põt ↄmittere audientiam ↄfeſſionis fratribꝫ pdicatoribꝫ vł mioribꝫ p ipm electſ et probatis. ſed illi nõ habēt autoritatē totalē ſicut plebani. niſi eis ſpecialiter ↄmittatur. vt notatur de ſepulturis. Dudum in cle. Nec cõfeſſus talibꝫ tenet͛ iteꝝ ↄfiteri pprio ſacerdoti. vt q̄daʒ erronee putant. quoꝝ autor fuit Johannes de pollicratis. quē reprobauit Johãnes viceſimuſſecundus in quadã extrauagãti. que incipit. Uas electõis

¶ Sciendũ etiã circa pdicta ꝙ q̄s pt ↄfiteri alteri q̄ȝ ppo ſacerdoti in pluribus caſibꝫ. Primo ſi ſubdit⁹ ſcit ppriuʒ plebanũ hereticuʒ aut ſollicitatorē ad malũ. aut fragilē ad pctm̄. aut ad reuelãdũ pnuʒ. et generaliter vbicũq̄ȝ ↄfitēs pbabil͛r timet ſibi vł ſacerdoti piculuʒ. tũc eñ dʒ ↄcurrere ad ſupiorez. ⁊ petere licētiam alteri confitendi. Dec Tho.

in.iiij.diſt.xvij. Hoſti.etiam enumerat octo caſus. Prim⁹ ē qñ ꝓpri⁹ ſacerdos ē oīno idiſcret⁹.de pe.di.vi.c.ij.placuit. Sed in hoc ſubdit⁹ debet petere licentiā a ſacerdote ꝓprio. quā ſi nō vult dare petat ab epo. Secūd⁹ qñ parochian⁹ trāſtulit domiciliū ad aliā parochiā. Terci⁹ qñ q̄s eſt vagabūd⁹. Quart⁹ qñ q̄s q̄rit domiciliū q̄ ſe ꝯferat. nec dū q̄ctatus ē aut limitat⁹ ad vnū locū. Quitus cū q̄s deliquit in aliena parochia. et cōmiſit rapinā. tūc eīm ibi punitur. d̄ rap.c.i. Et h̄ ſi ē publicū. ita ꝙ ꝓ eo eſſet excōicat⁹ a prelato ipi⁹ loci. al's ſi eſſet occultū. pt abſolui a ꝓpo ſacerdote vbicunqꝫ furtū vel rapinam accepit. Sext⁹ rōne ſtudij. vt cū clerici accedūt de licentia prelatorū ad ſtudium. Septim⁹ tpe neceſſitatꝭ. vt quia infirmat̄ ad mortem vel debet intrare bellū vel mare Octauus ſi nō ponat ſpeꝫ i peritiaꝫ ꝓprij ſacerdotꝭ. Sꝫ h̄ vltimū ꝯmuniter nō tenet̄ In talib⁹ eīm caſib⁹ vbi quis ꝯfitetur alieno debꝫ ei iniūgi vt ſe p̄ſentet ꝓprio ſacerdoti. nec ꝓpri⁹ ſacerdos debꝫ ei credere. ne diceret ſe eſſe abſolutū ab aliq̄ excōmunicatōe. q2 tūc nō tenet̄ credere ſine l̄ris abſolutiōis. Ego tñ conſulo ſ̄m Rich.i.iiij. diſt.xvij.q.i.ar.iij. ꝙ ſine cā multū neceſſaria vel legitima nō q̄rat quis aliū ſacerdotē p̄ter ꝓpriuꝫ. ſicut multi ꝯſueuerūt facere dubitātes temere de vita ꝓpriorū ſacerdotū. ⁊ dicētes ꝙ nō ꝯfitent̄ illi inebriato. ſꝫ q̄rūt alienum ꝯ̄ ſtatutū eccl'ie. Sed ſi alter diſcretior nō pōt haberi vel p̄latus nō vult dare licentiā ſubdito confitendi p̄ter ſe q̄d erit agendū. dicit Richardus. ꝙ i tali caſu ꝓpter bonū obediētie facit magis ſubditus vtilitatē aīe ſue ꝯfitendo ꝓprio ſacerdoti minus bono duꝫ tñ ſit ſufficiēs q̄ꝫ ꝯfitēdo alteri meliori. Et dico de min⁹ bono. nō de min⁹ diſcreto. q2 al's ſp̄ q̄rēd⁹ eſſet min⁹ diſcret⁹. qđ nō ē verū. ſed ſp̄ q̄rēdus ē magis diſcretus ſi pōt haberi. Nec excuſat̄ ſubdit⁹ idiſcreto plebano ꝯfitēs ſi eū male iudicat. q̄a non tenetur cecus cecū ducere ne ambo i foueam cadant. Et nota ꝙ in caſu quo quis veniens de aliena parochia caueat imperitiam ꝓprij ſacerdotis petēs audiri ꝯfeſſionē ſuam ꝑ ali-

enum plebanũ. dicens ſe habere licētiam a ꝓprio ſacerdote. nunquid tenet̃ ei credere ille quē petit pro audiēda ꝯfeſſione. Rñdeo ꝙ ſic. ꝑut notauit Joh. an. in glo. iiij. c. i. de priuilegijs. in clemētina. pro quo allegauit d̃ peni. diſt. vi. Placuit. quia nõ eſt imemor ꝑſumend⁹ ſue ſalutis. i. q. vij. Scimus. ⁊ de homicidio. ſignificaſti. Poteſt autem hãc licentiā parochialis dare. etiam ſi nõduȝ habet ordinē ſacerdotij. aut eius vicarius vices ſuas gerēs. vt dicit Joh. an. in q̃nta glo. ibidem.

¶ De cautelis ſeruandis ex parte ꝯfeſſoris.

PRimo caueat ꝯfeſſor ne ſuum parochianũ habentē caſum epi nondũ expedituȝ i quo ipe nõ põt diſpēſare aliq̃ mõ audeat abſoluere ad cautelam. ſicut ſtulti quidā ꝯſueuerũt facere. q̃ nõ cõfeſſores ſed deceptores poti⁹ appellādi ſunt et cõfuſores. qui cum nõ poſſunt abſoluere in caſibus epi. dicunt parochiano. Ecce ego te abſoluo ab iſto peccato ad cautelaȝ vt poſſis iſtis diebus cõmunicare. ne de te ſcādalũ oriatur ſi nõ cõmũicareſ iſto feſto paſce. Tu autem poſt iſta feſta accedēs autoritatem epi confiteberis de iſto pctõ. O non ſic impie nõ ſic. ne decipias te ⁊ ipſum Sic eniȝ facias et dicas. O bone fili. ego nõ habeo i iſto caſu autoritatē. ergo accedas ſtatim ad epm vel eius autoritatem habentē. nec te priuſ procures ſacramēto eucharistie niſi fueris abſolutuſ. Si enim nõ poſſes accedere epiſcopũ ante iſta feſta nullo modo accedas. Et ſi aliqui de te ſuſpicabunt̃ dicētes. Jſte nõ gratis nõ cõmunicauit iſtis feſtis. vel ſi a te querat vicin⁹ tuus. quare nõ es cõmunicatus in iſto feſto. dicas ꝙ hoc feci de cõſilio ſacerdotis mei vel ꝯfeſſoris. vel quia habeo graues inimicicias cuȝ hoſtibus quibuſdā quos nõdum euaſi. Et verũ dicit. qꝛ habet inimicicias cũ diabolo. et ei⁹ laqueos diſrũpe et ipm expugnare de corde ſuo. nec i hoc mētitur Non tamen dicat. in hoc habeo inimicicias cuȝ q̃buſdam homib⁹. ſed cũ quibuſdam hoſtib⁹. niſi etiaȝ haberet inimicicias cũ hominibus. Sacerdos autem hoc

caſu quādo ſubdit⁹ cōfitetur ſibi totaliter inueniēs caſum epiſcopi inter alios audacter abſoluat ab illis. et iniungat penitentiā p illis que ſunt de autoritate ſua. caſum vero reſeruatū remittat ad epiſcopū Nō ſicut quidā faciunt. qui poſtq̄ audiunt in cōfeſſione caſū epi ſtatim dicūt ꝯfitēti Uade nō habeo tecū quicq̄ diſponere niſi accedas ad epiſcopū. Et tales exponūt pſonas hmōi magno piculo. q̄a ſepe contingit q̄ tales obliti fuerunt de peccatis prius cōfeſſis. Uerūtamē ſi ſacerdos inuenit cōfitentē excōmunicatū a iure vel ab hoīe. Uel ſi forte dicat cōfitēs. Bone pater ego ſemel pcuſſi clericū ordinatū ex ira. vel ſum in excōmunicatōe maiori. tūc ſtatim ſacerdos nō audiat eius ꝯfeſſionē. nec abſoluat eū ab aliquo etiā minimo peccato donec fuerit p ſupiorem a ſentētia excōīcatiōis abſolut⁹. et ſe docuerit p lr̄as abſolutū. ſm Tho. in. iiij. diſ. xviij ¶ Secundo caueat ſacerdos ne aliquo mō reuelet vl̄ pdat ꝯfeſſionē ſigno. nutu vel facto. ſed oīno dꝫ celare exterius ſicut deus tegit interi⁹. Per h̄ eīn vt dicit Tho. in. iiij. diſt. xxi. hoīes mag᷑ attrahūt᷑ et ſimplici⁹ ꝯfitent᷑. Si aūt piculū immineret. et h̄ ſolū ſciret p ꝯfeſſiōez. vt q̄ ſcit aliquē hereticū. ſilr ſcit icēdiariū. nō ppt h̄ dꝫ reuelare eos. ſed potius monere dꝫ tales vt deſiſtāt. et p̄lato dicere q̄ vigilet ſup gregem ſine oīni reuelatōe cōfeſſionis. Si etiā ſacerdos cōpelleret᷑ ad dicēdum p ep̄m. talis bn̄ poteſt dicere. Reuerende pater ego nihil ſcio. intelligendo vt hō. q̄ ſcit vt deus. Nō ſolū aūt caueat reuelare illa que cadūt ſub ꝯfeſſione ſacramentali vt pctā. ſꝫ etiam alia geſta et facta p q̄ poſſꝫ q̄s dep̄hēdi pctōr. imo etiā illa q̄ oīno nō ptinēt ad ꝯfeſſiōnē Et idē dico ſi aliq̄ dicūt᷑ alicui nō p modū ꝯfeſſionis. q̄ forte n̄ fit abſolutio nec penitētie iniunctio. ſꝫ tn̄ fit ſub ſpecie ꝯfeſſiōis. Nā i tali caſu licet nō claudat᷑ tale dictū ſigillo cōfeſſiōis ſm Tho. in cōpēdio. tamē talia oīno ſūt ſeruāda ex hōeſtate ac ſi i cōfeſſione ſuſcepta fuiſſent. ſm Tho. i. iiij. di. xxi. Si aūt ſacerdos ſcit peccatum preter cōfeſſionē. poteſt illud dicere ſed non debet dicere q̄ ſciat

h ex ꝯfeſſione. ⁊ nihilominuſ
debet abſtinere ab h quantũ
pōt ꝑpt̄ ꝑnitatis ꝯſuetudinē
Nã ſacerdos pctã reuelãs q̄
ſcit extra ꝯfeſſionē. et ſepius
h faciens aſſueſcit ex hoc po/
ſtea etiā reuelare ea q̄ ſunt in
ꝯfeſſiōe ſibi dicta. ideo habe/
at linguã refrenatã dentibus
ꝓpter penã depoſitōnis et re
truſiōis i artũ mõaſteriū ad
agẽdã pniam. d̾ pe. ⁊ re. Pis
⁊ d̾ pe. di. vi. Sacerdos. Nũ
ḡ vis ſecur⁹ eſſe cũ op⁹ habes
de aliquo pctō tibi ꝯfeſſo req̄
rere doctiorē aliquem ſup ꝯſi
lio dãdo. nō dicas ſic Ecce q̄
dã pſona eſt mihi ꝯfeſſa de ci
uitate vel villa de h. quid con
ſulitis cū ea facere. ſed poti⁹
dimittas vt ipa ſola ꝯſulat vl̾
querat autoritatē. Q; ſi forte
verer̄. dicas ſic. Ecce q̄dã ca
ſus accidit ſub hac forma. vl̾
ꝑuenit ad me caſus talis. q̄d
ꝯſulitis ſup eo Et licet eēt de
licētia ꝯfitētis q̄ poſſit reue/
lari. vt dicit Tho. vbi ſupra.
hoc tamē fiat ſine ſcãdalo. et
ab ſtineat ab h ſacerdos q̄to
magis poteſt vbi ſcandalum
timer̄. Jlle etiā cui reuelatur
de licētia cōfitētis. tener̄ illud
ſeruare et celare ſicut cōfeſſor
principalis. niſi darer̄ ſibi li/
centia a cōfitente q̄ ille abſo/
lute ac libere faciat ac ſi eſſet
publice factum. Caueat aũt
ꝯfeſſor ne ſic reuelãdo de licē
tia ꝯfitētis dicat narrãdo. di
ctũ eſt mihi in ꝯfeſſione h. q2
i nullo caſu debet nec pt̄ h fa/
cere q̄tum cūq; haberet licēti
am a cōfitēte. q2 iſta ſola vba
includũt pctm̄ mortale. q2 in
cludunt reuelatiōem hui⁹ vt
cogniti eo mō q̄ nō licet reue
lare ſm̄ Scotũ. Dicit tn̄ ſub
tilis doctor in. iiij. diſt. xxi. q.
ij. q̄ ad celatōem pcti i ꝯfeſſi/
one detecti tenetur hō de lege
nature. Juxta illud. Nō faci
as alijs ⁊c. Matt. vij. Quia
quiſq; tener̄ ꝯſeruare famam
alterius ſicut ꝓpriā. ſil̾r fide
litatem debet ſeruare quã pe/
ne vult ſibi ſeruari. Jtem de
lege poſitiua que eſt. De ꝯfeſ
ſiōe aliq̄ null⁹ te tradere deb;
Tal̾ etiã dat occaſionē ficte
ꝯfitēdi. ¶ Tercio caueat ſa/
cerdos ne audiat mliere illā
cũ q̄ peccauit. ſ. ꝯcubinā vel
adulterã ſuã. Nã lic; ſm̄ dñ;
Archid. xxx. q. i. i. c. oēs. ſup
glo. ij. talis ſacerdos pōt tali
mulieri iniũgere pniam cum
ſit parochiana ei⁹ ſm̄ Hugo
nē q̄ h notat. iij. q. vij. ca. vlti.
Quicq̄d tn̄ ē de h. ego video

aliud. ſ. ꝙ clerici ñ debẽt ſuis
ↄcubinis pniaꝫ iniũgere. ſed
magis eas ĩducãt vt ab aliȷ̇s
pniam accipiãt. vt ĩ glo. xxx
iij. q. ij. Placuit. Et h̄ totuꝫ ẽ
ꝑpter honeſtatẽ ſm̄ Bartho
lomeũ brixiẽ. et ꝑpter ordinẽ
ſm̄ Hugo. Quãtũ tñ eſt ꝺ iu
ris rigore. ſi p̄ſbyter dat peni
tentiaꝫ ↄcubine ſue ꝑ delicto
ↄmiſſo. valebit penitẽtia ſm̄
Archi. q̇ ita notat. xxxiij. q. ij.
vbi h̄ idẽ ſentit Laurenti⁹ po
lonus dicens cuꝫ glo. xxx. q.
i. oẽs. ꝙ p̄ſbyter oriẽtal' ſic ru
ten⁹ vl' grec⁹ non audit pecca
ta ſue vxoris. quia nec ipſa li
bere ↄfiteᷓ ſi adulteriũ cõmi
ſit. Ergo ĩ oĩb⁹ iſtis meliuſ
ẽ ꝑſonas hm̄oi remittere ad
ſupiores. et ĝ miror de tãtis ĩ
hoc magnã difficultatẽ faciẽ
tib⁹. an p̄ſbiᷓ poſſ3 audire ſue
ↄcubine ↄfeſſionẽ. Ego autẽ
video ꝙ iſte caſus eſt ep̃al'. vt
dictũ eſt ſupra ꝺ caſibus epi
ſcopalib⁹. ¶ Quarto caueat
ſacerdos ne exiſtẽs ĩ crimine
audiat ↄfeſſiões alioꝝ. nã tal'
ĝuiᷓ peccat. nã ſacerdoſ bene
docẽdo populũ ⁊ male viuẽ
do inſtruit deũ quõ eũ ꝺbeat
ↄdẽnare. xl. diſt. c. multi. ⁊ de
pe. di. vi. qui vult. ꝟ. ſacerdoſ
vbi dicit Aug. Sacerdoſ cui
oĩa offerᷓ pctõr. ante queꝫ
ſtatuiᷓ omnis lãguor. in nul
lo coꝝ ſit iudicãdus que in
alio eſt iudicare ꝑmpt⁹. Vbi
dicit glo. ꝙ peccat ſacerdos ĩ
crimine iniũgẽs penitẽtiam.
⁊ verũ eſt. vt. iij. q. vij. Iteꝫ in
euãgelio vbi dicit glo. ꝙ ſi in
neceſſitate ſuus parochian⁹
petat ab eo penitẽtiaꝫ. cõtera
tur ipſe ſacerdos. et ſtatim in
iungere poteſt. vt dicit gloſa.
Quãdo ergo tu ſimplex ſic et
ego legis autoritates. ꝙ non
ſoli ſancti exiſtentes ſoluunt
pctõres. ſed etiaꝫ mali q̃ndo
ꝗ iudicabãt alioꝝ exceſſus
et pctã. ſicut Saul cũ a dño
eſſet reprobat⁹ ppl'm dei iudi
cabat. ⁊ eius iudiciũ vniuer
ſus popul⁹ expectabat. Iteꝫ
Dauid cũ eſſet adulter et ho
micida. int̃rogat⁹ a ꝓpħa ſen
tẽtiã in diuitem dedit q̇ oueꝫ
paupis rapuit dicẽs. Filius
mortᷓ ẽ vir q̇ fecit h̄. ij. Regũ
xij. Itẽ ſalomõ cũ amore mu
lierculaꝝ deos gentilium co
leret. tamẽ vniuerſa plebs iſ
raelitica ad ei⁹ iudiciũ ↄflue
bat. Sic et achab ꝗuis cole
ret Baal. tñ decẽ trib⁹ iudica
bat. iij. Regũ. xxij. Non te de
cipias q̇ſq3 iſta legens. q̇a ni
bilominus grauiter peccas.

licet abſolutio quam facis in ſubditos teneat apud deum q̄ntum ex officio nō ex iuris merito. quia vtiq; melius faceres ſi ex vtroq; abſolueres. q₂ ⁊ tibi meriti grām mereteris. et ꝯfitenti veniā adaugeres. ¶ Quinto caueat ſacerdos ne audiat ſacerdotē ſine licentia ſpeciali vel generali epi ſui. niſi epus ſciret vel approbaret tacite vel expreſſe. Et hoc eſt cōtra multos plebanos. quoꝝ vnuſquiſq; audit aliū. ⁊ preſertim i caſibus fornicationū q̄ ſūt caſus epiſcopales vt multotiēs clamaui ⁊ adhuc clamo more lupi i celū ⁊ terrā ꝙ iſti decipiūt ſe. ¶ Sexto caueat cōfeſſor ne ꝯfitentē q̄ nō vult vel nō pōt ſufferre onus pnīe remittat a ſe vacuū. Caueat etiā ne exigat iuramentū a ꝯfitente de pctō illo de q̄ ꝯfeſſus ē amplius nō faciēdi neq; ꝯmittēdi. Hͦ ei reprobat̄. xi. q. iij. vbi glosa. ij. dicit ꝙ ab hereticis reuertentibꝫ. ⁊ ab incēdiarijs vl̄ inhorrēdis crimibꝫ ſimilibꝫ tm̄ iuramentū exiget̄ vt iuret cōfitens de cetero ſe nunq̄ ſimile ꝯmiſſurū. Et exp̄ſſe ꝓhibꝫ glo. ibidē hͦ nō fieri i quolibꝫ pctō mortali. Ego tm̄ cōperi q̄ſdam ſciolos apud ſe a mulieribꝫ cōiugatis extorſiſſe iuramenta ſup̱ fornicatōem de cetero nō faciendā quantum ꝑiculi ſit q̄libet aduertere pt. Nū g̊ venit ad te hō q̄ n̄ vult ſubire onus pnīe. dicas ſibi iuxta tenorē ca. ꝙ ꝑ dē. de pe. ⁊ re. Nꝫ ſi ꝯfitet̄. ſed ſe dic̄ abſtinere non poſſe nihilominꝰ eius ꝯfeſſionē audias. et dicas ei ꝙ nō eſt vera pnīa talis ſ₃ ꝙ diſponat ſe quāto citius pt ad ꝓpoſitū abſtinēdi a peccatis hmōi. Cū aūt h₃ ꝓpoſitū abſtinēdi a pctīs. ſ₃ n̄ vult ſubire onꝰ pnīe tā magnū ſic̄ ſua pctā req̄rūt. dicēdū eſt ei Chariſſime fili. tu debuiſti ꝑ iſtis peccatis penitētiā agere tantā vel tantā. ſ₃ ex q̄ nō vis ſufferre eā. ſcias ꝙ exiget̄ a te in purgatorio. et nihilominꝰ ex q̄ habes contritōem ego te abſoluā. In hͦ em̄ caſu meliꝰ eſt de miſcdia facere rationē q̄ꝫ d iuſticia. ſi tn̄ eēt ſuſpectꝰ aliq̄s d q̄ ꝑſumit̄ ꝙ nō faciat qd ei ꝑcipit dicēdū ē ei. ꝙ ſi n̄ faciaſ hͦ. puto ꝙ n̄ reſtituat talē rē de q̄ ꝯfitet̄ ꝙ carebit fructu ꝯfeſſionis. Et iſte eſt modus optimus ⁊ ſecurus.

¶ De penitentijs infirmorū ⁊ decedentiū de hac vita.

HAbitis cau
telis. modis ⁊ diſpo
ſitõib⁹ penitētiū i bo
na ſanitate Uidendū ē de pe
nitētijs infirmoꝝ ⁊ deceden
tiū de hac vita. ¶ Eſt igit̄ ſci
endū ꝙ ſacerdos circa queli
bet morituꝝ ꝑmo ad eū veni
ens. ita ꝗrat ſ̄m ꝯſiliū Anſ
elmi dicens. Chariſſime fili.
habes ne forte intẽtõe abſti
nēdi a pctīs ſi ſupuixer̄ et de
eis ſatiſfaciendi. Et ille dicat
ꝙ ſic. Itē letar̄ ꝙ i fide chri
ſtiana decedis. et ille rn̄deat.
Etiā. Itē fater̄ te ñ ita bn̄ vi
xiſſe ſic̄ debuiſſes. rn̄deat. fa
teor. Itē credis ꝙ ꝑpter te ē
mortu⁹ fili⁹ dei viui ihs xp̄s.
Rn̄deat. etiā Itē credis rſur
rectõem mortuoꝝ. rn̄deat. eti
am. Tūc hortare infirmū di
cēs. Age ḡ pniā dū ē aīa i te
habēdo verā ꝯtritõē. ⁊ i mor
te xp̄i verā fiduciam ꝯſtitue.
huic morti te totum cõmitte.
hac morte te totū ꝓtege et in
uolue. Et cū dn̄s de⁹ tu⁹ vo
luerit te iudicare. i. iuxta pec
cata tua. dic. Dn̄e mortē dn̄i
nr̄i Jhu xp̄i obijcio inter me
⁊ iudiciū tuū. aliter tecū non
ꝯtēdo. Si dixerit de⁹ ꝙ me
reris damnatõē. dic. attēdo
crucem dn̄i nr̄i ihū xp̄i ⁊ nul
la merita mea. ipſiuſqꝫ meri
tū offero ꝓ merito meo. mõ
qd̄ ego habere debuiſſem nõ
habeo. Iſtis ſic habitis audi
at ei⁹ ꝯfeſſionē. q̄ cū ꝯfeſſus
fuerit. nõ ē ei imponēda quā
titas penitētie ſꝫ inoteſcēda.
xxvi. q. vij. Ab īfirmis. q̄ poſt
ꝙ ꝯualuerit illā pniā ſ̄uare
debebit. Dicat ḡ ei confeſſor.
Bone fili. ecce tu ꝑ iſtis pctīs
tātū deberes pati ſi ſupuixe
res. vn̄ ex q̄ iā ñ potes ſatiſfa
cere ꝑ eis in pn̄ti vita doleas
ſaltē ꝙ̄tū potes. roga tn̄ ami
cos ad faciēdū ꝑ te orõnes ⁊
elẏnas. ſi aūt ꝯualueris acce
das iterū ad me. ⁊ ego iniun
gam tibi penitētiā ſalutare.
Quare aūt innoteſcēda ē pe
nitētia talit̄ decedēti. Archi. i
dicto. c. Ab īfirmis. dic. ꝙ ꝑ
pter duo. ſ. vt ſciāt amici quā
recõpenſatõē facere debeāt.
⁊ vt iſte ſciat qualiter penite
re d̄beat ſi ſupuixerit. Et idē
ponit v̄ba qualiter tales ſunt
ammonēdi dicēs. Talia pctā
q̄lia tu ꝑpetraſti tot annoꝝ a
nobis penitētiā accipiūt. ſꝫ
te interim q̄uſqꝫ euaſeris for
te expectam⁹. vt tūc tibi con
gruā pniā īponā. ſi aūt dn̄s
nr̄ vite terminū tibi dare vo

lucrit ꝑ autoritatem Petri et
pauli principis cui date ſunt
claues regni celoꝝ abſoluo te
a peccatis tuis p̄dictis. et ſa/
crificia ⁊ p̄ces necnō elemoſy
nas et ieiunia. necnō ⁊ cetera
opa pietatis q̄ ꝓ te fiant tibi
ꝓfutura in redemptōem ani/
me iudico ⁊c̄.

¶ Quomō ſacerdos ſe habe
re debeat erga infirmos.

Vt autez
p̄ctica͞ hēat ſacer/
doſ circa predicta
ſic ꝓcedat. veniēs ad īfirmuꝫ
p̄miſſis iſt͞ īterrogatōibꝫ ſup
dict͞. audita ꝯfeſſiōe nō iniū/
gēdo ſed innoteſcēdo penitē/
tiā. eo mō q̄ ſup̄dictū ē. ſic eū
abſoluat. Miſereat̄ tui deus
oīpotens. ⁊ dimittat tibi pec
cata tua. et ꝑducat te in vitaꝫ
eternā. Dn̄s noſter Jh̄s xp̄s
te abſoluat ab oībꝫ pctīs tuiſ
q̄ ꝯmiſiſti cogitatōe. locutōe
oꝑe ⁊ omiſſione. et autoritate
dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i qua fungor i
hac ꝑte. ego te abſoluo ab oī/
bus ſentētijs excōicatōis mi
noris et maioris. ab hoīe vel
a canone ī te latiſ. ⁊ ab om̄ibꝫ
pctīs tuis corde ⁊ mihi ꝯtritis
⁊ ꝯfeſſis aut oblit͞. ⁊ reſtituo
te in gremiū ſctē matr͞ eccl'ie
⁊ ꝑticipatōi ſacramētoꝝ. Jn
noīe pa. ⁊ fi. ⁊. ſ. ſ. amē. Sive
ro decedēs habet bullā papa
lē. a pena et a culpa in agone
tm̄. tūc obſeruet̄ forma bulle.
⁊ abſoluat̄ ſic. Et p̄mo tam ī
iſto caſu q̄ꝫ ī omnibus ſup̄di
ctis ꝓmittat decedēs ſatiſfa/
ctiōꝫ om̄ibꝫ q̄bꝫ tenet̄. vl'a q̄/
bus illicite aliq̄d r̄cepit ꝑ vſu
ras vel alit̄ iniuſte. Et h̄ faci
at ꝑ ſe ſi ſupuixerit īfra certuꝫ
tp̄s ſibi aſſignādū. vl' ꝑ ſuos
heredes quos tunc obliget. ⁊
tūc deīde abſoluat̄ p̄mittēdo
ſic p̄us Miſereat̄ tui om̄ipo
tēs ⁊c̄. ⁊ autoritate dn̄i noſtri
ih̄u xp̄i. ⁊ ſanctoꝝ petri ⁊ pau
li. et autoritate dn̄i. N. pape
mihi in hac ꝑte vigore gr̄e ti/
bi facte cōmiſſa. ego te abſol/
uo ab om̄ibus ſentētijs excōi
catōis maior͞ vel minor͞ ab
homīe vl' a canone in te latis
Cōcedoq̄ꝫ tibi oīm peccato/
rum tuoꝝ de q̄bꝫ cōtritus es
⁊ ꝯfeſſus plenam remiſſionē
Jn n. p. ⁊ f. et. ſ. ſ. ¶ Circa p̄/
dicta tm̄ ē ſciēdū. q̄ꝫ q̄libet ſa/
cerdos ſimplex in mort͞ arti/
cl'o hꝫ plenā autoritatē abſol
uēdi decedētē ab oībꝫ excōica
tōibꝫ ⁊ pctīs. ſuata tm̄ forma
eccl'ie. Vn̄ quātūcūq̄ꝫ vn⁹ ſit
excōicatus a iure vel ab hoīe

dummō fuerit ī forma eccl'ie
abſolut⁹ ſepeliet in cimiterio
niſi ius ſibi ſpāliť denegaſſet
ſepulturam et inhibuiſſet. vt
pꝫ de torneamētis. ꝑ totū. et
ſic de alijs. Forma aūt eccl'ie
circa iſtos ſuāda ē hec. Prio
ſi ē excōicat⁹ ꝑ ꝯtūaciā ꝓmit-
tat ſtare et parere iuri. ſi autē
ē excōicat⁹ ꝓ debito. ꝓmittat
ꝙ q̄cito ꝯualeat. ſatiſfaciat
creditori. ſiue ſint vſure. ſiue
rapine. ſiue ſpolia. ſiue qd̄cū-
ꝗ aliō debitū. Q; ſi ꝯtigerit
eū decedere. tunc ponat here
des ſuos vl' alios habētes ibi
bonos fideiuſſores ſuos qui
ꝓ ipſo ſatiſfaciāt cuꝫ effectu. ⁊
ꝓ ipi fideiuſſores debēt face-
re et ꝓmittere anteꝙ̄ abſolua
tur. Dicēdū eſt etiā ei ꝙ ſi ſu-
ꝑuixerit. ⁊ infra tp̄s ſibi aſſig
tū poſtꝙ̄ ꝯualuerit nō ſatiſfe
cerit. reincidit ī ſentētiam eā-
dem excōicatiōis. vt ī ca. eos
q̄. de ſen. excō. li. vi. Si autē
eſſꝫ paup q̄ nō poſſꝫ facere vl'
habere fideiuſſores. ſaltem ꝓ
mittat ꝙ poſtꝙ̄ ad pinguiorē
fortunaꝫ veniet. vult ſatiſface
re. ⁊ ſufficit. de ſolutōib⁹. odo
ard⁹. Quib⁹ aūt ꝓmiſſis ſacer
dos corā teſtib⁹ pt eū ſepelire
ī cimiterio vel in eccl'a. eo mō
q̄ dictū ē ſupra. Vn̄ ſic dicit
Grego. papa. ix. c. vl. ō ſepul.
cuilibet curato ꝑrochiano
tuo q̄ excōicatus eſt pro ma
nifeſtis exceſſib⁹ videlicꝫ pro
homicidio. incēdio. violenta
manuū iniectōe in ꝑſonas ec
cl'iaſticas. vel eccl'iarū viola-
tione vl' inceſtu. dū agerꝫ ī ex
tremis ꝑ pſbyterū ſuū iuxta
formā eccl'ie abſolut⁹. nō de-
bent cimiteriū ⁊ alia eccl'iaſti
ca ſuffragia denegari. ſꝫ eius
heredes ⁊ ꝓpinqui ad q̄s bo
na ꝑuenerūt ipi⁹. vt ꝓ eodem
ſatiſfaciāt cenſura eccl'iaſtica
ſunt ꝯpellēdi. Hec ibi. Et q̄r
mlti dubitāt vtꝝ talit abſolu
ti ī agone poſtea debēt abſol
ui ꝑ iudicē ſupiorē ex q̄ fuerīt
excōicati. ē ſciēdū ꝙ ſi ꝑdicti
īfirmi ꝯualeſcūt. ⁊ faciūt ea q̄
eis iniūgunt. nō debēt vlteri
us q̄rere vlteriorē abſolutōeꝫ
ab aliq̄ iudice a quo fuerūt ex
cōicati. ſed ꝯtēti erūt abſolu-
tōe ſimplicꝭ ſacerdotis ꝑ quē
fuerūt in agone abſoluti. al's
ei ad q̄d valet illa forma circa
eos obſuata. Illa eīn abſolu
tio circa eos facta dum trade
bať in agone. licet nō deceſſe-
rit eſt valida intantū ac ſi ꝑ il
lū iudicē ꝑ quē fuerunt excō
municati fuiſſet facta. q̄a ī ta
li articulo quilibet ſacerdos

eſt papa. de pe. di. i. quē peni tet. ꝛ ꝺ ſen. exco. nō dubites. ꝛ eo. ti. eos ꝗ. li. vi. Sciat aūt ſacerdos ꝗ abſoluit vſurariū vel raptorē. vel incēdiariū. ſa crilegū. homicidā. ꝑcuſſorē clerici. vel ſilem in agone ſine forma ſupdicta. puta nō acce pta ab eo ꝓmiſſione vł cauti one fideiuſſoria ſufficienti ꝙ ipe ſolus ſoluat illos ꝗ ſ nego cium tāgit. Tenet em̄ ex ꝗ n̄ ſatiſfecit forme ſtatute ab ec cleſia ꝛ illis ſubtraxit ꝑſonā contra quā reſtabat eis actio Ad hoc facit clem̄. eos ꝗ. ꝺ ſe pulturis. in fi. nec puta ipſū abſolutū fuiſſe quo ad actio nem. qꝛ eccłia nō habebit eū ꝓ abſoluto niſi ałs ſacerdos ſatiſfaceret ꝓ eo.

¶ Regule quibꝫ pctā morta lia atq̄ venialia ſūt ꝯgſcēda.

Expeditiſ e modiſ ꝯgruis ꝗbꝫ ſe confeſſores circa audiēdas ꝯfeſſiōes regere de bēt. vtile iudicaui ꝯfeſſoribꝫ occaſionē dare aliquā ꝯgno ſcēdi. ꝛ ſi nō certitudialiť. ꝯie cturatiue tn̄ pctā mortalia et venialia. ¶ Pro ꝗ primo eſt ſciēdū ꝙ peccatū mortale ſic diffiniť. eſt ꝯmiſſio ſiue omiſ ſio voluntaria recte rōi ꝯtria. rōe cuiꝰ ꝛ de ꝑ ſe ꝑditur gr̄a. Vn̄ ex h̄ nō plus accipe niſi ꝙ pctm̄ mortale ē ꝯuerſio in ordiata ꝑ delectatōē ad crea turā ſup deū vł eq̄liter cū deo Veniale aūt fit ꝑ delectatōē in creatura citra deū vel ſub deo. Et dꝛ mortale q̄ſi magis dignū morte. quia iſert mor tem culpe. ꝛ aufert vitā gr̄e. Veniale aūt qꝛ venia dignū Et ꝯmittitur veniale ex ipo tentia ꝛ inaduertentia ꝛ igno rantia. Et cū nullū iſtoꝝ ꝓce dat ex malo ꝓpoſito ſiue ma licia. ergo dꝛ venia dignum.

¶ Ponā igiť aliquas regłas de noticia pctōꝝ mortalium Prima eſt q̄ncunq̄ hō ꝑfert creaturā creatori. vtputa ma gis ei intēdēdo. ſibi plꝰ credē do. de ipa plꝰ ꝯfidendo q̄ȝ de deo. aut ei maiorē honorē ex hibēdo q̄ȝ deo. ſimiliter ei plꝰ placendo q̄ȝ deo. ꝛ mandatiſ eius ꝓmptius obediēdo aut ei ſubijciendo. aut difficilio ra ꝓ ea q̄ȝ ꝓ deo ſuſtinēdo. plꝰ in ea q̄ȝ in deo delectādo. aut ꝓ ea diuia mādata trāſgredi endo. aut in ea ſufficiētiā ſuā ponendo. tunc ſemꝑ ꝑſumiť mortale peccatū. Ex hoc col lige hoc notabile dictū ꝙ q̄n

amoꝛ vl' affectio ad creaturā
ſiue ad ſe ſiue ad aliū tātū cre/
ſcit in hōie vl' ē tā magna ꝙ i
ca ꝯſtituit' vltim⁹ finis. ſic ꝙ
aliq̇s nec actu nec habitu oꝛ
dinat illā creaturā nec ei⁹ dile
ctionē. aut etiā ſeipm̄ ſm̄ de/
um. ſꝫ vellet cuꝫ tali creatura
cōtentari. ꝛ nō curat deū offē
dere aut p̄cepta ei⁹ tranſgredi
ꝓpter illā creaturā. vl' nō cu/
raret de btitudine dūmō poſ
ſet hic manere cū tali creatu/
ra. oīa iſta ſunt moꝛtalia. qꝛ i/
cludūt ꝯtēptū dei. licꝫ nō foꝛ
malē tn̄ interp̄tatiuū. ꝛ ē frui
tio creature q̄ p̄ponitur deo.
Hoc eſt cōtra illos curienſes
q̄ amoꝛe amaſiaꝝ ſuaꝝ deba/
chati dicūt. O ſi tecū poſſem
imꝑpetuū manere n̄ curarē ſi
deus i celo reſideret ꝛ me hic
tecū dimitteret. O miſer oīm
miſeroꝝ infeliciſſime. qui nō
guſtaſti q̄ꝫ ſuauis eſt domin⁹
ſperātibꝫ in ſe. et quanta p̄pa/
rauit diligētibꝫ ſe. Si tn̄ ali/
quis diligit creaturam pl⁹ q̄ꝫ
dꝫ. ſed tn̄ ꝓpt' h̄ deū nollet of
fendere aut ei⁹ amiciciā ꝑde/
re. nec trāſgredi ei⁹ p̄ceptum.
aut eū ꝓpt' h̄ deſerere. tūc nō
opꝫ ꝙ ſit moꝛtale Scd̄a re
gula qn̄ aliq̇d ꝯmittit' ꝯ dile/
ctōem dei vl' ꝓximi notabilit'

tūc eſt moꝛtale. Illd̄ aūt eſt ꝯ
dilectōneꝫ dei ꝑ quod violat'
amicicia inter deū ꝛ hominē
vt cū fit aliq̇d ꝯ ei⁹ ꝓhibitōeꝫ
vel qd̄ ſibi diſplicet. Illd̄ vo
fit ꝯtra dilectiōem ꝓximi qd̄
hō facit ꝓximo. ꝛ tn̄ ſibi nol/
let hoc fieri. iuxta illd̄. Nō fa/
cias aliis ꝛc̄. ꝛ qd̄ tibi rōnabi
liter et ex debito vis fieri ꝛc̄.
Et poteſt etiā attendi penes
ſcandalū actiuū qd̄ ego infe/
ro ꝓximo meo ꝑ mala exēpla
Sꝫ q̄ꝫtū īpoꝛtat ꝯ dilectiōeꝫ
vl' q̄ntū ſit illd̄ ſcandalū ad h̄
ꝙ ſit moꝛtale nō p̄ciſe det'mi/
natū eſt. qꝛ i modico facere ꝯ
ꝓximū aut i paruo ſcādaliza/
re nō eſt moꝛtale. vn̄ q̇libet at
tēdat ſeipm̄ q̇d ſibi vellet fie/
ri ꝛ q̇d ſibi nollet fieri. et per
qd̄ factū ꝛ nō factum inter ſe
ꝛ ꝓximū amiciciā quā ſil' ha/
bent ſolueret. ¶ Tercia regu
la qn̄ aliq̇s ꝯmittit vl' obmit
tit ꝯ p̄ceptū dei vl' eccl'ie vl' le
gis nature vl' ſupioꝝ. Et pre
ſertim ſi ſunt p̄cepta de neceſ/
ſitate ſalutis. vl' facit ꝯtra vo
tum publicū. vl' ꝯtra iuramē
tū licitū tale ē moꝛtl'e Quar
ta regl'a qn̄ aliq̇d fit l' obmit/
titur cōtra ꝯſciētiaꝫ vere vel
falſe dictantē aliq̇d eſſe moꝛ/
tale. vl' contra ꝯſcientiaꝫ foꝛ/

midantē ꝓbabiliter et dubi-
tatiue an ſit mortale. ſi ꝯſcien
tia nō ſit ſufficiēter inſtructa.
¶ Quīta regula ē de actibꝫ itꝰ
manētibꝫ. qñ q̄dē q̄s habꝫ ſo
lā cogitatōez de aliq̄ q̄ntūcū-
q̄ꝫ turpem vel malā abſq̄ꝫ ta-
mē ꝯplacētia ſeu delectatōne
vł ꝯſenſu. tūc nūq̄ꝫ ē ꝑeccatū
mortale ſꝫ vł veniale vł nullū
Qñ vero eſt ꝯſenſus in actuꝫ
q̄ eſſet pctm̄ mortale tūc ſꝑ ē
mortale. qꝛ deꝰ volūtatē ꝓ fa
cto acceptat. Qñ aūt cum co
gitatione aut complacētia eſt
delectatō moroſa in aliquod
turpe. ⁊ ſpecialiter in libidi-
noſis. tūc ē mortale ſᷓm dictū
Aug. eſto q̄ nō ſit ꝯſenſus in
actū ſed in ſolam moroſaꝫ de
lectatōem. ⁊ h̄ bñ eſt attendē-
dū. plures em̄ hic decipiunť.
¶ Ex his ḡ iam ponamꝰ pra
cticā de ſingulis pctis morta
libꝫ. Et ṗmo de ſuꝑbia q̄ tūc
eſt pctm̄ mortale ſᷓm ṗmā re-
gulā qñ q̄s ſubtrahit ſe a ſub
iectōe ⁊ obediētia diuia. ⁊ to
tā vitā ſuaꝫ ordinat ad laudē
humanā ⁊ ad vanā gl'iaꝫ. Ta
lis em̄ ex q̄ nō curat h̄ facere
ad laudē dei ſed potiꝰ hūanā
videť homīes plꝰ diligere q̄ꝫ
deū. qꝛ illis plꝰ vult ꝯplacere
q̄ꝫ deo. Sil'r eſt mortale ꝑ re-
gulam ſcd̄am cū q̄s ꝓ ſua ſu-
ꝑbia facienda faciat extorq̄re
paupes ꝓximos ꝓ ſuis tuni-
cis pompoſe faciendis. Si-
militer cū q̄s ñ curat ſcādali
ꝫare ꝓximos. ſic ſunt mł'ieres
ornātes ſe q̄ ꝑbent occaſionē
videntibꝫ ad ꝯcupiſcendum
eas. Vł cū q̄s ꝑſūptuoſe trāſ
grediť ꝑcepta dei. vel ꝑcepta
legis nature. vt faciēs alťi q̄d
ſibi diſplicet. tūc ē mortale ꝑ
terciā regulā. Quādo ṽo q̄s
appeteret humanā laudē vel
vanā gl'iam aliȷ̄s modis. tūc
eſt veniale. Item auaricia eſt
mortale peccatū ꝑ ſecundā re
gulā qñ aliq̄s appetit diuiti-
as habere nō curando an per
fraudē. mēdacia. vſuras. ꝑiu
ria. ꝑ ludos illicitos. ł empti
ones. vł vēditōes exercēs illi
citas. vł detinēdo debita ali-
oꝝ. vł mercedē ſᷓuoꝝ ſuorum
peccat mortaliter. Similiť ꝑ
ṗmam regulā ē peccatū mor
tale ſi nimis magna ſpes ī eiſ
ꝯſtituiť. Eſt etiā ꝑ terciā regu
lā pctm̄ mortale qñ ꝓ eis ac-
q̄rendis negligunť ꝑcepta ſa
lutis. vt foriſando die domi-
nico vł feſtiuo. Itē ꝑ q̄rtā re-
gulā fit pctm̄ mortł'e. quādo
dubitať de ꝯtractu an ſit lici-
tus. et tñ̄ exerceť. Quādo ṽo

appetũt diuitie pl⁹ ꝙ̄ ſunt ne ceſſe. ſed tamē nollet eas acq̄ rere malo ⁊ iniuſto mō venia le ē pctm̄ ſm Aug. i li. de pur gatorio. ꝟ qñ nollet offendere deũ n⁹ i eis ꝯfidere. tũc etiã ē vẽiale ⁊c. Itē gula ē peccatũ mortale ꝑ ꝑmam regulã quã do q̄s tantã delectatõem i co meſatõe vel potatõe habet ꝙ ꝑpter ipaʒ nõ curat deũ offẽ dere aut miſſas negligere vel ieiunia frangere. Itē quãdo hõ ḡuat ſe potu intãtũ ꝙ vſũ rõnis obmittat. obliuiſcens vbi ſit ⁊ reddit̃ vt beſtia. ꝟ cũ aliũ ſtudioſe inebriat. ⁊ hoc ē peccatũ mortale ꝑ ſcdam re gulã. Et h̄ eſt veꝝ ſi ſcit forti tudinē potus. qꝛ ſi neſcit ⁊ bi bit exceſſiue cauſa ſeſſiõis vꝟ collatõis amicoꝝ ⁊ ſocioꝝ eſt veniale. Itē ꝑ q̄rtã regulã eſt mortale ſi q̄s ꝯ̄ ꝯſciaʒ ſibi di ctantē. quia talē potũ bibere imoderate eſt deſtructio capi tis. vꝟ qꝛ h̄ ē pctm̄ tali die. vꝟ qꝛ inde ſcãdalũ orit̃ eſt pctm̄ mortale. Hoc attẽdat pſbyt̃ viſitans tabernas. ex cui⁹ vi ſitatiõe ſcãdalizant̃ laici. ſi ta lis peccat mortalr̃ iudicet ſe ipſ. Si aũt q̄s ꝯmedit vꝟ bi bit ex delectatõe vꝟ vltra men ſuram. vel ꝑcioſos cibos ſu mit ſʒ tñ nollet ipe ſibi ꝑ h̄ or dinare aliq̄d ipedimẽtũ ſani tatis vel ſalut̃. licʒ ei eueniat dolor capitis vel infirmitas alia ē veniale. Item ira qñ ꝑ cedit vſq̄ ad odiũ ꝓximi. ita ꝙ vult notabiliter nocere ꝓ ximo in reb⁹ corpe vꝟ honore ē mortale ꝑ ſcdaʒ regulã. Si aũt ex cõmotõne ſubita vult malũ ꝓximo nõ bñ d̄liberat⁹ qd̄ tñ deliberat⁹ ñ faceret. nõ ē mortale Itē inuidia q̄ ē triſti cia d̄ bono ꝓximi. ſi ꝓcedit ex odio ꝑſonali ē pctm̄ mortale ꝑ ſcdaʒ regulã. vꝟ ſi gaudet d̄ malo ꝓximi ⁊ triſtat̃ de ipius bono. ⁊ tñ ex h̄ nullã hʒ vtili tatem ſemꝑ eſt mortale Sed ſi ideo gaudet de malo ne ſit ei nociu⁹. puta gaudet de ſui inimici deꝑſſiõe vt ꝑ h̄ ſit ſibi ad nocendũ min⁹ potẽs. h̄ ñ eſt pctm̄ mortale Silr̃ detra hens ⁊ infamãs ex inuidia ē mortale. Iteʒ luxuria que eſt omnis coitus extra thoꝝ ma trimonialē ſp ē pctm̄ morta le. Similiter concupiſcentia cuʒ delectatiõe moroſa. vꝟ cõ ſenſus in talē actũ. Et omis actus turpis i locis ipudic̃ vt oſcula ⁊ alia q̄ verecũdare tur hõ facere corã hoib⁹ ſunt peccata mortalia. Similiter

dicēdū eſt de amicicia ⁊ fauo
re viri ⁊ mľieris. Q̇dā dicunt
ꝙ ē mortale pctm̄ eo mõ vide
licꝫ dū vnꝰ vult ꝯplacere alte
ri in actibꝫ p̄ſcꝑtis. ſ. oſculis
motibꝫ ⁊ tactibꝫ inordinatis
dans ſibi poteſtatē in ſe exer
cendi. vľ habēs animū patū
ad hoc dum alter nollet exer-
cere. Et tales ſtātes in tali pi
culo vľ ꝓpoſito nō ſunt ī via
ſalutis. Itē accidia eſt tediuꝫ
de diuinis rebꝫ ⁊ de rebꝫ ſpūa
libus. vel tarditas ⁊ pigritia
ad audiēdū de deo ⁊ faciēduꝫ
ea q̄ ad deū ſpectāt. ⁊ ē morta
le. Vñ patꝫ ꝙ diſtractio cogi
tatio vľ occupatio exterior ī-
fra diuinū officiū eſt peccatū
accidie. Et ſi ē ſtudioſa appli
catio ad talia imptinētia. ita
ꝙ ñ curet hō a ſe repellere hu
iuſmodi cogitatiōes ⁊ dimit
tere occupatiōes eſt mortale
peccatū. ¶ Et nota circa p̄di
cta ꝙ aliḋ ē mortale. aliud ve
niale ⁊ aliḋ crimīale. vñ inter
mortalia ⁊ crimīalia eſt diffe
rentia ſicˇ inter genus ⁊ ſpēm.
nā omne criminale ē mortale
ſꝫ nō ecōuerſo. mľta eñ mor
talia ſunt q̄ nō ſunt crimīalia
id ē capitalia q̄ ñ inducūt de
capitationē ſiue depoſitionē
vel exiliū vľ intruſionē carce
ris. licꝫ q̇dāmodo oē peccatū
vocet crimē. di. xxv. vnū ora
riū. §. crimis appellatio. Pri
mū peccatū crimīale ē pecca
tū hereſis. vt errare in fide tri
nitatis. xxiij. q. ij. ꝑmū. Secū
dū eſt inceſtus. vt habet. xxx
ij. q. vij. ca. Adulteriū. ⁊ c. fla
gicia. Terciū eſt homicidiū.
l. di. Placuit. Quartuꝫ crimē
leſe maieſtatis. vi. q. i. ſi quis.
iij. q. v. accuſatoribꝫ. Quintū
crimē ſacrilegij. ij. q. i. In pri
mis requirendū ē. xvij. q. iiij.
Si quis in atrio. ⁊ c. frater.
Sextū inceſtus. iij. q. iiij. cō-
ſanguineoꝝ. xxxv. q. ij. de ice
ſtis. ⁊ eadē. q. viij. hec ſalubri
ter. Septimū ꝯſpiratō. xi. q.
i. Cōſpiratōnū. ⁊ c. ſi q̇ſ cleri
coꝝ. Octauū adulteriū. xxij.
q. vij. quid in omnibꝫ. ⁊ eadē
cauſa. q. iiij. Nonū falſum te-
ſtimoniū. xxij. q. iiij. nō piura
bis. vi. q. i. q̇cūqꝫ. Decimū ē
crimē ſymonie reſpectu cuiuſ
oīa crimina ꝓ nihilo repu-
tantur. vt de ſymonia. ſicut ſy
moniaca. i. q. vij. c. vl. Unde
cimū eſt vſura. iiij. q. iij. pleri
qꝫ. Alia autē pctā nō vocant
crimīalia. qꝛ ñ ſunt capitalia
licꝫ mortalia ſint. ſūt eñ diſpē
ſabilia ſine decoloratiōe ſtatꝰ
eccľie. i. q. xij. diſpenſatores.

ꝛ.c. et ſi illa. ſm̄ archi. xxv. di. audire. Itē pctā mortalia ſc oīa ꝯ decē pcepta ꝯmiſſa. que enumerat apl's ad Rom̄. i. vt idolatria. auaricia. iuidia. cōtentio. dol⁹. ſuſurratio. detractio. ꝯtumelia. ſupbia. elatio. inuentio maloꝝ. inobediētia Nam q̄ talia agūt digni ſūt morte. Item ad Gal'. v. enumerat alia dicēs. Manifeſta ſunt opa carnis. q̄ ſunt fornicatio. immūdicia. ipudicicia luxuria. auaricia. veneficia. inimicicie. ꝯtentōes. emulatōes rixe. diſſenſiōes. ſecte. iuidie. homicidia. ebrietates. comeſatiōes. Et ſequitur. Qui talia agunt regnū dei nō cōſequētur. Ad iſta autē reducuntur oīa alia mortalia Sed peccata venialia enumerat Aug⁹. xxv. di. vt cum aliq̄s pl⁹ accipit in cibo vel potu q̄ ſit neceſſe. plus loquitur q̄ oportꝫ pl⁹ placet q̄ expedit. q̄tiens paupem importune petentē exaſpat. vl' ſi ſan⁹ aliis ieiunātib⁹ pndere voluit. Aut ſomno dedit⁹ tardius ad eccl'iam ſurgit. aut vxorē excepto deſiderio filioꝝ cognoſcit. qđ tamen ſepe eſt mortale. q̄tiens i carceratos tardi⁹ req̄ſierit vl' īfirmos nō viſitauerit Si diſcordes nō ꝯcordare curauerit Si pl⁹ filiū vxorē vel ſuū exaſpauerit ſeu icrepauerit aut correxerit. Si fuerit pl⁹ blāditus. i. adulat⁹ alicui q̄ expedit. Si paupibus eſuriētib⁹ nimis dlicatū cibū pparauit Si in eccl'ia aut extra eccleſiam iocoſis vel fabuloſis vel ocioſis verbis inſtiterit. Si aliq̄d iurat icaute qđ poſtea implere nō poteſt. Uel cū ex facilitate vl' temeritate maledicit. Hec oīa ꝑ tāto diutius ꝑtraxim⁹ putātes m'tū cē vtile circa hoc ſacr'm pnie ꝯgnoſcere partic'lariter ꝛ ad oculū illa ſine q̄ꝝ cognitōe nō bene pt expediri iſtud ſacramētū.

¶ De ſacramēto extreme vnctionis.

INfirmat i q̄s ex vobis īducat pſbyteros eccl'ie vt orent ſup eum vngentes euꝫ oleo in nomine dn̄i Jaco. v. c. Quia vt dicit glo. đ appel. c. qua fronte. homo ppt peccatuꝫ citi⁹ mori pſumit. xi. q. iii. Epi. ꝛ. xii. q. i. ca. ii. ꝛ. xxiii. q. iiii. Ea vindicta. Et gloſa ordinaria ſup verbo themat' dicit q̄ multi ppter pctā plectūt morte corpis. Hinc ē q̄

ſaluator ꝓuidens de remedio ꝯ pctā hoīm ſanorū. vt de penitentia. ꝓuidere etiā ē digna tꝰ de remedijs ꝯ pctā hoīm īfirmoꝝ. vt de extrema vnctione. ꝑ quā q̄dē pctā vēialia dimittunt̄. ⁊ etiā īfirmitas corꝑis interdū alleuiat̄. Vn̄ ſeq̄tur ī themate. Et orō fidei ſaluabit īfirmū ⁊ alleuiabit euȝ dn̄s. Glo. interlinear̄. id eſt. ſi eū ꝯtigerit mori ſic dimittētur. Et bn̄ h̄ expſſuȝ ē ī apl'is De q̄bꝫ dr̄ Mar. vi. ꝙ vngebant oleo ml'tos infirmos et ſanabant̄. qd̄ vtiq; fit virtute huiꝰ ſacramēti. ⁊ nō alia ſimplici vnctōe. Nam apl'i tunc vngentes ꝯferebāt hoc ſacramentū a xp̄o eis p̄ceptū. Vn̄ dicit lyra ſuꝑ Mar. vbi ſup̄. ꝙ ex eo ꝙ apl'i ſic vngebant patet ꝙ vnctio extrema que ē infirmorū fuit īſtituta a chriſto. quod eſt contra ml'tos dicentes ꝙ Jacobꝫ apl's in verbis p̄miſſis eam inſtituiſſet. qd̄ falſum eſt. cū nullꝰ apl'us aliqd̄ ſacramentuȝ inſtituere potuit. ſȝ bn̄ publicare potuit inſtitutū Et h̄ fec̄ iacobꝫ in verbis p̄miſſis nr̄i thematis dicēs. Infirmat̄ q̄s ex vobiſ ⁊c̄. Vn̄ dic̄ Tho. i. iiij. di. xxiij. q. i. ar. iij. ꝙ oīa ſacra xp̄us inſtituit ꝑ ſe. ſed que ſūt difficiliora ad credenduȝ illa ꝑ ſe ꝓmulgauit. alia autem ſeruauit apl'is ꝓmulgāda ſicut extremā vnctionē ⁊ ꝯfirmatōȝ. Unde ꝑ iſta verba thematis nr̄i a iacobo fuit iſtud ſacramentū ꝓmulgatū et non inſtitutuȝ. ¶ Diffinitur aūt extrema vnctio ſic ſcḋm Scotū vbi ſup̄. eſt vnctio infirmi homīſ facta in partibꝫ determīatis corporis cū oleo ꝯſecrato ab ep̄o. mīſtrata a ſacerdote certa verba cum intētiōe debita ꝓferente ex inſtitutiōe diuina efficaciter ſignificans curationem venialiū. Ex q̄ diffinitione ſatis patȝ euidēter a q̄ debeat iſtud ſacramtū ꝯferri. ex q̄ materia ⁊ ſub q̄ forma. de q̄bus ꝑ ordinem eſt videnduȝ. ¶ Et p̄mo ſciendū eſt ꝙ materia huiꝰ ſacramenti eſt oleuȝ oliue ab ep̄o ꝯſecratū. Et nō eſt oleū balſami ſicut in ꝯfirmatōe. Cuiꝰ rō eſt. qꝛ q̄ habet exire d̄ via nō optet ꝙ habeat odorē bone fame q̄ per balſamū deſignat̄. ſed ſufficit ip̄m habere bonā ꝯſcientiaȝ. Nec poteſt aliq̄s h̄ ſacramentum conferre niſi ſacerdos. Et ſi alius ꝯfert nihil facit. Vn̄ in diffinitōe dicitur a ſacerdote

miniſtrata. ¶ Scđo ſciēduꝫ
eſt de forma huiꝰ ſacramenti
q̄ eſt ſeptuplex ad ſeptē vncti
ones ꝑncipales Circa qđ ſci
endū ꝙ ī q̄buſdā eccl'ijs dici
tur iſta forma ī collatōe huiꝰ
ſacramēti. Vngo oculos tu-
os oleo ſacrificato. In n. p. ꝛ
f. ꝛ ſ. ſ. Silr̄. vngo nares ꝛc̄.
ꝛ ꝯſeq̄nter labia manus et pe
des. Sꝫ in rei ꝟitate iſta ver
ba nō ſunt vera forma huius
ſacri. ſꝫ bn̄ ſunt diſpoſitio ad
formā Forma aūt huiꝰ ſacra
menti vera ē hec. Per iſtā ſa-
crā vnctionē ꝛ ꝑ iſtā ſacratiſſi
mā bn̄dictōeꝫ indulgeat tibi
dn̄s q̄cq̄d deliq̄ſti ꝑ viſū. ſilr̄
reſumēdo ſuꝑ aureſ. nares. la
bia. manꝰ et pedes. Licꝫ aūt
in h̄ ſacramēto fiant mlt̄e vn
ctōes. vltima tn̄ vnctio. ſ. i pe
dibꝫ ē forma reſpectu oīꝫ p̄ce
dētiū ꝛ agit in ꝟtute oīm. Et
iō ī vltia gr̄a infundit̄ q̄ effe-
ctū ſacri ꝓbet. Vn̄ ſm Tho.
in. iiij. di. xxiij. Si iaꝫ alique
ꝑtes eſſent inuncte ꝛ p̄ſbyter
deficeret ſicut cōtingit in pe-
ſtilentia. qđ factū ē nō debet
iterari. ſꝫ vnctōes q̄ reſtāt per
aliū ſacerdotē debēt comple-
ri. Sint ģ p̄ſbyteri cauti vt de
cetero corrigāt libros ſuos ꝛ
agendas. in q̄bꝫ cōmunit̄ ba-
bent formā ſacramenti huiuſ
ꝑ illa verba. Vngo oclos tu
os vel nares tuas ꝛc̄. Iſtđ eī
ſacramētū ꝯfert̄ ꝑ modū ſuf-
fragij ſm Tho. ꝛ ideo dat̄ ꝑ
ſolam oratōem. ꝛ ꝑ ꝟba opta
tiui modi. Unde dixit Iaco
bus in ꝟbis themat̄ſ. Indu
cāt p̄ſbyteroſ vt orēt ꝑ eo. illa
ꝟo ꝟba. Vngo oculos tuos
ꝛc̄. nō ſunt de ſubſtātia ſacri
ſed de bene eſſe ſm Pe. đ tha-
ran. diſt. xviij. ꝛ Tho. in. iiij.
q. iiij. ar. ij. ¶ Quibꝫ aūt con-
ferendū ſit hoc ſacramentum
Reſpōdeo ꝙ ſolū eſt danduꝫ
infirmis ꝛ nunq̄ ſanis. nihil
enim efficit in eis. Et hoc pa
tet ex diffinitōe prius data in
qua dicit̄ ꝙ hoc ſacramentuꝫ
eſt infirmi hoīs. Nec dꝫ dari
infirmis iſtud ſacramētuꝫ ex
picl'o exterioris violentie. pu
ta armoꝝ vl' ſubmerſiōis ſm
doctorem ſubtilē. in. iiij. diſt.
xxiij. Et ex h̄ ſoluo vnum du
biū de quo cū audirē ſententi
arū libros dubitabat̄ a lecto
ribꝫ et a formatis baccalarijs
ſacre theologie an valeat vul
neratis vel ſubmergendis h̄
ſacramētū. Patet enim ꝙ nō
dico enim ꝓbabiliter ꝙ ſi q̄s
eſt vulneratꝰ ꝛ ex vulneribus
inflictis incidit infirmitateꝫ

longam ex qua deſperat᷑ de vi
ta ſua. puto ꝙ ei ſit dandū. ſʒ
al's recēter vulnerato iā dece/
denti nō eſt dandū. Silr̄ ſuſ
pendēdo vl' ſubmergēdo nō
eſt dandū. qꝛ illi nō dicunt᷑ in
firmi. nec moriunt᷑ ex defectu
nature ſʒ ex euētu fortune ſm
Petr. Itē nō debet dari pue
ris furioſis ꝛ amētibꝫ q̄ ꝑus
nō petierūt hoc ſacramentū.
Si quis tamē ſenio deficerꝫ
ſubito ī articlo mortis pōt ei
dari hoc ſacramētū. Sed tn̄
adultis vſū rōis hn̄tibꝫ n̄ da
tur niſi petāt ſpēalr̄. ſʒ tn̄ q̄ in
vita ſua habuit bonū ꝓpoſi/
tū oīa ſacramēta ſuſcipiēdi ſi
bi neceſſaria vl' vtilia. etiam ſi
amitteret loq̄lā vngat᷑ ī noīe
xp̄i. Nō debet etiā q̄s innungi
ſepꝰ in eadēʒ infirmitate niſi
eadē infirmitas vltra annū ꝓ
trahat᷑. ita ꝙ vno anno in ea/
dem infirmitate nullꝰ bis in/
ungatur. ne ſacramētū iſtud
vileſcat. Iterat᷑ tn̄ h̄ ſacr̄m in
diuerſis infirmitatibꝫ. vl' ī ea
dem recidiua. qꝛ nō habʒ effe
ctū ꝑpetuū. eo ꝙ ſanitas cor
pis ꝛ mētis que ſunt eiꝰ effe/
ctus reiterari poſſunt ꝛ amit
ti ꝛ recupari. Debet aūt fieri
vnctio ſuꝑ organis q̄nqꝫ ſen
ſuū. q̄ ſūt q̄i ꝓme radices pec
candi. Vn̄ ocl'i vngunt᷑ ꝓpt
viſuʒ quo peccamus. Aures
ꝓpter auditū. nares ꝓpt odo
ratū. labia ꝓpter guſtū. manꝰ
ꝓpt tactū. pedes ꝟo ꝓpt vim
motiuam. quod nō eſt de ne/
ceſſitate. Cor autē nō vngat᷑.
quia eſt ꝑncipiū immediatū
vite ꝛ remotū actiōis. nec ge
nitalia ꝓpter immūdiciā ꝛ re
uerentiaʒ ſacramenti. nec lin/
gua ꝓpter abominatōēʒ. Itē
ſm Tho. mutilati inungi de
bent quanto ꝓpinquius poſ
ſunt circa partes que inungi
debuerant. quia q̄uis nō ha
bent membra. tn̄ habēt potē/
tias q̄ illis mēbris debent᷑ ſal
tem in radice. ꝛ iō interiꝰ pec/
care pn̄t ꝑ ea q̄ ad eos ꝑtinēt
Et effectꝰ extreme vnctionis
ſm Tho. ē q̄dā ſanatō ſp̄ual'
q̄ dat᷑ ꝯ q̄ndā debilitatē vel ī/
eptitudinē q̄ in nobis relinq̄
tur ex pctō actuali vl' origina
li. cōtra quā debilitatē hō ro/
borat᷑ ꝑ hoc ſacramentū. Et
qꝛ hoc robur ſeu fortitudo ḡ
tiam facit. ſecū nō ꝯpatit᷑ pec
catū. ideo ex ꝯſeq̄nti ſi īuenit
peccatū aliq̄d veniale vl' mor
tale oblitū q̄ ad culpā tollit.
dūmodo non ponat᷑ obex ex
parte recipientis. Secunda
rius autem effectus eius eſt

corꝑalis ſanitas. ¶ Sʒ di. q̄/
re nō ſemꝑ hō infirm⁹ vnct⁹
ſurgit de infirmitate ſʒ ſepiuſ
morit᷑. Rn̄deo ꝙ cū in iſto ſa
cramēto ſanitas eſt effect⁹ ſe/
cūdari⁹. ꝛ ideo n̄ dat᷑ niſi ſꝫm
ꝙ expedit ad ſanitatē ſpūalē.
qꝛ tūc ſꝑ eam inducit dūmō
nō ſit impedimētuʒ ex ꝑte re/
cipientis. Unde ptʒ ꝙ vnct⁹
in extremis ſi nō ſurgit ab in
firmitate illa per illam vnctō
nem ſignuʒ eſt ꝙ ſanitas cor/
ꝑalis ē ſibi nociua. ꝛ vult de
us potius eū ſic habere infir
mū ꝙ̄ ſanū. vl' ſignū eſt ꝙ in
firmus nō bn̄ diſpoſit⁹ eſt in
ꝯſcientia. ita ꝙ adhuc aliq̄d
habʒ qđ īpedit ne ſanitas cor
pal' ſibi reſtituat᷑. al's raro fal
lit. In h̄ em̄ ſacro vnctio ex/
terior eſt ſacr̄m. ſed res ſacra/
menti ē ſanitas corꝑis ꝛ aīe.
res aūt ꝛ ſacramentū ē vnctō
ſpūal' interior. i. mētis iocun
ditas vl' ſolatiū. Poteſt aūt
hoc ſacramentū ſacerdos cō
ferre cū vno clerico q̄ ſibi rn̄/
deat ad orōes ꝛ ad pſalmos
qui ibi dicunt᷑. Si tamen ca/
ret clerico poteſt ſolus expedi
re totū ſꝫm Guilhelmū ꝛ Ho
ſtienſem. Si aūt vngit᷑ ſacer/
dos non eſt opus clerico qui
rn̄deat ad pſalmos ꝛ ad ora/
tiones. ſed ipſemet rn̄deat ſo/
lus dicēs cū dicit᷑ in letania.
ſancta maria. ora ꝑ me. ſācte
petre ora ꝑ me ꝛc. Silr cū di
cit᷑. a morte ꝑpetua. rn̄deat. li
bera nos dn̄e. Nec vngant᷑ ſa
cerdoti manus in palmis in
terioribus. qꝛ ibi vncte ſunt
ꝑ epiſcopū in ordinib⁹. ſʒ exte
rius vngant᷑ ī ſuꝑficie. De h̄
tamē nō eſt magna vis qua/
litercunqʒ faciat. ſed tamen il
lud ſecuri⁹ eſt ꝛ tutius. ¶ Pra
ctica hui⁹ ſacramēti eſt faciliſ
Nam ꝑmittit ſacerdos ꝑmo
veniēs ī domū infirmi ſeptē
pſalmos penitētiales cū leta/
nia. Demū querat ab īfirmo
ſi poſtulat ſacrā vnctionem.
Tercio dicit oratōes poſitas
in libello ad hoc congruas.
Quarto vngit eum forma ſu
pradicta. Quinto tergit cum
ſtupa canapi vel lini loca vn
cta ꝛ proĳcit in ignem. Se/
xto lauat manus ſale ꝛ aqua
ꝛ ſimiliter proĳcit ad ignem.
Septīo alligat loca illa mū/
do panniculo vſqʒ ad terciaʒ
diem. que tercia die ꝯburent᷑
Octauo reliquit ſignū paſſi/
onis chriſti in cuius virtute
iſtud ſacramentū ſicut ꝛ alia
habʒ virtutē ſanatiuā anime
ꝛ corporis.

De ſacramento ordinis.

Regale ſa
cerdotiū. gens ſan
cta. ppl's acq̄ſitōiſ
i. Pe. ij. Et ſi chriſtus deſcen
dēs de celo ad terras hūanū
gen⁹ nō ſolū a ſuitute diabo/
lica rdemit. ⁊ libtati ac digni
tati reſtituit. iuxta illud. Nō
ſum⁹ eīm filij ancille ſed libere
q̄ libertate liberauit nos xp̄s
ad Gal. iiij. et Joh. viij. Si
fili⁹ vos liberauerit vere libe/
ri eritis. multo tamen melio/
ri modo ſtatum ſacerdotale3
in illa libertate extulit ⁊ digni
ficauit ita vt nō ſolum ipi ſa/
cerdotes ſint liberi modo cō
muni vt ceteri homīes in cō/
munione vni⁹ fidei ⁊ pticipa
tōe ſacramentoꝝ ſed etiam ꝙ
ſint q̄ſi duces p̄ſides ⁊ reges.
diſpēſatores ⁊ rectores diui/
noꝝ myſterioꝝ. vñ dicunt ſa/
cerdotes q̄ſi ſacri duces vł ſa
cra dantes. vł ſacra ſacrificā
tes ſeu ꝯſecrātes. qđ vtiq3 ma
ximū eſt ⁊ excedēs ꝯmunem
ſtatū fideliū. Vñ merito Pe
trus neſciēs eos compare ali
is q̄ȝ excellētiſſimis perſonis
in ꝯgregatōe fideliū. ſ. regib⁹
dicit. Regale ſacerdotiū. Ne
ꝗ ſacerdotes putarent eſſe tm̄
nobiliores vt reges. additur
gens ſancta. ſ. ſpēaliter ſancti
ficata dño ieſu chriſto. ⁊ ne le
uis reputatiōis in ſanctitate
eſtimarent vt ceteri. ſubiūgit.
popul⁹ acquiſitōis. i. ſpeciali
ter acq̄ſitus ⁊ deo appropria
tus. Non eīm ſacerdotes ſolū
ſunt populus dei ⁊ oues pa/
ſcue eius iure creatōis vt oēs
homines. nec redēptōis ſolū
vt oēs chriſtiani. ſ3 iure ſpeci
aliſſimo ⁊ peculiari q̄ vocauit
eos vt virtutes eius nūcient
vt dicit. i. Pe. ij. Quib⁹ nō ſu
pra hoīes ſolū ſ3 ſup ſeipſum
qđāmodo dedit ptātē. dādo
videlic3 eis ptātem ꝯſecrādi
⁊ ꝯficiēdi corp⁹ ſuū ⁊ ſangui/
nē. vt dicit Matt. xxvi. Cir
ca igit ſacramētū ordīs ſacer
dotalis videndū eſt p̄mo de
ſubſtantialib⁹. ſcđo de accidē
talib⁹. tercio đ cautel. Quan
tū ad p̄mū ſciēdū ꝙ ordo ſic
diffinit p mgr̄m ſniaꝝ. li. iiij.
di. xxiiij. eſt ſignaculū qđ da3
eccl'ie p qđ ſpūal' ptās tradit
ordīato. Ita etiā diffinit hu/
go de ſctō vic. Ordo aute3
ſacerdotal' ſm doctorē ſic dif
finitur in ſpecie. Ordo eſt iſti
tutio in gdu eccl'ie ſimpl'r p̄e
minēte. diſponēs hn̄tē ad ꝯfi
ciēdū eucariſtie ſacr3. facta

ab epo p certa v̾ba cū intētōe
debita pferēte. Et ī ipa ordi
natōe qdā ē ſacr̄m tm̄. vt po
teſtas q̄ tradit. qdā res tm̄.
vt grā q̄ pfert. qdā res ⁊ ſa
cramētū. vt caract q̄ imp̄mi
tur ī ſingul ordib vt ſtati pa
tebit. Sūt aūt ſex de ſubſtan
tia huiꝰ ſacri. Primū eſt ptās
ordināt. q2 oportet vt ſit epus
Scdm ē materia. ſ. vnctio ī
ſacerdotib. ⁊ tactꝰ illoꝝ q̄ ſūt
tangēda. Terciū eſt forma v̾
boꝝ. Quartū eſt ſexus viril
q2 feīa ordīari ñ pt. nc recipit
caracterē ordīs ſi milleſies or
dīaret. Cuiꝰ rō eſt ſm Tho.
q2 cū ī ſacerdotio d̄beat ſigni
ficari eminētia gdus. ⁊ femīa
tenet ſtatū ſubiectōis. iō nō ē
apta ad ſuſcipiendū h̾ ſacr̄m
Quītū ē intētio debita vt epi
ſcopꝰ intēdat pferre ⁊ clericꝰ
ſuſcipe. Sextū ē q ordinādꝰ
ſit p̄us baptizatꝰ. al's ñ ſuſci
pet h̾ ſacr̄m. q2 fūdamtū oīz
ſacroꝝ ⁊ ianua eſt baptiſmꝰ.
Ubi autem fundamētū deeſt
nihil deſup edificari pōt. de
p̄ſbytero nō baptizato. c. miſe
rātē. ⁊ c. veniēs. Caracter aūt
pfirmatōis nō p̄exigit de ne
ceſſitate ſ3 de cōgruo. Ul
terius eſt ſciendū q ſeptē ſūt
ordines. Primꝰ ē oſtiariatꝰ.

cuiꝰ eſt cuſtodire locū pfectio
nis ſacramentoꝝ ab immun
dis. ſ. infidelib et excōicatis.
Scdꝰ eſt lectoratꝰ. cuiꝰ eſt le
gere pphetias ad inſtruēdū il
los q̄ volūt credere. Et ideo
ſm Tho. pphetie q̄ſi p̄ma ru
dimēta eis legenda cōmittūt
Terciꝰ eſt exorciſtaꝝ. q̄r ē ar
tare demones p adiuratōem
ne dominent in corpe nōdu3
baptizato. Quartus eſt acco
litoꝝ. quoꝝ eſt p̄ſentare mate
riam. vrceolū cū aqua ⁊ vino
⁊ lumē accēdere. Alij v̾o enu
merāt adhuc alios duos or
dīes. ſ. pſalmiſtaꝝ ⁊ cātoꝝ. q̄
tm̄ ſm Tho. i. iiij. di. xxiiij. q.
iiij. ar. ij. nō ſunt ordines. nec
ſunt illa nomina ordinū ſ3 of
ficioꝝ. tamē inter ordīes lar
ge acceptos pputant. Et iſti
vocant minores ordines q̄s
pñt abbates bñdicti pferre ī
cluſiue vſq ad lectoratu3. vt
lxix. di. qm̄ videmꝰ. vbi gloſa
dicit q poſſunt facere pſalmi
ſtā oſtiariū ⁊ lectorē. ⁊ hoc li
cet abbati in ſuo monaſterio.
Exorciſtā vero aut accolitu3
facere nō licet. q2 iſti duo p ſo
lū epiſcopū fiūt. vt dicit ibidē
in. c. nō opt3. Nec fuit ſenten
tia Hugonis et Laurentij.
q̄s ſequit Archi. ibidē. Idc3

tenēt Raymūd⁹ ⁊ Goffred⁹
ī ſentētijs coꝝ. de epō q̄ renū
ciauit epatui. Et p̄t abbas ta
liter ordīare ſupdictos. non
ſolū in q̄ttuor tpib⁹. ſ; etiā di
ebus dn̄icis. ſ; tm̄ in ſuo mo
naſterio. al's alteri faceret p̄iu
diciū. Iſtā aūt h; ptātem ab
bas nō ſolū ex ordīe ſ; ex po
teſtate bn̄dictōis. vn̄ lic; ab
bas nō ↄſecrat⁹ manū īpone
re nō p̄t ordiato. vt i. c. qm̄ vi
dem⁹. ⁊. c. nō oportz. ⁊. c. cu;
contingat. de eta. ⁊ qua. or. tm̄
manū benedictōis poteſt im
ponere. ꝯ ſupplēda negligen
tia p̄latoꝝ. c. i. ſ. recipiēdo pro
feſſos. ⁊ ſic nō poteſt ordine;
ↄferre niſi ſit bn̄dictus. De h
iam determinatū eſt de p̄uile
gijs. c. abbates. li. vi. et de col
latōib⁹. ibidē. imo pſalmiſtā
⁊ cātorē pōt ordīare ſimplex
ſacerdos. vt. xxiij. di. vbi dici
tur. Pſalmiſta ⁊ cantor pn̄t
abſq; ſcientia epi ſola iuſſiōe
p̄ſbyteri officiū ſuſcip̄e cantā
di. dicente ſibi p̄ſbytero. vide
vt quod ore cantes corde cre
das. ⁊ quod corde credis opi
bus approbes. Laurēti⁹ etiā
xcij. di. nō licet. exponit hoc.
c. cum dicit in eo officiū can
tādi ſuſcip̄e. i. ſuſcepti officij
executionē. Quod etia; p̄bat

Hoſti. in ſumma de ordiatis
ab epō q̄ rnūciauit epatui cir
ca p̄ncipiū. Raymūd⁹ vero
in ſūma eode; titulo notauit
hoc intelligēdū de ſacerdoti
bus curā hn̄tib⁹. q̄ ſoli h p̄n̄t
videt tn̄ q cū n alios ordicſ
poſſet q̄s exeq̄ ſine licētia ei⁹
ita nec aliq̄d ſpecialitatis in
pſalmiſta hic ītroducat. S;
Inno. Bern̄. ⁊ Petr⁹ de ſam
prana dicunt hoc poſſe quē
libet ſacerdotē. Et hanc vlti
mam ſententiā approbat ar
chid. in p̄dicto ca. pſalmiſta.
Vtꝝ aūt infigat caracter aīe
p hmōi ordinē dicit ibidē ar
chidyaconus q nemo ſcit. et
ideo pcutiēs talē n̄ incidit ca
nonē. Quia vt dicit Vincen
tius. hic ordo nō eſt de prin
cipalibus. nec dr̄ ordo p̄p̄e ſ;
large. ⁊ iſtā ſentētiā tenēt the
ologi. q̄ dicūt pſalmiſtatū cā
toriatū ⁊ epatū nō eē ordies.
Credit tn̄ archidyacon⁹ vbi
ſupra q pcutiēs pſalmiſtam
īcidit canonē. nec ſup eū ſecu
lare iudicium p̄t habere pote
ſtatē. ⁊ dicit q ſi obmittat or
do iſte ⁊ conferat lectorat⁹ et
accolitatus nō eſt repetend⁹.
Hoſtiē. tamē in. c. contingit.
de etate ⁊ q̄litate ordi. dicit q
ſit repetendus. Hec de iſtis.

Deinde ſequunt̃ ſacri ordi
nes qui dicunt̃ maiores Pri
mus ē ſubdyaconat⁹. ad quē
ꝑtinet oblatões recipe ab of
ferētib⁹. ⁊ eas dyacono offer
re. itē legere ep̃lam ⁊c̃. Sc̃dꝰ
ē dyaconat⁹. ad quē ꝑtiet ho
ſtias ordinare ī altari. ſilit̃ le
gere euangeliū̃. Terci⁹ ē p̃ſby
terat⁹. ad quē ꝑtinet ꝯſecrare
corpus chriſti ⁊ ſanguinē. et
hic eſt act⁹ principal. ali⁹ aūt
ꝯſequens. ſ. ſoluere ⁊ ligare ꝑ
quē actū̃ p̄paꝛ corp⁹ chriſti
myſticū. ſ. fideles chriſtiāi vt
ſint apti ad corp⁹ chriſti veꝝ.
De ep̃atu aūt an ſit ordo ē di
uerſitas inter theologos ⁊ iu
riſtas. Nā theologi dicūt eū
nō eſſe ordinē. Juriſte ꝟo cō
muniter tenēt ꝙ ſit ordo. vꝫ ꝗ̃
Joh. an. in nouella ſixti no
tat pulcre circa ꝓhemiū. Et
hoc idē tenet doctor ſubtilis
in. iiij. ſententiaꝝ. di. xxiiij. ar.
ij. In q̃libꝫ aūt ordīe caract̃ ī
primitur. cuꝫ eis ꝑ epiſcopū
porrigit̃ liber cum forma ver
borū. accolito cū datur cāde
labrū. ſubdyacono cū dat̃ ca
lix vacuus cū alijs vaſis quo
rū vſus eſt in ꝯfectōe euchari
ſtie. Dyacono ⁊ p̃ſbytero qñ
ep̃s imponit manū capiti. et
hec impoſitio ꝯfert pleītudi
nē gr̃e. Tho. tñ dic̄ di. xxiiij.
q. v. ar. ij. ꝙ ſubdyacono imp̄
mit̃ caracter ī datōe calic̃ tm̄
cui⁹ act⁹ ꝓncipal ē circa vaſa
tm̄ ⁊ nō circa cōtēta ī vaſis.
Vñ nō p̄t tāgere corp⁹ xp̄i ſi
ne neceſſitate mag̃. Sꝫ actus
dyaconi nec eſt ſup̄ vaſa tm̄.
nec ſup̄ ꝯtēta in vaſis. qꝛ ille ē
actus ſacerdot̃. ſed ē ſup̄ cor
pus ꝯtētū in vaſe tm̄. Vñ ei⁹
eſt diſpēſare corp⁹ xp̄i in pate
na. ⁊ ſanguinē ī calice. iō po
teſtas ei⁹ ad actū ñ potuit ex
p̄mi ꝑ datōꝫ vaſis tm̄. nͨ ma
terie tm̄. ſꝫ exp̄mit̃ ꝑ actū in hͦ
ꝙ dat̃ ſibi liber euāgelioꝝ. ⁊ ī
hac datōne imp̄mit̃ caracter
ſm̄ Tho. vbi ſup̄ dicēs. ꝙ cō
tact⁹ iſte inſtrumētoꝝ taliū ē
de eſſentia ſacr̄i. qꝛ dr̄. accipe
hoc aut illud. Impoſitio au
tē manus nō eſt de neceſſita
te ⁊ ſubſtātia hui⁹ ſacramēti.
vt ꝫ ſacramēt̃ iterādis. c. vl.
Et licet iſti caracteres ī eſſen
tia diſtinguant̃. tñ in fine vni
unt̃. qꝛ ad vltimū caracterē p̄
ſbyterat⁹. ſm̄ Pe. in. iiij. diſt.
xxiiij. q. ij. ar. i. ⁊ Joh. pariſi
enſ. nō ē credēdū ꝙ caracter
vni⁹ ordinis p̄ſupponat ca
racterē alteri⁹ ordinis. Nā vt
dicit Tho. vbi ſup̄. in p̄miti
ua eccleſia aliqui ordinabāt̃

ad p̃ſbyteros. qui tñ ꝑus īfe
riores ordīes nõ acceperũt. ⁊
tñ poterãt q̃ inferiores. ſ; ho
die ſtatuit eccl'ia vt nõ inge
rat ſe quis ad maiores q̃ ꝑuſ
in minoribꝫ officijs ſe nõ hũi
liauit. ideo hoc ẽ de ꝯgruita
te ⁊ non de neceſſitate. ¶ Et
nota ſ̃m Tho. i. iiij. di. xxiiij.
q. ij. ar. ij. ꝙ ep̃s ꝑmo p̃parat
ordinãdos ꝑ tria. ſ. ꝑ bñdicti
onẽ ꝑ quã diuinis officijs mã
cipant̃. ꝑ manus ĩpoſitionez
ꝑ quã dat̃ plenitudo gr̃e. per
quã ad magna ſunt idonei. ⁊
ſolis dyaconis ⁊ p̃ſbyter̃ fit
manus ĩpoſitio. tercio ꝑ vn
ctionẽ ad aliqđ ſacramentu;
tangẽdũ. qđ fit ſolis ſacerdo
tibus qui ꝓprijs manibꝫ tan
gunt corpus chriſti. Vñ eti
am calix ⁊ patena vnguntur.

¶ De accidẽtibus huius ſa
cramenti.

Est autez
e ſciendũ ꝙ illa dicũ
tur accidẽtalia ſacri
q̃ requirunt̃ de cõgruitate et
ñ đ neceſſitate ſacramẽti. Cõ
gruũ ẽ ĝ ꝑmũ vt nõ ordinet̃
q̃s ad ſacros ordines niſi ha
beat etatẽ legitimã. Etas aũt
ꝓ ſubdyacono eſt. xx. annoꝝ.
pro p̃ſbytero. xxv. ⁊ ponitur
in clementina de etate ⁊ qua
litate preficiendoꝝ. c. genera
lem. Et vt notat Joh. anđ. ĩ
ca. ⁊ tui. de p̃bendis. lib. vi. in
glo. iiij. non eſt opus ſeruare
interſticia longa temporũ in
ordinibus ſuſcipiendis ſicut
prius. vnde habens etatez le
gitimam laicus in carniſpri
uio poteſt cãtare miſſam ĩ ſa
cerdotio cõſtitut⁹ in feſto pa
ſce. Si tamen quis in mino
ri etate recipit hoc ſacramen
tũ. tenet. ſ; peccat ⁊ debet ſuſ
pẽdi ab executõe ip̃i⁹ ⁊ ordĩa
tor a collatiõe ordinũ. ⁊ cũ h̃
p̃t ꝯpelli vt ſibi ꝓuideat đ ali
quo beneficio. vt de tẽpo. or.
c. vl' nõ eſt. Hoc eñ ꝙ q̃s im
ꝑfectis annis diſcretõis reci
piat ſacramentũ ordinis. lic;
ſ̃m Thomã ſit ꝓpter hone
ſtatẽ ſacramenti inſtitutũ. ita
vt iam ſit ex neceſſitate prece
pti. nõ tamen eſt ex neceſſita
te ſacramenti. Unde ſi ordo
ſacer confert̃ puero carẽti vſu
ratõis. tenet quantũ ex vi ſa
cramẽti. Dicit tñ Tho. ꝙ in
illis ſacramẽtis vbi act⁹ ſuſci
piẽtis requirit̃. ibi vſus rati
onis ẽ de neceſſitate ſacramẽ
ti. ſicut in penitentia ⁊ matri
monio. Sed in quibus act⁹
ſuſcipientis non requiritur.

vſus etiã rõis nõ eſt de neceſ
ſitate ſacramẽti ſicut eſt in or
die ſacro. vbi ſolũ ſpũal' ptãs
dat. ⁊ ideo vſus rõis ñ reqri/
tur. ¶ Sciendũ ꝙ licȝ laicus
ignar⁹ nihil ſciẽs de lr̃a ordi/
nem poſſet ſacrũ ſuſcipe ꝙtũ
eſt ex vi ſacramenti. peccat ta
men ğuiter epũs ꝯferens tali
ordinẽ ſacrũ. Nã dicit Tho.
ꝙ tenet ordinand⁹ ſcire qd̃ ꝑ
tinet ad ei⁹ officiũ ſm magis
⁊ minus Vñ ſacerdos religi
oſus exq̃ recipit ptãteȝ tm̃ ſu
per corpus xp̃i veꝝ ꝯſecrãdi
ideo ſufficit ꝙ ſolũ ſciat illa q̃
requirunt ad conſecrationeȝ
corꝑis chriſti. Curatus aũt
vt plebanus tenet plus ſcire
quia ꝓmouet ſuꝑ corp⁹ chri/
ſti myſticũ. qd̃ eſt eccl'ia. Vñ
debet ſcire ea que ſpectant ad
populũ. Ad epm̃ ꝟo pertinet
ſcire etiã difficiles q̃ſtiões ſa
cre ſcripture. Q, ğ dicit ꝙ de
ſubſtãtia ſacri ordis ſunt elo
q̃a diuia. vt dicit. xxxviij. di.
Oẽs pſallẽtes. exponẽdũ eſt
nõ de ſubſtãtia ordis. ſȝ de ſb̃
ſtãtia executõis. q2. ſ. tal' exeq̃
nõ p̃t ſacꝝ ordinẽ niſi ſciat il/
lud qd̃ ad illũ ordinẽ ſpectat
exequendũ. ¶ Itẽ licȝ ſex tꝑa
anni ſũt deputata ad ꝯferen/
dũ ordies. tm̃ h̃ ñ ẽ de ſubſtã
tia ſm Ray. ⁊ h̃ expꝰſſum ẽ de
tẽpo. or. Sane. Congruũ tm̃
valde eſt vt ñ alijs niſi p̃dictꝭ
ſex tꝑibꝫ ꝯferãt. ſ. q̃tuor tꝑibꝫ
ſingul'. ſabbato ſitiẽtes. ⁊ ſab
bato paſce. vt dicit diſt. lxxv.
c. vl. Poteſt tm̃ epũs conferre
minores ordies diebꝫ dñicꝭ
ſed non multis. ne videat ge
neralẽ ordinatiõem facere. vt
de tempo. or. de eo. Ideo au/
tem ſabbato ꝯferunt ſacri or
dies. quia ſabbatũ ſignificat
requiem. per qd̃ ſignificat ꝙ
qui ordinat ad ſacros ordi/
nes irreuocabiliter tranſit de
labore in requiẽ. puta de la/
bore ſeculariuȝ negocioꝝ ad
requiem. ad vacandũ ſpiritu
alibus. vt dicit. lxxxviij. diſt.
fornicari. Poſſunt etiaȝ con
ferri ordies ſacri in die domi
nico mane. ita tamen ꝙ ordi
nand⁹ ⁊ ordinator cõtinuent
ieiuniũ p̃cedentis ſabbati. q2
tũc mane dñice diei trahitur
ad ſabbatũ ꝓpter continuati
onem ieiunij. ſed hoc non fa
ciat ep̃s ſine neceſſitate. vt ſi
forte infirmaret ſabbato põt
differre in craſtinũ. Et intel/
lige de vno ⁊ eodem ordie nõ
de diuerſis. Nã nullus debet
ſuſcipe duos ordines. vel mi
norem ⁊ vnum ſacrũ in eiſdẽ

q̄ttuor tp̄ib'. Pena aūt ordia
torum extra dicta tp̄a eſt ſuſ/
pēſio ab executōe illius ordi
nis quez ſuſcepit. vt de tēpo.
or.c.ij. Pōt tm̄ cū eis diſpēſa
ri vt miſtrēt īpoſita eis pn̄ia.
vt in.c. Conſultatōi .ibidem
Ordinator vero debet priua
ri autoritate ordinādi. vt ibi
dem patet.

¶ De cautel' hic obſeruādis

Et primo caueat epūs ne or/
dinet alienuz cleri
cū vel laicū. vt de tēpo. or. cū
nullus.li.vi. Quod ſi fecerit.
p annū a collatōne ordinum
ē ſuſpēdēd'. Et interim cleri
ci ſui abſq licentia ſua a vici
nis epis poſſunt ordinari. vt
patet de tēpo. or.li.vi. Cleri/
ci vo q̄ ſine ꝓprij epi licentia
ordinant ab executione ordi/
nū ſuſpēdant. tamē eps pōt
cum eis diſpēſare. ix.q.ij.lug
dunē.de tēpo.ordi. ꝙ trāſla
tionem. Secūdo caueat epi
ſcopus ne ordinet aliquē ad
ſacros ordīes ſine titulo .al's
ſolus ei ꝓuidere tenebitur de
b eneficio . Tercio caueat ne
ordinet p ſimoniā. vt d ſimo
nia.p totū. nec ſol' eps ſed eti
am notarius nō debet forma
tas vendere. de ſimonia.ca.i.
Quarto caueat ordinandus
ne recipiat ordinem aliquez
ab epo quem ſcit ſimoniace ī
ordine ſuſceptum. ſiue ſit oc/
cultū ſiue manifeſtū. quia nō
recipit executiōem .⁊ indiget
diſpenſatione.i.q.i. ſi qui a ſi
moniacis. Dicit tm̄ Tho .ij.
ij.q.viij. ꝙ ſi eſſet ſimoniacuſ
alia ex cauſa poſſet ab eo reci
pere ordīes dūmō ſit occultū
qꝛ tal' eps nō eſt ſuſpēſus ad
alios ſed ad ſe tm̄. ¶ Quinto
caueat ordinand' ne tp̄e ordi
natōis ſit in pctō mortali. nā
mortaliter peccaret. di.xl. mľ
ti. Et idem ſctūs Tho.i.iiij.
di.xxiiij. Nec talis poteſt vti
ordine ſic ſuſcepto ſm ipſum
qꝛ facit ꝯtra p̄ceptū illō Deu
tero.xvi. Juſte qḋ iuſtū ē exe
quaris. Unde talis quotiens
talem actuz exercet ſemp pec/
cat mortaliter. Dicit tm̄ Tho
mas ibidez. ꝙ ſubdit' hmōi
ordinati in pctō mortali te/
nent ab eo recipe ſacramentuz
ſi eſt occultū. et hoc q̄zdiu to/
leratr ab eccl'ia. Tm̄ dicit idez
Nō eſt tutū talez ad aliquem
actū ſui ordinis exequenduz
inducere durante ꝯſciētia ꝙ
iſte ſit ī pctō mortali. quā tm̄
deponere poſſet. qꝛ ī iſtāti hō

poſſet a diuina gr̄a emēdari. Sexto caueat cleric⁹ ne ordi
net ſine examie. al's dicit fur/
tiue ordinatus. ſm Hoſt. vt
lxiiij. di. extra ꝯſcientiā. nec ꝑ
ſunt ei formatorie. ſi tn̄ eſt di
gnus ⁊ notus nihil obeſt. q̄a
tales nō ſunt examinādi. Ar/
chi. xxiiij. diſ. c. null⁹. Sed ſi
ē idign⁹ deponi debet. de cor
pore viciatis. expoſuiſti. Si
etiā ſit ignot⁹ q̄uis dign⁹ de
poni deb3. xxiiij. di. c. vl. ⁊ mlt
to forti⁹ ſi ē indign⁹. l. diſt. ex
penitētib9. Debet etiā ꝯfiteri
publice epō ſuo crimina ſeu
notoria impedimēta iuris vl
facti. vt ibidē dr. Si aūt ſub
ticet talia etiā poſt penitētia3
impediūt executōe3. Nec eti
am ſuſcipiat aliquē ordinem
ſupiorē obmiſſo inferiori. q̄a
h eſt ꝑ ſaltū ꝓmoueri. Et tal'
d3 deponi ſi h faceret ex mali
cia. ſec⁹ ſi ex igrātia vel negli/
gētia. diſt. xlviij. ſic olim. Ex
diſpēſatōe tn̄ epi ad obmiſſū
ordine3 poteſt ꝓmoueri. ſed i
ſuſcepto p⁹ nō miſtrabit. Pa
tur aūt gr̄a gr̄ū faciēs in h ſa
cramēto. q̄ neceſſaria ē n̄ ſolū
ad digne ſuſcipiēdū ſacr̄m. ſ3
etiam ad digne miſtrādū ſm
Tho. ⁊ Petr. i. iiij. diſ. xxiiij.

¶ De ſacramēto mr̄imonij

Propter fornicatiōe3 habe
at q̄ſq3 vxorē ſua3
i. ad Chor. vij. et. xxxij. q. ij.
ca. his ita. Licet matrimoni
um in ſtatu innocētie ſit inſti
tutū in officiū nature. hoc ē i
ꝓpagatōem ⁊ multiplicatiō3
ꝓlis ad dei cultū. q̄a tn̄ natu/
ra lapſa viciata ē ex originali
pctō adeo vt falcem ꝓpriā3 i
meſſem nō vereat mittere ali
ena3. q̄rēs indifferēter quācū
q3 feminā cū q̄ fornicatōis ex
pleat peccatu3. Jdeo magn⁹
doctor gentiu3 p̄dicator et re
ctor ꝓuidens de remedio di/
cit. vt ꝓpter fornicatōem eui
tandā vnuſq̄ſq3 habeat vxo/
rē ſuā. p qd damnat peccatū
fornicatōis. et ꝯmēdat ſtatu3
matrimonij ꝯiugal'. Jn q̄b9
verbis p̄mo apl'us ſuadet vi
tare fornicatōem ibi. ꝓpt for
nicatōem. ſecūdo ꝯſulit reme
dij adhibitōem. quia habeat
vxorem ſuam. Per primū dā
natur error illorum qui dicūt
ſimplicem fornicatione3 nō
eſſe pctm̄. allegantes ſanctos
patres. ſc3 Abraam. Jacob
Dauid ⁊ alios qui habebant
ꝯcubinas. nec tamen illa for
nicatio imputata eſt ad pec/

catū. Quib⁹ reſpondetur ſm
Thomā in .iiij. ſentētiaꝝ. di.
xxxiij. q. iiij. quia quelibet for
nicatio extra matrimonium
que tollit debitā ordinatōem
parētis ad ꝓlem. quam natu
ra ex ꝯcubitu intēdit ē pecca
tum. ideo ſm ipm ſine dubio
ſimplex fornicatio ē peccatū
mortale. etiaꝫ ſi lex ſcripta nō
eſſet. quod eſt multuꝫ notabi
le. Ubicūqꝫ autē legimus ali
quos patres habuiſſe ꝯcubi
nas illō fuit ꝑ ſpeciali diſpen
ſatiōe ſpūſſancti. ⁊ ad deſign
dum aliquid. Hoc eñ ꝙ filij
Jacob ex liberis ⁊ ancill' fue
rūt heredes deſignat ꝙ chri
ſto in baptiſmo naſcūtur filij
⁊ heredes ꝑ bonos et malos
miniſtros. Sic etiā alia om
nia i ꝓdictꝭ patribus ad my
ſteriū ꝑtinēt. vt habet' latius
xxxij. q. iiij. c. i. ij. ⁊ .iiij. De quo
cui placet ſufficiēter īforma
ri videat notata mea ſup. vi.
ꝓcepto ſcꝫ Non mechaberis
Per ſcōm damnat' bigamia
cum dicit'. habeat vxorē ſuā.
et ſic vnam tm̄. non plures ſi
mul. Unde ſaluator repetēs
illud Geneſ. ij. Erunt duo in
carne vna Matth. xix. dicit
Itaqꝫ iam non ſunt duo ſed
vna caro.

¶ De ſponſalibus hic prius
agitur

Circa iſtō
ſacr̄m p̄mo vidēduꝫ
ē de ſubalib⁹. ſecūdo
de accidētalib⁹. tercio de cau
telis ¶ Quātū ad p̄mū ſcien
dum ꝙ q̄dā ſunt accidētalia
mr̄imonij. ſ. ſpōſalia. ⁊ idō d̄
ipis p̄mo vidēduꝫ ē. ſcdō q̄d
ſit mr̄imoniū. tercio q̄ req̄rūt'
ad mr̄imoniuꝫ. q̄rto q̄ impe
diūt ipꝫ. Quātū ad p̄mū ſpō
ſalia ſm Frācīſcū d̄ ſarabell'
ſup rubrica de ſponſalib⁹ ſic
diffiniunt'. ſunt futuraꝝ nup
tiaꝝ ſeu matrimonij ꝓmiſſio
Et diffinitio illa trahitur ex
canōe. xxx. q. v. noſtrates Di
cunt' a ſpondeo des. quia vt
dicit Caſpar de caldarijs. ꝙ
olim ſponſus et ſponſa mitte
bant cautōnes quib⁹ ſponde
bant ſe in iura mr̄imonij con
ſētire. ⁊ fideiuſſores dabant
q̄b⁹ id ſe obſeruaturos obli
gabāt. Nūqꝫ etiā ſpōſalia di
cunt' matrimoniū. ſed tūc de
bent intelligi ſi ſunt ſpōſalia
de ꝑſenti. ¶ Et fiūt ſpōſalia
q̄ttuor modis. Primo nuda
ꝓmiſſiōe. vt cū dicit'. promit
to te ducere in vxorē. Secū
do datis arris ſpōſalicijs. vt

pecunie vel alterius rei. Ter
cio anuli ſubarratōne. Quar
to interueniēte iuramento. vt
cū alter alteri iurat dicēs Iu
ro ꝙ te in vxorē ducere volo
Quomodocūqȝ ꝗ ꝗs iſtoꝝ
ꝗttuoꝛ modoꝝ ꝓmittit duce
re aliquā ⁊ poſtea non curat
peccat moꝛtal'r. niſi legitimū
impedimētū interueniat Sci
endū tñ ꝙ ſi ſponſi ſibiīuicē
diſplicent ⁊ diſſentiūt. ſi ſpō
ſalia nō fuerint iurata. pñt ſe
mutuo abſoluere. vñ notant
doctoꝛes in. c. ꝑterea. de ſpō
ſalibꝫ. vbi inter ceteros Iaco
bus ð alberga notat ꝙ qñ ec
cleſia videt ꝙ ſponſi ſibiīui
cē diſplicēt debet diſſimlare. i.
nō debꝫ cogere ſpōſum ⁊ ſpō
ſam ad ꝑficiendū mřimoniū
ꝓpter malū qđ poſſet inde ꝓ
ueīre. ſ. vxoꝛicidiū vel mutua
adulteria ꝯbentiū. Et h pla
cet Caſpar. Si autē tm̄ alter
diſſentit dicit Goffred⁹ ꝙ ex
ꝗ alter diſſentit diſſentiēs ꝑ
ciſe ꝯpellitur donec in eodē
ſtatu ꝑmanet. ſed ſi cū alio cō
traxerit ꝑ verba de pñti ceſſa
bit coactio. Idē vult Inno
centius ti. de ſponſalibꝫ. An
autē ſpōſalia iurata poſſunt
mutuo partiū diſſenſu diſſol
ui. licet antiq doctoꝛes dubi
tant de h. moderni vero expe
dierūt iſtū caſum. Unde Ui
centius i ca. ꝑterea. de ſpōſa
libꝫ. ponit diſtinguēdo an iu
ramentū dirigať in deū an in
hoīem. Primo caſu null⁹ pōt
abſoluere niſi de⁹. Scđo ca
ſu hō cui iuratur poteſt abſol
uere Tūc aūt dirigiť in deū
ſm io. an. qñ is q iurat magis
intēdit placere deo ꝙ hoibꝫ.
ſiue ſit in faciēdo aliqd meri
toꝛiū. ſiue in abſtinēdo ab ali
quo illicito. Exemplū pꝛimi
Iuraui abbati itrare mona
ſteriū. h em̄ tm̄ deū cōcernit.
nō abbatē. vñ abbas ñ pt me
abſoluere a iuramēto. Simi
liter iuraui ñ occidere homi
nem ⁊c. Ad hoiem aūt tūc di
rigitur. ſi iuraui tibi ſcribere
libꝝ. ab h em̄ tu potes me ab
ſoluere. qꝛ te ſolum ꝯcernit h
opus. Licet em̄ om̄e iuramē
tū ꝯcernat deū pꝛincipaliter
qꝛ ꝑ religionē ꝓmittiť. tamē
qꝛ ꝯcernit ꝯmodum eius cui
iurať pōt ab eo dimitti. de iu
reiurādo. c. i. Idē etiā tenet
Caſpar dicēs. ꝙ ſpōſalia eti
am iurata mutuo diſſēſu tol
luntur. quia ſublata obligati
one ſublatū ē iuramētū. ſicut
diciť de ſtatutoꝛ iurato. ⁊ no
tať de ꝑbēdis. dilecto. Facit

ad h̄ regula q̄ fauoꝛe. lib. vi. Et notat̃. xxxi. q. iij. c. i. ī glo. penultima. vbi dicit̃ ꝙ parē-tes ſicut poſſunt frāgere ſpō-ſalia filioꝝ. ſic ⁊ iuramēta re-mittere. Concludo ḡ ⁊ dico ſꝫ Frāciſcū de ſarabell̃. ꝙ ſi ali-q̄s iurat ſponſe eius intuitu pōt ſpōſa ipm̄ abſoluere. ſecꝰ ſi intuitu dei ſeu ob pietatem vt cū ſpōſus eſſet diues ⁊ ſpōſa paupꝛima. Tamē dic̃ Frāciſcus ꝙ etiā in h̄ caſu pōt eū ſponſa abſoluere. qꝛ licꝫ iurauit intuitu dei. tn̄ ex quo ꝯmodum ꝯcernit ſpōſam. ipa pōt remittere p̄dicta. et ſic generaliter obſuat̃. nā eccl'ia ſe n̄ intromittit de ſpōſalibꝫ đ futuro. nec ad inſtātiā alteriꝰ partis. Ambobꝫ ḡ diſſentientibꝫ etiā ſi iuraſſent mutuo ſe pn̄t abſoluere. Et nota ꝙ etas ſeu tēpꝰ ꝯtrahendi ſponſalia vtrobiqꝫ eſt ſeptenniuꝫ. vnde ſponſatio que fit ī quinqꝫ vel ſex annis nulla ē. vt de deſpōſatione impuberꝫ. lr̄as. Nam ex talibꝫ ſponſalibꝫ inducitur publice hōeſtatꝭ iuſticia. Eſt aūt publica hōeſtas ſm̄ Frāciſcū in. c. iuuenis. de ſpōſalibus impedimentū quod nec ex ꝯſanguinitate nec ex affinitate ꝓcedit. ſed ex quadā honeſtate que ī matrimoniis cōſideranda ē. vt ille q̄ ꝑus ꝯtraxit ſponſalia cū aliq̄. ipa moꝛtua nō ducat aliquā ꝯſāguineam ipſius infra quartuꝫ ḡdum. vt in. c. ad audiētiaꝫ. vt de ſponſalibꝫ. c. i. li. vi. Ratio aūt huius ꝯſtitutionis ē. q̄a experientia docuit graues rixas ⁊ inimicicias inter ꝯſanguineos oꝛiri quando vni deſponſatam aliquis de cōſanguinitate ſponſi ꝓcurat habere. Similiter qn̄ quis cōſanguineā ſpōſe ſue ipſa moꝛtua cum qua nondū ꝑfecerat matrimoniuꝫ vult ducere nō eſt honeſtū. cuꝫ ꝑ hoc quaſi duo ꝯſanguinei videnť vni mulieri copulari. qđ hōeſtas pꝛohibet. Uerūtamen ius ꝯmune eſt ꝙ ſi quis deſponſat puellam ante ſeptē annos. ſi interim ipe moꝛitur poteſt eaꝫ frater ſuus ducere. Similit̃ ſi moꝛeret̃ illa puella an̄ ſeptimū annū vir duceret eiꝰ ſoꝛorē aut mr̄eꝫ. Et h̄ totū habes de deſponſatōe impuberꝫ. literas Sūt aūt octo caſus in q̄bꝫ ſoluunt̃ ſpōſalia. Pꝛimꝰ ſi alter ſponſoꝝ poſt deſpōſatōem trāſeat ad religiōeꝫ. qđ etiā poteſt facere ꝯtracto matrimonio an̄ copulā carnalē

tunc enim mulier põt alteri nubere quaſi poſt mortem viri. q2 religio ē quedã mors ſm tho. i. iiij. di. xxvij. q. iij. Secũdus qñ ſpõſus ſe abſentat p longũ tps ſponſa cum alio pt ↄtrahere. Tercius ſi alter eorũ incurrat leprã vel paliſim Quartus ſi ſupueniret affinitas. vl' quia ſpõſus ↄgnouit ↄſanguineã ſpõſe. Quitus ſi mutuo ſe abſoluũt. Sextus ſi alter eoꝝ fuerit medio tēpore fornicatus. q2 tunc reddit alteri ſuſpectus đ fide poſtea ſeruãda. Septim9 ſi ſpõſus cũ alia ↄtrahit p verba de pñti vel etiam de futuro cum copula carnali. Si tñ cõtrahit cũ pma ſine iuramēto. cũ ſecũda cũ iuramēto dꝫ adherere pme ꝛ penitere de periurio Octau9 qñ qs impubes ↄtraxit ſpõſalia ꝛ venit ad etatem adultã. et petit abſolui a vinculo ſponſaliũ. ꝛ ſibi dari licētiã nubēdi. In oibꝫ aũt iſtis caſibꝫ debēt ſponſalia autoritate eccl'ie abſolui pterq3 i primo qnto ꝛ ſexto. in quibꝫ ſoluunt ipo iure. Addit etiã nonum caſũ Hoſti. ſ. ſi fama ē ꝙ inter eos eſt canonicũ impedimentum

¶ De diffinitõe matrimonij

Conſequēter đ matrimonio ſciendũ ꝙ ipm ſic diffinitur. Matrimoniũ eſt viri ꝛ mulieris ↄiũctio indiuiduã ↄſuetudinē vite retinēs Iſta diffinitio tradit. xxvij. q. ij. c. i. Per h qđ dicit viri ꝛ mulieris excludit vir cum viro. vl' mulier cũ muliere. vel vni9 viri cũ multis mulieribꝫ. q2 tal' ↄiũctio nõ cauſat mrĩmoniũ ſed pctm̃. Dicit etiã cõiũctio ſcꝫ amoris et matrimonialis Dicit etiã idiuiduã vite ↄſuetudinē retinēs. qđ ē tãtum dicere ꝙ neuter eoꝝ abſq3 alterius ↄſenſu poteſt ↄtinētiã pfiteri vl' oroi vacare. nec ſe alteri copulare. ſꝫ ſibi inuicē ſuãre fidem et debiti redditiõem mutuã. Similiter debēt eis mutuo đ neceſſitatibꝫ puidere ꝛ ſubuenire inicē. Et h intelligēdũ eſt totũ de matrimonio copula carnali ↄſũmato. q2 nõ ↄſummatũ tali copula põt ſepari p ingreſſuꝫ religionis. vt de ſpõſalibꝫ. ↄmiſſum Intelligit etiã h de mrĩmonio fideliũ. q2 mrĩmoniũ ifideliũ poteſt ſepari altero tranſeunte ad fidem. Ratio autē beati Tho. in. iiij. diſt. xxiiij.

q.i. Quare ꝯiũctio matrimonij eſt inſepabil' vſq3 ad mortem inter homies et nõ inter alia aníalia eſt hec. Quia aliorū animaliū filij pñt ſibi victū ſtatim habere. vel ſaltē ad eoꝝ ſuſtentatõē3 vnū ſufficit. ſicut eſt de vacca equa aſina. et ſimilibus. ⁊ ideo ibi nõ eſt certa cõiunctio certi maſculi ad certā feminā. nec etiam neceſſaria diuturna ꝯiũctio. eo ꝙ femina ĩ eis ſufficit ad educandum fetum ſine maſculo In his autē quorū filij indigent vtriuſq3. ſ. tam patris q̃3 matris ſuſtentatiõe aliud eſt. Siľr vbi inueniť aliq̄ deťminatio q̃3tum ad tps ſuſtentatõis et educatõis ſicut in auibus. vnde paſſeres turtures et colūbe habēt determiatas femiãs. q2 habēt educare pullos. ⁊ alter eorū nõ ſufficeret ad q̄rēdū victū cū ⁊ ſe eq̄liter nutrire debeãt. Nõ autem ſic eſt in homibus vbi filius idiget cura parentū ad magnū tēpus Et ergo matrimoniaľ ꝯiũctio inter ſolos hoĩes diciť indiuiſibilis ꝭm totā vitā alteri⁹ ꝯiugis. Oportꝫ em̄ filiū generari. educari. nutriri ⁊ doceri. et ſibi de neccarijs vite a gentib⁊ puideri. Eo ꝙ iuxta apl'm. optet pr̄es filijs theſaurizare. ij. ad Cho2. rij. Iſta autē req̄rūt magnū tps Et quo ad h̄ dicit Lyra ſup Mattheū. xix. ca. ꝙ mr̄imoniū nõ ſolum eſt de iure diuino ſed etiã ꝺ iure naturali. q2 hoc natura dictat ꝙ vir ⁊ mulier cohabitēt ſimul ꝑ totã vitam ad educãdū et ꝓmouendū ꝓlem vſq3 ad ꝑfectum ſtatum virtutis. Diciť autē matrimoniū potius q̃3 patrimoniū. q̄a maxima onera ſunt ĩ matre q̃3 in viro. Et dicitur a matre quaſi matris munium q2 muniť a mr̄e. et dat mulierib⁊ eſſe matres. Et q2 etiã finis ꝑncipalis matrimonij ē bonū ꝓlis. i cui⁹ ꝓcuratione mater magis laborat. ⁊ iõ ab ipa denoiať. Fuit aũt matrimoniū inſtitutū a deo ĩ ſtatu inocētie. vt ꝺ2 de voto. c. i. li. vi. Et h̄ ꝑ illa ꝟba. h̄ nũc os et oſſib⁊ meis. q̄ ꝟba adã ſpiritu ſãcto illuſtrat⁹ dixit Geñ. ij. in fi. et. xxvij. q. ij. lex diuia. Et ꝑ h̄ r̄p2obať illa opinio q̄ dicit ꝙ mr̄imoniū ſit iſtitutū a ꝺo illis ꝟbis. Creſcite ⁊ mľtiplicamini. quod videtur incõueniēs. cum etiam illa verba prius dixerat deus nõ ſolum ad homines. ſed etiã ad

beſtias Gen̄.i. Et q̄uis matrimoniū etiā ſit iſtitutū tēpe moyſi ꝛ tpe xp̄i hoc fuit tamē diuerſis reſpectib⁹. Nā vt dicit Tho. diſt. xxvi. in. iiij. ſm ꝙ ordinat̄ ad generatōe; prolis q̄ erat nec̄caria etiā añ peccatū inſtitutū ē a deo in ſtatu innocētie. i h̄ ꝙ de⁹ formauit mulierē i adiutoriu; viri. ꝛ h̄ mō dr̄ i officiū fuiſſe inſtitutū. Sed q̄tū eſt in remediu; pc̄ti fuit inſtitutū poſt pc̄tm̄ tpe legis nature. Scd̄m autem determinatōem pſonaꝝ habuit inſtitutiō; in lege moyſi. vbi nō niſi de certis tribubus copulabant̄. Sʒ ſm ꝙ repn̄tat ꝯiūctōem xp̄i ꝛ eccl̄e ſic habuit inſtitutiōem in lege noua. Et ſm hoc dr̄ ſacramentū noue legis. Et ex hoc habet̄ ꝙ due principales ſūt cauſe inſtitutōis matrimonij ſcʒ educatio ꝓlis ad cultu; diuinū. et vitādē fornicationis cā. Alie ſunt multe cauſe minus ꝑncipales. ſ. pulcritudo vxoris. diuitie. reformatō pacis. Et ꝓpter iſtas cās ſi etiā ducat̄ vxor ſeruatis ꝓbis. de pn̄ti tenet mr̄imoniū. Sciendū autē ex quo vt dicit̄. vij. ethicoꝝ. i actu carnali priuat̄ hō magno bono. ſ. vſu rōnis q̄ vt dicit ph̄us. talis act⁹ furat̄ intellectu; ſapiētis. Et vt dicit Aug. xvi. li. de trini. ipa voluptas carnal̄ qua maior i voluptatib⁹ carnalib⁹ neq̄t inueniri momēto ipo tpis q̄ ad eius puenit̄ extremū pene oīs acies et vis rōnis obruit̄ Null⁹ aūt ſm rectā rōem debet ſe obligare ad aliquod i q̄ tantū malum patit̄. niſi ſit aliqd̄ bonū recompēſans iſtud damnū. Vñ a ſāctis patrib⁹ ponūtur excuſantia illū actū tā damnoſu;. ſ. bonū fidei. ꝓlis et ſacramēti Fides hic ſūpta ē fidelitas ſiue iuſticia ad actū ad quem obligat ſe. ſ. vt ille nō querat aliā. nec ecōuerſo Silr̄ bonū ꝓlis obligat q̄ ad cultū diuinū. ſ. vt religioſe id eſt ſancte ꝛ deuote educat̄. Bonū aūt ſacramēti ē illa indiſſolubilitas inter viꝝ ꝛ mulierē. ꝛ ſignat indiſſolubilitatē cōiūctiōis chriſti et eccl̄ie. et hoc eſt bonū itrinſecū matrimonij. quia pfectio prima eſt formalis. prima autē duo bona. ſ. fides et proles ſūt bona extriſeca matrimonij. Ex his patet ꝙ ex quo vt dictum eſt ſacramentu; eſt bonu; excuſans iſtu; actū. videtur ꝙ actus iſte matrimonial̄ n̄ ſo-

lum eſt bonus ſed etiã ſctũs.
quã ſctitatẽ habet ex indiuiſi
bilitate ꝯiũctionis. ſm quaꝫ
ſignificat ꝯiũctõem chriſti ⁊
eccl'ie. Ita etiã dicit Tho. in
diſt. xxxi. i qrto. q. iiij. Ex qui
bus oibꝫ infert ſm Bonauẽ.
ibidẽ ſcd̃o ꝑncipali. q. ij. ꝙ q̇
coit cã fornicatõis vitande i
vxore. ne. ſ. vxor fornicet. ſic
reddẽdo debitũ nll'o mõ pec-
cat. ſꝫ magis meret. qꝛ exercet
opꝰ iuſticie h̃ ẽ fidei ad quaꝫ
tenet. ⁊ id̃o oĩs culpa excuſat
Si ꝓ ꝑo coit cã fornicatõis vi
tãde i ſeiꝑo. ſ. ne iꝑe ſolꝰ forni
cet. i h̃ peccat veniał'r. ⁊ h̃ ſi ñ
pulſat a carne. Nã ex q̃ nõ p̃t
ꝓcreare ꝓlẽ. nec ꝓpt caꝫ ꝓcre
andũ coit. nec ꝯpellit ab vxo
re ad reddẽdũ debitũ. aliq̃ ſu
ꝑfluitas eſt ibi. ⁊ iõ peccat ſꝫ
veniał'r. imo dici p̃t ſm Pe.
d̃ tha. in. iiij. di. xxx. q. iiij. ꝑn-
cipali. q. ij. ar. i. ꝙ querẽs dele
ctatõem i ꝯiuge ſiſtẽdo tñ in
tra fines mr̃imonij. ſ. qñ cuꝫ
altera muliere id ñ faceret. ve
niale eſt pctm̃. licet etiam fiat
cã explẽde libidĩs. Sed ſi q̃-
rat delectatõeꝫ i ea. nõ vt i cõ
iuge. ſꝫ vt i alia mł'iere q̃cũqꝫ
tũc eſt pctm̃ mortale. h̃ ẽ ꝯtra
Hugonẽ. xxxi. q. i. Nõ. vbi
dicit vſũ mr̃imonij nõ poſſe
impleri ſine peccato ſaltẽ ve-
niali. qꝛ p̃t etiã eẽ mr̃imoniũ
cũ fit bono intuitu ſic fuiſſet
i ſtatu innocẽtie ſm Franci-
ſcũ i rubca d̃ ſpõſalibꝫ. h̃ idẽ
inuit Joh. an. i glo. ſuꝑ ca. al
ma. de ſen. ex. li. vi. ſuꝑ verbo
ſacramẽtiſ. vbi dicit ꝙ datur
gr̃a ꝑ iſtd̃ ſacrm̃. ſꝫ nõ ſicut ꝑ
alia ſacr̃a. Cõfert aũt in hoc
ſacramẽto gr̃a adiuuãs ad il
la oꝑa q̃ i mr̃imonio reqrũt.
Rõ ſm Tho. in. iiij. di. xxvi.
q. iiij. Quia vbicunqꝫ diuini
tus dat facultas aliq̇d facien
di dant etiaꝫ auxilia ſine q̇bꝫ
nõ poteſt ꝯueniẽter vti illa fa
cultate. ſed in mr̃imonio dat
diuinitus facultas vtẽdi vx-
ore. ⁊ ꝑ ꝯſequẽs dat gr̃a qua
idẽ cõueniẽter fieri poſſit. hec
ſctũs Tho. Et ꝑ hoc repro-
bat glo. i. q. i. Quicq̇d. Etiã
dicit doctor ſubtilis ꝙ effectꝰ
iſtiꝰ ſacramẽti ſunt due gr̃e i
aĩabꝫ ꝯtrahentiũ. ⁊ h̃ niſi ſit
obex mortał' pcti. Itẽm non
ſufficit ad gr̃am ꝑcipiendaꝫ
ꝙ ꝯtrahens nõ ſit fictꝰ reſpe-
ctu ſacramẽti. i. ꝙ nõ ficte re-
ciꝑe intẽdit. ſed oꝑtet ꝙ ꝑ̇us
penituerit. qꝛ illd̃ ſacr̃ꝫ ñ dat
pniam. Eſt g̊ vnus ⁊ totalis
effectꝰ iſtius ſacramenti. ſcili-
cet gratioſa coitio animoruꝫ.

Hec doctor ſubtilis. pro iſto
dicto eſt. c. vnicũ de ſacra vn
ctõe. Alteri⁹ ē ſciendũ de il
lis q̄ requirũt ad matrimoni
um vt ſit verũ. Primo reqrit
etas debita ꝑſonaꝝ ꝯhentiũ
Nã vir deb; eſſe. xiiij. annoꝝ
⁊ femĩa. xij. ãnoꝝ. vñ ſic ſpõ
ſalia infra ſeptimũ annuz nõ
tenēt. ſic matrimoniũ etiã nõ
tenet infra. xiiij. annũ. Quan
tũcũq; ei fuerit matrimoniũ
de ỽbo de p̄nti infra. xiiij. an
nũ. nihilomin⁹ nõ ē aliud ni
ſi ſponſalia de futuro vſq; ad
xiiij. annuz. Et iſta p̄ntrum
pt poſtq̄ ſponſi vl' alter illoꝝ
venerit ad debitã etatē. Se
cũdo requirit ꝯſenſus mutu
us ꝯhētiũ ꝑſonaꝝ ꝑ verba d
p̄nti. Cõſenſus autez ille ſm
Bonauē. i. iiij. di. xxviij. deb;
eē ĩ mutuã corpis poteſtatez.
Verba aũt de p̄nti ſũt iſta ex
pte viri. Accipio ego te ĩ meã
vxorē. Verba ãt m̄lier; ſunt
iſta Ego te accipio ĩ meũ viꝝ
Et ſũt iſta ỽba neccaria. q; ſa
cramētũ ē res ſenſibil'. ⁊ iõ in
eo reqrit ſignũ exp̄ſſiuũ. q̄ ex
p̄ſſio ꝯuenieti⁹ fit ꝑ verba de
p̄nti. vñ ⁊ iſte ꝯſenſus põt bñ
ꝑ alia verba expediri vel exp
mi inter hoĩes vſitata q̄ iſtis
eq̄pollēt dicēdo. Cõſentio in
te tanq̄ in vxorē. Silr ſi pre
ceſſit interrogatõ inter aliq̄s
d ꝯtrahēdo. Si alter coꝝ di
cat. volo te d certo hr̄e i vxorē.
Et illa rñdet. Et ego te volo
habere in viꝝ. Vl' volo ꝙ tu
ſis vxor mea. et illa. ⁊ ego ha
beo te ꝓ viro. In omnib; tali
bus ꝯtrahit matrimonium.
Sz ſi diceres. volo te accipe
in vxorē. vl' volo ĩ te ꝯſentire
tãq̄ ĩ vxorē nõ eēt matrimo
niũ. Silr ſi dicat vir. ꝓmit
to ꝙ te ñ dimittã ꝓ meliori vl'
ꝓ peiori. etiã iudicandũ eſt ꝓ
matrimonio. Itē ſi p⁹ dataz
fidē dicant aliq̄. bibam⁹ noĩe
mr̄imonij et oſculemur nos.
Guilhelm⁹ dicit ꝙ nõ eſt mr̄i
moniũ niſi vellēt ꝑ h̄ recede
re a ſpõſalib; ⁊ ꝯtrahere de p̄
ſenti. q; illd dictu; ſignificat
futuꝝ mr̄imoniu;. ſed ſi dice
res. bibam⁹ ꝓ mr̄imonio cõ
tracto eēt mr̄imoniũ. Fráci
ſc⁹ tñ dic ꝙ illa ỽba. bibam⁹
noĩe mr̄imonij ſũt ꝯfeſſio ve
ri mr̄imonij. ⁊ g̊ ē mr̄imoniũ
In oib; autez iſtis vbi verba
dubia ſunt recurrendũ eſt ad
intētiõem ꝯtrahētiũ ⁊ ad cõ
munē ỽboꝝ vulgariũ intelli
gentiam. Unde credo ꝙ per
illa verba ſponſi ĩterrogati. ſ.
in polonia dicēdo. N. placet

tibi hīc. R. in vxorē. illo rn̄dē
te. placet. ⁊ mulier interroga
ta rn̄deat ſil'r. ꝯtrahat verum
matrimoniū. ar. c. ex litterꝭ. ꝺ
ſpōſalib. Nā ꝑ illa ꝟba oēs
in polonia intelligūt cōtrahi
matrimoniū. Ergo ſi ſic vici
ni ꝯmuniter intelligūt. debēt
etiā ꝯtrahentib illa verba fa
cere eundē ſenſum. Nā vt di
cunt doctores in. c. ex lr̄is. ꝺ
ſponſalib. in talib recurren
dum eſt ad intellectū vicino
rū. Hoc approbat Frācīſc⁹
ibidem. Et dicit Hoſti. ꝙ q̄
uis alter nō intellexit ad lr̄az
vel linguā. ſi tn̄ intellexit affe
ctū vel ſenſum nutu vel ſigno
ſufficit. Et nō refert an nutu
vl' ligua intelligat. ar. de trāſ
latōe. inter corpalia. xliij. diſ.
ſi rector. Unde ſi ſpōſus dat
anuluz dicendo i theutonico
ꝑ ꝟba de pn̄ti. et ſponſa polo
na recipit anulum. annuēdo
dz cōſentire. in dicto. c. ex lr̄is
Dicit etiā Franciſcus de ſa
rabellis in ca. ex pte. de ſpōſa
lib. ꝙ ſi dicat vir. ꝓmitto ꝙ
te ducā i vxorē. et de cetero te
nebo te vt vxorē. Si tal' con
trahit cū alia ꝑ verba de pn̄ti
adherebit ſcd̄e ꝓpter ꝟba illa
ducā te. q̄ ſunt de futuro. que
etiā verba reſtringunt ꝑ ſeq̄n
tia cū dixit. tenebo te vt vxo
rē. Et dicit Innocēti⁹ ꝙ hec
ꝟba ducaz nō ſonāt tm̄ actū
ſed etiam ius. vt ſit ſenſus. ꝓ
mitto ꝙ tūc fiā tua legitima
vxor. ⁊ hoc eſt ſi ſunt ꝟba mu
lieris. Illa autē verba. ꝓmit
to ꝙ tenebo te ꝓ vxore. habēt
ſenſum ac ſi dicat vir. Habeo
tecū matrimoniū. vl' accipio
te in meā vxorez. et ꝓmitto ꝙ
ꝺ facto tenebo te ꝓ vxore Si
aūt dicat. ꝓmitto ꝙ nūq̄ ha
bebo aliā niſi te. licet iſtaz nō
teneat ſimpl'r accipe ſi nullam
vxorē in vita ſua vult ducere
tn̄ ſi vellet ducere aliā nō pōt
q2 ꝺ ꝯmūi vſu loq̄ndi ſenſus
eſt. Recipiā te et nō aliā ſi vx
orem voluero ducere. Itez ſi
concubina dicat alicui. nolo
ꝙ me cognoſcas niſi tāq̄ vx
orem. ⁊ vir taceat ⁊ ꝯgnoſcat
Dicit Iohānes ꝺ lignano ꝙ
eſt pſumptuz matrimonium
Sed tn̄ Caſpar dicit ꝙ non
q2 n̄ expſſerūt. ⁊ etiā q2 tacēs
habet ꝓ ꝯtradicente i h̄ caſu.
cū agat de obligatōe ipi⁹. ſcz
ſub ꝯditōe vl' ſub mō. Sub
ꝯditōe fit. vt ꝯ̄bo tecū ſi pr̄i
meo placuerit. vl' ſi inuenero
te habere cētuz marcas. ⁊ ſic
de ſimilib. et talis contract⁹
ſuſpendit matrimoniuz vſq̄

ad exiſtentiā ↄditionis.i. nō prius tale matrimoniū tenebit niſi ipleat̃ illa ↄditio Si tñ interim ↄſenſus ꝺ pñti vl̃ copula carnal' fuerit ſubſecuta tenebit matrimoniū. eo ꝙ tales vident̃ receſſiſſe a ↄditione. vt ꝺ ↄditōib9 appoſitꝭ. ꝺ ill'.⁊.c.ſup eo.⁊.c.ꝑ tuas. Et h̄ intelligendū ē ꝺ ↄditōe honeſta. q̄les ſunt due ille ſupra poſite. Nā ſi eēt ↄditio ↄ ſubſtātiā mr̄imonij. vt ↄbo tecū ſi nō ꝓlificabis. vl̃ donec mihi aliam inueniam. vel ſi te exponas ꝑ queſtu proſtituēdi. omnes tales nihil agūt. Si tñ q̄s dicat. ↄbo tecū ſi te virginē īuenero. ⁊ poſtea ſequit̃ coitus nec inuenit̃ ꝟgo. dicit Bern̄. ⁊ Hoſtiē. ꝙ iudicabit̃ ꝓ matrimonio. et hoc in foro iudicij. tamē in foro anie nō ſic iudicabit̃. quia dignū ē vt mulier q̄ mētita eſt ſe eſſe ꝟginem maneat decepta. et vt viro ſubueniat̃ q̄ forte vult vitare bigamiā. Sꝫ ſub mō ↄtrahit̃ ſic. do tibi tunicā vl̃ cigulū vl̃ anulū vt ↄtrahas mecū alioq̄n reuoco qꝺ donaui. talis ↄct9 ſtatī tenet. Sed ſi nō fuet̃ modus poterit reuocari Dicunt tñ doctores ꝙ licꝫ poſſet ↄtrahi mr̄imoniū ſub ↄditōe. nō tñ ſub mō. ⁊ h̄ ē tenēdū. Mr̄imoniū tñ ex cauſa ↄtractū tenet ſiue cā ſit vera ſiue falſa. vt ↄtrabo tecū q2 pulcra es ſiue diues. niſi cauſa eſſet ita falſa ꝙ ↄtineret ī ſe aliquod impedimentū. vt cōtrabo tecū quia libera es. nā ſi nō eēt libera nō teneret matrimoniū ⁊c. Et ſciendū etiā ꝙ ſi q̄s ↄtrahit cū aliq̄ cū cōditōe. deinde tñ an̄ aduentū ↄditōis ↄtrahit cū alia pure dꝫ manere cum ſcꝺa. etiā ſi ſit ↄſanguinea prime.

De ipedimētꝭ mr̄imonij

Hunc videndū ē de impedimētꝭ matrimonij. Sunt autē. xij. impedimēta q̄ ipediūt mr̄imoniū ↄhēdū ⁊ dirimūt iā ↄtractū ꝫm Inno. i. c. iuuenis. de ſponſalib9 Primū eſt furor. xxxij. q. vij. c. neqꝫ furioſus. vbi dic̃. neqꝫ furioſus neqꝫ furioſa ↄtrahere pñt matrimoniū. ſꝫ ſi ↄtractū fuerit. ſ. an̄ furorē. n̄ ſeparet̃. ſ. ꝑpt furorē. Et rō q2 tl'es n̄ pñt ↄſētire. ſi tñ hn̄t lucida interualla tūc bn̄ pñt. vt dicit glo. ibidē. Scꝺꝫ ſi cē vtroqꝫ articulo. i. teſticulo carēs vel ipotēs coire. xxxi. q. vij. Illi

Matri- nij. 12 impedim 1. Furor

2. Impot

Terciū ē affinitas. vt ſi quis
ſponſam de pñti ꝯſanguinei
ſui recepit ī vxorē et eā ꝯgnouit
impedit̄ ꝯtrahendū ꝛ dirimit̄ ꝯ
tractū ita ꝙ p̄ma reſtituit̄. ſꝫ mu
lier nō pōt induci ad abſtinē
tiā ꝑpt̄ publice hōeſtatꝭ iuſti
ciā. vt de eo q̇ cognouit ꝯſan
guineā vxoris ſue. c. diſcreti/
onē. Quartū ē error in ꝑſona
vt cū q̇s putans ꝯtrahere cū
R. ꝯtrahit cū vrſula. Quintuꝫ ē
error ī ꝯditiōe ſeruili. vt ſi q̇s
ꝯtrahit cū aliq̄ putās eā eſſe libe
rā cū tamē ē illibera. vt de cō
iugio ſeruoꝝ. c. ij. Sed quid
dicendū eſt de Jacob q̇ dece/
ptus eſt in ꝑſona. ſ. q̇ putans
Rachelē cum ꝯtraxerat īue
nit lyā. ꝛ tñ tenuit mr̄imoniū
Rñſio ſcḋm gr̄tianū. xxix. q. i. c.
i. ꝙ illḋ mr̄imoniū nō tenuit
ex p̄cedenti ꝯſenſu ſed ſubſe/
q̄nti. qꝛ poſt copulā carnaleꝫ
in eādem conſenſit de nouo.
Error tñ q̄litatis nō excludit
cōſenſum mr̄imonij. vt ſi pu
tat̄ bonꝰ q̇ tñ ē malꝰ. vt ſi pu/
tat̄ ꝟgo q̄ tñ īuenit̄ corrupta
Silr̄ error fortune. vt ſi pu/
tat̄ ſpōſa diues q̄ tñ eſt pauꝑ.
In oīb; iſtꝭ caſib; ñ dirimit̄
mr̄imoniū ꝯtractū. Sextuꝫ
eſt votū ſolēne vt ſacri ordis
vl̄ ꝓfeſſiōis. vñ ſi q̇s ꝓfeſſiōe
facta ī religiōe vl̄ ī ſacro ordi
ne vxorē duxit dirimit̄ matri
moniū. vt q̇ clerici vel vouen
tes. c. inſinuāte. et de voto. c.
vnico. li. vi. Alia āt vota ſim
plicia licꝫ īpediāt ꝯtrahēduꝫ
nō tñ dirimūt iā ꝯtractū. vn
de ſi q̇s vouet ſimplicit̄ ñ vel
le ducere vxorē ꝛ poſtea duxe
rit tenet mr̄imoniū. Sed ille
peccat mortal̄r ſic ꝯtrahens
ꝛ nō debet petere debituꝫ ab
vxore. ſed tñ tenet̄ reddere qñ
petit̄ ab eo. vt notāt doctores
in. c. rurſus. q̇ clerici vel vouē
teſ. ꝺ q̇b; vide ibi materiā iſtā
Sꝫ tñ ſi q̇s habēs votū ſim
plex q̄rat a ſacerdote an poſſꝫ
ꝯtrahere dat ꝯſiliū Hoſti. ꝙ pt̄
dicere ꝙ ſic Si aūt q̄rat vlte
riꝰ an tale mr̄imoniū tenebit
deb; dicere ꝙ nō. al's peccarꝫ
qꝛ daret occaſiōeꝫ mortaliter
peccādi. Septimū ſi machi
natus eſt ī mortē prioris cō/
iugis ſeu vxoris. vel eam du/
cere ꝑmiſit. ꝺ eo q̇ duxit ī ma
trimoniū quā polluit ꝑ adul
teriuꝫ. c. ſignificaſti. Et dicit
Jo. an. i. c. laudabilē. ꝺ ꝯuer.
infideliū. ꝙ qñ machinatio ē
ab vtroq;. ſ. a viro ꝛ a muliere
ī mortē mariti tūc ſufficit ad
dirimendū matrimoniū ſine
adulterio. Qñ ꝟo machiatō

eſt ab altero tm̄. tūc n̄ ſufficit
ſine adulterio. vt ꝺ diuortijs
c. i. et iſtud impꝺ mēdū ē mēti.
q: raro iſte pūctꝰ bn̄ intelligi
tur Octauū ſi ē alterius cultus
vt ſaracenꝰ vl' iudeus. xxviij.
q. i. caue. Nonū ſi ꝑ vim coa/
ctꝰ ē ꝯhere. vt de ſponſalibus
cū locū. Et intellige de vi vel
metu q̄ cadit i ꝯſtātē virū. vt
dicit glo. i. ibidem. que etiam
dicit ꝙ minor metus excuſat
feminā q̄ꝫ virū. qꝺ ſil'r nota.
Decimū ē ſacer ordo. vt q̄ cle
rici vel vouētes. c. i. ⁊ devoto
c. vno. li. vi. Undecimū ſi eſt
alteri nupta. de ſpōſa duorū
c. ij. Duodecimum ē publice
hōeſtatis iuſticia. ꝺ ſpōſalibꝫ
c. iuuenis. et. c. ad audientiā.
Sūt alia duo impedimenta
q̄ ipediūt ⁊ nō dirimūt. ſ. tp̄s
feriaꝝ. vt ꝺ ferijſ. c. capellanꝰ
Et interdictum eccleſie. vt ꝺ
deſponſatione impuberū. c.
ad diſſoluendū. De oībꝫ iſtis
dant̄ ꝟſus ꝑ Joh̄. an. i ſum.
q̄rti ſub hac forma. Error cō
ditio votū cognatio crimen
Cultꝰ diſparitas vis ordo li
gamē hōeſtas. Si ſis affinis
vl' ſi coire neq̄bis. Hec ſociā
da vetant ꝯnubia iūcta retra
ctāt. Et ꝺ vltimis duobꝫ dāt̄
ꝟſus. Eccl'ie vetitum necnō
tp̄s feriaꝝ. Impediūt fieri. ꝑ
mittūt facta teneri.

De cautel' huiꝰ ſacramēti.

Et primo
caueat vir ne volēs
a m'liere extorquere
carnalē ꝯmixtionē fingat ſe
eā ducere velle nō h̄ns tn̄ in/
tentōem ⁊ ꝓpoſitū eā ducēdi
Nā tal' ſi eā nō ducat grauit̄
peccat. licet i foro penitētiali
non iudicat̄ ꝓ m̄rimonio Et
licꝫ m'lier q̄ ſimplici aīo ſibi
ꝯſentit a pctō excuſat̄. tamen
deceptor tal' ſi vult verā peni
tentiā agere neceſſe habet eā
ſine fictōe ducere q̄ꝫtū in eo ē
vel dare ſibi virū cōuenientē
vl' aliter ſatiſfacere. Et h̄ ſꝫm
Tho. Et h̄ ſi vir eſt eq̄lis ꝯdi
tōis cū illa. Naꝫ ſi vir eſſꝫ me
lioris ꝯditōis. puta nobil'. et
m'lier ruſtica vl' ribalda. pt ꝓ
babiliter p̄ſumi ꝙ nō fuit de/
cepta ſꝫ ſe decipi finxit. et tūc
in tali caſu ſi ille nō aīo ducē/
di cohabitauit cū ea nō tenet̄
eam ducere. nec ei ſatiſfacere.
vt dicūt doctores. Secū/
do caueat ne quis ſpōſam ſu
am contractis ſponſalibꝫ an/
teq̄ꝫ ſolēnitates m̄rimonij fi/
ant. ſ. āq̄ꝫ i facie eccl'ie copu/
lant̄ audeat cog̃ſcere. nā talis

peccat ſm Guilhelmū. Et h intellige in ill' ptib' vbi p̄me nuptie bn̄dicunt. Unde cuꝫ iſte nō ſunt virgines nec alter illoꝝ poſt illā occultā ꝯmixti onē ſi accipiūt bn̄dictōꝫ quā ſole vgines vl' alter ipoꝝ acci pe ꝯſueuit. peccāt. cū ſcđe nu ptie nō ſunt bn̄dicende. ſi tn̄ nō eēt ꝯſuetudo ī aliqb' par tib' p̄mas nuptias bn̄dicēdi ſicē in polonia credo ꝙ ſpon ſus cognoſcēs ſpōſaꝫ animo ꝯſūmandi mr̄imoniū an̄ꝙ̄ i facie eccl'ie copulent nō pec cēt niſi venialit'. hec Tho. in iiij. ſniaꝝ. di. xxviij. ¶ Tercio caueat vir ne cū illa ꝯhat p v ba đ p̄nti cū qua alter ꝯtraxit p vba de futuro ꝛ copula car nali ꝯſūmauit. q2 nec veꝝ nec aliqđ cēſet mr̄imoniuꝫ quod p oſtmodū de facto ē ſubſecu tū. vt đ ſpōſalib'. is q̄. Quar to caueāt pentes ne ꝯhāt pro filijs aut p filiab' ſpōſalia vel mr̄imoniū cū additōe pene. nā tal' adiectio pene nō valet đ iure. vt dr̄ ī ca. gēma. đ ſpō. eo ꝙ matrimonia debēt eē li bera. Et h ē ꝯtra noſtrates q̄ ſtipulāt penas niſi ipleāt filij coꝝ volūtatē. Dic tn̄ Franci ſc⁹ đ ſarabell'. Joh. an. Uin cēti⁹ ꝛ abbas ī dicto. c. gēma. et archi. xxx. q. ij. c. vno. ꝙ bn̄ p̄nt ſtipulari vl' dari pignora inter ꝯtrahētes. ſed nō penē. Nō q2 pena ſolū pmittit'. arre vo dant'. faciliores autem ſu mus ad pmittendū ꝙ̄ ad dā dū. Itē arre fiunt in modica quātitate. pene vo in magna ꝛ iō timore magne quātitatꝫ poſſꝫ q̄ ꝯpelli ad mr̄imoniū Uincē. tn̄ dicit ꝙ ſi ſint extra nei oīno q̄ ñ h̄nt ꝯtrahētes p ſonas in ſua ptāte. iſti p̄nt ſti pulare penas īter ſe ꝛ pdunt eas vl' acq̄rūt. ſi ſpōſi nō ſtāt ī eoꝝ pmiſſiōib'. Int' vo pa rētes vl' alios q̄ habēt ſpōſos in ptāte nō habet hic locū de pignorib'. Etiaꝫ teneas ꝙ ſi dat' pign⁹ loco arre tūc tenet. ſi aūt p pena tūc nō. Item ſi dat' p ꝯuentōeꝫ nō tenet. ſi au tē p traditōem tenet. Hoc au tem dr̄ ſm Jacobū đ arra ꝙ ratio pignoris tenet ſi tradit' ſecus ſi ꝯſtituit' tm̄. q2 qn̄ cō ſtituit' tm̄ tūc cedit loco arre. ſed ſi ꝯſtituit' cedit loco pene ¶ Quinto caueant ꝯtrahen tes ne in cognatione carnali. ſpūali vel legali contrahant. Nam phibentur contrahere conſanguinei vſqꝫ ad quartū gradū incluſiue in collaterali bus. in aſcendentib' aūt ꝛ in

deſcendētibꝫ ꝑpetuo. In co/
gnatōe aūt ſpūali ꝓhibet̃ hi.
ſcꝫ baptizatꝰ ⁊ leuās. Bapti/
zatꝰ ⁊ filij leuantis. Itē bapti
zatꝰ ⁊ ꝯiūx leuant ꝑus cogni
ta. Itē leuās ⁊ ꝑentes leuati.
Et eodē mō dico de baptiza
to ⁊ baptizāte. Silr̃ int̃ ꝯfir
matū ⁊ tenētē. ⁊ inter ꝯfirmā
tē ⁊ ꝯfirmatū. In alijs autē
ſacramētis nō ꝯtrahit̃ tal' co
gnatio. ſ. in penitētia. qꝛ peni
tentia nō eſt ſacramētū colla/
tū ꝑ modū generatōis ſed ſa
natōis. ideo ꝑ ipm nō ꝯtrahit̃
ſpūal' cognatō. al's eñ filius
pſbyteri nō poſſꝫ inuenire vx
orē i tota parochia ſm Tho.
iu. iiij. ſententiaꝝ. di. xxij. q. i.
ar. ij. licet iter ſacerdotes ⁊ cō
fitentē ꝯtrahit̃ fedꝰ. nō tñ de/
riuat̃ ad alios eoꝝ cognatio.
tamē cathecismus licꝫ impe/
dit ꝯtrahēdū. nō tamen diri/
mit contractū. vt de cognati
one ſpūali. ꝑ cathecismū. lib.
vi. Itē cognatio legalis im/
pedit vſqꝫ ad emācipatōem.
Eſt aūt cognatio legalis illa
qñ qs adoptat i filiū aliquē
extraneū coraꝫ iudice. et dico
corā iudice. qꝛ al's facta i pri
uato nihil valet ſm Hoſt. de
cognatōne legali. c. vnico ⁊c.
Et qꝛ iſta cognatio apd nos
hodie nō viget. ideo de ipa ſu
ꝑſedeo. Sexto caueat vir
ne dimittat vxorē ſuaꝫ ꝓpter
quācūqꝫ cauſam niſi ꝓpt̃ for
nicatōem. vt dr̃ in glo. c. i. q̃ſi
uit. de diuortijs. Et intellige
tā de fornicatōe carnali qꝫ eti
am ſpūali. ſicut ē idolatria vl'
heres. Silr̃ ſi mortē viro ma
chinat̃. In iſtis tñ caſibꝫ nō
ducet aliā qꝫdiu viuit quam
dimiſit. xxxij. q. iiij. oēſ cauſa
tōes. Nō qꝛ licet quo ad ꝯiu/
galē thoꝝ ſit diuiſio ⁊ diuor/
tiū. nō tñ quo ad vinculū qd
eſt indiſſolubile et ꝑpetuum.
Ex h̃ pꝫ qꝫ mlier a viro nō ſe
parat̃ ꝓ furto vl' ꝓ alio crimi
ne vl' ꝓ alio impedimento. vt
dr̃ in. c. queſiuit. de diuortijs
nec etiā ꝓ aliq defectu corꝑa
li. ſ. ꝓ ſurditate. cecitate. ꝓ fe/
tore oris ⁊c. Et intellige etiaꝫ
qꝫ q̃ntumcunqꝫ eſſet notoriū
crimē fornicatōis i vxore. nō
pt vir ſine iudicio eccl'ie ꝓpa
autoritate eaꝫ dimittere. licet
bñ pōt debitū ſibi i ꝑuato de
negare. Archi. i. c. porro. et. c.
ſignificaſti. de adulterijs In
h̃ tamē caſu qñ alter fornica/
tur ſpiritualiter. ſ. ſi labatur i
hereſim nō pōt is q remanet
i fide aliam ducere illa viuen
te heretica. Secus ſi aliquis

infidelis vl' pagan⁹ cõuertit᷑. cui⁹ vxor nõ vult cõuerti vel nõ vult cohabitare ſine ↄtumelia creatoris. qꝛ talis pt cõtrahere etiã viuente tali vxore. vt de diuor. c. v. ¶ Septimo caueat vir ne vxorẽ ĩ adulterio dephẽſaȝ interficiat. qꝛ licet ſm leges ciuiles ñ puniatur talis occiſor aliq̃ pena. tñ ſm ius diuinũ punit᷑. xxxiij. q. ij. inter hec. vbi expſſe ꝓhibetur tale vxoricidiũ. Debet ei eã poti⁹ corrigere ⁊ ſibi reconciliare. cum de⁹ pat⁹ ſit accipe ipi⁹ pniam. exemplo mlieris adultere Joh. viij. vt dic bonauẽtura in. iiij. diſ. xxxiij. q. i. ⁊ Tho. q. i. Qui etiam addit ꝙ occidens vxorẽ ppt adulteriũ vl' odiũ. ex ſtatuto eccl'ie cõtrahere cũ alia nõ debet. et maxime ſi occidat eã vt ↄtrahat cũ alia. ſec⁹ ẽ ſi nõ eo aĩo qꝛ tũc licet ñ debeat ↄhere. ſi tñ ↄhit tenet ¶ Octauo ne aliq̃s habens aliquẽ ſacrũ ordineȝ ↄtrahat matrimoniũ. qꝛ tale matrimoniũ nõ tenet. vt de voto. c. vno. li. vi. Similiter ecõuerſo caueat ne contrahens p verba de pñti cũ aliqua ſacrũ ordinẽ accipiat. qꝛ talis debȝ reſtitui vxori. et ſi põt eſſe ſine ſcandalo vxoris dȝ deferre habitũ ⁊ coronam clericalem. Nec põt ↄtrahere poſt mortẽ illius vxoris. et ſi ↄtraxerit nõ tenȝ matrimonium ſm Inno. Nec etiã poſt mortẽ vxoris poterit in ſuſcepto ordine miniſtrare. vt ĩ extrauaganti Johis pape viceſimiſecundi. que incipit. Antique. Talis ei reſtitut⁹ vxori tenebit reddere debitũ. ſed non poterit petere. ¶ Nono caueant ↄiuges ne poſt bñdictionẽ acceptã pma nocte cõmiſceant᷑. vt. xxiij. di. ſpõſus. Alibi etiã dr ꝙ biduo vel triduo debent ↄtinere. vt ĩ. xxx. q. v. aliter. Sȝ hoc eſt ↄſiliuȝ nõ pceptum. ⁊ ideo neq̃s obliget ſub pcepto ſpõſos ad talia hoc pono p auiſamẽto. qꝛ multi faciũt indiſcrete ↄſciẽtiam de talibꝫ ipis ↄiugibꝫ p modũ pcepti. qd fieri non debet. ſed p modũ cõſilij tñ ⁊c. ¶ Decimo caueat vir vel femina ne ſine parentuȝ cõſilio vel cõſenſu nubat. quia dicit Amb. in li. de pñarchis. Nõ eſt virginalis pudoris eligere maritũ. Unde ⁊ euariſtus papa dicit. quia aliter non eſt legitimũ ↄiugiũ niſi a parentibus tradat᷑. Et euripidion in pſona cuiuſdã femĩe legit᷑.

dixiſſe. Sponſaliū meoꝝ pa
ter meꝰ curam ſubijt. maritū
eligere nō eſt meū. Hec omīa
habent̄. xxxij. q. ij. Non oīs.
§. Cum ergo dicit̄. ⁊ §. hono
rant̄. Si tn̄ fecerit tenet ma/
trimoniū. quia hoc ſolum eſt
de honeſtate ⁊ nō de neceſſita
te. maxime ſi habet annos le/
gitimos. ſ. vir. xiiij. ⁊ femina.
xij. Dicūt tn̄ leges ꝙ femina
poſt. xxv. inuitꝭ parentibꝫ nu
bit. ⁊ verū eſt. ¶ Undecimo
caueat ſacerdoſ ne clādeſtine
aliquos copulet. hoc eſt ne ꝑ
termiſſis bannis in eccl'ia ali
quos ītroducat ſiue copulet
Nā talis ſacerdos ſuſpendit̄
ꝑ trienniū. vt notat̄ de clāde/
ſtina deſponſatōe. c. Cū inhi
bitio. ¶ Duodecimo caueat
ſacerdos ne bn̄dicat ſecūdas
nuptias. q꞉ irregularitatē in
curreret. poteſt tn̄ ꝑ epm ſup
co diſpēſari. vt in extrauagā/
ti Johis. xxij. que incipit. cō
certationi. ¶ Tredecimo ca/
ueat vir ne ſemꝑ exigat vl' red
dat debitū vxori. q꞉ h̄ ꝑceptū
de redditōe debiti cū affirma
tione nō obligat niſi ꝑ loco et
tpe ſm̄ Joh. pariſien̄. Quia
obligat ſꝑ ſed nō ad ſꝑ nec ꝑ
ſꝑ. ſed qn̄ pt eſſe debite circū/
ſtātionatꝰ ſm̄ doctorē ſubtilē
in. iiij. di. xxiiij. quia fortiori
vinculo obligat̄ ad nō reddē
duꝫ. vt in h̄ caſu. q꞉ tenet̄ nō
occidere fetū in vtero ꝑgnan
tis. vel nō eſſe cauſa aborſus.
Sil'r ſi redditio debiti ꝟgit
in detrimentū ſanitatis nō te
netur reddere. q꞉ tenet̄ potiꝰ
ꝓpriaꝫ incolumitatē ꝙ̄ iſtud
detrimentū vitare in cōiuge.
Sil'r nō tenet̄ ſatiſfacere vo/
luntati mulieris tpe mēſtrui
ne ꝓles naſcat̄ leproſa. q̄ al's
pōt ꝓcreari ſana. ⁊ etiā q꞉ tal'
coitus inducit ꝑpetuā ſterili
tatē in muliere ſm̄ Aug. pro
pter cōmixtionē ſemīs cū ſā/
guine. vn̄ ſi ꝯtingeret naſci fe
tum fit leproſus ſcabioſus ce
cutiens. vel interdū caducuſ
vel obſeſſioni demonū tanꝙ̄
vas īmunde cōpoſitū aptus
Et ideo ī lege moſayca acce/
dēs ad mēſtruatā morte mo/
riebat̄. que mors n̄ īfligebat̄
niſi ꝑ mortali. Et ſi dicit̄. tn̄
leproſo viro tenet̄ mulier red
dere debituꝫ. licet nō tenet̄ ſe/
cum cohabitare. vbi tn̄ certiſ
ſimū ē ꝙ ꝓles naſcet̄ leproſa.
ergo ſil'e eſt in mēſtruata. Re/
ſpōdeo ſm̄ doctorē ſubtilem
vbi ſupra. q꞉ in mēſtruo pōt
expectari tempꝰ ꝯgruū vt na
ſcatur ꝓles ſana. in lepra ꝟo

nõ. vñ melius est q̄ naſcat̄ le-
proſa vel aliqual' q̄ oīno nul-
la. q2 melius est ſic eſſe q̄ non
eſſe. Verūtñ dicit Tho. vbi
ſupra. q. ij. ar. ij. Si eſt fluxus
innaturalis z diuturnus põt
vir ad talem accedere. q2 al's
opteret vir ꝑpetual'r abſtine-
re. Dicit etiã q̄ mľier mẽſtru-
ata põt reddere debitū viro
petenti. debet tñ eum auerte-
re ꝑcib9 vt ſufferat. non tñ ita
efficacit' debet auertere q̄ poſ-
ſit eſſe occaſio ſibi incidẽdi i
aliquas peſſimas corruptio-
nes ſicut ad id ꝓnus credit̄.
Si autẽ credit q̄ petit igno-
ranter. debet mulier aliquam
occaſionez ꝑtendere vel infir-
mitatẽ allegare ne debitũ red-
dat. niſi ꝑiculum viro timeat̄
Dicit autẽ Tho. q̄ accedens
ad pregnatã nõ ſemꝑ peccat
mortalit' niſi timeat̄ aborſus
Dicit etiã ipſe q̄ ſi tũc vir pre-
ter ꝯſuetudinẽ z modũ a na-
tura inſtitutũ quantũ ad ſitũ
exigit debitũ a coniuge. puta
a parte poſteriori vl' ad latus
nõ ſemꝑ eſt peccatũ mortale.
ſed qñq̄ põt eſſe ſine pctõ. di-
mittere aũt ꝓpriũ vas ſemꝑ ẽ
pctm̃ mortale z ſodomiticuz
q2 hoc eſt ꝯtra naturã ꝯiugij
Hec ſanctus Thomas.

De expoſitione miſſe.

Hoc facite in meam cõmemora-
tionem Luc. xxij. de
ꝯſe. di. ij. iterat̄. Quia ſm̄ bea-
tum Tho. in tercia ꝑte ſũme
ſue. q. lxxxiij. ar. iiij. myſteriuz
noſtre ſalutis totũ compꝛhen-
dit̄ in ſacramẽto eucbariſtie.
ideo tale ſacramentũ ꝑ ceter̄
agit̄ cum maiori ſolennitate.
Que quidẽ ſolẽnitas i miſſe
officio ꝯſiſtit. vbi recolit̄ ſin-
gularis memoria dñice paſſi-
onis. iuxta qd̄ ipſe iturus ad
paſſionez fieri ꝑcepit dicens
Hoc facite in meã cõmemo-
rationẽ. glo. id eſt i memoriã
mortis mee. Et quia ſingule
ꝑtes miſſe inenarrabilẽ dul-
cedinem redundãt diuinoꝝ
myſterioꝝ. deſignãt em̃ geſta
facta z opera chriſti. qui opa-
tus eſt ſalutẽ in medio terre. z
ꝑcipue circa myſteriũ ſue paſ-
ſionis reſurrectionis z aſcen-
ſionis. ideo de ſingulis parti-
culis hui9 ſacri officij breuit'
intendam9. Circa qd̄ ſciẽ-
duz q̄ miſſa dicit̄ ꝑmo a mit-
tendo. q2 angeli ibi mittunt̄.
vt dicit Grego. de ꝯſe. diſt. ij.
q̄ ſi ſanguis. Scd̄o rõne filij
qui ibi mittitur a deo patre.

Tercio rõne nr̃i qui mittim⁹ vota nr̃a ad deũ ꝑ ſacerdotẽ. vt nobis deus mittat benedictionẽ ꝛ grãm. Quarto rõe .ſ. cathecumiorꝫ. ꝗ vt dicit Hugo antiqt⁹ admittebant vſqꝫ ad offertoriũ. ꝛ ab offertorio foras mittebãt. Cathecumini aũt erant nouiter credẽtes nõdũ baptizati. Habet autẽ mlt̃a noĩa iſtud officiũ miſſe ſeu ſacr̃m. Dicit em̃ miſſa ꝓpter rõnes ꝑdictas. Itẽ dicitur eucharistia ab eu qđ ẽ bonũ. ꝛ charis grã. q̃ſi bona grã Dicit hostia ab hoſtibꝫ vincẽdis. qꝛ ꝑ eã nr̃i hoſtes vincunt. Immolatio dꝛ ſm Iſi. vi. ethimo. ab in ꝛ moles. qꝛ in mole. i. in cumulo altaris ſacrificat. Cõmunio dꝛ. qꝛ eſca eſt omniũ fideliũ. Iuxta illđ Om̃s de vno pane ꝛ de vno calice ꝑticipam⁹ Dicit viaticus. qꝛ dat in hac via pñtis vite ad ſuſtentatõeꝫ. Dicit ſacrificiũ q̃ſi ſacruꝫ faciens. qꝛ myſtica ꝑce ꝯſecratur. in ps. Immola deo ſacrificiuꝫ laudis ꝛc. Dicitur etiã actio ſm Leonem papã. qꝛ h̃ quaſi in quodã iudicio agim⁹. Nam locus eſt eccleſia. iudex deus actor diabol⁹. reus populus ꝯſcientia teſtis. ſacerdos defenſor. Hic dicit Aug⁹. de ſe in orõne q̃dam. Sũme ſacerdos ꝗ me inter te ꝛ meum populũ eſſe voluiſti ꝛc. ¶ Secũdo videndũ eſt ꝗs inſtituit miſſam. Rñdeo ꝙ Petr⁹ Iacobꝫ ꝛ Baſili⁹ ceſarieñſis eps. De petro dicit in cronicis ꝙ ꝑmus antiochie ꝑmã miſſaꝫ celebrauit ſub tribꝫ orõnibuſ vt dicit Hugo de ſctõ victore. libro. ij. de ſacramentis. c. viij. De iacobo ꝛ Baſilio habetur de ꝯſe. di. ij. Iacobus. Dicit aũt Archid. in dicto. c. Iacobꝫ. ꝙ iacobus inſtituit dicere ſecretam. Baſilius autem alia addidit. ¶ Pro quo ſciendũ ꝙ miſſa quondã nõ cum tanto apparatu nec cuꝫ tanta ſolẽnitate dicebat. Primo eĩ ab apl'is dicebant tm̃ illa verba in celebratiõe miſſe que dominus dixit. Hoc eſt em̃ corpus meum. ſed poſtea apoſtoli addiderunt dñicam orõnem. Et adhuc etiaꝫ apoſtolorꝫ ꝯſuetudo preſentatur ſingulis annis ſancto die veneris. excepto ꝙ illo die non conſecratur. Poſtea apoſtoli vel eorum ſucceſſores inſtituerunt ꝙ epiſtola ꝛ euãgeliuꝫ legeret añ ſacrificiuꝫ. Primo auteꝫ legebat epl'a. Secũdo

emāgeliū. Tercio dn̄ica orō.
Quarto dicebanꝭ ꝟba dn̄i. et
tūc offertoriū inchoabaꝭ a le
ctore. q̄ mos ſabbato ſancto
pētbecoſtes adhuc ſeruatur.
Poſtea ꝟo ſancti p̄res ⁊ ap̄li
illas ſolēnitates q̄ nūc ſunt i
miſſa addiderūt. vt Alexāder.
Gelaſius. Grego. Leo. Cele
ſtinᵒ. Damaſus ⁊c̄. Canonē
aūt dicit Greg. fuiſſe cōpoſi
tū a q̄dā ſcolaſtico. Ap̄lici tn̄
ibi multa addiderūt. ſic infra
patebit i ſuis locis de q̄libet
iſtoꝝ ſpecial'r. Tercio viden
dū eſt de p̄paratōe ſacerdotꝭ.
Et q2 ſacerdos eſt q̄i pugil q̄
dimicare habet cum diabolo
ꝓ delictis pp̄li in miſſa. iō ar
mat ſe p̄mo orōnibꝫ. ſecundo
veſtibꝫ ſacris. tercio cerimo
nijs debitꝭ. Prio igiꝭ dic̄ p̄s.
Quā dilecta. Bn̄dixiſti. In
clina. Credidi. ⁊ De ꝓfundiſ
Et h̄ q̄ntū ad illos q̄ dicunt
officiū romanū qđ Linus in
ſtituit. Dicunꝭ autē iſti q̄nq3
pſalmi ſ̄m Inno. ꝓpter trāſ
greſſionē q̄nq3 ſenſuū. Et eti
am q2 in q̄libet coꝝ fit cōme
moratio đ his q̄ ſpectāt ad il
lud ſacr̄m ⁊ ad remiſſiōe3 pec
catoꝝ. In p̄mo đr de altaribꝫ
Altaria tua dn̄e ꝟtutū. In ſe
cūdo đ miſcđia dei. ibi. Oſtē

de nobis dn̄e ⁊c̄. In tercio đ
orōe. ibi. veniēt ad te ⁊ adora
būt corā te. In q̄rto đ oblati
one. ibi. calicē ſa. ac. ⁊c̄ In q̄n
to de finali redēptiōe. ibi. Q2
apđ dn̄m miſcđia ⁊c̄. Scđo
ſacerdos ornat ſe pectēdo pi
los ⁊ purgādo euulſos. ꝑ qđ
deſignaꝭ cogitationū malaꝝ
mūdatio Tercio lauat manᵒ
iuxta illđ Iſa. Lauami ⁊ mū
di eſtote Quarto induiꝭ ſacrꝭ
veſtibꝫ. ¶ Circa qđ ſciēdū q2
aliter induiꝭ ep̄us q̄3 ſimplex
ſacerdos. Nā ep̄s ſ̄m Iohē3
beleth. p̄mo induit ſandales
vl' ſotulares. qđ deſig̃t ocreaſ
pugilloꝝ. Ipe ei tūc d3 pug
re cū diabolo. vn̄ accipit ſpū
alia arma. Alba ꝓ lorica ope
riꝭ. cingulū ꝓ arcu. ſubcingu
lū ꝓ pharetra. ⁊ đr ſubcingu
lu3 q̄ ſtola ligatur. Stola cir
cūdat collū. q̄ſi haſta ꝯ hoſtē
vibret. Manipulo ꝓclamat.
Caſula quaſi clipeo ꝓtegitur
Libro ꝓ gladio vtiꝭ. Mitra
quaſi galea caput ꝓtegit. Se3
ſimplex ſacerdos p̄mo habet
calceos ſine quibꝫ nullus de
bet celebrare. etiā q̄ h3 ex vo
to ꝓfeſſionis incedere diſcal
ciatᵒ ſ̄m Bern̄. de parātinis.
Et hoc ſignificat hūanitate3
chriſti. qua3 Iohēs baptiſta

calceũ appellauit. vñ i ſignũ
deſponſationis xpi ꝛ eccleſie
incedimus diſcalciati. Et de
mũ ſacerdos põit humerale
qđ deſignat velamen xpi qđ
habuit cum ſibi dicebať ve
lato capite. propheti ſa nobis
chriſte. Alba ſiğt veſtimentũ
q̃ herodes illuſit xp̄m Luc.
xxiij. Cingulum ſignificat fla
gellũ q̃ ceſus eſt circa colũnã
Joh. xix. Manipul⁹ funem
quo ligatus fuit Joh. xviij.
Cõphẽderũt ꝛ ligauerũt eũ
Stola ſignificat ligamẽ q̃ li
gat⁹ fuit ad colũnaꝫ. Caſula
ſignificat purpureũ veſtimẽ-
tũ. Iſta ſpũalr ſignificãt vir
tutes in ſacerdote. Nã hũera
le ſignificat fidẽ quã apl's ap
pellat galeam Eph. vi. Alba
ſpem que totũ ꝯtegit Rom.
viij. Spe ſalui ſum⁹. Cingu
lus iuſticiã Iſa. xi. Erit iuſti
cia cingulũ lũboꝝ ei⁹. Ma
nipulus ſignificat fortitudi-
nem ꝯtra ĩpedimentũ diabo
li. Stola ab vtroqꝫ humero
ſignificat prudẽtiã ꝛ tꝑantiã
Caſula q̃ totũ opit ſignificat
charitatẽ. Habet ğ ſacerdos
ſimplex ſex indumenta. qꝛ ha
bet ſex officia. ſ. baptizare. p̄-
dicare. cathecizare. ligare. ab-
ſoluere ꝛ ꝯſecrare. Epus vo
habet nouẽ. ſ. caligas. ſanda-
lia. ſuccinctoriũ. mitrã. dalma
ticã. tunicã. cirothecas. anu-
lum ꝛ baculũ. qꝛ epus habet
plura officia q̃ ſacerdos. ſcꝫ
vgines ꝯſecrare. eccl'ias dedi
care. clericos ordiare. ſynodũ
celebrare. chriſma ꝯficere. ve
ſtes. vaſa ꝛ alia ſacra eccl'ie or
namẽta ꝯſecrare. ꝛ ꝯfirmare.
Cõſecrationẽ aũt veſtimẽto-
rũ p̄dictoꝝ. Stephan⁹ inſti-
tuit anno dñi. cclvij. Deinde
ſacerdos accedẽs altare dicit
Aufer a nob dñe cũctas iniq̃
tates nr̃as ꝛc. ſignãdo ſe i fa-
cie. p qđ petit oĩa ĩpedimẽta
a ſe auferri ſeu remoueri. Tã
dem oſculať reliq̃as i medio
altarꝭ dicẽs. Oro te dñe p me
rita oĩm ſctõꝝ tuoꝝ. ꝛ eorum
quoꝝ h oſſa recõdita ſunt. vt
eoꝝ interceſſiõe nob digneriſ
indulgere vniuerſa delicta no
ſtra. p qđ petit ſctõꝝ ſuffragi
um q̃ſi ex ſe ſit indign⁹. Dein
de oſculať libꝝ dicẽs. Dign⁹
ſim dñe apire librũ ꝛ apire ſi
gnacula ei⁹. qm̄ occiſus es p
nobis ꝛ redemiſti nos deo in
ſanguie tuo. Oſculũ illud qđ
facit in medio altaris ſignifi
cat iudaicũ populũ. Euãge-
liũ vo gentilẽ qui p euãgeliũ
credidit. Vñ qꝛ chriſt⁹ vtri-

q̄ pp̄lo veniens in mūdū dedit pacē. ideo vtrūq̄ oſculat̄. P, aūt prius ſacerdos accedit ad dextrū cornu altaris ſignificat q̄ p̄us chriſtus p̄dicauit iudeis. deinde gentib9.

B Quis expedit; videndū ē de ipo officio. qd̄ h3 ſex ptes. q̄z p̄ma vocat̄ p̄patio z durat ad ep̄la3. Scd̄a inſtructio. z durat ad offertoriu3. Tercia oblatō. z durat ad p̄fatō3 Quarta ɔſecratio. z durat vſq̄ ad orem9 p̄ceptis. Quita ſacri p̄ceptio. z durat vſq̄ ad cōmunione3. Sexta grāz actio. et durat vſq̄ ad finē.

De prima parte miſſe.

Et q2 populꝰ debet primo venire cu3 mentis deuotōe ad ecclīam. iō miſſa p̄mo incipit̄ ab ītroitu. Pro quo ſciendū q̄ olim miſſa inchoabat̄ a lectionib9 ſicut adhuc fit in ſabbato paſce z pēthecoſtes. Vn̄ Celeſtinꝰ primus natione romanꝰ Anno dn̄i. ccccxxvij. inſtituit vt ab introitu incipet̄. Poſt quem Gregorius p̄mus anno dn̄i ccccccix. cantualē introitū cōpoſuit z ſignificat deſideriu3 ſanctoꝝ patꝝ q̄ incarnationē xp̄i deſiderabant clamantes deuote. Emitte agnū dn̄e dominatorē terre zc̄. Et iterum Vtinā diſrumpes celos Per verſum aūt deſig̃tur deſiderij numeroſitas. q2 diuerſi diuerſimode clamabāt. Jō aūt vt ɔmuniter introitꝰ ſumitur de pſalmis. q2 olim cantabāt̄ in p̄ncipio miſſe. cl. pſalmi. ſ3 q2 tedioſum pp̄lo erat. ideo Pelagiꝰ ſtatuit vt ſolu3 aliq̄d de ipſis ſumeret̄. ſ. introitꝰ cum v̄ſu. Aliq̄ tn̄ ſcti h̄nt ſpēales introitꝰ i ſuis feſtis p̄pt̄ reuerētiā eoꝝ. Addit̄ etiā glīa patri q2 licet ſolꝰ filiꝰ ſit incarnatus tn̄ tota trinitas opata ē incarnationē. qd̄ damaſcenꝰ papa inſtituit. Obmittit̄ tn̄ i miſſa defunctoꝝ. q2 illi non ſunt in ſtatu glīe ſ3 pene. Simile in dn̄ica paſſionis dn̄i. q2 tūc n̄ recolit̄ glīa ſ3 ɔfuſio in pſona filij dei facta. Reſumit̄ aūt introitꝰ ideo. q2 tā p̄cedentes q̄z ſeq̄ntes ſcti in fide xp̄i ſūt cōcordes. vn̄ z q̄ p̄cedebant z q̄ ſequebant̄ clamabāt oſanna.

Sciendū aūt q̄ ſacerdos debet p̄mo egredi de ſacriſtia qn̄ introitꝰ inchoat̄. Signat aūt egreſſus ille xp̄i egreſſum de vtero v̄ginis glorioſe. de quo proceſſit tanq̄ ſponſus

de thalamo ſuo. ¶ Secūdo pp'ls dz venire cū mēt' hūili tate. qd deſignat Kyrie eley‑ſon. qd etiā Grego. papa can tare nonies inſtituit. Et ē gre cū ſignificās tm̄ ſic dn̄e miſe rere. Fit aūt in greco vt inua tur xp̄i titul⁹ ſcript⁹ fuiſſe gre ce hebrayce ꝛ latine. vn̄ oſan‑na ꝛ ſabaoth hebrayca ſunt. reliqua vero latina. vel vt oīſ lingua ꝯfiteat̃ xp̄i paſſionem Et fit nonies vt ad nouē or‑dinū angeloꝝ ꝯtēplatōez poſ ſim⁹ ꝑuenire. Triplicat̃ autez ad laudē trinitatꝭ. Et recte ſe quit̃ poſt introitū. Introitus em̄ ſignificat aduentū xp̄i in carnē. Kyrieleyſon ꝟo in mē‑tē. qd ſignat̃ p̄ h̄ qd dz Miſe rere nobis. ¶ Tercio dz po‑pul⁹ venire cū mentꝭ erectiōe qd ſignat cant⁹ āgeloꝝ. ſ. glia in excelſis deo. Et recte ſeq̃t̃ poſt illa duo ad ſignificādū ꝙ hō ad aduentū chriſti i car ne ꝛ mēte debet gaudere gau‑dio ſpūali ꝛ vocal'r exp̄mere. Et p̄mo incipit̃ a ſacerdote. ſcdo a choro ꝯplet̃. p qd deſi gnat̃ ꝙ p̄mo vn⁹ chor⁹. i. vn⁹ angel⁹ i natiuitate dn̄i icepit iſtū hymnū. poſt h̄ alij multi ipm ꝓſequebāt̃. vt dz Lu. ij. Et qꝛ iſte hymn⁹ dictus ē ad laudē dei i natiuitate q̇ ē me‑diatoꝛ dei ꝛ hoīm. ideo i me‑dio altaris dz. vl' qꝛ in media nocte nat⁹ eſt. Et qꝛ etiaz iſte hymnus in ortu chriſti i mū‑dum dict⁹ eſt. ideo facie verſa ad orientē ipē incipit̃. Et qꝛ iſtd cāticū ē leticie. iō i aduen tu nō canit̃. qꝛ ſcti p̄res nō in re ſed in ſpe habuerūt p̄miū. Spes aūt que differtur affli git aīam Prouer. xiij. Silr̄ in. xl. ꝛ. lxx. vbi recolit̃ lapſus p̄mi homis flebilis. nō dicit̃. Unde nouē ſeptimanis tace tur ꝓpter nouē choroꝝ ange‑loꝝ ꝯſortij ꝓuationē. Itez in die inocentū nō cantat̃. qꝛ fu erūt n̄ in gl'iam ſz i vituperiū chriſti occiſi. General'r tn̄ dz iſte hymn⁹ qn̄ dz Te deū lau dam⁹. excepto ſabbato paſce ꝛ cena dn̄i ꝓpter ſpeciales rō nes. In cena aūt dn̄i nō dici tur niſi ab ep̄o Sed ſabbato paſce ab omnibꝫ. qꝛ illa miſſa eſt q̇dāmodo diei ſequētꝭ. ſ. re ſurrectionis chriſti. vn̄ in no cte deberet celebrari. de cōſe. di. ij. nocte. Deinde ſacerdos vertit ſe ad ppl'm dicēs Dn̄s vobiſcū. qd valet tātū. i. dn̄s tribuat pctōribꝫ affectū ꝛ vo‑luntatē bonā. Sed ep̄s dicit pax vobis. quia eſt vicarius

chriſti. q̄ dixit ap̄lis ſuiſ poſt
reſurrectionē ſuā. pax vobis
q̄ſi diceret. i p̄ſenti det̃ vobis
pax pectoris. ⁊ in futuro pax
eternitatis. ⁊ chorꝰ rn̄det. Et
cuꝫ ſpiritu tuo. i. dn̄s q̄ eſt in
corde tuo ſit etiā nobiſcum i
corde nr̄o. Et hoc v̄bū Dn̄s
vobiſcuꝫ ſumptū eſt de libro
Ruth. c. ij. Hic ei legit̃ booꝫ
ſalutaſſe meſſores ſuos. et p̄
pheta in paral̃. aſa regem et
q̄ cū eo erant. ⁊ angelus ſalu
tans gedeonē dixit. dn̄s tecū
Sꝫ h̄ verbuꝫ. ⁊ cum ſp̄ū tuo
ſumptū eſt ab ap̄lo ad Thi
motheū vlt. Sciēdū tn̄ q̄
ſacerdos v̄tit ſe in miſſa q̄nq̄
es ad deſignādū q̄ chriſtus
poſt reſurrectiōeꝫ ſuā ipo die
reſurrectōnis q̄nquies appa
ruit ſuis electis. Primo marie
magdalene. ſecūdo mulieribꝫ
tercio petro. quarto duobus
diſcipulis in emaus euntibꝫ
quinto omnibꝫ diſcipulis ab
ſente thoma. Et qꝛ pp̄ls con
uenit ad orandū cū intentiōe
impetrādi. iō ſtatim ſeq̄t̃ col
lecta. Vn̄ dicit ſacerdos. ore
mus. ſignificās illud qđ chri
ſtus dixit ap̄lis. Orate ne in
tretis i temptatōeꝫ. p̱ qđ etiā
reddit ſe indignū. vn̄ q̄ſi con
uocās ad ſe fideles dicit. ore
mus. i. oēs orate. vt qđ peti
mus facilꝰ impetremus. Et
tūc dicit̃ collecta ſeu orō que
deſignat q̄ xp̄s dans nobis
exemplū orauit. Et dr̄ colle
cta. qꝛ fit ſup̱ pp̄lm collectuꝫ
vel qꝛ in ea colligit̃ pp̄li orō
ſeu dep̄catio. Et fit i dextera
p̄te altaris. p̱ quā deſignant̃
bona eterna ⁊ ſp̄ūalia q̄ p̄mo
ſunt petēda. iuxta illud. Pri
mū querite regnū dei. Fit eti
am verſus orientē iuxta Da
maſcenū. lib. iiij. c. xi. vt para
diſum affectare mōſtraremꝰ.
que eſt in partibꝫ orient̃. Se
cūdo vt chriſtū crucifixū qui
verſus orientē ſtans in cruce
reſpiciebat attendamꝰ. Ter
cio vt ipm iudicē inde ventu
rū ſignificemꝰ. Nūq̄ꝫ aūt di
cit̃ vna orō rōne ſolēnitatis.
Aliq̄n due vel tres vſq̄ꝫ ad ſe
ptenarium ⁊ nō vltra. qꝛ ſ̄m
Inno. dn̄s ſeptem petitioni
bus docuit orare. Et etiā qꝛ
vltra in tediū verteret̃. de con
ſe. di. ij. cum omnia. Qn̄ autē
imponunt̃ pl̄es collecte tunc
p̄mo iponāt̃ due. poſtea tres
vl̄ p̄mo vna ⁊ poſtmodū due
ita q̄ maior numerus ſeq̄tur
Et ſp̱ fiāt i numero ipari. qꝛ
p̱ſone diuie ſunt ipares i nu
mero. Et dirigunt̃ oēs orōeſ

pr̄i ꝛ filio ꝛ nō ſpūiſctō. q꞉ cū
ipſe ſit donū a dono nō petit̄
donū. ſm Bern̄. de parātiniſ
De modo aūt ꝯcludēdi colle
ctas dant̄ ꝟſus. Per dn̄m di
cas cū pr̄em p̄ſbyt̄ oras. Cū
xp̄m memores ꝑ eūdē dicere
debes. Cū xp̄o loq̄ris. ꝑ eun
dem dicere q̄ras. Qui tecū ſi
ſit collecta finis ī illo. Si ſpi
rit⁹ alm⁹ eiuſdē dicere debes.
Hoc ē. vbicūq̄ ad deū pr̄em
dirigit̄ orō. ꝛ nō ē mētio de fi
lio dicat̄ ꝑ dn̄m ꝛc̄. Si autez
ibi ē mētio filij dicat̄ ꝑ eundē
dn̄m ꝛc̄. Si aūt ibi eſt mētio
de ſpūſctō dicat̄ ꝑ dn̄m ꝛc̄. q̇
tecū viuit ꝛ regnat in vnitate
eiuſdē ſpūſſcti de⁹ ꝑ oīa ſecl̕a
ſeculoꝝ amen. i. ꝑ oīa p̄ñtia ꝛ
futura. Null⁹ aūt dʒ ſibi face-
re nouas collectas q̄ nō ſunt
ab eccl̕ia ꝓbate. q꞉ h̄ ꝓhibuit
ꝯciliū affricanū. cui interfuit
Aug⁹. ¶ Sciēdū etiā ꝙ ſi i-
ponit̄ collecta defunctoꝝ in
miſſa viuoꝝ ꝙ illa debet eſſe
penultima ꝛ nō vltima. q꞉ fi-
nis dʒ ſuo p̄ncipio cōuenire.
Nullo aūt mō in miſſa defun
ctoꝝ collecta ꝓ viuis dʒ im-
poni. q꞉ mortui viuos iuua-
re nō p̄ñt. Itez collectas dici
p̄cepit Symachus natione
ſardus. anno. ccccxciiij.

¶ De ſecunda ꝑte miſſe.

Expedita
e p̄ma ꝑte miſſe q̄ ē
ad ppl̕i p̄ꝑatione
dicēdū eſt de ſcd̓a q̄ ē ad ꝑpl̕i
inſtructōēz. ꝛ incipit ab epl̕a
in q̄ docet̄ ppl̕s in diuis mā
datis. Et habet ſex ꝑtes. ſcʒ
myſterialē informatiōez. de q̄
in epl̕a. penitentionalē oꝑati
onē. de q̄ in ḡduali. ſalutarez
lamentatōēz. de q̄ ī tractu. ſpi
ritualē exultationē. de q̄ in al-
leluia. p̄ncipalē inſtructiōem
de qua in euāgelio. ꝛ ſpecialē
fidei inſtructionē. d̓ q̄ in ſym
bolo. Scd̓m aūt Inno. epl̕a
ſignificat officiū p̄curſoris. q̇
preibat ante faciē dn̄i. Et q꞉
p̄dixit. penitētiaʒ agite. ideo
ſequit̄ graduale. Sʒ q꞉ poſt
pn̄iam ſequit̄ gaudiuʒ. quia
ipſe dixit. Appropinq̄bit eīm
regnū celoꝝ. id̓o ſeq̇t̄ alleluia
qd̓ eſt cant⁹ gaudij. Et q꞉ p⁹
Johis doctrinam ſecuta eſt
doctrina chriſti. id̓o ſequitur
euāgeliū que eſt doctrina xp̄i
poſt quā ſecuta eſt fides apo
ſtoloꝝ. ideo ſequit̄ ſymbolū.
Quare autē epiſtole nō fiunt
de libris moyſi. q꞉ in illis ꝓ-
mittunt̄ tēporalia. In epl̕is
vero pauli eternalia. Et hac

rōne lectiōes de libris moy
ſi terminant in graue accētū
Sed lectiones ep̄larū in acu
tū. q2 ſurſū tendūt. Gradua
le ſm Innocē. dicit a gradib9
in quibus cantabat. ⁊ ſignifi
cat ↄuerſionem fidelium pe
nitentiū. Et interponit ver
ſus ad deſignādum q nullꝰ
veram penitētiā facit niſi ple
ne cōuerſus ſit ad deum. Et
obmittitur graduale in feſtis
paſcalib9. ⁊ loco eius dicitur
Hec dies. Quia illi dies ſta
tum eccleſie futurum felicem
inſinuant. ſ. ſtatū poſt reſurre
ctionem. vbi nō erit pena ſed
gaudiū. Alleluia vox leticie
ſignificat gaudiū penitentiū
quod habēt ex ꝓmiſſo p̄mio
Et canit etiam in aduētu. q2
licet ſancti patres habuerunt
ſpem de incarnatione chriſti.
tn̄ quia certi de hoc erāt. ideo
exultabāt. Sꝫ in ſeptuageſi
ma obmittit. q2 tūc caſus pri
mi hominis deflet. loco cuiꝰ
canit tractus cum ꝓlixitate ⁊
aſperitate vocis. ſignificans
ꝓlixitatē miſerie p̄ſentis inco
latus. Et hoc Symachꝰ pa
pa inſtituit ſic ⁊ collectas Ad
dit etiā qn̄qꝫ proſa poſt alle
luia. ſcꝫ que eſt vox exultatio
nis. ad ſignandum gaudiū
corporis ⁊ aīe. Et eſt inſtitu
ta a Nicolao papa. Prius ei
cantabatur neuma quoddā
longū poſt alleluia. loco cuiꝰ
Nicolaus papa in feſtiuitati
bus p̄cipuis proſam cantare
inſtituit Significat etiā diu
tina ꝓtractio notarū ipſius
alleluia gaudium celeſtis pa
trie quod eſt abſqꝫ fine. ⁊ fit ſi
ne voce ſignificatiua. q2 tale
gaudium nulla lingua expri
mere poteſt ⁊c. Euangelium
quod legit in ſiniſtra p̄te alta
ris deſignat q ꝑ ipſū pecca
tores ſunt vocati. Et dicitur
verſus aquilonē ad euitatio
nem malorū ⁊ imitationē bo
norū. Mali eīm ꝑ aquilonem
ſignificant. Nam ꝑ aquilonē
diabolus frequēter deſignat
contra quē eſt euangeliū. Et
dicit in loco alto. ſcꝫ in pulpi
to. qđ nō fit in epiſtola. q2 al
tus locus dat ſeruantib9 euā
geliū q2 celū. Et ꝓpter hoc
etiā terminat in altū. Premit
titur aūt ante euangeliū dn̄s
vobiſcum. ſalutatio populi.
ꝑ quod diſponit populū ad
audiendum deuote. Et cho
rus rn̄det. ⁊ cū ſpū tuo. id ē
ſicut tecū eſt deus ad dicēdū
verbum dei. ita nobiſcum ſit
ad audiendū. deinde ſignat

ſe in pͤncipio ꝛ ī fine. Pꝛio in libꝛo facit ſignū crucis. q̄ſi di cat crucifixū pͦdico. Scd̄o ī pectoꝛe. q̄ſi dicat. crucifixum credo. Deinde ī facie. ac ſi di cat. crucifixū pͦdicare nō eru beſco. Silr̄ pplꝰs faciat ne diabolꝰ ꝓtat facies ac mētes eoꝝ ab auditōe ꝟbi dei in pͥn cipio. ꝛ ī fine ne ꝟbū tollat de cordibꝫ eoꝝ. Debet etiā ppl's ſtare ꝛ nō ſedere. in ſignum ꝙ ſūt pati pugnare ꝓ euāgelio. ꝛ caput eleuare in ſignū reue rentie. Et h̄ ſtatuit Anaſtaſiꝰ papa pͥmꝰ anno dn̄i. cccciiij. habet̄ etiā de ꝯſe. di. i. apoſto lica. Itē arma vl' baculos po nere. in ſignū ꝙ iuxta doctri nā euāgelicā pati ſunt nō ar mis ſ ꝫ patientia ſe defendere. iuxta illud. Si q̄s te ꝑcuſſe rit ad vnā maxillā pͥbe ei ꝛ al teram. Aliq̄n autē thurificat̄ circa euāgeliū. ꝑ qd̄ ſignifica tur odoꝛ bone opatōis. iuxta illud. Sic luceat lux vr̄a ꝛc̄. Dat̄ etiā oſculum libꝛi tm̄ ſa cerdotibꝫ poſt euāgeliū ꝛ cle ricis. ad deſignandū ꝙ ipſis dn̄t eſſe manifeſta diuia ſecre ta. ceteris aūt in pabol' Luc. viij. Poſt h̄ canit̄ ſymbolum nicenū. qd̄ marcianꝰ romanꝰ poſt ſilueſtrū īſtituit āno dn̄i cccxxxix. Et dr̄ a ſin qd̄ ē con ꝛ bolos moꝛſus. q̄ſi cōpoſitū ꝑ moꝛſellos paruos. i. articu los. Eſt eīm collectū ex diuer ſis locis ſacre ſcripture ī quo eſt tota fides. Cōpoſitū eſt tm̄ ꝓpter maioꝛē cautelam. ſ. pro pter hereticos. ne ſit difficile querere articulos fidei in ſcri pturis multis. Et eſt triplex ſymbolum. Pꝛimū aplo'ꝝ. ſ. credo. qd̄ cōiter dicit̄ in pͥma ꝛ in cōpletoꝛio. Scd̄m atha naſij. ſ. Quicūqꝫ vult ſaluus eſſe. Et terciuꝫ nicenū. qd̄ in ſynodo nicena fuit cōpoſitū. Iſtud aūt potiꝰ canit̄ ī miſſa q̄ꝫ aliud. qꝛ ꝯditum eſt tꝑe ve ritat' ꝓpalate ꝯtra hereticos inſurgentes. ꝛ clariꝰ eſt deter minatiuū fidei q̄ꝫ ſymbolum aplo'ꝝ. ideo potiꝰ canit̄ iſtud q̄ꝫ illud. Vn̄ licet eadeꝫ ſit ve ritas vtrobiqꝫ. magis tm̄ cla re in vno q̄ꝫ in alio. Canit̄ aūt alteꝛ expꝛeſſe. vt omnes illud diſcant ꝛ ſciant.

De tercia parte miſſe.

C Onſequē ter vidēdū eſt de ter cia pte miſſe q̄ dr̄ ob latio. q̄ ꝯtinet ſub ſe ſex ptes. Pꝛia eſt ppl'i exultatio ꝓ q̄bꝫ offerre debet. ꝛ hec ſignatur

p̄ offertoriū. Scđa ē oblatio
nis presentatō. ibi. Suſcipe
ſancta trinitas. Tercia eſt al
tarꝭ thurificatio. Quarta cor
dis hūiliatio. cum dr̄. in ſpū
hūiliatōis. Quīta ſeqns orō
nē. ſ. ſecretū. Sexta manuū
ablutio. ¶ Circa qđ ſciendū
ꝙ ſacerdos poſt ſymbolū dic
dn̄s vobiſcū. ad ſignificādū
ꝙ ext̄ q̄ dꝫ ad oblatōēꝫ accede
re. ꝛ nulla oblatio pt̄ eſſe acce
pta ſine deo. iō dic. dn̄s vobi
ſcū. Et qꝛ tā ſacerdos ꝙ po
pulus dn̄t eſſe valde attenti
circa oblatōēꝫ hoſtie ſalutarꝭ
vn̄ tūc q̄ſi excitando ppl'm ſa
cerdos dic Orem⁹. Nō tn̄ vl
teri⁹ pſeq̄r voce alta. ſꝫ ſub ſilē
tio dicit offertoriū. per qđ de
notat ſuā intētōꝫ maxie recol
lectā ad deū Significat etiā
illud ſilentiū latibulū xp̄i an̄
paſſionē. qn̄ iudei ꝯſpirauerūt
ꝯ eū. vt ſi qs eū ꝯfiteret̄ extra
ſynagogā fieret. cātat tn̄ tūc
chorus valde letabūde ad de
ſignādū hilaritatē offerētiuꝫ
qꝛ datorē hilarē diligit deus
Et qꝛ legit̄ etiaꝫ de dauid ꝙ
cytharā cū cantorib⁹ pcutie
bat. Tenēt̄ aūt fideles ad ob
lationes ſm ꝯſuetudineꝫ ap
probatā in aliquib⁹ feſtiuita
tib⁹. vt de ꝯſe. di. iij. oīs chri
ſtian⁹. qꝛ dictū eſt a dn̄o. Nō
apparebis ī ꝯſpectu meo va
cu⁹. Licet aūt h̄ ſit p̄ceptum
tn̄ q̄ſtū ad q̄ntitatē. vt tātū vł
tātū offerat̄ n̄ ē p̄ceptū ſꝫ ꝯſi
liū. iuxta illud Exo. xxv. Ab
omni hoīe q̄ offert vltroneus
accipietis eas. ſ. oblationes.

Sequitur
ſcđa ps tercie ptꝭ.
ſ. oblatōis p̄ſenta
tio. Circa qđ ſciēdū ꝙ ſacer
dos volēs p̄ntare oblatōꝫ đo
parat p̄mo materiā. Et p̄mo
p hoſtia accipit panē triticeū
azimū mūdū ꝛ purū. ꝛ p ſan
guis ꝯfectōē accipit vinū bo
nū ꝛ ſapidū admixta modica
aq̄ q̄ poſſet abſorberi a vino.
q̄ facto dic Fiat hec ꝯmixtio
vini pit̄ ꝛ aq̄ In n. p. ꝛ f. ꝛ ſ. ſ.
Deinde accipit calicē tenēdo
vna manu ī medio. ꝛ reliq̄ ſu
ſtētādo pedē calicꝭ. ꝛ alte ſub
leuādo dic. Suſcipe ſctā tri
nitas hāc oblatiōēꝫ. q̄ orō de
ſe indicat q̄d vł p q̄ tūc orat̄.
tūc eīn orat eccl'ia deū ꝛc. Di
cta āt iſta orōe dꝫ calicē depo
nere deorſū ꝛ patenā đſup tol
lat. ꝛ panē ad pedeſ calicꝭ col
locare. vicꝫ int̄ ſe ꝛ calicē ſm
modū magꝭ cōēꝫ Calix ſigni
ficat xp̄i diuinitatem. patena

hũanitatẽ q̃ diuitatẽ ſic pate
na calicẽ ꝯtexit. Sꝫ tũc pate
na ſub corpali obſuat. qꝛ di/
ſcipuli relicto chriſto oẽs fu/
gerũt. Calix aũt corpali opit
qđ ſignat ſepulturã xpi. De/
bet aũt corpale eẽ de lino mũ
do ꝛ candido ſm Hugonẽ. ꝛ
ſm ꝯciliũ lugdunẽ. vt etiã hr
ĩ bocardo. li. iiij. Hoc iſtituit
ſilueſter pm⁹ ãno dñi. cccxv.
Nec dꝫ ĩ eo alteri⁹ rei materia
pcioſioꝛ aut vilioꝛ miſceri. vñ
dicebat Ioh. de deo ſm q̄ re
fert archi. de ꝯſe. diſ. i. ꝯſultu.
q̄ illi grauit peccãt ꝛ offendũt
q̃ mittũt corpale ꝯfici cũ fari
na ad h̄ q̄ ſtet rigidũ ſup cali
cẽ. Nec tale corpale dꝫ p mu/
lieres lauari niſi p ſacerdotẽ
ꝑus lauet ĩ vaſe ſpecialr ad h̄
deputato. in q̃ nihil ẽ poſtmo
dũ lauãdũ. vt dr de ꝯſe. diſ. i.
nemo. Significat aũt h̄ cor/
pale ſm arch. vbi ſup̄ eccl'iaꝫ
Qꝫ aũt ſupponit calici ſigni
ficat q̄ chriſti paſſionẽ eccl'ia
non deſinit imitari. Corpale
aũt multo laboꝛe candidat ꝛ
eccl'ia multo laboꝛe xpo ꝯfor
mat. Itẽ ſignificat ſyndonẽ
in qua xpus fuit inuolutus.
ꝛ ideo fit corpale de lino. qꝛ ſi
cut linũ mult ̄ pulſiõib ꝛ tun
ſiõib ad cãdoꝛẽ deducit. ita
eccl'ia p illud ſignificatũ. q̄ p
corp⁹ xpi intelligit mlt ̄ pſſio
nib ꝛ paſſionib ad candoꝛẽ
vite eterne pducit. Et ita etiã
corp⁹ xpi p illud ſignificatuꝫ
p mltas tribulatões venit ad
gl'iaꝫ. vt dicit glo. i. c. ꝯſultu.
de ꝯſe. diſ. i. Et qꝛ dictũ eſt q̄
calix coopt⁹ ſignificat xpi ſe/
pulturã. hinc eſt q̄ tũc maria
mag. venit vngere ieſum ꝛc.

Tercia pars

eſt altaris thurificatio
Maria ei magdalena
accepit libraꝫ vngenti nardi
piſtici precioſi ꝛ vnxit pedes
ieſu. ꝛ dom⁹ impleta ẽ ex odo
re vngẽti. Et ſacerdos in mo
dũ cruc ̄ ſupducit ꝛ circũdu
cit ĩcẽſũ ſup̄ ſacrificiũ ꝛ altare
vt ꝛ crucis ſignaculo ꝛ thur ̄
ĩceſo diabolice fraudis ma/
lignitas extricetur ꝛ effugiat
Qꝫ ꝟo tercio ſupducit ꝛ cir/
cũducit ĩcẽſũ deſigt q̄ maria
ter exhibuit ꝛ adhibuit vngẽ
tum circa corp⁹ ihu. Primo
cũ vnxit pedes ipi⁹ in domo
ſymõis phariſei. Scdo ĩ do
mo ſymõis leproſi ſup caput
ei⁹ vnguentũ effudit. Tercio
cum emit aromata vt veniẽs
vngeret ihm ꝛc. volũtas em
reputat p facto. cũ ꝛ p ſeipſaꝫ

nō ſteterit q̄ minus expleſſet
qđ incepit. Q̄ vo poſtmodū
vndiqꝫ totū incēſat altare de
ſignat ꝙ factū illđ totā reſper
ſit eccl'iam. ſicut dn̄s ipe teſta
tur dicēs. Amen dico vobis
vbicunqꝫ ⁊c. Mat. xxvi. Et
Leo papa ſtatuit incēſum ſu
per oblatā fieri. qđ ⁊ ꝯcilium
rothomageñ. fieri ſtatuit. De
alijs etiā thurificatiōis ſigni
ficationibꝫ plura vide in rati
onali diuinorum.

Sequitur
q̄rta p̄s tercie p̄tis
de hūiliatōne. vbi
ſacerdos dicit inclinato capi
te. In ſpū hūilitatis ⁊c. ⁊ eſt
orō Dan. iij. c. vbi ſacerdos ꝓ
funde inclinat hn̄s manꝰ an
te pectꝰ. ⁊ circa h̄ oſculat alta
re in ſignū crucꝭ. qꝛ ꝑ paſſiōꝫ
crucis recōciliati ſumꝰ deo.
⁊ in eiuſ amiciciā admiſſi. ad
Eph. ij. Alij tn̄ nō oſculāt h̄
altare. Deinde ſeq̄t orō. Ubi
ſciēdū ꝙ ſacerdos ꝟtit ſe tūc
ad ppl'm eos ſalutādo dicēs
hec ꝟba. Orate ꝓ me pctōre.
ꝑ q̄ ꝟba ſacerdos iplorat au
xiliū circūſtātiū ꝓpt altitudi
nē ſacri. Et dn̄t iſta ꝟba ſono
roſe ⁊ expſſe dici. Et tūc ꝟtit
ſe ſacerdos ad alteram partꝫ
dicens. Dn̄e exaudi orōnem
meā. qꝛ tūc orat ſingl'ari orō
ne. Et in h̄ m'lti errāt ſuppſſe
illa ꝟba dicētes. ⁊ cū h̄ nolētes
ſe ꝟtere ad ppl'm. nec ad alte
rā ptē altarꝭ. qđ n̄ ē ſine pctō.
Iſta aūt ꝯuerſio ad ppl'm cū
ſilētio ſubſeq̄nte ſignificat oc
cultā apparitionē chriſti qua
apparuit petro. qꝛ licet certū
ſit ꝙ ei in die reſurrectōis ap
paruit. vt dꝛ Lu. vl. tn̄ incer
tū eſt vbi. ḡ fit ſub ſilētio Un̄
q̄nto ſeq̄t ſecreta qꝛ ſecrete dꝛ
vt notet mētal' ꝯuerſio ad de
um. vt ſit ſacrificiū an̄ deū ḡ
tū. Debēt eīn tot dici ſecrete
q̄t fuerūt i ꝓncipio collecte. ⁊
eodē ordīe poni ⁊ ꝯcludi. Sꝫ
tn̄ in fine oīm dꝛ expſſe. ꝑ oīa
ſecl'a ſecl'oꝝ. ſ. ad ſignificādū
ꝙ licꝫ ſacerdos orat vt pſona
ſingularꝭ. tn̄ ex q̄ ꝓ toto pplo
orat. ideo occulte nō dꝫ finiri
Uel ad innuēdū ꝙ ſacerdos
hic poſtulat auxiliū populi.
vn̄ expſſe rn̄det clericꝰ amen.
ad deſignandū ꝙ poſt lazari
reſuſcitationem chriſtus pu
blice p̄dicauit.

Reſtat nūc
videre d q̄nta pte ter
cie ptꝭ. q̄ dꝛ ſeq̄nſ orō
vel p̄fatio. q̄ habet quattuor

p̄tes. In p̄ma pplꝰ ſalutat̄
cū dr. Dn̄s vobiſcū. In ſecū
da rō aſſignat̄. ibi. Ve dignū
ꝛc. In tercia laus diuīa a po
pulo cātat̄. cū dr. ſctūs ſctūs
ſctūs ꝛc. In q̄rta canō ip̄e in
choat̄. ibi. Te igit̄ clemē. ꝛc.
Quātū ad p̄mū ſacerdos ſa/
lutādo pplm̄ p̄mo excitat eū
ad attentōꝫ dicēs. dn̄s vobi/
ſcū. Scdo ad ment̄ erectōeꝫ
ibi. ſurſum corda. Tercio ad
grāꝝ actōes. ibi. grās agamꝰ
Excitat̄ aūt ad attentiōeꝫ p
pter reuerentiaꝫ ſacri in quo
xp̄s ſumit̄ ip̄e fons bonitat̄.
ideo ſacerdos dicit. Dn̄s vo
biſcū. Deinde dicit. ſurſū cor
da. ad dſignādū q circa hoc
ſacrm̄ debemꝰ habere altitu/
dinem ꝯtemplatōis. ꝛ ea que
ſurſuꝫ ſunt appetere. vt dicit̄
Col. iij. Et etiā qꝛ iſtd ſacra/
mentū nō p̄t rite p̄fici ſine illo
qui eſt ſurſuꝫ. a q̄ cūcta bona
p̄cedunt. vt dicit grego. Et a
quo om̄e bonū p̄cedit. vt dꝛ
Jaco. i. Et ad deſignandū q
hoc ſacrm̄ nō p̄deſt niſi habē
tibꝫ corda ſurſum. Ad qd ſta
tim rn̄det miniſter. habemuſ
ad dn̄m. Et ē ſenſus. i. habe/
mus corda nr̄a ad dn̄m leua
ta. Sꝫ forte in h̄ mlti menti/
unt̄ hn̄tes corda dep̄ſſa. q̄ ſar

guit pph̄a dicēs. Filij hoim
vſq̄ q̄ graui corde. Tercio ex
citat̄ ppl̄s ad grāꝝ actiones
ibi. grās agamꝰ dn̄o deo nr̄o
Ubi vide ꝯgruentiā laudis.
qꝛ enim eſt dn̄s ergo a ſeruis
vult laudari Malach. i. Si
ego ſum dn̄s vbi ē honoꝛ me
us. Et qꝛ deus ideo vult co/
li. ꝛ qꝛ noſt er eſt. ideo ſpēalit̄
vult honorari l̄ venerari. Et
qꝛ tā innocētes q̄ꝫ penitenteſ
habēt laudare deū. ideo dꝛ re
cte. dignū ꝛ iuſtū eſt. Et cer/
te dignū rōne ſue maieſtatis.
iuxta illud Apoc. vij. Bn̄di/
ctio ꝛ claritas ꝛ ſapīa ꝛ grāꝝ
actio honoꝛ ꝛ virtꝰ ꝛ fortitu/
do deo nr̄o. dignū etiā p̄ tātiſ
bn̄ficijs nob impēſis. dignū
rōne ſup̄abūdant̄ charitatis
ex quo p̄p̄rio filio ſuo nō pep/
cit deus ꝛc. Quarto ſtatiꝫ rō
aſſignat̄ huiꝰ a ſacerdote cuꝫ
dꝛ. Uere dignū. Et h̄ incipit
p̄fatio q̄ rep̄ſentat illud gau/
diū pueroꝝ cātātiū ī die pal/
maꝝ. Bn̄dictus q̄ venit ī no
mine dn̄i. Ip̄e aūt q̄ cātat̄ p̄/
fatio debent manꝰ eleuari. ad
deſignanduꝫ q tūc ſacerdos
vult orare p̄ celeſtibꝫ. Et per
iſta verba ſacerdos approbat
p̄mo deū digne eſſe laudādū
ſcdo inuitat angeloꝝ exēplo

enim dicit. quã maieſtatẽ tuã
laudãt angeli. q.d. ſꝫ Inno.
dignum ẽ. quia mera nos vo
luntate feciſti. Juſtuꝫ. qꝛ me/
ra miſcďia redemiſti. Equuꝫ
qꝛ gratuite nos viſitaſti. Sa
lutare. qꝛ ꝑpetue nos ſaluaſti
Nos tibi ſemꝑ. i. i omni tem/
poꝛe. ꝛ vbiqꝫ. i. in omni loco.
Et ſi nõ actualiť tñ habitua/
liter. nõ ponẽdo videlicet obi
cem moꝛtalis peccati. Unde
nõ ceſſat oꝛare q̃ nõ ceſſat be/
ne facere. ſm Aug. ¶ Circa
qđ ſciendũ ꝙ tñ decem ſunt
p̄fationes. Pelagius em̃ pa/
pa ſtatuit nouem. ſꝫ Urbanꝰ
papa anno dñi. ccccxliiij. ad
didit decimã de beata ꝟgine.
Quotidianã aũt p̄fatiõem fe
cit Symachꝰ natiõe ſardus
Anno dñi. ccccxciij. Pꝛĩa eſt
de natiuitate. ſecunda de epi/
phania. tercia de quadrageſi
ma. quarta de reſurrectione.
quinta de aſcenſione. ſexta de
pentheco ſte. ſeptima de trini
tate. octaua de ſctã cruce. no/
na de apoſtolis. decima đ be
ata virgine. de hoc habeť de
ɔſe. di. i. inuenimus. Ex quo
patet p̄fatõem nouiter inuen
tam de dedicatõe eccleſie eſſe
ſuꝑfluã ꝛ erronee introductã
niſi al's iteruenirec autoꝛitas
pape. de qua tñ vſqꝫ mõ non
ɔſtat. Un̄ illi ea vtentes gra/
uiter peccãt. Qũ em̃ vnã col/
lectã minimã nõ poſſũt mu/
tare vel addere. mľto magꝭ tã
ſolennẽ p̄fatõem ꝓ ſuo libitu
imutare q̃s p̄ſumat. Deinde
ſequiť ſanctꝰ. qđ Sixtus p̄/
mꝰ anno dñi. cxxix. inſtituit.
ꝑ quod ſacerdos oꝛat vt laus
nr̃a ꝛ voces noſtre laudibꝫ et
vocibꝫ angeloꝛũ aſſocienť. qꝛ
angeli ſemꝑ cantãt ſcũs Ter
aũt caniť ad honoꝛẽ trinitatꝭ
Oſanna bis. ad deſignandũ
duplicẽ ſtolam ſeu gaudium
coꝛpis. ſ. ꝛ anime. ꝛ ſignificat
tantũ. id eſt obſecro ſalua

Sequitur
ſexta ps tercie ptiſ
p̄ncipalis miſſe. ſ.
ablutio manuũ. Primario ei
ſacerdos abluit manus ad ſi
gnificãdũ ꝙ dꝫ carere moꝛta
libꝫ. ſed in hoc loco abluit. qꝛ
iuxta poſſe ſuũ dꝫ etiaꝫ carere
venialibꝫ. Et ideo ſoluꝫ capi
ta digitoꝛũ ꝑfundit. Et licet
aliq̃ dicũt tũc verſiculũ. laua
bo inter innocẽtes manꝰ me/
as. tñ ɔuenientius obmittiť
ꝓpter ɔtinuatõem ſequentis
canonis qui incipit. Te igiť
cuius p̄ludium fuit ſanctus.

Senſus eñ ē. Te igitur cle/
mētiſſime. id ē te qui factus
es dominꝰ deus ſabaoth de/
precor. quod ꝯgrue fieri non
poſſet interpoſitis aliquibus
verbis. puta. lauabo inter in
nocētes manus meas ⁊c. que
faciūt notabilem diſcōtinua
tionem illarum orationū pn̄
cipalium. et ideo cautius ob
mittitur ꝙ dicitur.

De quarta parte miſſe

Sequitur quarta ps pn̄cipa
lis miſſe. ſcꝫ canō.
Ad cuius euidētiam ſciēduꝫ
ꝙ canō grece interpretatur re
gula latine. quia multum regu/
late ꝯpoſitus eſt. Dicitur autēꝫ
ꝙ Gelaſiꝰ papa canonē pn̄/
cipaliter ordinauit. licꝫ a plu
ribus ſit aliquid additum in
eo. tñ ab vno eſt compoſitus
Dicitur autem ꝙ Clemēs ſe
cundus Anno. lxxi. poſt Cle
tum inſtituit canonem añ cō
ſecratiōem. ⁊ ita dicitur canō
quaſi ex regulis ſanctorū pa
trum editus et ꝯpoſitus. Di
citur etiam ſub ſilētio ſm̄ In
nocētium. pmo ad ſignificā/
dum ꝙ chriſtus ſeceſſerat in
Effrem a iudeis. Secundo
propter maiorem ꝯuerſionē
mentis ad deum. quia tūc ſa
cerdos debet ītrare thalamū
cordis. et oſtio ſenſuum clau
ſo deum orare. Tercio ꝑpter
periculi euitationem. ne vſu
quotidiano verba ſacra vile/
ſcant. Quarto propter maio
rem reuerentiam. quia que in
publico fiūt citius vileſcunt
Hec Bernardus de paran/
tinis. Incipit autē ab illa lit
tera T. que valde repñſentat ſi
gnum crucis. ad ſignificādū
ꝙ hoc ſacramētum ſeu ſacri/
ficium fit ad memoriaꝫ paſſi/
onis chriſti ī cruce. Et fit cir
ca canonem imago crucifixi
vt tanto melius imprimatur
memoria chriſti paſſionis in
cruce ipſi celebrāti. Accedēs
autem ſacerdos poſt ablutio
nem primo benedicit ſe. ſecū/
do cōpoſitis manibus oſcu/
latur imaginem crucifixi. in/
clinādo ſe humiliter deſignās
humilem inclinatiōem quaꝫ
fecit chriſtus ante ſuam paſ/
ſionem. in qua factus eſt ſu/
dor eius ſicut gutte ſangui/
nis decurrentis in terram. ſi/
cut habetur Luce. xxij. Alij
autēꝫ oſculantur altare. ad ſi/
gnificādum ꝙ per hoc ſacra
mentum acquirimus veram.

dilectionem cuꝫ chriſto. quia miniſter nõ debet eſſe infidelis vt Judas. Deinde icipit dicens. Te igitur. ¶ Circa quod notanduꝫ ꝙ illa ꝯiunctio igitur ē illatiua reſpectu precedentiuꝫ. vnde ex quo dixit prius. ſanctus dominus. nũc infert. Te igitur clementiſſime pater qui es ſanctus. Dicit̃ autem clemẽtiſſimus. quaſi in miſericordia ſumme abundans. Et hec verba dicens ſacerdos ſe inclinat deſignans chriſti humilitatẽ ſeu humiliationẽ ad paſſionem. Additur etiaꝫ ꝑ Jeſum chriſtum filium tuum dominuꝫ noſtrũ. Hoc fit ideo. qꝛ chriſtus docuit in ſuo nomĩe omnia eſſe petenda. Juxta illud Johannis. xvi. Amen amẽ dico vobis. ſi quid petieritis patrem ĩ nomine meo ꝛc̃. Deſcribitur autem quadrupliciter. Primo vt ſaluator. quia Jeſus. Matthei ꝑmo. Vocabis nomẽ eius Jeſus. qḋ interpretatur ſaluator. Secundo vt rex. quia chriſtus. quod interpretatur vnctus. Pſal. Unxit te deus deus tuus. Tercio vt patri naturaliter dilectus. quia filiũ. Quarto vt nobis ꝑlatus. quia dominum noſtruꝫ. Supplices id eſt humiles rogamus. ſ̃m Bernarduꝫ de parãtinis. rogam⁹ pro illis que nobis deficiunt. ac petimus pro illis que ad salutẽ noſtram nobis neceſſaria ſunt. Uti accepta habeas. id ē accipias ſeu grata habeas Et aliqui hic oſculantur altare quaſi oſtendentes ſe compati chriſto. ſed nõ eſt de eſſentia. Et debet produci illa dictio vti in fine. nã licet ideꝫ valet vt et. vti tamẽ plus eſt expreſſiua. ¶ Hec dona. dicũtur dona que dantur a ſuperioribus. quia hoc ſacrificium fit virtute ſupremi dei. ideo dicitur donum. Munera. dicuntur munera. quia dantur ſeu offerũtur ab inferioribus. hoc enim ſacrificium miniſterio ſacerdotuꝫ offertur deo patri. Hec ſancta ſacrificia dicũtur. quia fiunt pro peccatis noſtris. Dicuntur autem illibata. id eſt incorrupta. nõ ꝙ illa accidentia nõ poſſunt corrumpi. ſed ꝙ contentum ſub eis ſcilicet corpus chriſti et ſanguis nõ corrumpitur. Juxta illud. Nõ dabis ſanctum tuum videre corruptioneꝫ. Fiunt autem tres cruces in ꝟbis iſtis

Hec dona. hec mũera. hec ſã
cta ſacrificia illibata. Pro
quo ſciendũ ꝙ ſacerdos ideo
vtit̃ ſepiꝰ ſigno crucis circa h̃
ſacr̃m magꝭ ꝙ̃ circa aliud. qꝛ
iſtud ſacramẽtũ ẽ magis me/
moꝛiale paſſiõis chꝛiſti. que
ad crucem eſt terminata. Fi/
unt autem hic ꝑmo tres cru/
ces ad deſignãduꝫ triplicem
chꝛiſti tradi tionẽ. quaꝝ ꝑma
fuit gratioſa a deo pr̃e ex dile
ctõe. q̇ ꝓpꝛio filio ſuo nõ pep
cit ſed ꝓ nobis tradidit illuꝫ.
Secũda fuit a Juda. que fu
it ex auaricia ⁊ cupiditate. eo
ꝙ pecuniaꝫ ꝓ eo recepit. quã
appellat mercedem iniquita
tis. Tercia fuit a iudeis q̃ fu
it ex inuidia. qꝛ ſciebat pilatꝰ
ꝙ ꝑ inuidiã tradidiſſent eum
Quia igit̃ deꝰ pater dedit eũ
nobis in donuꝫ. iõ ꝑma crux
fit cuꝫ dꝛ. hec dona. Et qꝛ iu/
das ꝓ munere tradidit eum.
iõ ſcđa crux fit cũ dꝛ. hec mu
nera. Quia ṽo iudei ad moꝛ
tem tradiderunt eũ vt crucifi
geret̃ in ſacrificiũ illibatũ. iõ
tercia crux fit cuꝫ dꝛ. hec ſctã
ſacrificia illibata. Uel etiam
ſꝫm Guil. manitinẽſem. tres
cruces fiũt i reuerẽtiã eius q̇
eſt trinꝰ deꝰ in pſonis. cuiꝰ po
tentia fit cõuerſio panis et vi
ni. Et ſꝫm Bern̄. d̄ paratinis
ſignificat crucifixionẽ tripli/
cem. quarum ꝑma fuit ĩ volũ
tate et affectu qñ collegerunt
põtifices ↄcilium Joh. xi. et
Mat. xxvi. Secũda fuit in
vocibꝫ clamãtium. crucifige
crucifige Lu. xxiij. ⁊ Johã.
xix. Tercia ĩ crucifixione ma
nuũ ⁊ pedum Lu. xxiij. Eſt
itaqꝫ ſenſus iſtoꝝ verboꝛum
quãtũ ad triplicem effectum
Nã q̄a xp̄s datꝰ ẽ liberaliter.
iõ dꝛ dona pluralit̃. qꝛ ṽo da
tus ẽ vtiliter. iõ dꝛ munera. ⁊
qꝛ datꝰ ẽ vt nos ſanctificaret
mẽtalit̃. iõ dꝛ ſacrificia illiba
ta. i. ĩmaculata. Sꝫ quare
dꝛ pluralit̃ dona. munera ⁊c̃.
et nõ donũ munꝰ ⁊c̃. cũ hic ñ
fiũt plura ſacrificia ſeu ſacra/
menta ſed vnũ tm̃. Rñdet̃ ꝙ
licet coꝛpus ⁊ ſanguis chꝛiſti
ſint ꝓpꝛie loq̄ndo ↄpoſita di
ſtincta. tñ dicunt̃ vnũ integri
tate. ſicut comeſtio ĩ vna men
ſa quãtumcunqꝫ fercula ſunt
diuerſa aut potus diuerſi. ni/
hilominꝰ dicit̃ vna comeſtio.
⁊ hoc vnitate integritatis. qꝛ
cibꝫ ⁊ potus ſimul integrant
refectõem. ⁊ habẽt vnuꝫ effe/
ctũ ⁊ nutritioneꝫ. Et iſto mõ
iſtud ſacr̃m dꝛ vnuꝫ. Qñ ḡ di
cũtur dona munera pluralit̃

referꝉ ad illas ſubſtantias panis ⁊ vini. q̄ plura ſūt ꝯpoſita ꝑ ſe. ⁊ nōdū ſūt corpꝰ ⁊ ſanguis xpi vnū. Vñ ſcḋm Gorrā ſup Mat. q̄uis ibi ſint plura materialr. nō tñ formalr ꝓpter vnā opatōem quā intendūt. ſ. refectōem ſpūalem

Equitur In p̄mis q̄ tibi offerimꝰ. vbi ponitꝛ optatō ſalutꝭ eoꝝ ꝓ q̄bꝫ offertꝛ hoc ſacrificiū ⁊ cui. q̄ꝛ deo patri. vñ dicit. i p̄mis. i. p̄ncipaliter tibi. Scḋo q̄s offert. q̄ꝛ ſacerdos ex ꝑte totiꝰ eccl'ie. iō dicit offerimꝰ. nō offero. Ex q̄ ꝑtꝫ ꝙ malicia ſacerdotꝭ nō viciat effectōem ꝯſecratiōis. q̄ꝛ ñ offert ex bonitate vl' malicia ꝑp̄a. ſed ex officio qḋ gerit ex ꝑſona eccl'e. Tercio ꝓ q̄ offertꝛ Et p̄mo q̄ꝛ generalr ꝓ tota eccl'ia. vñ dicit. ꝓ tota ecclesia catholica. i. vniuerſaliꝛ toto orbi terraꝝ diffuſa. et fidei ſacr̄is vnita. nō ꝓ ſynagoga iudeoꝝ abiecta et diſperſa vbiq̄ꝫ ꝑ diabolū. Quarto oñdit q̄d petit. vñ dic̄. quā. ſ. eccleſiā pacificare dignerꝭ vt. ſ. pacē habeat ab hereticꝭ ⁊ ſciſmaticꝭ. dignerꝭ etiā eam adunare. i. i vnitatē colligere q̄ diſpſa ē intꝛ ꝑfidos vl' paganos Ul' ſꝫ Guil'. manitiñ. orat h̄ ꝑſbitꝛ ꝓ iuicē diſcordātibꝫ. vt vniātꝛ i charitate. Additꝛ aūt vt cuſtodire dignerꝭ. ſ. a viciꝭ ⁊ demonibꝫ. ⁊ regere. ſ. i ꝓſperis. Deīde orat ꝓ ꝑſonis ſingl'aribꝫ. et p̄mo ꝓ capitaneis eccl'e. ſ. papa. q̄ verba addidit Clemēs. ⁊ poſtea Pelagiꝰ papa ꝯfirmauit. vñ idē dic̄. Cōſtat ab vniuerſo orbe ſepatuꝫ eſſe q̄ ob quālibꝫ diſſenſionē intꝛ ſacra myſteria ap'lici pontificꝭ ſcḋm ꝯſuetudinē mēoriā nō freq̄ntat. Deinde ꝓ epō ꝓprio. vñ dicit. ꝓ antiſtite nr̄o. qḋ eps celebrās obmittit cū ſit met antiſtes. poſt h̄ addit de ſcl'ari p̄ncipe. vñ dic̄. et p̄ncipe nr̄o. h̄ em̄ eſt ꝯſiliū ap'li. i. ad Thi. ij. c. vbi inq̄t. Obſecro p̄mo oīm fieri obſecrationes. orōnes. poſtulatōes. et gr̄aꝝ actōnes ꝓ oībꝫ hoībꝫ. ꝓ regibꝫ ⁊ ꝓ oībꝫ q̄ in ſublimitate ſūt ꝯſtituti. vt quietā ⁊ trāquillā vitā agamꝰ i omni pietate ⁊ caſtitate. Debꝫ aūt intētio celebrātꝭ fieri ad ꝑſonā illius epi i cuiꝰ dyoceſi celebrat. Rome tñ ñ dꝛ ꝓ antiſtite nr̄o q̄ꝛ ibi papa eſt epus Silr dicendū ḋ p̄ncipe illo in cuius regno vel ducatu celebrat. de

inde deſcẽdit generalr orãdo
ꝓ omnibꝫ fidelibꝫ. Vñ dicit.
⁊ ꝓ oĩbꝫ orthodoxis.i. verꝭ ca
tholicꝭ.nõ ſciſmaticꝭ vel here
ticis. Vñ orthodoxus dr ab
orthos ti.qđ ẽ rectũ.et doxis
glĩa vel doctrĩa.q̃ſi recta glĩa
vl doctrina. Qui g̊ recte glĩfi
cant deũ et rectã fidei doctri/
nã ſequunt̃ orthodoxi vocãt̃
atq; aplĩce ⁊ catholice fidei.i.
ꝑ aplos fundate ⁊ predicate
fidei cultoribus.

Memento

etiã dñe famulorũ
famularũq; tuaꝝ.
vbi iteꝝ deſcendit in ſpãli ad
memoriã certaꝝ ꝑſonaꝝ. Vñ
licꝫ deꝰ noſcat oĩa.nec opꝰ eſt
ſibi demõſtrare ꝑſonã ꝓ qua
orat p̃ſbiter. cũ oĩa nuda ſint
oculꝭ eiꝰ. Heb. iiij. Sꝫ tñ ob/
liuiſci dr illoꝝ quibꝫ grãꝫ ſuã
nõ infundit. Silr dr illoꝝ re
cordari quibꝫ grãm ſuã ⁊ do/
na largit̃. Et eſt modus vul/
gariũ q̃ cõiter dicũt tribulati
deꝰ oblitꝰ eſt mei. Petit g̊ hic
duo. Primo explicite ꝓ q̃buſ
dam.ſcđo ꝓ om̃ibꝫ circũſtan
tibꝫ. Vñ dic̃.memẽto dñe fa
muloꝝ famularũq; tuaꝝ. nõ
dicit ſuoꝝ.q2 ſuitꝰ pctm̃ de/
ſignat. Joh. viij. Qui fac̃ pec
catuꝫ ſeruꝰ ẽ pcti. Et tales q̃/
diu ſunt ĩ pctĩſ obliuiſcunt̃ a
deo.iuxta illud. Pctõres nõ
exaudit deꝰ Joh.ix. Sed fa/
mulꝰ dr a fauore.q2 ẽ ĩ fauore
⁊ grã dñi. vt ſunt pctõres cõ/
uerſi ⁊ penitẽtes ꝓ pctis. ⁊ ta
les deꝰ nouit. vñ petit p̃ſbr re
cordari taliũ. ¶ Et ſciẽdũ ꝙ
ſacerdos dꝫ facere memoriaꝫ
ordiate. vt.ſ.p̃mo oret ꝓ ulꝭ q̃
ſũt maiori charitate diligẽdi.
Et q2 ordiata charitaſ ĩcipit
a ſe.iõ p̃mo facit mẽoriaꝫ ſui
ipſiꝰ.cogitãdo tm̃ mẽte vl ex
p̃mẽdo vt deꝰ ſui miſereat̃. et
dimittat pctã ⁊ tribuat grãꝫ.
Deinde orat ꝓ p̃re ⁊ mr̃e.pa/
rentibꝫ ⁊ fratribꝫ atq; ſororibꝫ
Tercio ꝓ bñfactoribꝫ. Quar
to ꝓ inimicꝭ et ꝓ ꝑſecutoribꝫ.
Quĩto ꝓ infidelibꝫ vt ꝯuertã
tur ad fidẽ. Et hic q̃dã faciũt
eis diſpoſitõeꝫ ĩ mẽte ſatꝭ pul
crã.faciẽtes talẽ memoriã ad
ſilitudinẽ ordis caſuũ.quoꝝ
p̃mꝰ eſt ntũs.i q̃ ſuij pſius re/
cordãt̃. Secũdus gtũs.et ſi
gnificat genitorẽ.i. parentes
Tercius datiuꝰ.et ſignificat
datorẽ vl bñfactorẽ. Quartꝰ
accuſatiuꝰ. et ſignificat accu/
ſatorẽ vel inimicũ. Quintus
vtũs.et ſignificat vocandos
ad fideꝫ. Sextus ablatiuus

ꝛ ſignificat mortuos a nobiſ ablatos. Et de iſtis fit mētio i ſcda mēoria. Sȝ q̄re pͦ ꝑ viuis q̄ꝫ ꝑ mortuis oram⁹. Reſpōdeo. qꝛ viui ſunt i maiori ꝑiclo. qꝛ pn̄t dānari. mortui aūt ꝑ q̄bꝫ orāť ſūt i purgatorio. de q̄bꝫ nō timeť. Et d̄ iſta mēoria dȝ ſe cito expedire ꝓpter diſtractōȝ mētꝭ ꝛ euagatōȝ. Nō ſic q̄dā faciūt dormitātes i tali mēoria ita q̄ q̄nq̄ꝫ ppl'ares recedunt a miſſa tedio victi. ꝛ hoc eſt ſcandalū. ꝛ ꝑ ꝯſequēs fugiendū.

SEquitur

Et oim circūſtantiū. i. audiētiū miſſam digneriſ eſſe ꝓpici⁹. q̄s vides i te credere recte ꝛ te deuote diligere. Et ex h̄ ptȝ q̄ valde vtile ē intereſſe miſſe. qꝛ ꝓ talibꝫ ſpecial'r orāť. Vn̄ ſtatutum eſt vt oēs fideles audiāt miſſam dn̄icꝭ diebꝫ ꝛ feſtiuis diebꝫ. de ꝯſe. di. i. oēs fideles. ꝛ. c. miſſaſ. Et dicūt doctoreſ h̄ idē eſſe ꝑceptū vt ibidē ptȝ. Seq̄ť ꝓ q̄bꝫ tibi offerim⁹ vl' q̄ tibi offert. i. n̄ ſolū ill' digneris miſereri ꝓ q̄bꝫ h̄ offerim⁹ ſacrificiū laudis. ſȝ etiā ill' q̄ ſoli h̄ offerunt ꝓ ſe ſuiſq̄ꝫ oibꝫ vicȝ ꝯſāguineis ꝛ affinibꝫ familiaribꝫ ꝛ amicꝭ. ꝓ redēptōe aiaꝝ ſuaꝝ. q. d. nō ꝓ tpali lucro ſȝ ꝓ ſpe ſalutꝭ ꝛ incolumitatꝭ ſue. i. ꝓ ſalute ꝛ incolumitate ſua ſperāda. Et qꝛ bona hoīs triplicia ſūt. iō ꝓ eterniſ ꝑus orat. ſ. ꝓ ſpe ſalutis. ſcdo ꝓ corꝑalibꝫ. iō dic. incolumitatꝭ. i. corꝑaliſ ſanitatꝭ. tercio ꝓ ſpūalibꝫ. iō dicit ſeu addit. ꝓ redēptōe aiaꝝ ſuaꝝ. Seq̄ť q̄ reddūt vota ſua et'no do viuo ꝛ vo. Vota dicūť illa que volūtarie ꝑmittūť. Dicūť autē vota nr̄a. qꝛ fiūt a nob ex libertate arbitrij ſine coactōne Dicunť etiā dei. qꝛ ꝑ grāȝ ei⁹ fiūt quaȝ dat illis q̄ vouēt vt poſſint etiā ea ꝑficere. Sed circa ꝑdicta q̄riť q̄re p̄ſbiť n̄ orat ꝑmo ꝓ ſe. ſȝ pͦ ꝛ ꝑncipaliť orat ꝓ papa ꝛ ſe obmittit. Ad qd̄ dōm q̄ ibi orat vt ꝑſona publica. iō publicū bonū ſeu cōe ꝑtulit ꝓ ꝑo bono. h̄ āt orat vt ꝑſona ſingl'arꝭ itrādo mēoriā ſingl'ariū ꝛ ꝑuatarū ꝑſonaꝝ ꝛ iō ꝑponit ſe oibꝫ

COmmuni

cantes. poſtq̄ꝫ poſuit ꝯmēoratiōeȝ illoꝝ q̄ ſalute idigēt. h̄ ponit illos q̄ ad ſalutē adiuuāt. vt ſunt ſcti Et ꝑmo ponit eos i generali

Scdo in ſpeciali. Dicit ḡ. cō municātes. Et h̄ compoſuit Lin⁹ papa. Cōmūicātes. i. pticipātes cū ſanctis. in h̄ ꝙ deū videm⁹. licet differenter. qꝛ nos p fidē. ipſi ad oculū. Tn̄ ex q̄ idē obiectū habem⁹ cuꝫ illis. ſ. vnū deum. ḡ ptici pam⁹ cū eis. ꝛ mēoriā venerā tes. i. venerāter colim⁹. In p̄ mis gl'oſe ꝟginis marie geni tricis dei ꝛ dn̄i nr̄i ihu xpi. ſꝫ et beatoꝝ apl'oꝝ ac martyruꝫ tuoꝝ petri ꝛ pauli. vbi ponit xij. apl'os. ꝛ. xij. martyreſ. Cō feſſores aūt n̄ ponit. Cui⁹ rō eſt. qꝛ tpe q̄ poſit⁹ eſt canō nō celebrabat̄ memoria ꝯfeſſoꝝ ita ſolēnit̄. vl' iō ponūt̄ marti res. qꝛ imitati ſunt chriſtū in paſſione. et maximū honoreꝫ oñderūt ꝓ ipſo moriētes. qđ nō fecerūt ꝯfeſſores. H̄ aūt ſa crificiuꝫ eſt maximi amoris. Ponunt̄ etiaꝫ aliq̄ martyres min⁹ notabiles. qđ factū ē di uina diſpēſatōe. Naꝫ vt dici tur dū ſancti pr̄es deleuiſſent iſtos et alios ſcribere vellent cras īueneřt illos deletos au reis lr̄is ſcptos. vn̄ bonū eſt etiā aliqn̄ min⁹ ſctis reputatꝭ reuerētiā impēdere. ꝛ eoꝝ ſuf fragia poſtulare. qꝛ ſꝫ Tho. q̄buſdā ſcis datū eſt patroci nari ſpāliter ꝛ in ſpecialib⁹ ne gocijs. vt beato Anthonio ꝯ ignem ꝛc. Preponit̄ aūt oib⁹ ſctis btā ꝟgo Maria. qꝛ ipſa ē ſalutꝭ nr̄e pcipua adiutrix. ꝛ ipſa in celo primū locū tenet poſt dei filiū. deinde ponunt̄ apl'i. qꝛ ipi tradiderūt nob̄ for mā ꝛ ritū hui⁹ ſacrificij. dein de martyres q̄ ꝓ illo qui eſt ī hoc ſacro ſe obtulerūt hoſtiā viuentē. Petim⁹ aūt hic eoꝝ ſuffragiuꝫ. ſignificātes ꝙ q̄ꝺ diu ſum⁹ ī hac vita neceſſe ha bemus eoꝝ ſuffragia poſtula re. cum ipſi xpo ſint in gl'ia p pinqui. vn̄ poſſūt nobis im petrare gl'iam. Poſt eleuatio nem ꝟo petim⁹ eoꝝ ꝯſortiuꝫ. deſignantes p h̄ ꝙ poſt reſur rectōꝫ iūgemur ſcōꝝ ꝯſortio et n̄ idigebim⁹ ſuffragio. Nō dirigim⁹ aūt oꝛones nr̄as ad ſctōs. vt p eos impleant̄ que poſtulamus. ſed vt eoꝝ p̄cib⁹ nr̄e oꝛones ſortiant̄ effectum In q̄buſdaꝫ libris ponit̄ hic ſignū crucis cum dr̄. munia mur auxilio. ſꝫ nō habet fun damētū. cū nō petim⁹ h̄ mu niri ſigno crucꝭ ſꝫ patrocinio ſctōꝝ. Quō aūt ſcti vidēt oꝛo nes nr̄as. dicit hic Bern̄. de parātinis ꝙ n̄ cognoſcūt eas cognitiōe naturali vel beata.

ſed ꝟtute reuelationis p quã cognoſcũt oꝛones nr̃as voca les ſiue mẽtales. Fit etiaꝫ ad ditio i quibuſdam feſtiuitati bus. qꝛ ibi petimus ꝓtectõeꝫ diuinã ſpecialẽ. vt ĩ natali. in epiphania. i paſca. aſcẽſione ⁊ penthecoſte. In qͣbꝫ ſpecia lia dona circa nos facta reco lunt. que nobis dari tunc po ſtulamus. In fine aũt hic nõ dicitur amẽ. qꝛ angeli reſpon dent amẽ.

Hanc igi tur oblatõꝫ. h̄ ad didit leo papa an no dñi. ccccxliiij. vbi q̄ſi cõp hẽdẽdo oĩa ſupꝛadicta ſũma rie ɔcludit. Petit ɡ̃ quattuoꝛ Pꝛio petit acceptatõꝫ oblati onis. Vñ dic. Hãc igit obla tiõeꝫ ſuitutꝭ nr̃e. Et vide qre hic p̄ſbꝛ ſpecialit̄ appellat ſe ſeruũ. ſupius ꝟo alios appel lat famulos. Rõ. qꝛ q̄libet de bet ſe reputare pctõꝛem et nõ alios. Dicit autẽ hec oblatio ſuitꝰ. qꝛ ſumꝰ empti iſta obla tõe. iuxta illud. Empti eſtꝭ p̄ cio magno. Sꝫ ⁊ cũctẽ fami lie tue q̄ tibi famulant ⁊ ſerui unt. vt placatꝰ accipias. licet eñ deꝰ ſit ſp placatꝰ. i. miſeri coꝛs ꝗ̃tũ ẽ i ipo ſacrificio. tñ ſepe offendit ex pte miſtroꝝ qñ ſunt i pctõ. Sed q̄t. dieſq; nr̃os. vbi petit fedꝰ pacꝭ Vñ dicit. dieſq; nr̃os in tua pace diſponaſ. ⁊ loq̄t nõ ſolũ d̾ pa ce tpis ſꝫ etiaꝫ pectoꝛis. que ẽ ceſſatio a pctis atq; ab et̃na dãnatiõe. Nos eripi. vbi pe tit euaſiõꝫ carcerꝭ. ſ. dãnatiõꝫ ꝑpetuã. Et in electoꝝ tuoꝛuꝫ iubeas grege nũerari. vbi pe tit adiũctiõem cum electis. p ieſum chꝛiſtũ dñm noſtrum. Et iſtã ꝑticulã ſctũs Grego rius ɔpoſuit. Fit aũt appo ſitio iſtiꝰ ꝑticle certꝭ diebꝫ. vt ĩ reſurrectiõe ⁊ pẽthe. Ex q̄ ei petimꝰ remuneratiõeꝫ q̄ ſit p reſurrectiõeꝫ xp̄i ⁊ ſpũſſancti miſſionẽ. ido tũc ſit additio. ſm alios etiaꝫ in cena dñi. q̄a p illd̾ ſacrificiũ tũc inſtitutuꝫ dat remuneratio. iuxta illud. Qui manducat hũc panẽ ⁊c̄. Hec aũt ꝟba dicẽs ſacerdos ſe ꝓfunde inclinat. ſignificãſ q; legalis ſacerdos ſũmo co namĩe obumbꝛabat ne vide ret. vel qꝛ oꝛauit xp̄s ꝓfunde ſe inclinãdo ⁊ humiliãdo añ hoꝛam paſſionis.

Sequit ſcda ps canonis

Quam ob lationem ⁊c̄. Hec eſt

ſecūda ps canonis i qua po-
nit̄ ſacrificiū ꝯſecratio. Et hꝫ
tria dicta. Primo nāq₃ virtꝰ
ꝯſecrādi petit̄. Scd̄o ipa cō
ſecratio pficit̄. ibi. qui pridie
Tercio rei ꝯſecrate ꝯmemo-
ratio exp̄mit̄. ibi. vn̄ ⁊ memo
res Circa p̄mū primo ponit
ſacrificiū oblatiōe₃. Secūdo
oblatōis bn̄dictōem. ibi. q̄ſu
mus benedictā. Tercio ſacri
ficiū trāſſubſtātiatiōe₃. ibi. vt
nobis. Dicit ergo. quā obla-
tiō₃. i. terrenā materiā ad cor
pꝰ filiū tui deſtinatā. ſm guil'.
manitiū. Tu deus q̄ſumꝰ in
omnibꝫ. i. tota cogitatōe. tota
cognitiōe. tota mente. ⁊ toto
intellectu digner̄ facere bn̄di
ctā. i. p quā hoīes bn̄dicātur
Aſcriptā. i. p quā hoīes aſcri
bunt̄ in celo. Ratā. i. p quā ꝺ
viſceribꝫ xp̄i eſſe cenſent̄. Ra
tionabilem. i. p quā a beſtiali
ſenſu exuant̄. Acceptabilē vt
q̄ nobiſmetipis diſplicemꝰ p
hāc acceptabiles vnico filio
eius ſimꝰ. Ita exponit Aug.
de ꝯſe. di. ij. vtru₃ ſub figura.
S₃ Inno. exponit referēdo
ad xp̄m. bn̄dictā. i. immune₃
a pctō. aſcripta₃. i. ſcripturis
pnūciatam ⁊ figuratā. Ratā
id ē n̄ trāſitoriā ſicut vetꝰ lex.
Rationabilē. i. q̄ſi nō peculia
rem. ſicut erat hoſtia legalis.
que nō mūdabat a pctō. acce
ptabilem. ꝯ illā de qua Iſa. ⁊
Iiere. dicunt. Obtuliſti ho-
ſtiā nō acceptā. Cōmunit̄ tn̄
hoc refert̄ ad differentiā obla
tionis iude. Illa em̄ traditio
fuit maledicta. ideo iſta ſit bn̄
dicta. Illa aūt pſcripta vl' di
ſcripta ꝺ libro viuentiū. ideo
digneris facere aſcriptā illa₃
Illa fuit irrita. i. iniqua ⁊ de-
teſtabilis. ideo deus fac iſta₃
ratam. Itē illa fuit irrōnabi-
lis. ideo deꝰ fac iſtā rōnabilē.
id eſt rōne plenā. vt fiat rōna
bile nr̄e ſeruitutis obſequiu₃
Ille reddidit mala p bonis.
ppter qꝺ reprobatꝰ eſt. ſed tu
deus fac hāc acceptabilem p
quā tibi nos reddas acceptoſ
Fiūt aūt hic q̄nq₃ ſigna cru-
cis. tres cōmunes ſup panē ⁊
calicē ſil'. q̄rta aūt ſup pane₃.
et quinta ſup calicē p ſe. Et ſi
gnificant q̄nq₃ loca vulnerū
eiꝰ. Vel ſm Inno. tres ſigni
ficant triginta denarios pro
quibꝫ venditus eſt xp̄s. Due
aūt venditionē ⁊ emptione₃.
ſiue venditorem et venditu₃.
Vel ſm Bern. de parātinis
et ſm Guil'. manitiū. ſignifi-
cant tria que xp̄s fecit circa h
ſacramentu₃. Nā accepit. be-

nedixit et dedit. ecce tria. Et ſpecialit' fit crux ſup oblataz ⁊ vna ſup calicem. quia dixit Hoc ē eñ corp⁹ meũ. ⁊ iterũ. bibite ex h oēs. Et ſequit'. vt nobis corpus ⁊ ſanguis fiat dilectiſſimi filij tui dñi nostri ihu xpi. Ubi petit trãſſubſtã tiationē panis in corpus xpi p hoc verbũ. cũ dicit fiat. Il lud eñ eſt vbũ creatiõis ſiue creatoris Geñ. i. vbi dixit. fi at lux. ⁊ ſequit'. et factũ eſt ita. Et nõ dicit ſacerdoſ. vt faciã corpus xpi. q2 nõ eſt niſi mi niſter hui⁹ ↄuerſionis. Ideo nõ in ppria pſona ſ3 ī pſona chriſti dicit. fiat. Dicit aũt. di lectiſſimi filij tui. q2 null⁹ põt eſſe dilect⁹ deo qñtũcũq3 ſan ctus ſicut xps. ratiõe cui⁹ di lectionis ppter ipm toti⁹ mũ di peccata indulſit. Fiũt aũt due cruces. vna ſuper panez. alia ſup calicem. ad ſignificã dum q hoc ſacr'm valet ad ſa lutem corpis ⁊ anime.

Sequitur q pridie. Hec vba addidit Alexãder pm⁹ anno dñi. cxxij. Et hic p ficit' ↄſecratio. Circa qd pri mo repſentat' q d xps in cena fecit. Uñ dicit. Qui pridie. i. vna die añq3 paſſus ē vl' vna die pcedente ante paſſionem accepit panē. ⁊ ī hoc loco ter/ ſis digitis ſuper corpale acci pit ſacerdos hoſtiam reuerē/ ter. Et debet eam tenere ſub/ miſſe nõ oſtendendo populo vl' miniſtro. ne videat' aliquo modo añ ↄſecrationem. Uñ dicit. accepit panez ī ſanctas ac venerabiles manus ſuas. ⁊ eleuatis in celum oculis ad te deum patrē ſuũ omipoten tem. Et hic eleuat ſacerdos oculos ſupra celu3. in q chri/ ſtus ſignificat'. q2 oculos mē tis debemus eleuare in celu3 vñ veniat auxiliu3 nobis. vt dicit' in ps. Quia oīe bonũ deſurſu3 deſcendit. Sequit'. Grãs agens non pro ſe ſed p noſtra redemptõe. benedixit. ⁊ fit ibi crux ſup hoſtia3. que ſignificat q chriſtus paſſus eſt ī natura humana. ſ. in cor/ pore et aĩa. q2 dixit. Triſtis eſt anima mea vſq3 ad mortē Et ideo p ſe benedicit' hoſtia et p ſe calix. Et nõ intelligas q xps benedixit. i. crucē fecit ſup panem. cum vtus crucis nulla fuit ante paſſionē eius ſed bñdixit. i. vba ↄſecratio/ nis. ſc3 illa. Hoc eſt enim cor pus meũ. ſup panē protulit.

quoꝝ ꝟtute ꝟboꝝ facta ē ſta-
tim bñdicta trāſſubſtātiatio
panis i corpus xp̄i. vñ expo-
ne. bñdixit. i. vim bñdictōis
verbis ꝑ ipm ꝓlatis dedit vt
trāſſubſtātiaret panis in cor
pus xp̄i verꝫ. Sequit. ac fre
git. deditqꝫ diſcipl'is ſuis di-
cens. Accipite et comedite.
Ubi ſciēdū q̄ lꝫ hic dicat
q̄ xp̄s ꝑus fregit ⁊ tūc ɔſecra
uit. tñ ita nō intelligēdum eſt
q̄ xp̄s pꝰ fregiſſet ⁊ tūc bñdi-
xiſſet. ſꝫ q̄ xp̄s pꝰ bñdictōꝫ ⁊
ɔuerſionē fregit. Uñ ſic con
ſtrue lrāꝫ. Accepit panē ⁊ bñ-
dixit. ſ. dicēſ. H̄ ē ei corpꝰ meū
et tūc fregit deditqꝫ diſcipul'
ſuis dicēs. accipite ⁊ comedi
te. H̄ ē eñ corpꝰ meū. Priꝰ g̊ ꝓ
tulit illa ꝟba vt eis vim ɔfici
endi tribueret. deinde ea ꝓtu-
lit vt apl'os formāꝫ ɔficiendi
doceret. Ita dic̄ Guil'. Com
munit tñ dr̄ q̄ ſel' ꝓtulit xp̄s
illa ꝟba. tūc. ſ. qñ voluit dare
aplis. Uñ dādo eis tunc bñ
dixit ꝑ illa ꝟba iaꝫ dicta. ſ. H̄ ē
eñ corpus meuꝫ. Item dicit
Horra ſup Dat. Et ita ꝑ illa
ꝟba ſemel ꝓlata ſimul ɔfecit
⁊ formā ɔficiendi dedit. vt di
cit Bern̄. de parantinis. Uñ
ſenſus ē. bñdixit fregit dedit
qꝫ diſcipulis ſuis. ⁊ tūc dixit
Hoc eſt eñ corpus meū. Et
iſte eſt verus intellectus.

Hoc eſt eni
corpꝰ meū. Iſta ē for
ma cōſecratōis vene
rabilis ſacramēti euchariſtie
quā dicens ſacerdos habeat
intētōem veram ɔſecrādi cor
pus xp̄i. Nō obmittat auteꝫ
illā ɔiūctōem eñ. q2 licꝫ ñ ſit
de ſubſtātia ſacri. ē tñ d' eſſen
tia ꝑcepti. vñ ḡuiter peccaret
obmittēs eaꝫ. Aliq̄ ꝟo dicen
tes iſta ꝟba tenēt hoſtiam in
manibꝫ. ita q̄ poſſit videri a
circūſtātibꝫ. qđ eſt graue peri
culū. quia tūc poteſt adorari
ꝑ ſimplices ante ɔſecratōem
qđ erit graue peccatuꝫ idola-
trie. Et ideo teneat eaꝫ valde
depreſſe in altari ne videatur
Fit aūt eleuatio hoſtie ſacra-
tiſſimi corꝑis chriſti. vt oſtē-
dat omnibꝫ oblata eſſe ad ſa-
lutem. iuxta illud. Ego ſi ex-
altatus fuero a terra ⁊c̄. Se-
cundo vt extunc populus co
gnoſcat eſſe veritatē ſacramē
ti que nō ꝑus facta eſt. ſꝫ mo
do vt iam ſciat veraciter ado
rare deū ꝑſentem. Expoſitio
autem iſtius forme verboꝝ
requiratur ſupra in tractatu
de ſacramētꝭ circa ſacramētū

euchariſtie. vbi ſufficiẽter ex/
pedita ẽ. Sequit̃. ſil'r ꝛc. vbi
ponit̃ forma ꝯſecratiõis ſan
guinis xp̄i. Ubi ſciẽdũ ꝙ ſa
cerdos volẽs ꝓferre iſta v̾ba
d3 ipm calicẽ accipe ambabꝫ
manibꝫ. et cu3 dicit. Bñdixit
d3 facere crucẽ ſup calicem. te
nẽdo calicem i manu ſiniſtra
ne tactu vl' ipetu cadat Crux
ſup calicẽ ſignificat paſſionẽ
xp̄i in aĩa. vt dictũ eſt. et etia3
nr̃a3 ſalutẽ in aĩa. ꝛ facta cru
ce d3 tenere calicẽ ſicut prius
Et hoc facto ꝓfert verba ꝯſe
cratõis habẽdo intẽtõem cõ
ſecrãdi ſanguinẽ xp̄i Et ſi po
teſt hr̃e actualẽ ẽ tãto melius
Debet aũt ꝓferre verba iſta ſi
ne aſpiratiõe magna. nõ ſicꝫ q̃
dã fatui faciũt faciẽtes anhe/
litu3 magnũ ac peſſimũ i ho
ſtiã vel calice3. ita ꝙ aſtantes
ſcãdaliʒant̃. Un̄ dicit Sil'r
poſtꝙ̃ cenatum eſt accipiens
hũc p̄clarũ calicẽ. Et ponit̃ h̃
ꝯtinẽs ꝓ ꝯtento. i. vinũ cũ aq̃
mixtũ in calice ad trãſſubſtã
tiãdum i ſanguinẽ ſuũ Dicit
etiã hũc calicẽ. q2 ide3 eſt nũc
qui fuit tũc i ſpecie ſil'is quã
tum ad materiã calicis. ꝙ̃tũ
v̾o ad ꝯtẽtum xp̄i ſanguine3
idẽ ẽ i numero nũc q̃ fuit tũc
Addit aũt p̄clarũ. q2 iſtud ſa/
crificiũ inter oĩa eſt p̄clariſſi/
mũ. vñ p̄s. Calix me⁹ inebri/
ans ꝙ̃ p̄clar⁹ eſt. Seq̃t̃ i ſan/
ctas ac venerabiles man⁹ ſu/
as. q̃ tꝑe recipiat ſacerdos ca
licẽ i manus. Sequit̃ Item
tibi grãs agẽs. qḋ referas ad
illḋ qḋ dictũ ẽ ſil'i mõ. ꝛ facit
ſicut pri⁹ agẽdo grãs deo pa
tri. Sequit̃. Bñdixit dedit
ꝙ diſcipul' ſuis dicẽs. Acci/
pite ꝛ bibite ex h̃ oẽs ꝛc.

Hic eſt eni
calix ſanguiſ mei no
ui et eterni teſtamẽti
myſteriũ fidei q̃ ꝓ vobis et ꝓ
multis effundet̃ i remiſſionẽ
pctõꝝ. Hoc totũ eſt de forma
ꝯſecrationis ſanguis. ꝛ expo
nit̃. hic eſt calix ſanguis mei
id ẽ hic ẽ ſanguis me⁹ i calice
ꝯtẽtus. noui. i. vltimi. et et̃ni
id eſt ꝑpetui teſtamẽti. myſte
riũ fidei. i. habẽs ſecretã ꝛ ab
ſconditã intelligẽtiã tenẽda3
ꝑ fide3. q2 aliud videt̃ ꝛ aliud
ſub viſis ſpeciebꝫ firmiter ẽẽ
credit̃. q̃ ꝓ vobis ꝛ ꝓ multis
effundet̃ i remiſſionẽ pctõꝝ.
Dicit notãter ꝓ mult̃. ꝛ ñ di
cit ꝓ oibꝫ. q2 licet ꝓ oibꝫ effu/
ſus ẽ ꝙ̃tu3 ad ſufficiẽtia3. ita
ꝙ ſufficiẽs eſt ſaluare oẽs. nõ
tñ ꝙ̃tum ad efficacia3. q̃a nõ

om̄es efficiunt ſaluati p ipm
Dicit aũt p vobis. q. d. iudeis
q2 apl'i iudei erãt. ⁊ p multis
ſcȝ gẽtilibꝫ. i remiſſionẽ pctõ/
rum i. ppter remiſſiões pctõ/
rum. His dictis eleuat ſacer
dos calicem vt popul9 adoret
ſciẽs iã ibi veracit' eſſe ſangui
nem xpi. Aliqui aũt eleuãt te
ctũ calicẽ. aliq diſcoopertũ. ſed
nõ eſt vis. Nã coopertus deſi
gnat occultũ ⁊ difficile myſte
rium ſacri hui9. diſcoopertus
aũt ſignificat ſeparatiõeȝ ſan
guinis xpi a ſuo corpe tempe
paſſionis. Et ob hanc etiam
cauſam ſeparatim ↄſecratur
corpus xpi et ſanguis vt ſi
gnificatio exprimat'. vt dicit
Lyra ſup Matth. xxvi. ca.
Hec q̃tienſcũqꝫ feceritis i mei
memoriã facietis. hec clauſu
la q2 tã ↄſecratõis corpis qꝫ
etiã ſanguis reſpicit ↄplemẽ
tũ. ideo poſt vtrãqꝫ ẽ dicẽda.
¶ Sciendũ etiã qꝫ tpe eleua
tionis dȝ fieri a ppl'o deuota
inclinatio. vt dr in. c. ſane. de
cele. miſ. et pñt dici hec ꝟba a
ppl'o. vt dr̃ glo. ibidẽ. Sal/
ue lux mũdi. ꝟbũ pr̃is. hoſtia
ꝟa. viua caro. deitas integra
verus hõ. Pñt etiaȝ dici iſta.
Trãſſubſtãtiãt' res iſte i cor/
pus ⁊ ſanguinẽ tuũ dñe ad
honorẽ ⁊ laudeȝ nõis tui. ad
remiſſionem pctõrum ⁊ ad ſa
lutem animarũ nr̃ar. Poteſt
etiã dici tunc pater noſter ⁊c̃.
Vñ ⁊ memores dñe nos ſerui
tui. vbi ponit' ↄſecrate rei cõ/
memoratio. quia cum xps di/
xit. Hoc facite in meã ↄme/
morationem. ideo et preſbyt'
dicit. Vñ ⁊ memores nos ſer
ui tui. Hoc dicũt miſtri cau/
ſa hũilitatis vocãtes ſe ſeruos
Sȝ et hec plebs tua ſctã. i. p
baptiſmũ ſctificata. eiuſdem
xpi filij tui dñi dei nr̃i taȝ btẽ
paſſionis. Et h̃ ſacerdos ma
nus extẽdit ad modũ crucis
vt p illã extẽſiõeȝ manuũ ſua
rũ extẽſiõȝ manuũ xpi repſen
tet in cruce. ↄ qꝺ tñ faciũt illi
q̃ vix manus mouent verecũ
dantes manus extendere i h̃
loco. Sȝ tu miſer ſicut ⁊ ego.
vt quid vereris tãti dñi ⁊ dei
tui repſentare figurã et diſpo
ſitionem qua te redemit. ⁊ nõ
vereris circa illicitas chore/
as. ⁊ forſan amplexus mulie
rum extendere manus pedes
brachia atqꝫ totum corpus.
⁊ repſentare diaboli figuram
Sequitur. nec nõ ab inferis
reſurrectionis. vbi ſacerdos
contrahit ad ſe brachia et ſi
gnificat ab inferis reſurrecti

onem. Sequitᷣ. ſed ꝛ in celos
glorioſe aſcēſionis. vbi ſacer/
dos erigit altius manꝰ vſqꝫ
ad humeros. in ſignū ꝙ xp̄s
eleuatis manibꝫ ferebatᷣ in ce
luꝫ. Et ab h̄ loco ſtringūtur
digiti. ſcꝫ pollices et indices
vtriuſqꝫ manus. nec diſiūgū
tur niſi qñ opꝰ ē tāgere ſacra/
mētum. qꝺ fit ob reuerētiam
ſacri. ne digiti aliquid tāgāt
poſt ꝯtactum corpis xp̄i. ne
etiā eis incaute aliq̄d cohere/
at qꝺ ꝑ diſiūctōem deperdatᷣ
quod eſſet magnū pctm̄. iđo
ſit ſacerdos ī h̄ multū cautꝰ.
Seqᷣtᷣ. Offerimꝰ p̄clare ma/
ieſtati tue. id eſt ꝑ omībꝫ aliis
clare. qꝛ licet corpa ſanctoꝝ
erūt clara. tn̄ deus p̄clarior
eſt in ſua maieſtate. quia ē ſpe
culum ſine macula. Sequitᷣ
de tuis donis. qꝺ dicit ratōe
ſpūalium. ac datis ratōe tem
poralium in p̄ſenti. Et quid
offerimus ſubdit. hoſtiaꝫ pu
ram. quia xp̄s ꝯceptus eſt ſi/
ne originali pctō de virgine.
ſanctam. ſine mortali. imma/
culataꝫ ſine veniali. panē ſan
ctum vite eterne. panem via/
toribꝫ p̄ſentis vite ꝑ vita eter
na ꝯſequēda ꝑpatū. ꝛ caliceꝫ
ſalutꝭ ꝑpetue. qꝛ ipe ē reficiēs
ꝛ inebriās ī patria. ſm̄ Ber.

de paratinis. Fiūt aūt h̄ quīqꝫ cruces. ad deſignādum ꝙ
xp̄s in q̄nqꝫ ſenſibꝫ patiebatᷣ.
vel etiā plagas et vulnera du
as manuū ꝛ duas pedum. et
vnā lateris. ſm̄ Guil. Mani
ceñ. Facit aūt tres cruces ſu
per vtrūqꝫ. ſ. corpꝰ et ſāguinē
ꝛ duas ꝑ ſe qualibꝫ ſinglʼarit.
Scđm aūt Bern. de parati
nis ſignt q̄nqꝫ effuſiones ſā/
guinis xp̄i. ſ. in circūciſione. ī
ſudore. in flagellatōe. ī cruci/
fixione. ꝛ ī lateris aptione.
Sequitᷣ tercia ps canōis.

Supraque

propicio ac ſereno vultu
ꝛc. hic ponitᷣ tercia ps
canōis ī qua ponitᷣ effectꝰ ſa/
cramēti qui eſt res tm̄. Et ſūt
tres ꝑticule. Primo petitᷣ do
noꝝ acceptatō. Secđo diuie
miſcđie imploratio. ibi. ſup/
plices. Tercio collatio glorie
ibi. memēto dn̄e. Dicit ergo.
ſupplices te rogamꝰ. Vbi ſa
cerdos cancellat manꝰ in mo
duꝫ crucis eleuando eas. ita
ꝙ aliqualitᷣ ad miſtrū ꝯtrahi
pn̄t. ꝛ ē ſenſus. Supplices te
rogamꝰ vt ſup iſta dona ꝓpi
cio ac ſereno vultu reſpicere
digneris. ꝓpicio. i. accipiēdo
ca tanqꝫ tibi gratuite placita

ac ſereno.i.miſericordi.iuxta illud. Illumiet vultū ſuuꝫ ſuper nos ꝛc. Reſpicere digneris.i.accepta habere digneris Vñ ſequit. Et accepta habere ſicut accepta dignat⁹ es habere munera pueri tui iuſti abel. De iſto abel habet hyſtoria Gen̄.iiij. vbi dr. Reſpexit dñs ad abel ꝛ ad munera ei⁹. ꝛ ita fuerūt deo accepta. Sequit.ꝛ ſacrificiū pͥarche noſtri abrae q̄ filium ſuū voluit imolare. Gen̄.xxij.qd reputatū ē ei ad iuſticiaꝫ. Seqͥt. Et qd tibi obtulit ſacerdos tuus ſumm⁹ melchiſedech De iſto dicit Bern̄. de parantinis qꝫ fuit pmogenitus noe. q̄ vixit tempoꝛib; Abrae.ꝛ iſte obtulit panē ꝛ vinū in ſacrificiuꝫ. gr̄as agens deo pro victoria abrae ꝯceſſa ſup q̄nqꝫ regib;. p que oia deſignat iſti⁹ ſacramenti grata deo acceptabilitas Nā ſicut abel obtulit grata pmogenita. ſic xp̄s oblat⁹ eſt pmogenitus in multis fratrib;. Et ſicut Abraaꝫ vnicū obtulit filiū.ſic xp̄s vnic⁹ dei pr̄is oblat⁹ ē. Et ſicut melchiſedech obtulit panē ꝛ vinum ſic xp̄us in pane et vino ſacramentū hoc inſtituit. de q̄ dr. Tu es ſacerdos ieternū ſm oꝛdinē melchiſedech. Vocat aūt abel puer non a puericia qꝛ fuit vir.xx.annoꝝ.ſꝫ a puritate innocētie. Abraā autē dr pͥarcha.i. pater fidei catholice.qꝛ pmus i deuꝫ credidit.ꝛ pmus incarnatōeꝫ precognouit. Joh.viij. Vidit ꝛ gauiſus eſt. Sanctuꝫ ſacrificiū immaculatā hoſtiā Hoc addidit Leo papa

Supplices

S Hic petit diuine grē infuſio. Vñ dic. Supplices.i.humiles. te rogam⁹ oīpotēs de⁹. vbi ſacerdos humiliter inclinat cācellatis manib; poſitis ſup altare. que cancellatio ſicut ꝛ pma ſignificat qꝫ p crucem et paſſioneꝫ petit offerre iſta Siniſtra autē ſupponit. p quā ſignificat paſſio xp̄i. Sꝫ dextera ſupraponit p quā xp̄i reſurrectō deſignat. Seqͥt Jube hec pferri per man⁹ ſcti angeli tui. qd exponit Tho.i.iiij.ſen.di.xiij nō qꝫ angel⁹ iſta cōſecret cum ptātem nō habeat.ſed oꝛōnē ſacerdotis et ppl'i deo pn̄tat. ſm illud Apocal'.viij. Aſcendit fumus aromatum in cōſpectu dñi.id eſt vota vel ſupplicationes fideliū de manu

angeli.q̄ ſūt orōes ſctōꝝ. Ex
ponit̄ g̃. Jube h̄ vota vł ſup-
plicatōes fideliū pferri p ma
nus. i. p miſteria angeloꝝ in
ſublime altare.i. ī eccłiā triū
phantē vł ī plenā pticipatōz
deitatis. qd̄ ē ſublime altare.
Vn̄ ſeq̄t̄.i ꝯſpectu diuīe ma-
ieſtatis tue. Vel iube perferri
hec.i.eccłiā militantē in ſub
lime altare.i. in triūphantē.ꝛ
h̄ fac p manꝰ angeli.i.filij tui.
Seq̄t̄. Et pſta.vt q̄tq̄t.ſ.fide
les ex hac altarſ pticipatione
ꝛc̄. Et h̄ ꝑmo ſacerdos diſiū
git manus. ꝛ oſculat̄ altare ī
dextera pte. per qd̄ repſentat̄
oſculū iude qd̄ dedit xp̄o cuꝫ
ſurrexit ab orōne. ꝛ fit h̄ in de
teſtationē ipiꝰ iude. Seq̄tur
ſacroſctm̄ filij tui corpꝰ. et h̄
facit crucē ſup hoſtiam. Se-
q̄tur.ꝛ ſanguinē.ꝛ h̄ fac̄ aliaꝫ
crucē ſup calicē. Seq̄tur. ſū-
pſerimꝰ omi bn̄dictōe celeſti
ꝛ gr̄a repleamur. h̄ ſigt ſe an̄
faciē. Crux ſup hoſtia deſigt
vincula q̄bꝫ alligatū fuit cor
pus xp̄i. Crux ſup calicē de-
ſignat flagellū q̄ eductꝰ ē ſan-
guis d̄ corpe. Crux ſup faciē
deſignat ſputa in facie xp̄i. vł
ſignāt iſte cruces ꝙ xp̄us ter
orauit. vel etiā qꝛ tria v̄ba di-
xit i cruce. ꝑmū. pater dimit-
te illis.ſcd̄m.i manꝰ tuas.ter
ciū.vt q̄d dereliquiſti me.

Memento
etiā dn̄e famuloꝝ
famularūꝗ tuaꝝ.
vbi petit̄ collatio gl'ie.ꝛ ꝑmo
mortuis.poſtea viuis. Vnd̄
dic̄.memento dn̄e famulorūꝫ
famularūꝗ tuaꝝ. Ubi ſci
endū ꝙ licet q̄dā mortui ſūt ī
celo.q̄dā in inferno.ꝛ q̄dā in
purgatorio.tn̄ qꝛ nob̄ n̄ ꝯſtat
d̄ ſingulꝰ ī ſpēali.iō q̄ſi eſtimā
tes eos eſſe ī purgatorio ora-
mus p oībꝫ.iō dicimuſ. Me
mēto dn̄e ꝛc̄. q̄ nos p̄ceſſerūt
cū ſigno fidei.i.oñdert aliqd̄
ſignū fidei. puta habuerunt
ꝯtritionē vł deuotōeꝫ decedē
tes. Nā d̄ talibꝫ adhuc ē ſpeſ
Et dormiūt ī ſomno pacſ.i.
ſine pctō mortali. ſm̄ Bern̄.
de parātiniſ. Et dꝫ h̄ fieri me
moria eodē mō ſic ſup. Primo
p illꝰ p q̄bꝫ ſpēalit̄ miſſa legi-
tur vł q̄ in ſpēali mēoria ſunt
tibi ꝯmendati. Scd̄o p parē
tibꝫ mortuis. Tercio p bn̄fa
ctoribꝫ. Quarto p oībꝫ fideli
bꝰ defunctis. Nō aūt p inimi
cis ſm̄ q̄ſdā. Et h̄ dico de il-
lis de quibꝫ certum eſt ꝙ non
reconciliati deceſſerūt. Quia
p illis nomīatim nō ē orādū

imo nec general'r niſi ſub cōditione inquantū ſunt ſuſceptibiles ſuffragij. Sequitur ſecūda meoria. Ipſis ꝛ oibꝫ in xp̄o requieſcētibꝫ.i.i fide xp̄i q̄eſcētibꝫ. locū refrigerij lucis ꝛ pacis vt idulgeas depcamur. Et nō ē opꝰ dicere ipſis dn̄e. qꝛ p̄mittit̄ p̄us. memēto dn̄e. Vn̄ illud qđ ſeq̄tur.ſ. indulgeas refert̄ ad illud dn̄e. alit̄ vnū illoꝝ ſupflueret. Et dic. locū refrigerij. Vn̄ regnū celoꝝ dr̄ locus refrigerij reſpectu purgatorij q̄ eſt locus ardoris maximi ꝛ doloris. quia ſm Aug. ibi ē pena maior q̄ aliq̄ q̄ pōt excogitari i mūdo. Dicit̄ etiā locū lucis. qꝛ purgatoriū eſt locus obſcuritatis. Dicit etiā locū pacis. qꝛ purgatoriū ē locus inq̄etudinis qꝛ nunq̄ aīe habēt pacē nec quietē. nō ſicut quidā fingūt dicētes eos feria ſecūda quieſcere. aliqui ꝓ dn̄ico die. q̄ omnia ſunt friuola ac inſana ꝛ ſacris ſcripturis ꝯtraria. Sequit̄ Nobis q̄ꝫ pctōribꝫ. vbi petit glīe collatōē viuis. Primo eīn petit collatōē eiuſdē glīe. Secūdo glīe ſocietatē cū ſanctis aplīs. Tercio ponit mediatorē p quem hec q̄ poſtulat dicens per dn̄m ꝛc.

Circa p̄mū nota q ſacerdos dicēs iſta verba eleuata modicū voce tūdit pectꝰ ſuū p qđ interrumpit ſilentiū. ſignificans p hoc ꝯfeſſionē et ꝯtritionē latronis penitentis in cruce. qui increpans aliū dixit. Nos q̄dē.ſ. tanq̄ pctōres digna factis recipimus. Vn̄ ſacerdos dicit. nobis q̄ꝫ peccatoribꝫ famulis tuis de multitudine miſerationū tuarum ſperantibꝫ.ſ. ſicut ille latro ſperauit. Percuſſio autē pectoris ſignificat illam tunſionē pectoris illoꝝ q̄ aderāt ad ſpectaculū paſſiōis xp̄i. et pcutiētes pectora reuertebāt̄ in hierl'm. Exaltatio ꝓo crucis ſignificat clamorē centurionis dicētis. Vere filius dei erat iſte. Sequitur. Partē aliquā ꝛ ſocietatē donare digneris. Licet tn̄ deꝰ ſit ſimplex n̄ hn̄s ptes. tn̄ dicit ptē aliquā ppter hoc. qꝛ quilibet ſm meritū habebit diuine faciei viſionē. ita q vnꝰ alio pfectius videbit deū. vel qꝛ ſcti videbunt deū totū. nō tn̄ totaliter id eſt nō ſm oēs modos quibus eſt viſibilis. qꝛ eſt infinitus. ꝛ cū cōphēdi nō poſſit ergo quaſi ptem dabit nobis. Totaliter aūt non eſt comp-

henſibilis de⁹ niſi filio ſuo q̄ eſt i ſin u ſuo. vt dicit Joh. i. Seq̄t. cū Johāne. ſm Ber. de parātinis. ſ. Johē bapti/ſta. Et pfert ſtephano. nec mi rū. q2 ⁊ aplis pfert. Adiūgit ſtephano. q2 iſti duo erāt pri mi martyres noui teſtamēti. Innocē. tn̄ dicit ꝙ h repetit Johes euāgeliſta ꝓpter ꝑui legiū virginitatis. q2 virgīes ſequunt agnū quocūq3 ierit. Ante vero ꝯſecratione ponit ꝓpter priuilegiū apoſtolat⁹. Sed credit Bern̄. ꝙ melius intelligat ꝺ baptiſta q̄ ꝓpter excellentiā ſingularis ſancti/tatis nō debet excludi a cano ne. Poſtea ponunt duo apl̄i ſc3 matthia ⁊ barnaba. q̄ ido poſt ꝯſecratione ⁊ nō ante po nunt. q2 iſti poſt aſcenſionem dn̄i fuerūt electi. Deinde po/nit Ignacio. de q̄ legit ꝙ cu3 eſſet deuot⁹ xp̄o ⁊ beate virgi ni poſt ei⁹ morte inuentū ē h nomen ieſus aureis lr̄is ſcri/ptū in ſuo corde in oib⁹ ptib⁹ Ponunt aūt q̄nq3 martyres poſt morte xp̄i ꝓpter quinq3 vulnera xp̄i. Itē ꝓpter ſepte3 dona ſpūſſancti ponūt ſeptē ꝟgines ibidē q̄ ſequunt. Se quit. Nō eſtimator meriti. q2 nō ſm exigentia3 meritorū re tribuis. ſ3 magis p̄miando q̄3 q̄ſq3 meruit. Deinde ꝯcludit p xp̄3 dn̄m nr̄m. Et nō dicit amen. q2 ſm doctores illō re ſpondēt angeli. q2 fit ꝯtinua tio ad p̄cedētia. vn̄ ſtatī ſeq̄t. in cui⁹ ꝟtute h petim⁹. cū d2. p quem. ſ. xp̄m h ſacr̄m hab3 origine3 q̄ ad pl̄a. Et p̄mo q̄ ad eſſe nature. vnde d2. creas. Scd̄o q̄ ad eſſe ſacri. vn̄ d2. ſctificas. Tercio q̄ ad eſſe vir tut̄. vn̄ d2. viuificas. Quar/to q̄ ad effectū gr̄e q̄ ē vita aie vn̄ d2. bn̄dicis. Quinto q̄ ad augmētū gr̄e eiuſdē. Et q̄3tū ad opatione ⁊ vſum. vn̄ d2. et preſtas nobis Et ſt g ſenſus. p quē. ſ. xp̄m tu de⁹ pater oīa bona creas ꝯdendo natura3. viuificas ꝯſubſtantiando na turā. bn̄dic̄ accumulādo gra tiam. ⁊ p̄ſtas q̄ntu3 ad vſum Oia em̄ creata ſunt p chriſtū Joh. i. Oia ſanctificant. q2 a plenitudine ei⁹ accipiunt vni uerſi. Oia viuūt. q2 ipſe eſt vi ta Joh. xiiij. Oia bn̄dicunt q2 ip̄e eſt bn̄dict⁹ fruct⁹ ven/tris Lu. i. Et aliqui dicūt p que3 hec oīa dn̄e ſemꝑ bona creas Et eſt ſenſus. hec oīa. ſ. panem ⁊ vinum ⁊ aquā creaſ ſm cauſas primordiales ⁊c. ſanctificas ſecundum cauſas

ſacr̄alec⁊viuificas vt transfe-
rant̄ in corp⁹ xp̄i ⁊ ei⁹ ſangui-
nē. Et iō bn̄dicis vt nos per
ip̄a bn̄dicamur Scd̄m alioſ
h̄ p̄nomē hec nō ponit̄ ibi. in
q̄ ſcd̄a eſt ꝯſuetudo eccl'ie.
Sequit̄. ⁊ p̄ſtas nobis. vbi
ſacerdos remouet corp̄ale de
calice. ad denotandū q̄ xp̄us
emiſit ſp̄m̄. ⁊ velū tēpli ſciſſū
eſt. ⁊ ap̄ta ſunt nobis abſcon
dita i lege myſteria. Accepta
q̄z hoſtia dicit. ⁊ p̄ſtas nobis
p̄ ip̄m. ſ. tanq̄ꝫ mediatorē. ⁊ h̄
fac̄ vnā crucē p̄ totū os calicꝭ
p̄cedēdo vltra calicē. Vn̄ dic̄
Et cū ip̄o. Et h̄ facit minorē
crucē. ſ. a labio calicꝭ ad aliud
Poſt h̄ dicit Et in ipſo. ⁊ hic
facit adhuc minorem crucez.
ſcꝫ in calice. Tandē ſubdit. ē
tibi d̄o patri oīpotēti. vbi ite
rū facit magnā crucē ſup̄ pri
mū labiū calicꝭ. incipiēdo ab
extremo calicis labio v̄ſus ſe
ip̄m. Deinde ſubinfert. in vni
tate ſp̄ūſſctī oīs honor ⁊ gl'ia
⁊ hic facit paruā crucē in pe-
dē calicis. Eſt aūt ſenſus ver
boꝝ. p̄ ip̄m tanq̄ꝫ mediatorē.
cū ip̄o tāq̄ꝫ cū eq̄li. ⁊ i ip̄o tan
q̄ꝫ i ꝯſubſtātiali. Vel h̄ ſign̄t
tres p̄ſone ſctē trinitatꝭ. vnde
patri attribuit̄ autoritas. vn̄
dicit p̄ ipſuꝫ. filio equalitas.

iō d̄r cū ipſo. ſp̄ūiſctō cōmu-
nitas. ideo d̄r. in ip̄o. Signā
v̄o crucꝭ tria p̄us facta p̄ illa
v̄ba. ſctificas ⁊c̄. q̄ fiūt coop̄-
to calice ſignt̄ tres crucifixio
nes ſ̄m tho. Naꝫ hora tercia
crucifixus ē linguis iudeoꝝ
clamantiū. crucifige ⁊c̄. Ho-
ra ſexta manib⁹ gētiliū. vt di-
cit Johēs. Hora nona emi-
ſit ſp̄ūm. Et q̄r poſt interual-
lū triū horaꝝ. xp̄s crucifixus
eſt manib⁹ gētiliū. cū milites
crucifigerēt ih̄m. ideo iterum
ſacerdos facit treſ cruces ſup̄
calicē diſcoop̄tū ſup̄ trib⁹ ver
bis. ſ. p̄ ip̄m. cū ipſo. ⁊ in ip̄o
deſignans illā crucifixionē q̄
facta eſt poſt tres horas inter
p̄ oſitas inter terciā ⁊ ſextam.
Quia v̄o ibi fuit diuiſio cor-
poris ⁊ aīe. iō iteꝝ facit duas
cruces vt dictuꝫ eſt. Vel ſ̄m
Guil'. manitiū. tres cruces. p̄
illa v̄ba p̄ ip̄ꝫ ⁊c̄. ſignificāt fi-
dē cēturionis q̄ credidit vnū
deū in trinitate. Due v̄o alie
ſignificāt duo ſacramēta que
fluxerūt de latere chriſti. vicꝫ
aqua regeneratōis baptiſmi
⁊ ſanguis redēptōis generis
hūani. Vel ſignāt q̄nq̄ꝫ cruci
atus chriſti. an̄ mortē tres. ſ.
alapas. ſputa ⁊ flagella. ī mor
te crucifixionē. ⁊ poſt morteꝫ

lateris aptionez. q̄rta ꝑo ſigt aīe a corꝑe ſepatione. q̄nta deſcenſū in limbū. Seq̄r. ꝑ oīa ſecl'a ſeculoꝝ. qđ dꝫ dici alta voce. Sꝫ anteq̄ꝫ h̄ dicaꝛ ponaꝛ reuerēter hoſtia añ calicē in ſuo loco. Et tūc ſtatim debet coopiri calix. q̄ facto dr̄. ꝑ oīa ſecl'a ſecl'oꝝ. Et h̄ alta voce. ad deſignādū ꝙ chriſt⁹ clamās alta voce emiſit ſpiritū. et rn̄deꝛ amē ad ſignificāduꝫ clamorē mulierū lamētantiū dn̄m. vnde ꝛ tunc chorus lamentabiliter reſpondet.

¶ Quīta ps ꝑncipal' miſſe.

Oremus ꝑceptis ſalutarib⁹ ꝛc. Hic ponit ſacramēti ꝑceptōez. Circa quā ꝑmittūꝛ mlt'e ꝑparatōes. ſ. tā generales. vt ſunt pr̄ nr̄ ꝛc. q̄ꝫ ſpēales. vt alie orōes. Dicit ḡ Orem⁹ ꝑcept' ſalutarib⁹ moniti. ¶ Circa qđ ſciendū ꝙ hec oratio ꝑus nō dicebaꝛ in miſſa. ſed Gregori⁹ fecit eam dici. qꝛ nō fuit dignū eaꝫ obmittere i hoc officio cū ſit nr̄i ſaluatoris. Greci aūt nō ꝑ ſacerdotē ſꝫ ꝑ ſe clamāt eam in miſſa. Apud nos ꝑo ſacerdotes. ꝛ h̄ cuꝫ magna reuerētia. vñ q̄ſi nō ꝓſumēs ſubito ſubrumpe i cā ꝓmittit ꝓfationez dicēs. Orem⁹ ꝑcept' ſalutaribus moniti. nō ſimplr̄. ñ nr̄a autoritate vl' temeritate. ſꝫ ꝑceptis ſalutarib⁹ moniti. ꝑceptis. ſ. dn̄i. ꝛ moniti. ſcꝫ mgr̄i nr̄i. q̄ ſunt ſalutaria. i. ad ſalutem diſponētia. formati. i. inſtructi int⁹ ꝛ exteri⁹. Et dicit formati. q̄ īformatio ſigt ſolū exteriorē doctrinā. Ad oñdēdū aūt ꝙ nos ſum⁹ a deo formati. i. inſtructi int⁹. ſ. i intentōe. ꝛ extra. i. i opatione. iō dicit. audem⁹ dicere. q. d. ex quo habem⁹ ꝑceptū ꝛ monitionē de iſta orōe dicēda. ꝛ ex q̄ illa orō ē cōpoſita ꝑ illū q̄ errare nō pōt. iō audem⁹ cū fiducia dicere. Diciꝛ aūt alte. qꝛ xp̄s palā ꝑdicauit. Uel ſc̄m Joh. beleth. qꝛ ſumpta ē de euāgelio qđ eſt ꝑdicandū ſup̄ tecta ꝛ etiā oīni creature. Dic̄ etiaꝫ ſacerdos ſol⁹ in fine amē ſub ſilentio. Cui⁹ rō eſt. qꝛ in aliīs orōnib⁹ amē exꝑmit affectuꝫ optantis. iō a ppl'o vel a clero dr̄. in hac aūt amen ſignat ꝯcluſionē affirmantis. vñ h̄ valet tātū. i. exaudita eſt orō. Sꝫ ne h̄ videaꝛ ꝑſumptuoſe aſſerere. dicit amen ſub ſilentio ad euitandum oſtentationem ꝓpriam. ¶ Sequiꝛ orō

Libera nos q̄ſum⁹ dn̄e. vbi
petit̄ petitionū explicatio. qꝛ
em̄ i orōne tria mala petimuſ
a nob remoueri. iō h̄ explicāt̄
q̄ ſint. vn̄ dicit Libera nos q̄
ſum⁹ dn̄e ab oīb⁊ malis p̄teri
tis p̄ſentib⁊ ⁊ futuris. Et qꝛ
nos non ſum⁹ digni hoc ex ſe
ꝓmereri niſi donec̄ nob orōe
beate ꝩginis marie ⁊ apl'oꝝ
Petri ⁊ pauli atq̄ andree et
alioꝝ. iō eos h̄ i auxiliū iplo
ramus. Et rect⁹ ordo eſt. ex q̄
em̄ pacē querim⁹ a mal'. meri
to dꝫ implorari ꝩgo beata q̄
ē mater veri Salomonis pa
cifici. ſ. xp̄i. cum apl'is trib⁊ ſe
quētib⁊. q̄ ſunt teſtes pacis. ſ.
Petr⁹ paulus ⁊ andreas. Et
ponnnt̄ ibi tres ꝓpt̄ ſpecialē
rōnē. Nā petr⁹ ꝓpt̄ ꝑuilegiū
p̄rogatiue dignitatꝭ. Pauluſ
ꝓpter ꝑuilegiū p̄dicatōnis et
īmenſi laboris. ⁊ Andreas ꝓ
pter nimiū affectum ꝯcupite
crucifixionis. Dicit̄ aūt ſub
ſilētio illa orō. qꝛ deſignat q̄e
tem triduanā in ſepulcro vbi
tūc ſiluit a p̄dicatiōe. Cū aūt
ſacerdos dicit. Da ꝓpici⁹ pa
cem dn̄e i dieb⁊ nr̄is. accipit
patenā de altari ⁊ oſculat̄ ſi
gnū crucis faciēdo. ꝑ qđ deſi
gnat̄ q̄ ſum⁹ reconciliati deo
ꝑ paſſionem chriſti. Tandeꝫ
ſacerdos ī fine diſcooperit ca
licē ⁊ hoſtiā reuerēter accipit
⁊ eam ſuꝑ calicē frāgit. ꝑmo
ꝑ mediū. ⁊ tūc dicit. ꝑ dn̄m
nr̄m ieſum xp̄m filiū tuū. po
ſtea medietatē que erat in de
xtera manu ponit ſuper pate
nā ⁊ frāgit illam q̄ erat in ſini
ſtra manu ꝑ mediū dicens. q̄
tecū viuit ac regnat. ⁊ ꝯiungē
do illā ꝑticulā q̄ eſt ī ſiniſtra
ad illā q̄ ē ī patena ad moduꝫ
lune dicit. in vnitate ſp̄ū ſc̄ti
deus. Illā ꝟo vltimā quā hꝫ
in dextera manu tenēs ſuꝑ ca
licē dicit. ꝑ oīa ſecula ſeculoꝝ
Et tādē erecto modicū calice
cū illa ꝑticula quā tenet ī de
xtera māu ſubiūgit. pax dn̄i
faciēs crucē magnā ſuꝑ cali
cem a labio ad labiū. deinde
ſubdit. ſit ſemꝑ. faciēs mino
rem crucē. tercio addit. vobi
ſcū. faciēdo terciā intra calicē
Et qꝛ alta voce iſta fiunt. iō
ꝑ h̄ ſignat̄ gaudiū qđ habue
runt apl'i de reſurrectōne dn̄i
nr̄i ieſu xp̄i. Et ideo qꝛ gauiſi
ſunt viſo dn̄o. popul⁹ clamat
dicens. ⁊ cū ſp̄ū tuo. ¶ Sci
endum aūt eſt de ſignificatōe
omniū iſtoꝝ p̄dictoꝝ q̄ ꝑ ca
licē paſſio xp̄i deſignat̄ ⁊ eter
ne btitudinis fruitio Vn̄ pſ.
Calix me⁹ inebrians q̄ p̄cla

ius ẽ. Per patene rotũditatẽ ſignat̃ bonoꝝ operũ ꝑfectio. Sacerdos aũt volẽs frangere hoſtiã. ꝓmo eã ſup patenã locat. deinde eã tollẽs ſup calicẽ frãgit. ad ſignificandũ qꝛ nemo paſſionibꝫ huiꝰ mundi meritorie ſevalet exponere. vł ad eterne fruitõis btĩtudinez admitti niſi ꝓus in bonoꝛuʒ opeꝝ ꝑfectõe fuerit ſolidatꝰ. Vñ apł's Eph. vi. Accipite armaturã fidei vt poſſitis reſiſtere i die malo ꝛ in oĩbꝫ ꝑfecti ſtare. Patena ḡ hoſtie ſupponit̃. ꝛ hoſtia ſup calicẽ frãgit̃. qꝛ xp̃s ex latitudine charitatis q̃ ſignificat̃ p patenaʒ ſe ſuppoſuit paſſioni. Sup calicez ꝟo frangit̃ ne minutie aliq̃l'r ſpargãt̃. Frãgit̃ autez in memoriã eiꝰ ꝙ xp̃us fregit ꝛ dedit diſcipul' ſuis ꝛc. Frãgit̃ aũt ꝓmo in duas ꝑtes ad ſignãdũ duplicẽ ꝑdeſtinatorum ſtatuʒ. ſ. eterne gl'ie ꝛ tꝑalis miſerie. Subdiuidit̃ aũt vna medietas i duas ꝑtes. q̃rum vna offert̃ p illis q̃ ſunt i purgatoꝛio. alia p illis q̃ ſũt i mũdo. Pars aũt illa q̃ poſt ꝓmam fractionez remanet in manu dextera ꝛ ponit̃ ſuꝑ patenam deſignat illos qui iam ſunt in gl'ia. ꝛ iaʒ tenẽt illã rectitudinez cui nulla obliq̃tas admiſceri põt. ꝛ iõ dextre cõparant̃. Illi aũt q̃ adhuc ſũt in miſeria p ſiniſtraʒ ſignant̃ vbi ſũt multa obliq̃. Subdiuidit̃ aũt illa q̃ eſt in ſiniſtra ꝛ nõ q̃ eſt in dextra. qꝛ illi q̃ ſũt i celo ſtatum vniformez iam tenent. ꝛ vna btĩtudine fruunt̃ Illi aũt q̃ ſunt in miſeria ſũt diuerſi ſeu diuiſi. qꝛ q̃dã ſunt in miſeria purgatoꝛij. quidaʒ ſũt i miſeria huiꝰ mũdi. Particula aũt illa q̃ eſt in ſiniſtra poſt diuiſionẽ addit̃ ad illaʒ q̃ eſt i patena. Quia ſꝫm aug. deus hʒ duas manꝰ. dexterã q̃ miſeret̃. ꝛ ſiniſtram q̃ punit Illis ergo qui ſunt in purgatoꝛio inquantũ ibi purgant̃. reſpõdet ſola punitio. ꝛ ideo ꝑticula que in ſiniſtra manu tenet̃ illos figurat. Illi vero q̃ adhuc ſunt in ꝑſenti vita in qua eſt statꝰ merendi cõſequi pñt miſericoꝛdiã. ꝛ ideo ipi p aliam ꝑticulã q̃ i manu dextera remanet deſignant̃. Quia vero abſq dubio illi q̃ ſunt i purgatoꝛio cõiungent̃ eis q̃ ſunt in celo. iõ ꝑticula ſiniſtre manus ↄiũgit̃ illi q̃ eſt in patena. Sed qꝛ illi q̃ ſunt i hac vita egẽt ml'tũ paſſionis xp̃i que ex effuſiõe ſanguinis eiꝰ

pceſſit. iõ pticu'a q̃ in dextra manu remãſit. q̃ ſignat illos q̃ ſũt ĩ mũdo. mittiť ĩ ſãguiẽ xpi in calicẽ. Itẽ ſacerdos dicẽs hec ṽba tenet hoſtiã ſup os calicꝭ. p qđ ſignať q̄ viuẽtes ĩ corpe indigẽt miſericordia dei. ⁊ meritꝭ xpi paſſiõis. Sacerdos aũt volens dicere. p oĩa ſecula ſeculoꝝ erigit ſe ad ſignificandũ q̄ vult petere exiſtentiã ppetuã dñi nobiſcũ. vñ ſubdit. Pax dñi ſit ſemp vobiſcũ. ad ſignificãdũ q̄ dñs poſt reſurrectionẽ pacẽ dedit. Sꝫ ſciẽdũ q̄ ſacerdoſ dicẽdo p oĩa ſecľa ſecľoꝝ eleuat modicũ calicẽ. ad ſignificãdũ pplo vt ppľs pacẽ cõſiderans ħ intelligat ⁊ dicat amen. Particula aũt quã tũc ſup calicẽ tenet ſignificat q̄ viuẽtes adhuc petũt iuuari merito paſſionis ⁊ effuſionis ſanguĩs xpi. Itẽ p ħ q̄ ſacerdos alte dic̃. pax dñi repñtat pſonã xpi. q̃ poſt reſurrectiõꝫ dixit aplis. pax vobis. q. d. Do voƀ pacẽ pectoris ĩ via. ⁊ pacẽ eternitatꝭ ĩ pñia. Eſt g̃ ſenſus. Pax dñi. i. pax pectoris qđ ẽ a vicijs ſit in pñti vobiſcũ. ⁊ ĩ futuro pax eťnitatꝭ. Ille aũt tres cruces ſup ſanguinẽ xpi ſignt triduũ ſepulture. vel tres mulieres q̃ erãt circa monumẽtũ xpi. Deide ſacerdos mittens corp⁹ xpi ĩ ſanguinẽ dicit. Fiat hec commixtio corpis ⁊ ſanguĩs dñi nři ieſu xpi mihi ⁊ oĩbꝫ ſumẽtibꝫ ſalus mentis ⁊ corpis et ad capeſcẽdã vitã eternã ppatio ſalutarꝭ. q̃ ꝯmixtio ſignificat q̄ aĩa vnita eſt corpi xpi ĩ reſurrectõe. Et bñ ħ fit poſt pax dñi. qꝫ poſtq̃ dñs pacificauit oĩa q̃ in celo ⁊ ĩ terra ſũt pmo vniuit aĩam corpi. Hec oĩa ſuiť. Deinde ſequitur agn⁹ dei. Et ſciẽdũ q̄ anteq̃ dr̄ agn⁹ dei fit modicũ ſilẽtiũ dicẽdo hanc orõnẽ. Fiat hec cõmixtio. ad deſignãduꝫ illď manifeſtũ ſilentiũ aploꝝ qđ fuit añ reſurrectõeꝫ xpi. añq̃ ſcirẽt apľi nec eſſent certificati poſtq̃ apparuit mulieribꝫ. ſm Berñ. đ parãtinis. Diciť aũt xp̄s agn⁹. qꝫ agnouit patrem ſibi obediẽdo. Iteꝫ matrẽ in cruce pendẽdo. Uel dr̄ ab agnon grece qđ ẽ piũ latine. qꝫ pie p nobis ſe obtulit. Caniť aũt tribꝫ vicibꝫ ppter tres rões ſm Inno. ſ. ppť obediẽtiã pris. ppť noticiã mrꝭ ⁊ ppť redẽptõꝫ generꝭ hũani Uel ſm Rauañ. dr̄ ter ppter tres ptes corpis chriſti miſſi

ci.ſ.in celo.in terra. ꝛ dormiē
tiū ſiue in purgatorio. Dicit
aūt pmo. miſerere nobis bis
vltimo aūt dona nobis pacē
ſm Tho. Rō eſt. qꝛ p prima
duo petimꝰ amotōeꝫ culpe et
pene. p terciū aūt. ſ. p. pacē pe
timꝰ aſſecutōꝫ oīs boni ꝛc. vl
qꝛ ipe redemit nos a miſeria
culpe ꝛ pene. ꝛ dedit plenitu-
dinē grē Illō tn̄ dona nobis
pacē additū ē ꝓpt̄ pſecutōeꝫ
tyrānoꝝ. Pꝰ h ſeqt̄ orō. Dn̄e
ieſu xp̄e q̄ dixiſti aplis tuis
pacē meā do vobiſ ꝛc. vbi pꝰ
q̄ ſacerdoſ vēit ibi. eāq̄ paci
ficare ꝛ adunare ꝛc. etiā oſcu
latur patenā i ſiniſtra pte ad
ſignificādū q p h ſacrm vult
vniri xp̄o in charitate. poſtq̄
ꝟo cōpleuerit ꝟba oſculat̄ re
liquias vel crucē ſi hꝫ. ſi non
habet oſculat̄ altare in dexte-
ra pte. qd fit ad ſignificandū
antiquū ritū. vbi pus ſingul
dieb cōicabāt. ſed cū nͨ hoc
potuit fieri ſine piculo ordīa
tū fuit vt in trib feſtiuitatib
cōmunicarēt. ſ. natiuitate. pa
ſca ꝛ penthecoſte. Reliq̄s tn̄
dieb oſculū pacis recipent ꝛ
panē bn̄dictū. Sꝫ qꝛ h fieri
nō poſſet i. xl. vbi nō pt ſumi
panis bn̄dictꝰ. ordinatū fuit
vt p eo fieret collecta i fine ſu
p pplm dicendo. inclinate ca
pita vr̄a deo. ¶ Et ſciēdū q
p ax dn̄i nō dat̄ i miſſa defun
ctoꝝ. ſꝫ dr. dona eis requiem.
qꝛ mortui nō indigēt pace tē
porali. qꝛ nō ſūt in pturbatio
ne huiꝰ mūdi. vel qꝛ nō ſūt in
pace ſꝫ in penis. ſm Bern̄. de
parātinis. iō dicimꝰ. dona eiſ
requiē. Aliq̄ aūt dicūt in offi
cio mortuoꝝ. dona eis req̄eꝫ
ſempiternā ꝛ locū indulgētie
qd tn̄ diſſonat. qꝛ ibi nō ē lo-
cus indulgentiaꝝ. eo q illi q̄
ſunt ī purgatorio ſūt extra lo-
cū militantꝭ ecclie vbi ſolū ē
locꝰ merēdi īdulgētias. vn̄ qꝛ
illi q̄ ſunt ī purgatorio nullo
mō meret̄ eis p modū ſuffra-
gij. vtiq̄ ſatꝭ impꝛope optat̄
locꝰ indulgētie. Si tn̄ illō di
ctū ītelligat̄ ſicut dona eis lo
cū indulgētie. i. locum in q̄ in
dultis culpis ꝛ penis eos re
colloces. ſ. in celo. ꝛ tūc bn̄ pt
ſuſtineri. Itē dicēde ſunt ille
tres orōnes. ſ. dn̄e ieſu xp̄e fi-
li dei viui. qui ex volūtate pa
tris. ꝛ dirigit̄ ad filium. ꝛ alie
ſcꝫ. Dn̄e ſctē pr̄ oīpotēs eter-
ne deꝰ. da mihi hoc corpꝰ ꝛc.
Et pꝰ hoc dicit. Dn̄e nō ſum
ꝛc. Deīde ſumpto corpe chri
ſti ꝛ ſanguine abluat calicem
primo. ꝛ ablutionem ſumat.

ſecūdo abluat intus. ⁊ etiā ſu
mat. qđ tn̄ in die natiuitatis
chriſti nullo modo facere de/
bet. q꜡ tūc nullā ablutōez de/
bet ſumere ſi vult aliā miſſaz
celebrare. ſʒ dʒ ablutiōez dare
cōmunicantibꝰ ſubditis. vel
reſeruet ĩ vaſe mūdo. ſ. in am
pulla ſi nō habet calicē.

Sexta pars miſſe.

Sexta pars
miſſe eſt q̄ntū ad grā/
rū actōes. q̄ dr̄ cōio. q̄
fit in memoriā eius ꝙ ppl'us
olim ſingulis diebꝰ cōicabat
ſm Johem beleth. vl' ideo vt
ꝑ eā cōmunicemꝰ deo ⁊ ſctis
Dicit' etiā ꝯplēda. q꜡ ꝑ eā cō/
plet' miſſa. Sʒ tn̄ ꝯplēda po
tiꝰ dr̄ collecta pꝰ cōmunionez
Tot aūt fieri dn̄t cōplēde q̄t
ſunt orōnes an̄ epl'az. ⁊ ſigni/
ficat grāz ſubſequentē nobis
neceſſariā. ⁊ dr̄ ĩ dextra parte
ꝯuertēdo libꝝ. ꝑ qđ ſignat' ꝙ
adbuc ĩ fine ſcl'i iudei ꝯuertē
tur ad dexterā fidei q̄ nūc ſūt
in ſiniſtra. Iuxta illđ ad Ro.
ix. Reliq̄e iſrl' ſalue fiet. Dein/
de ſacerdos oibꝰ ꝑactis ꝯuer
tit ſe ad ppl'm dicēs. dn̄s vo
biſcū. Ubi ſciendū ꝙ ſacer
dos ſalutat ppl'm ſepties in
miſſa. pͥmo an̄ pͥmā collectā.
ſcđo an̄ euāgeliū. tercio poſt
credo. q̄rto ĩ pͥncipio p̄fatōis
q̄nto poſt pax dn̄i. ſexto poſt
cōmunionē. ſeptimo h̄ ĩ fine
miſſe ad ſignificandū ꝙ tūc ē
dn̄s nobiſcū qn̄ habemus ſe
ptiformē grām ſpūſſcti. Dei
de ſacerdos ꝯ̄tit ſe ad ppl'm
cantās. Ite miſſa eſt. ⁊ h̄ tp̄e
ſuo. cuiꝰ ſenſus eſt ſm Bern̄.
de parātinis ⁊ Johēz beleth.
Ite ad ꝓpria. q꜡ miſſa eſt cō/
ſummata. vel ite miſſa ē. i. ho
ſtia ꝯſummata eſt. vel hoſtia
⁊ oblatio eſt miſſa. igit' ſeq̄mi
ni ⁊ ite poſt eam. Iſte aūt re/
greſſus a miſſa ad ꝓpria ſm
Johem beleth ſignificat re/
greſſuʒ ppl'i iſrl' de captiuita
te babilonica cuʒ grāꝝ actio/
ne. ideo dr̄. deo grās Dicitur
aūt ſemꝑ. Ite miſſa ē qn̄cūq;
Te deū laudamꝰ dr̄. vel gl'ia
in excelſis. qn̄ aūt nō dicunt'.
tūc dr̄ bn̄dicamꝰ dn̄o. Et eſt
ſūptū de apl'o vel de Judith
c. vij. vbi dicunt captiui. bn̄/
dicamus dn̄o. Et eſt ſenſus.
referamꝰ grās vl' laudes deo
Et ē vox hūilior q̄; ite miſſa
eſt. Et iō nō ꝯ̄tit ſe ſacerdos
ad ppl'm dicēdo bn̄dicamuſ
⁊c. ad ſignificādū ꝙ nūq̄; de
bemꝰ ceſſare referre grās deo
Walden̄. autē ſup ꝑs. xxvij.

Berengariū dicit inſtituiſſe
ita dicēdū. bñdicā⁹ dñm et ñ
dño. qꝛ bñdictio ñ fit ad vti/
litatē dei ſꝫ ad nr̃am. nos aūt
dicim⁹ indifferēter ꝙ vtrūqꝫ
pt̃ dici. Creatura nāqꝫ bñdi/
cit creature bonū optādo. cre
atura aūt creatorem dupl'r. ſ.
laudādo ꝛ bonū ei tribuēdo.
Creator autē creaturā bonū
augēdo. Et h̄ dupl'r. vel ī nu
mero vel ī merito. ſicut ei cre/
ſcit bonum ſic ꝛ merita. Hec
Waldeñ. Sꝫ Berñ. d parā
tinis dat tres rōnes. Pria qñ
celebrām⁹ d ſctīs in celo dici
m⁹. Ite miſſa ē. q̄ſi ꝑuocātes
ppl'm. Ite. i. feſtiāte illuc vbi
illi ſūt. Dñ aūt ꝑ viuis ī mū/
do. bñdicamus dño. qꝛ neſci
mus an ſum⁹ ī grā. iō timere
debem⁹ ne effect⁹ miſſe euane
ſcat in nobis. Sꝫ cū celebra/
mus ꝑ mortuis dicim⁹ Req
eſcant ī pace. qꝛ eis h̄ cōpetit
His expeditis bñdicit ſacer
dos ppl'm dicēs. Celeſti bñ/
dictōe. Primo ſtās añ altare
bñdicit ſeipꝫ. deīde dic̄ reuer
tendo ſe ad ppl'm ī dexteram
ptē altar̃. ꝛ ꝯſequēt̄ ad ppl'm
in medio altaris. ꝛ fili⁹. ꝛ vlti
mo redeūdo. ꝛ ſpūſſctū ſamē
ꝑ qđ deſignat̄ miſſio ſpūſſcti
ī apl'os. licꝫ aūt ſpūſſctū ſ ibi
tm̄ datus eſt. tñ qꝛ tota trini/
tas miſſionē opata eſt. iō d.
pr̄ ꝛ filius ꝛ ſpūſſctūs. Poſt
hec oīa ſacerdos flectendo ſe
corā altari hūil'r dicat Place
at tibi ſancta trinitas obſeqū
ꝛc. Et deinde hymnū trium
pueroꝝ cū pſalmis ꝛ orōnib⁹
ꝯſuetis. Cōtra h̄ tñ multi ſa/
cerdotes peccant qui nō ſe fle
ctunt dicētes iſtā orōnē. Pla
ceat tibi ſctā trinitas ꝛc. cum
tñ flectere ꝯgruit. ꝑ eo ꝙ tūc
graꝝ actiōes referūt̄ ſctē tri/
nitati ꝑ bñficijs ī miſſa exhi/
bitis. Et qđ deteri⁹ ē ꝙ aliqui
obmittūt hanc orōēꝫ ī q̄ grauit
peccāt. Vñ legit̄ ꝙ q̄dam ob
ſeſſus a demone poſtq̄ addu
ctus eēt ad q̄ndā ſacerdotē ī
eccl'ia. ille volens certificari a
diabolo q̄d de ei⁹ vita ſenti/
ret. q̄ſiuit de ipo q̄ſi de alio di
cens. q̄d tibi videt̄ de iacobo
ſacerdote. Rñdit demō. Oliꝫ
fuit nr̄ ſꝫ iā ē dei. Deīde idem
ſacerdos q̄ſiuit d ſocio ſuo di
cēs. q̄d tibi videt̄ de bartho/
lomeo ſocio meo. Rñdit de/
mon. ſi nō ſubtraheret bonus
eſſet. Ille ꝟo fuit valde admi
rat⁹ ꝙ diceret eū furem cū tñ
ſciret eū ſanctū hoīem. Inter
rogauit igit̄ q̄dnā ſubtrahe/
ret. Rñdit demon. ſubtrahit

deo illā oꝛōnem poſt miſſam
placeat tibi ⁊c̄. Qđ multū no
bis placet. ⁊ deo maxie diſpli
cet. que oīa fuerūt ita cōperta
ſicut ille dixit. iō caueat ſacer/
dos ne aliq̇d obmittat qđ eſt
de conſuetudine eccleſie circa
miſſam obſeruandum.

¶ Cautele ſeruande in cele/
bratione miſſe.

SEquūtur cautele circa miſſaꝫ
obſeruande. et ꝑmo
generales tā laicis q̄ꝫ clericis
neceſſarie. Pꝛīa igiť cautela
generaľ eſt. vt tā clerici q̄ꝫ lai/
ci eccľiam. p̄cipue tp̄e celebꝛa
tōis miſſe. hūilit ⁊ deuote fre
quētent. ⁊ q̇eta ꝯuerſatōe deo
ḡta atq̄ꝫ inſpicientibꝫ placita
ꝓximū nō ſolū inſtruant. ſꝫ ⁊
reficiāt. de cmunitate ec. c. de/
cet domū. li. vi. Scđa vt au/
diētes miſſam q̇tiēs audierit
a p̄ſbytero dici nomē dn̄i nr̄i
ieſu xp̄i flectant genua. ⁊ ca/
put inclinēt reuerēť. vt đr ibi
dem. Tercia vt nlľa ꝓphana
⁊ multo foꝛtiꝰ feda colloq̇a p
ferāt. vt ibidem pulcre diciť.
Quarto caueāt ne aliq̇s an̄ fi
nē miſſe recedat ſine mag ne/
ceſſitate. idē ſi exit de ſmone.
qđ ſi fecerit excōiceť. maxie ſi
ħ fecerit ꝯtēnēdo ſacerdotē p
dicantē tāq̄ꝫ minꝰ ſcientē. ſic
ſolēt facere q̇dā laici lr̄ati di/
cēdo. q̇d audirē iſtū ribaldū
cū ego plꝰ ſcio de ſcriptura q̄ꝫ
ip̄e. Cōtra q̇s ē canon xxxvij
di. ſedule. ⁊. c. cū ex iniūcto. đ
hereticis. vbi talia ꝓhibenť.
Sꝫ q̄ꝫ tales poſſent excōicari
habes exp̄ſſe de ꝯſe. diſ. i. vbi
ſic đr. Oēs fideles q̇ ꝯueniūt
in ſolēnitatibꝫ ſacris ad eccle
ſiam ⁊ ſcp̄turas aplǒꝝ ac euā
geliū audiāt. Qui aūt nō p̄ſe
uerauerint in oꝛđne vſq̄ꝫ dū
miſſa p̄agať nᵉ ſanctā cōmu
nionē p̄cipiūt velut inq̇etudi
nes eccľie cōmouētes ꝯuenit
cōione ꝑuari. Et iſte ē canon
aplǒꝝ. Et ibidē in ꝯcilio car
taginēſi đr. Sacerdote in ec/
cleſia ꝟbū di ꝓponēte q̇ egreſ
ſus fuerit de adiutoꝛio excōi/
ceť. Et ex ꝯcilio agatenſi ibi/
dem hꝛ̄. Miſſas die dn̄ico ſe
cularibꝫ totas audire ſpeciali
oꝛdine p̄cipimus. ita vt an̄ ſa
cerdotꝭ benedictionē egredi
pplˢ nō p̄ſumat. qđ ſi fecerit
ab ep̄o publice ꝯfundať. vbi
dicit glo. ħ dico p̄ceptuꝫ eſſe.
Vn̄ ꝯ p̄ceptū faciūt q̇ diebꝫ
dn̄icꝭ miſſaꝫ nō audiūt. Hoc
etiā eſt cōtra illos q̇ veniētes
ad miſſaꝫ nō audiunt q̇d ibi

legit̃ aut p̄dicat̃. ſ3 circūeunt
eccl'ia3 ſic̃ iudei ſynagogā. cū
tñ dicat̃ in p̄s. Stantes erāt
pedes nr̄i in atrijs tuis. Et ꝺ
talib⁹ pt dici illud p̄s. In cir
cūitu impij ambulāt. Cōtra
q̄s expſſe eſt canon Anaſtaſij
pape. de ꝯſe. di. i. apl'ica3. vbi
dr. ꝙ cū legit̃ euangeliū nō ſe
dentes nec ſtātes ſ3 curui de
bem⁹ audire. Si aūt ſeſſio ꝓ
hibet̃ mlto mag̃ diſcurſus ꝛ
circuit⁹. Hoc idē habes i ca.
qñ aūt. ibidē. vbi Cypan⁹ di
cit eſſe ſtādū ad orōnē ꝛ vigi
landū ꝛ incūbendū ad preceſ
toto corde. neqꝫ aliq̄d carnal'
hoīs ꝛ ſecl'aris eſſe cogitādū
Q ſi ꝓhibet̃ carnalis cogita
tio. q̄nto plus carnalis locu
tio ꝛ ꝯfabulatio. Quinto ca
ueat laicus ne vacuus die fe
ſtiuo ad miſſam veniat. ꝺ ꝯſe.
di. i. Oēs xp̄iani. Quia ſcp̄tū
eſt. Nō apparebis i ꝯſpectu
dei vacu⁹. hoc tñ eſt ꝯſilium
ſm glo. ibidem dieb⁹ ꝓ̄tatis
ſed dieb⁹ feſtiuis videt̃ eſſe p̄
ceptu3. Vñ videt̃ ꝙ oblatio
nes ſint exigēde. ꝛ ꝙ parochi
ani ſint ad eaſ cogēdi. vt. xvi.
q. i. ſtatuim⁹. Eſt tñ argumē
tum ꝯ̄. xij. q. i. duo. dic̃ tñ glo.
in. c. oēs chriſtiani. vbi ſupra
ꝙ ſi ſacerdos eſt paup̱ pōt di
uina ſubtrahere parochianiſ
niſi dent. vt de ſymonia. c. cū
ſit. Sexto caueat quilibet ne
alibi niſi i ꝓp̄a parochia die
feſtiuo miſſa3 audiat. al's po
terit excōmunicari. vt ꝺ paro
chijs. ca. i. Septimo caueat
q̄ſqꝫ ne audiēdo miſſam ꝓpe
altare nimis appropinquet.
vt ꝺ vita ꝛ hone. cleri. c. i. Et
iſta ſunt intimāda populo ſe
pius. vt debita reuerentia cir
ca ſacramēta eccleſiaſtica ha
beatur.

Sequūtur
nūc cautele clericis
neceſſarie. Et p̄mo
caueat ſacerdos ne in veſtib⁹
vel ornamentis ſordidis cele
bret. ſed ornamēta p̄dicta iu
xta meliorē diſpoſitionē mū
det. ꝛ iuxta facultatē bonorū
eccl'ie meliora que poterit cō
paret. Vñ dicit Stephanuſ
ep̄s familiari amico hylario
ꝙ veſtimēta eccl'ie q̄libet dū
mō miniſtrant̃ ſacra dn̄t eſſe
mūda ꝛ honeſta. Hoc eſt cō
tra illos q̄ de bonis eccl'ie cō
parāt eis tūicaſ ꝓ decē marcꝭ
ꝛ ornamētū ꝓ miſſa ꝓ media
marca aut ſexagena. Nec de
bent i alijs q̄s aureis vl' argē
teis calicib⁹ celebrare. ꝑmit

tit tñ canon ſtanneũ hr̄e cali/
cē ꝑpt̄ paupratē. de ꝯſe. diſ. i.
calix. Scḋo caueat ne pl'es
miſſas celebret p̄ter diē nati/
uitatis xp̄i. vbi tres celebrāt
ꝛ ſine neceſſitate magna. Et
h̄ fit in iſtis caſib?. vt ſi p⁹ miſ
ſam celebratā de die occurrit
fun⁹. tūc in p̄ma miſſa nō ſu/
mēdo aquā ablutionis p̄t po
ſtea celebrare requiē. Item ſi
occurreret hoſpes magn⁹ vt
p̄nceps vel magn⁹ dn̄s q̄ nō
audiuit miſſam. Itē ſi occur/
rerint ſponſi volentes audire
miſſā. Itē ſi aliq̄s habuerit
plures eccl'ias ꝑpt̄ pauptatē
vni ꝯmendatas. Itē ſi ſupue
nerint ꝑegrini. adhibita ſem/
ꝑ p̄dicta cautela ne aq̄ abluti
onis p̄oris miſſe ſumat̄. ḋ hiſ
hēm⁹. c. i. de cele. miſ. c. ꝯſulu
iſti. Dic tñ Franciſc⁹ de ſara
bellis. ibidē. ꝙ h̄ ē fugiēdū ni
ſi nccitas ſuaderet. Tercio ca
ueat celebrās ne ſine lumine
ꝛ cāpana celebret. vt de cele.
miſ. c. i. qꝛ xp̄s cādor ē luc' et̄
ne. vt ibidē dꝛ i. c. ſane. Quar
to caueat ne plus ponat ḋ aq̄
q̄ȝ de vino. qꝛ dic̄ Io. an. i. c.
Pernicioſus. ḋ cele. mi. ꝙ cre
dere dēm⁹ ꝙ de latere xp̄i ma/
ior q̄ȝtitas exiuit ſanguis q̄ȝ
aq̄. vt dꝛ i. c. iij. ibidē. Quito

caueat ille q̄ ſol⁹ eſt i eccl'ia ne
ꝑpt̄ miſſam peculiarē. i. ꝓua/
tā ſeu ex deuotōe celebrādam
obmittat miſſā de die. vt dꝛ
i. c. q̄dā. ḋ cele. miſ. Sexto ca
ueat ne legat miſſam ad alic⁹
petitōes ꝑpt̄ h̄ ꝙ hr̄et bonoſ
ſegetes. vl' vt ſibi i haſtiludio
bn̄ ſuccederet. qꝛ iſta ẜm In
nocen. rep̄hendunt̄ in. c. q̄dā
de cele. miſ. Multo forti⁹ aūt
caueat ne legat miſſā vt deuſ
aliq̄s ꝑdat. qꝛ tal' ḡuit̄ peccat
Et ē deponēdus ẜm Io. an. i
c. q̄dā. vbi ſup̄. ꝑ quo allegat
xxvi. q. v. q̄cunq̄ȝ. Septimo
caueat ne nimis māe celebret
ſcȝ an̄ dieȝ. qꝛ ẜm ſctm̄ Tho.
iſtud ſacr̄m ꝑtinet ad diē gr̄e
ſicut dic̄ ap̄lus Ro. xiij. Nox
p̄ceſſit ꝛc. Cōtra illos qui ca
nunt Rorate ante diē. cum tñ
in aurora cantari debet. Ex/
cipit̄ tñ natiuitas xp̄i. in qua
canit̄ miſſa poſt mediam no/
ctis. que ſignificat ſtatū ante
legē qui fuit in tenebris. vt di
cit glo. de cele. miſ. Veruntñ
ep̄is ꝯceſſum eſt. vt videt̄ ẜm
Io. an. q̄ ſunt i via ꝙ p̄nt ma
turi⁹ q̄ȝ alij audire. vt de p̄ui.
c. vl't. li. vi. Octauo caueat ne
legat q̄s miſſam niſi poſt ma
tutinuȝ p̄mā ꝛ terciā. ideo ex
quo hora tercia dicit̄ paſſus

⁊ crucifixus linguis iudeoꝝ. videt ꝙ tunc eſt hora cõueniens celebrandi. ſm doctores modernos.

De dicẽdis horis canonicis

Oportet ſẽper orare Lu. xviij. Sicut dicit Henricus de vrimaria de ꝑfectiõe interioris hoĩs. li. ix. c. i. cuiuſlibet iuſti hoĩs ſui cordiſqꝫ ꝑfectio ad iugem ⁊ indiſruptã orõnis ꝑſeuerãtiã tendit. Et quantũ hũane fragilitati cõceditᷣ ad ꝯtinuã trãquillitatẽ mentis niti debet ⁊ ad eiꝰ ꝑpetuaꝫ puritatẽ. ꝓpter quã poſſidendã ⁊ omnẽ laborẽ corpiſ ⁊ ꝯtritionẽ ſpũs ĩdefeſſe querimus ⁊ iugiter exercemꝰ. Et ſicut ad orõnis ꝑfectionẽ tendit ſtructura virtutuꝫ. ſic nec ipe virtutes abſqꝫ orõnis ingitate ⁊ ꝑſeuerãtia pñt ꝯpleri. Quocirca ſaluator nr̃ nos ãmonẽs vt hãc ꝑſeuerantiaꝫ orãdi teneamꝰ dic̃. Oportet ſp orare. Nõ ẽ aũt intelligẽdũ ꝙ hõ ſic q̃tidie debeat orare vt nec dormiat nec comedat. vl̃ nec laboret. ſꝫ ꝙ inſtãter tꝑibꝫ ꝯgruis oret. Uñ lyra dic̃ ſuꝑ Lucã ſuꝑ loco thematis nr̃i ꝙ hec dictio ſꝑ nõ importat ꝯtinuitatẽ tꝑis. q2 oportet orõnem interrũpi tꝑe dormitõis ⁊ aliqꝝ aliaꝝ neceſſitatuꝫ. ſed ĩportat ꝯſtãtiã ſiue inſiſtẽtiã orõnis tꝑibꝫ ⁊ horis ad h̃ cõgruis. Hinc dic̃ Beda ſuper locũ iſtũ. Dicẽdũ eſt eũ ſemꝑ orare ⁊ nõ deficere q̃ canonicis horis rogare nõ deſiſtit. Pro q̃ fac illud qđ in collationibꝫ patruꝫ legitᷣ de abbate Lucio. q̃ iactitãtes q̃ſdã monachos ꝙ ſine intᷣmiſſiõe orarent ⁊ nullũ aliud opꝰ facerẽt corripiẽs dic̃. Dñ mãducatis ⁊ bibitis q̃s ꝓ vobꝫ orat. q̃ audito illi obmutuerũt. Ille vero ꝯſeq̃nter ſubiũxit. Ego oſtendã vobis q2 operãs manibꝫ meis ſine intᷣmiſſiõe oro. Se deo em̃ iuuãte deo infundẽs mihi paucas palmulas et facio ex eis plectã. ⁊ dico. Miſerere mei deꝰ ⁊c̃. Et illas plectas vendẽs ꝓ ſedeci nũmis duos pono añ oſtiũ domꝰ. ⁊ q̃ recipit orat ꝓ me tꝑe q̃ ego mãduco vel dormio. atqꝫ ita ĩpletᷣ a me ꝙ ſine intᷣmiſſione oro. Iſte pr̃ laborioſus nihil aliđ ſignificabat niſi ſtatũ laicalẽ oposum ⁊ manuali labore inſudantẽ. q̃ vt dic̃ Hoſti. nõ valẽs ꝯtinuis tꝑibꝫ orõibus vacare laborat manualiᷣ

et corpal'r. ꝛ de labore ſuo bo
na tpalia. poſſeſſiões. oblatõ
nes. ꝛ mltiplices redditꝰ ꝛ p
uentus pſonis ſpũalib pſol
uit. hac itaqꝫ intentione vt eo
deficiẽte vel deſiſtente a iugi
orõne. ſpũales deũ exorẽt vt
ſic ſp orare videat. Qui ꝗdeꝫ
ſtatꝰ ſpũalis ſemp orare dr cũ
horis tã nocte qꝫ die cõpeten
ter diſtinctis ſeptẽ vicib ho-
ras canonicas pſoluit. ꝗ rõe
iura canonica dictũ ſeptẽ ho
raꝝ canonicarũ officiũ pẽſuꝫ
ſeruitutis appellãt. vt i. c. i. ð
cele. miſ. Ex ꝗ ptꝫ totũ cleruꝫ
in ſacris iſtitutũ obligari ad
horas canonicas ſingul' die-
bus dicẽdas Circa ꝗꝝ ꝯſide
rationẽ vt facilꝰ memorie cõ
mẽdent ꝗ ſequũt ponũt aliꝗ
dubia p queſtiunclas breuiſ
ſimas cũ ſolutiõib earũdem
Et pmo ꝗrit an oẽs clerici i
ſacris iſtituti taꝫ bñficiati qꝫ
nõ bñficiati ad horaſ canoni
cas teneãt Et dõm ẽ ſm Jo.
an. i. c. i. ð cele. miſ. ꝛ i glo. vi.
cle. pme. ð cele. miſ. ꝙ ſic. Jdẽ
notat archid. xci. di. eleuterꝰ.
vbi ipe dat huiꝰ dicti rõnem
dicẽs. qꝛ ordini ſacro officiũ
eſt ãnexũ. vñ ſubdyacono dr
in ordiatõe ſua. vide ſi hacte-
nus fuiſti ad eccliã tardꝰ mõ
ſis velox. ſi ſomnolẽtꝰ modo
ſis vigilãs. Et ſi dr. tñ forte
nõ habꝫ bñficiũ de ꝗ ſeruiat.
Rñdeo ꝙ imputet ſibi et epo
ꝗ eũ ſine titulo ordĩauit. Ve-
rũtñ dicit archi. xcij. diſ. in. c.
Si quis pſbyter. ꝙ licꝫ quis
ſpõte ordinẽ accipiẽs ſe huic
neceſſitati ſupponit. nõ tñ te
net intereſſe eccliaſticis offi-
cijs ſicut ille ꝗ eſt ad h depu-
tatꝰ ſm Hugonẽ. ꝗ etiaꝫ cre-
dit ꝙ is ꝗ nõ eſt alicuiꝰ ecclie
clericꝰ dꝫ cogi intereſſe diuis
officijs. ꝛ h ſi ꝯmode pt inter
eſſe. Scdo ꝗrit. ꝗd ſi cleri
cus bñficiatꝰ neſcit horas le-
gere. Rñdeo. ñ excuſat. qꝛ dꝫ
ſcire legere. als puat bñficio.
cum tales hẽe dñt ꝯpetenteꝫ
ſcientiã. vt dr i. c. cũ in cũctſ.
de electõe. Cõpetens aũt ſcia
ſm Archi. xxxvi. diſt. Jllitte
ratos. eſt vt ſciat canones pe-
nitẽtiales. pſalteriũ. omelias
ꝛ hmõi. xxiij. diſt. c. qui epus
imo dicit Hugo. lxxxv. di. in
ca. Archi. ꝛ in. c. oẽs. xxxviij.
diſ. Nõ ſolum reꝗrit ꝙ ſacer-
dos ſciat i libro legere pfecte
ſꝫ etiã debet cordetenꝰ p ma-
iori pte ſcire pſalteriũ. Verũ
tñ dicit Jnno. ꝙ licet clericꝰ
cantans cum alijs nõ omnia
intelligit que canunt. tñ non

peccat mortal'r dūmodo cor
ſuū ſurſuꝫ ad deū habeat cul/
pam dicēs. Eſt tñ clericus ſi
iſta ꝯmunia ignorat q̄ ad eiꝰ
officiū ſpectant ẜm Hoſt. de
q̄litate ⁊ etate ordinādoꝝ. eaꝫ
te ⁊c. Tercio querit̄. q̄d ſi ali/
q̄s puer maior ſeptēnio ex di
ſpenſatōe obtinet bñficiū nō
curatū. ⁊ neſcit horas legere.
Rñdeo pt cū eo eps diſpēſa/
re ex cā neceſſaria vel vtili. vt
aliq̄s alias orones loco hora
rū dicat. Rō mgri ſtaniſlai d
ſcabinū dñi mei i quadā po/
ſitōe ſua ē. q2 ex q̄ diſpēſat eps
in pncipali .ſ. i bñficio diſpē
ſare pt ⁊ i acceſſorio. ſ. officio
Quarto q̄rit̄. q̄d ſi q̄s ē infir
mus? Rñdeo ẜm Inno. d ce
le. miſ. c. i. ſi ē tal' infirmitas q̄
īpedit a dicendo vel audiēdo
horas excuſat̄ infirmꝰ. nec te
net̄ poſtea aliq̄d dicere. nec p
iſto penitere. q2 neceſſitas le/
gē nō hꝫ. de obſeruatiōe ieiu/
nioꝝ. ꝯſiliū. Secꝰ ē ẜm Ho
ſti. ſi eſt aliq̄ infirmitaſ q̄ ſolū
īpediret dicere ſed nō audire
tūc em̄ ſacerdos debꝫ aliquē
aliū corā ipſo legentē audire
ſi eū hr̄e pt. Vl' ſi ē īfirmitas
leuis ſic' vtꝰ q̄rtana. in q̄ etiā
ſua negocia pcurarꝫ. tūc oēs
horas legere tenet̄ ⁊c. Quito
querit̄. q̄d d illo q̄ amiſit libꝝ
in via eūdo. Rñdeo ꝙ ſi caſu
h accidit pt excuſari p illa vi/
ce ab horis. ſꝫ nihilominꝰ di/
cat illa q̄ ſcit. puta orones vl'
pr nr̄ ne vacet ocio. Rō huiꝰ
dicti q̄re iſti nō iputat̄. q2 per
eū nō ſtat. ḡ ſibi nō debet im/
putari. ex regula iuris. lib. vi
Nō p me. Sexto q̄rit̄. an cle
ricus bñficiatꝰ in ſcolis ſtās
de licētia epi vel pegrinās ad
curiā excuſat̄ ab horis cano/
nicis dicēdis? Rñdeo. licꝫ ali
q̄ dicūt ꝙ tales excuſant̄ ſi p
alios loco ſui in eccl'ia ꝯſtitu
tos ꝯpleant̄. et h ſi ē clericus
bñficiatꝰ i minoribꝫ ꝯſtitutꝰ
put recitat archi. xci. di. eleu/
teriꝰ. allegādo dictū abbatis
et Petri de ſampzana. de cle.
miſſ. c. i. Tu dicas audact' ꝙ
talis clericus ſiue ſit bñficia/
tus ſiue nō dū ſit in maioribꝫ
cōſtitutꝰ ſiue in minoribꝫ. nec
pp̄ter ſtudiū. nec pp̄t laborē
pegrinatōis ab horis canōi/
cis excuſat̄. nec archieps nec
eps poſſit ſup his diſpēſare
aut in aliud ꝯmutare. nec ab
bas cū monacho pp̄t ſtudiū
ita ſcribit Archi. in dicto ca.
eleuteriꝰ. ⁊ Raymūdꝰ i ſūma
i titulo de officiis clericoꝝ. c.
nunquid. ⁊ ſeq̄ntibꝫ. Exhis

omnib⁹ ſumit iſtud documē
tum ꝙ obmittēs horas ex vo
luntate aut ex accurata negli
gētia peccat mortalit. Tenet
etiā eas reſumere vl' diſpenſa
tiue i alio genere ſatiſfactiōis
recōpēſare. Rō. q2 ex q̄ tal' ſol
uere tenet et nō ſoluit. neceſſe
eſt vt ſoluat. Verūtn̄ ſi fieret
multitudo negligentiarū pōt
diſpēſari ſecū3 vt alio die ſec⁹
nō faciet niſi ſatiſfaciet. vt di
cit Joh. an. i. c. dolētes. et In
no. i. c. i. de cele. miſſ. Et ide3
dicit Hoſti. ꝙ ſi ē tanta diuer
ſa♃ hora♃ negligētia ꝙ q̄ſi i-
poſſibile ē eas reducere ꝯmu
tet in aliā pniam. Septimo
q̄rit an ille q̄ ex occupatiōe li-
citi opis vt q2 multū ſcripſit
vl' audiuit ꝯfeſſiōes vl' aliud
fecit ꝑ qd̄ neglexit horas mor
taliter peccet? Rn̄deo nō. q̄a
talis ꝑ ignorātiā ꝓbabilē ex-
cuſat. de clerico excōicato mi
ſtrāte. aplica. Octauo querit
an tot quis peccata cōmittit
mortalia q̄t horas vnius diei
obmiſit vel neglexit? Rn̄deo
ꝙ licet officiū totu3 vni⁹ diei
ſit q̄ddam totū integratu3 ex
ſuis partib⁹. 7 vno p̄cepto p̄-
cipiat. 7 ꝯſeq̄ns trāſgrediēs
oēs ſimul vna die nō peccat
niſi pctō vno mortali. Tn̄ ſi
q̄s negligit vnā horā vt puta
p̄mā vel terciā 7c. 7 alias cō-
plet etiā peccat mortal'r. ſ3 nō
ita g̃uiter ſicut obmittēs vel
negligēs oēs horas. vn̄ vnu3
pctm̄ mortale eſt graui⁹ alio.
Eſt aūt veritas ꝙ ꝑ negligē-
tia hora♃ vni⁹ diei integre in
currit q̄s mortale g̃ui⁹ q̄ꝫ pro
negligentia vni⁹ hore canoni
ce diei illius. Rō q2 maior eſt
ꝯtempt⁹ diuine laudis ī toto
q̄ꝫ in pte. Nono q̄rit an atten
tio mētis in horis ſit neceſſa
ria? Rn̄deo ſm Tho. ij. ij. q.
lxxxiij ꝙ duplex ē attētō. vna
q̄ attēdit ad ꝟba ne q̄s in eis
erret. Scd̄a q̄ attēdit ad finē
orōnis. ſ. ad deū 7 ad rem ꝑ q̄
orat. q̄ quidē maxime ē neceſ-
ſaria. Et hāc etiā ydiote pn̄t
hr̄e. Vn̄ g̃ euagatio mētis fit
in orōne ex ꝓpoſito pctm̄ eſt
mortale et impedit orōis fru
ctū. vn̄ p̄cipit clericis vt offici
um diuū q̄ꝫtū de⁹ dederit ſtu
dioſe celebrēt piter 7 deuote.
de cele. miſ. dolētes. Hoc aūt
ꝯtigit qn̄ hore canōice tranſ-
currunt 7 ſyncopāt. vel extra
nea 7 prophana. vana 7 inho
neſta colloquia intermiſcent
vt dr̄ ex cōcilio p̄mo vieñ. de
cele. miſ. graui. in cle. Euaga
tio tn̄ que fit p̄ter intentione3

orõnis fructũ nõ tollit. qꝛ di
cit Baſili⁹ ꝙ cũ hõ ex fragili
tate neq̃t orare attẽte de⁹ illõ
ignoſcit. vñ dicit glo. v. i cle.
graui. ꝑmo allegata. ꝙ in tali
caſu ſatis eſt ex labijs ſuis ſer
uire deo i diuis officijs. licet
cor diuertat ad alia. ſm In
no. et Poſti. de cele. miſ. in. c.
dolentes. q̃ tenẽt ꝙ talis non
peccat mortal'r maxie cogitã
do ſpũale q̃d vel tẽꝑale qđ de
ſui natura nõ ſit malũ. ſic ille
q̃ i veſpis cogitat de ſermõe
faciẽdo poſt veſpaſ. ꝑcipue ſi
eẽt fatigat⁹. de q̃ ꝑ Tho. iiij.
ſniaꝝ. di. xv. Ex q̃bꝫ oibꝫ in
ferꝭ ꝙ ſi ſubeſt neceſſitas q̃ di
latõꝫ nõ capit pñt licite tunc
alia negocia expediri Scđo
inferꝭ ꝙ ſi q̃s ſtudioſe incipit
legere horas ⁊ tandẽ i medio
errat. ſed in fine ſe recolligit.
merito nõ fruſtraꝭ apud deũ
Ratio qꝛ ſꝑ nõ requiriꝭ intẽ
tio ꝑ actus eſſentiales. Nam
ꝓpheta dauid đ ſe dixit Cor
meum dereliq̃t me. p̃s. xxxix.
Satis eñ eſt ꝙ maneat ꝑ ꝟ
tutẽ. qđ fit qñ cũ bona inten
tiõe q̃s accedit ad orãdũ licꝫ
i ꝓſecutõe mẽs ad alia rapiaꝭ
Semꝑ eñ vis ꝑme intẽtõis
manet niſi tanta eſſet euaga
tio ꝙ attẽtio oĩno periret. Et
tunc notũ eſt qđ dicit Cypri
an⁹ li. vi. de orõne dñica. Ut
q̃d audiri poſtulas a deo cuꝫ
teipm nõ audis. Et Caſſia
nus dicit. Nũquid orat etiaꝫ
q̃ſqꝫ flexis genibꝫ ſi ꝑ diuaga
tionẽ diſtrahiꝭ. Hec in gloſa
magna i cle. Si dñm. de reli
quijs ⁊ veneratiõe ſctõꝝ. Ex
q̃ ptꝫ ꝙ hic ſolũ negligẽtia ac
curata ⁊ craſſa dãnaꝭ ſm In
no. in. c. dolentes. Decimo q̃
ritur q̃d de illo q̃ nõ interfuit
principio hore alicui⁹. vt q̃a
neglexit ſed non malicioſe. qꝛ
forte pulſum tã cito nõ audi
uit vt ſic induaꝭ. nũquid ille
dꝫ ꝑncipiũ repetere. Rñdeo
ꝙ nõ oꝑtꝫ a capite incipꝭe niſi
magnã ꝑtẽ obmitterꝫ. qꝛ tũc
deberet repetẽdo adimplere.
ſm Inno. Et ſil'r dico đ fine
hore ſi aliq̃s ex nccẽitate exit
chorũ. tũc ei reſiduũ ſuppleꝭ
ꝑ alios. qꝛ oẽs ſunt vnũ cor
pus in dño. de ꝯſtitutionibꝫ
Cũ oẽs. Undecimo q̃riꝭ an
ſi obmiſſus vel neglectus eſt
vn⁹ pſalm⁹ debeat fieri repeti
tio in choro. Reſpondeo ſm
Innocentium ꝙ non eſt tan
ta obmiſſio pſalmi vnius ꝙ
deberet repeti. ſi ſcandalum
in populo immineret. Un
de melius eſt obmittere ⁊ nõ

repetere ꝓpter ſcandalū popu/
li. q2 merito diceret. Ecce cle
rici noſtri aut ſuffuſi ſūt aut
ignari neſciētes q̄d cātādum
ſit. Ex q̄ dicto arguēdi ſūt il/
li cauillatores n̄ cātores cho
ri. q̄ ꝓpter vnū accētū aut to
nū variatū vel erratū faciūt ſi
lentiū. qđ tn̄ ſepe ꝯtigit ꝫ ma
le. ꝛ iterꝫ reincipiūt. q̄ potius
dicēdi ſūt diuioꝝ turbatores
q̄ꝫ cātores. Veruntn̄ vbi hec
ſine ſcādalo fierēt. vt ſi pp̄ls
deeſſet. meli9 fit repetitio pſal
mi q̄ꝫ obmiſſio. ſm Jo. an. i
c. dolentes. Duodecimo q̄rit
an degradat9 ab ordine ſuſpē
ſus ꝛ excōmunicatus ꝛ quili
bet criminoſus teneat ad ho
ras canonicas? Rn̄deo ꝙ ſic
q̄ꝫdiu tolerat ab eccl'ia. patet
q2 nō dꝫ eſſe melioris ꝯditio
nis malus q̄ꝫ bon9. Si g̊ bo
nus obligat m'lto mag' mal9
Vn̄ licꝫ iſti amiſerūt honorē
non tn̄ on9. al's ex malicia cō
moduꝫ reportant tales. tn̄ in
horis nō debent dicere. dn̄s
vobiſcū ꝛc. Tredecimo que/
ritur vtꝝ q̄s h̄n̄s pl'a benefi/
cia in pl'ib9 eccl'ijs dꝫ plures
dicere horas? Rn̄deo nō. ſed
ſolū ſimplices. Nec obſtat il/
lud Gre. Cū creſcūt dona rō/
nes etiā creſcūt donoꝝ. Illđ
eni̅ fit ꝓpter impoſſibilitateꝫ
facti ad qđ nemo obligat. vi
deant tn̄ tales q̄ diuites ſunt
q2 tales occupātꝫ ſubtrahūt
alijs paupib9 neceſſaria. vt i
alijs bonis opib9 recōpēſent
Et debet dicere illi9 eccl'ie ho
ras i q̄ maiorē hꝫ gđū digni/
tat' vl' officiū. vt ſi es decan9
in vna ꝛ in alia canonicus di
cas illi9 eccl'ie horas vbi ha/
bes decanatuꝫ. vn̄ q2 laudes
dat vtun9 hō. iō ſimplas nō
duplas horas tenetur dicere
Si eccl'e diuerſe ſunt eiuſdē
dignitatis. vl' aliq̄lia bn̄ficia
habet in diuerſis. tūc ſi eſt ab
vtraq̄ꝫ eccleſia abſens. eligat
qđ officiū voluerit. Si tn̄ hꝫ
eccl'iaꝫ parochialē i vna dio/
ceſi ꝛ in alia p̄bēdā. dicat ho
ras ſm eccl'ie parochialis cō
ſuetudinem ꝛc. p q̄ facit illud
Ambroſij. ad quācūq̄ꝫ eccl'aꝫ
deueneris eiuſdē morē ſerua/
xij. di. illa. Ex quo infert ſm
Guilhelmū laudinen̄. i. c. di/
gnemini. de cele. miſ. in cle. ꝙ
aduene comedētes carnes vl'
alia q̄rta feria vl' ſabbato die
in loco vbi nō ē ꝯſuetudo pec
carēt. licꝫ i pr̄ia ſua comedat
de ꝯſuetudine. Ratō q2 dꝫ ſe
ꝯformare his cū q̄b9 ꝯuerſat
xij. di. c. i. ꝛ de ſtatu regulariū

c.ij. Quartodecio queritur vtrum
monachus exiſtēs platus ec
cleſie ſecularis reget eā in ho/
ris ſm ꝯſuetudinē illiꝰ eccl'ie
vel ſm officium monachale.
Rñdetur ſm Jo.an.in cle.ð ce
le.miſ. in ꝟ. licite. ꝙ nō reget
ſm monachale officiū ſ; ſm
clericale. H dicit placere Joh.
xvi.q.i.c.iij. Goffre. de ſtatu
monachoꝝ.i ſūma.c.ſed nū/
quid. ꝛ Hoſti. i ſūma eiuſdē
c.ij. Quintodecimo queritur q̄
ſit ꝯpetens hora p q̄libet ho
ra canōica regulariter dicēda:
Rñdeo ꝙ ſeptē ſunt hore ca/
nonice.ſ. matutinu; pma ter
cia ſexta nona veſpere et ꝯple
toriū. vt in.c.i. ð cele.miſ.xc.
diſt.pſbyter. Et ſūt iſte hore
inſtitute in memoria; paſſio
nis xpi. Nā matutinū ſigni
ficat detentione; xpi que fuit
poſt cenā in media nocte. vñ
tali hora d; q̄libet dicere ma
tutinu; vt ei conueniat illud
Media nocte ſurgebā ad ꝯfi
tendu; tibi. Tho.tñ dicit ꝙ
ſufficit matutinū dicere poſt
tres ptes noctis.i. an auroram
ꝛ h hodie approbatur q̄i p oēs
doctores. Cō tñ ꝯ multos ē
q̄ ꝯſūpta nocte i potatiōe gu
la ꝛ ebrietate nō niſi clara die
dicūt matutinū. q̄s arguit il
lud ppheticū. Ubi eras cum
me laudarēt aſtra matutina:
Contra q̄s ē decre.ð cele.miſſ.
dolētes. vbi dr. ꝙ tales circa
comeſatōnes ſupfluas ꝛ ꝯfa
bulatōes illicitas (vt de alijs
taceā) fere medietatē noctis ex/
pendunt. ꝛ ſomno reſiduū re
linq̄ntes vix ad diuturnū cō
centū animu; excitāt traſcur
rētes vndiq; ꝯtinua ſyncopa
matutinū. Prima vo canitur i
aurora orto ſole i memoriam
reſurrectōis xpi q̄ tūc dr ſur/
rexiſſe q̄tū ad noticia; mulie
rū. q̄ orto ſole venerūt ad mo
numētū. Prima etiā hora vi
ſus eſt i littore poſt reſurrecti
onē. Pria hora ꝯduxit pcura
tor vinee operarios Mat.xx
Et ſigt laude; hois quā deo
i pueritia impēdit. Tercia ca
nitur in memoriā ſue crucifixio
nis. q: tūc eſt ore blaſphemā
tiū ꝛ accuſantiū iudeoꝝ cru
cifixus. Tūc etiā ſpm ſanctū
miſit aplis. Et ſignificat lau
dem hois in adoleſcētia. Se
xta canitur i memoriale corpa/
lis paſſionis. tūc eñ tenebre
facte ſūt a ſexta hora vſq; ad
nonā. Eadē hora diſcubuit
cū diſcipul' i aſcēſione. Et ſi/
gnat laudē homis i iuuētute
Nona canitur q: tūc xps emi/

ſit ſpm̄. ⁊ lat⁹ ei⁹ fuit pforatū.
Vn̄ pfluxerūt ſacramenta. ſ.
ſanguis i redēptōem. ⁊ aqua
i ablutōez. Et ſignat laudem
homis i virilitate. Veſpe di-
cunt̄ in memoriā depoſitōis
xp̄i d̄ cruce. Et ſignificat lau
dē homis in ſenectute. Com
pletoriū aūt canit̄ i memoriā
ſepulture xp̄i. Et ſigt laudeȝ
hoīs in decrepita. Vn̄ v̄ſus
In matutino dānat̄ tp̄e xp̄s
Qn̄ ſurrexit p̄ mā canit ordo
fidelis Tercia cū canit̄ tunc
eſt cruciamina paſſus. Tene
bre ſunt ſerta p mundi clima
ta facte. Emiſſus nona diui-
nus ſpūs hora. Veſpe clau-
dunt̄ chriſti mēbra ſepulcro
Chriſto biſſena cuſtodia po-
nit̄ hora. Quāuis aūt horis
ꝯpetētibus et diſtinctis hore
canonice i eccleſijs cathedra-
lib⁹ vel collegiatꝭ regulariter
ſūt ꝯplēde. pt tm̄ i horis cano
nicꝭ dicēdiſ ex cā rōnabili. vt
q⁊ plebanus hȝ viſitare infir
mos ⁊ eos pcurare ſacr̄is vel
habet audire ꝯfeſſiōes. et cuȝ
h̄ aſpicere licitos laboreſ cor
porales. oēs horas incluſiue
dicere etiā an̄ dieꝫ. Silr̄ q̇ hȝ
p̄dicare vel aliq̇d legere in fa
cultate vtili ſcolarib⁹. poteſt
etiā ſimul an̄ dieꝫ oēs cōplere

Qui v̄o h̄ facit cā laſciuie. vt
ſcȝ expeditꝭ horis an̄ diem in
die liberi⁹ vacet ocio et vani-
tatib⁹ ſecl'i n̄ pōt h̄ facere ſine
pctō ſm Tho. i q̇dā quodli-
beto. Sūt etiā aliq̇ q̇ an̄ me-
diū noctꝭ oēs horas euadūt.
Et hi ſilr̄ peccant cuȝ adhuc
nō ſunt digeſti. vt legit̄ in vi-
taſpatrum ꝙ quidā pater qn̄
orabat valde mane. angel⁹ ſi-
bi portabat vuas nō matura
tas. qn̄ v̄o nimis tarde tunc
portabat putridas. qn̄ v̄o cō
petēti tp̄e tūc portabat matu
ras ⁊ valētes. Sȝ q̄re in q̄-
dragesima dicunt̄ veſpe ante
prādiū ferialib⁹ dieb⁹ cū miſ
ſa? Rn̄deo ſm Archi. de ꝯſe.
di. i. Solet em̄ ieiuniū q̄dra-
geſime magꝭ celebrari ad imi
tationem xp̄i. Et q⁊ xp̄s ieiu
nauit. xl. dieb⁹ ⁊. xl. noctib⁹ ni
hil comedens. deberem⁹ nos
toto illo tp̄e ieiunare nll'a die
vel hora comedentes ſicut ip
ſe nō comedit. Et q⁊ h̄ facere
nō poſſum⁹ pp̄ter defectū na
ture. ſaltē toto die ieiunando
volum⁹ cū imitari. ⁊ q⁊ inſtā-
te ⁊ vrgente famis neceſſita-
te nō poſſum⁹ expectare vt fi
niat̄ dies. expectamus ſalteȝ
ꝙ hore diurnales finiant̄. ho
re. ſ. que in die ſunt celebrāde

quaꝝ vltima eſt officiũ veſꝑtinũ. Cõpletoriũ eñ qḋ ſeqꝛ licet deputeꝛ huic diei q̃ſi cõplẽs ipſaꝫ. nõ tñ decantaꝛ in hac die. ſꝫ pᷓ finẽ ipſiᷓ in pͥncipio ſeq̃ntꝭ diei. qꝛ ſm ꝯputationẽ canonicã a veſptio tp̃e incipit ſeq̃ns dies. Arg. lxxvi. qḋ a patrib. Et iõ ſtatutũ eſt ꝙ in q̃dragesima veſp̃e pᷓ miſſaꝫ nonalẽ ſtati celebrãtur ſine iteruallo. qḋ nõ fit i alijs ieiunijs q̃ nõ cũ tãta diſtrictione ſeruanꝛ. hec Archi.

¶ De modo dicendi horas canonicas.

Conſequẽter querꝛ de mõ dicẽdi horas canonicas Eſt aũt modᷓ dicendi horas ſm modũ ⁊ formã ⁊ diſpoſitionẽ eccl'ie cathedral' ſi in ea habeaꝛ ſpãliſ rubrica. alioq̃n recurrꝛ ad metropolitanam eccl'iam. cuiᷓ rubrica ab oib. eſt ſeruãda. vt dꝛ in ꝯcilio toletano. xij. di. de his. qua deficiente recurrꝛ ad romane eccleſie ꝯſuetudinẽ. Hoc ẽ ꝯtra multos romipetas qui in patrijs nr̃is volũt dicere horas canõicas ſm modũ romane curie. cum tñ habeãt ſpecialẽ modũ ⁊ formã ⁊ rubricaꝫ in eorũ cathedralib. aut metropolitanis eccleſijs Et hi incidunt in penã dicti ꝯcilij. ſ. ſuſpẽſionis a cõmunione ꝑ ſex menſes. Nã licet eccl'a romana ſequẽda eſt i ſacris. nõ tñ i diuis officijs. vt notat Jo. an. ḋ cele. miſ. c. i. Monachi aũt orabũt ſm rubricam ſui ordinis vt ibidem dꝛ. ¶ Jtẽ querꝛ. vbi hore canõice ſunt dicende: Rñdeo in cathedralib. eccleſijs dicẽde ſunt. imo etiaꝫ i parochialib. eccl'ijs ſi fieri põt congrue. iuxta illud In eccl'ijs bñdicite deo dño Uerũtñ qꝛ curati in parochialib. debẽt occupari ꝯfeſſiõibus ⁊ ꝓcuratõe ſacramẽtorũ tam circa ſanos q̃ꝫ infirmos ideo ſufficit eis orare ꝓua tei eccl'ijs vel in domib. duꝫ tñ in loco honeſto ſit et q̇eto. nõ ſicut q̇dã diſcoli ꝯſueuerunt horas dicendo pellere ſcrophas vel vaccas ad paſcua ⁊ in pellẽdo rũpe ꝟba horaꝝ ꝑ clamores ⁊ ꝑ minatiões ſcrophaꝝ vl' vaccaꝝ. Quidã etiã i lecto iacẽtes apodiati. ⁊ qḋ deteriᷓ eſt dicere iacẽtes ſupini in dorſo poſito libro viatico ſupra pectus murmurant horas. Alij vero de domo in domũ diſcurrẽtes ꝑ villã vel

opidū clamitāt in plateis ſo
noroſe vt more phariſeorum
orare videāt. Alij vo aū foreſ
eccl'ie ſtantes aut i cimiterijs
circūeūtes ſalutātes pſonas
ad eccl'as deſcēdentes. vñ fit
aliqñ vt dicat. dñs vobiſcū.
et rñdeat. bonū mane dña gti
oſa. q potius errare q̄ꝫ orare
dicendi ſunt Nam hore cum
magna reuerētia et etiam attē
tione dicēde ſunt. Que aūt re
uerētia eſt in talibꝫ locis cum
tātis ſtrepitibꝫ. De qbꝫ dicit
Iſi. de ſum. bo. Quid pdeſt
ſtrepitꝰ labioꝝ vbi cor eſt mu
tū. Sic eñ vox ſine modula
tiōe fit vox porcoꝝ. ſic orō ſi
ne deuotōe ē vox boū. Et qđ
deteriꝰ ē nōnulli int' iſta ſordi
da et abhorrenda et abominā
da opa vbi etiā cū cane loqui
verent' cū deo i orōe loquunt'
Certe mētior ſi nō audiui qñ
dā pſbyteꝝ voce alta veſpas
dicere h. pgiſ ſedēdo i cloaca
et purgādo aluū Qđ nephas
q̄ꝫtū pudoris hēat et culpe at
tēdere pōt vnuſqſq; ſenſatus
Ideo corrigat' tā inepta cor
ruptela ne deꝰ vñ placari de
buit acrius puocet'. Uerūtñ
qđ dictū ē de attētōne interp
tatōem recipit mitiorē Quia
dicit ſctūs Tho. ij. ij. q. i. q li
cet in orōibꝫ puatꝭ debeat eſſe
magna deuotio et attētio orā
tis. qñ eñ ſentit' abeſſe deuo
tio dimittēda eſt. Nō tñ ſic ē
i horis canonicꝭ i qbꝫ nō req
rit' deuotō ex neceſſitate debi
ti vel pcepti eccl'iaſtici. ſed ex
cōſilio. vñ ſiue ſit deuotꝰ ſiue
nō nihilominꝰ ſūt hore dicen
de a pſbyterꝭ. alioqn expectā
do deuotiōeꝫ q nō eſt in ptāte
nr̄a raro orarem'. Intētō tñ
oīno requirit' vl' actualis vel
habitual'. vt vicꝫ intēdat deū
orare p ſalute ppria et alioꝝ.
Et p h patet etiā q ſacerdos
orans in pctō mortali. q̄ꝫuis
fruſtrat' deuotōe et gr̄a dei. tñ
ipſe horas dicere tenet'. qui li
cet non exaudit' p ſe. tñ ex quo
orat in pſona totiꝰ eccl'ie pro
alijs exaudit'. Unde i h caſu
ɔpat' faci accenſe que ſeipſaꝫ
ɔſumit et alijs lucet. et canali
qđ alijs aquā influit et i ſe pu
treſcit. et cineri ſeu lixiuio qđ
alios mūdat et in ſe ſordidat'
Pro iſto igit' facit qđ ſcripſit
i cle. Io. an. Si dñm. in glo
ſa magna. vbi querit an orō
nes maloꝝ pſint his pro qui
bus orant. Et dicit' q ſic niſi
ſcienter maluꝫ eligerent. Ad
hoc etiam facit quod ſcribit
Archi. iij. q. vij. in grauioribꝫ

Facit etiā ad hoc expſſe glo. xlix. di. c. i. vbi dr. ꝙ ſi ex certa ſcientia malꝰ eligit a populo. ⁊ ſit ꝯformis eorū moribꝫ nocet ſubditis. alſ ſpūſſcūs eque ꝑ maluꝫ ſicut ꝑ bonum operatr remiſſionē peccatorū vt. i. q. i. Si fuerit. Arg. ad h vi. q. i. ex merito. viij. q. i. audacter. vñ illd dictū Gre. i paſtorali q̄ dicit. Cū is q̄ diſplicet ad intercedēdū mittitr iratianimꝰ ad deteriora ꝓuocatr xlix. di. c. i. ſic intellige ſm Archi. ad deteriora ꝓuocatr. ſ. ꝯ eum q̄ mittitr. nō ꝯtra euꝫ qui mittit. niſi ſcīēter mittatr indignus. Et ſic hoc videtr intelligere Hugo Laurētius ⁊ Johānes. maxime qñ ſciēter ordinatr idignus aut pñtatur ad ordines vel bñficiū. His em̄ modis aliquis mittitr ad intercedēdū ꝓ pplo. ¶ Item querit an hore canonice legēde ſūt alta voce vt ab alijs audiantr. vel potius ſubmiſſa vt a ſolo deo audiātr. Rñdeo ſꝫ Jo. an. i dicta glo. magna. ꝙ licꝫ deus agnoſcat cordis deuotionē. nō tamē fruſtra vox adiungitr. vnde dicūt theologi ꝙ oro que fit ꝑ miniſtros eccl'ie. id eſt pſbiteros qualis eſt in horis canonicis. ideo fit vocaliter et expſſe. qꝛ tal' orat in pſona totius eccl'e ac ppli vñ vt pplo innoteſcat ꝙ ꝓ co orat ſacerdos merito fit expſſe ⁊ vocaliter oro. tñ nō eſt ſic de illa que pͥuate fit pro alio. De neceſſitate adiūgitr tñ vox pͥme ad excitandū interiorez deuotionem. verbis enim et ſignis noſmetipſos interius excitamus ad ſanctū deſiderīū augendū. vt dicit beatus Aug. ad Probā. que fuit vxor adarifi ꝓconſulis. vt dicit Iſido. li. v. viroꝝ illuſtrium Scdo ad redditionē debiti. vt. ſ. ſeruiat deo orās ſm ſe totum in corde et corpe. de ꝯſe. di. v. Nunq̄d. Tercio ex q̄dā redūdantia ab aīa in corpꝰ ex vehemēti affectōne. Vñ ps. ps. xv. Letatū eſt cor meū et exultauit ligua mea ⁊c. ¶ Et tūc queritr an accoliti tenetur dicere ſeptē pſalmos. Rñdetr ſm Paulū aluor ratiſpanen. epm in tractatu ſuo de hereſi ꝙ ſic. Cuiꝰ ratio pͨcipue inter ceteras eſt. qꝛ ex quo dicūtur clerici a cleros qḋ eſt ſors. q̄a in ſortem et in partē dn̄i ſunt vocati. rōnabile videtr vt dicant aliquid ratiōe ſui officij. Hoc tñ dependet ad ꝯſuetudinē an ſingulis diebꝫ an tm̄

feſtiuis dicere debeāt. Eſt tñ ꝯſonū rōni ꝙ ꝗ nō ſtudent i ſcolis aut ſtudijs vt ſingulis diebꝫ orent ſeptē pſalmos. iuxta illud Ambroſij. q: ſꝑ pecco debeo ſemꝑ hr̄e medicinā de ꝯſe. di. ij. in fine ¶ Itē q̄ritur an ſacerdos teneꝫ ad horas btē v̄gis Marie? Rn̄deo ſm eundē vbi ſup̄ ꝙ ſic. lꝫ nō de iure tñ d optima ꝯſuetudine q̄ iā ꝑ lege putāda ē. vt dicit Aug. ad ꝯſulariū pſbyteꝝ. xij. di. in his rebꝫ. vn̄ in h̄ caſu non valet illoꝝ excuſatio q̄ dicūt ꝙ hore btē v̄ginis nō p̄cipiunꝫ ꝑ aliquā ꝯſtitutōem autēticā eccl'ie vniuerſal'. nec ꝑ ſacram ſcripturā. ꝗ ſūt i bn̄ placito. Quibꝫ rn̄dendū ē. ꝙ multa fiūt i eccleſia dei q̄ nō ſunt de inſtitutione eccl'ie vel p̄cepto ſcp̄ture. ſed ex ſolo cō ſuetudis vſu antiquo. q̄ p̄termitti nullo mō debēt ſine piculo ſalutis. vt ſignatio cruc' q̄ fideles ſignāꝫ. verba plixa orōnis ſuꝑ panē ꝛ ſuꝑ calicē. bn̄dictio fontis. trina vnctō olei illoꝝ quos baptizamus. q̄ oīa vt dicit Aug'. xi. diſt. eccleſiaſticaꝝ. obſeruata ſunt reuerēter a patribus magis ſilentio q̄ꝫ publicata ſcripto vt dicit Paul⁹ d leazarijs. Ste phanus ꝓuincialis gentin⁹. i cle. graui. de cele. miſſ. ꝙ vbi eſt ꝯſuetudo ꝙ p̄lati ꝛ maiores eccl'iaꝝ dicūt horas beate v̄gis. obmittētes eas peccāt mortaliter niſi ſubſit cauſa rōnabilis. ¶ An aūt iſte hore debēt dici in feſtis beate v̄ginis. ex quo tūc totū officiū eſt de beata v̄gine? Dicendū eſt ꝙ ibi recurrendū ē ad ꝯſuetudinē cathedral' eccl'ie. Naꝫ in quibuſdā eccleſijs dicunꝫ nō obſtāte officio ſolennitatis. in quibuſdā nō. Et ſic ſtaꝫ cōſuetudini eccl'ie cathedralis q̄ ē mater oīm inferioruꝫ. a q̄ nō licet diſcedere. xij. di. nō dicet. ¶ Itē querit. an oēs ſacerdotes tenēꝫ ad vigilias mortuoꝝ? Reſpōdeo ſm Guilhelmū ꝙ curati tenēꝫ ad vigilias mortuoꝝ ordīarias iuxta ꝯſuetudinem eccl'ie cathedralis. vbi ē cōſuetudo ꝙ maiores p̄lati dicāt vigilias ſingul' diebꝫ q̄drageſime i aduentu ꝛ in vigilijs ap̄loꝝ. debēt etiāꝫ ipſi curati dicere vbicunꝙ ſint ſiue circa eccl'as ꝓprias ſiue in ſtudijs Verūtn̄ ad extraordīarias nō tenenꝫ ſm ipm curati i ſtudijs exiſtētes aut alij bn̄ficiati. Extraordinarie vocanꝫ que dicunꝫ

ſpecialiter ꝓ aīa cuiuſlibet de
functi ad q̄s dicēdas ſolū illi
aſtrigunt̄ qui circa eccleſias
ſunt pn̄tes. ſil'r q̄ in illis ſunt
in anniuerſarijs defunctorū
¶ Vn̄ vlteri⁹ querit̄ an aliq̄s
dicēdo horas de ſanctꝭ vel de
martyrib⁹ qn̄ dicēde eſſent de
feria peccet mortal'r. Rn̄deo
licet ſm Guilhelmuʒ n̄ refert
ꝑ q̄s pſalmos laudet̄ deuſ. tn̄
determīati o eccl'ie maioris ē
ſeq̄nda. Naʒ ſm ꝯſuetudinē
eccl'ie maioris iuſtū ē vt vnuſ
q̄ſq; inde ſumat regl'as magi
ſterij vn̄ honoris ꝯſecratiōeʒ
accepit. xij. di. de his. Et bea
tus Bern̄. dicit Sp̄uſſctūs
illas horas gratas nō recipit
q̄ qm̄ aliud q̄ʒ debeſ neglecto
eo qđ debes obtulerſ. Unde
iſtud viciū reprobat̄ exp̄ſſe ď
ꝯſe. diſ. v. in die. vbi dic̄ Gre.
ſeptim⁹. ꝙ illi q̄ in dieb⁹ quo
tidianis tres tm̄mō lectiōes
legūt nō ex regl'a ſctōꝝ patrū
ſed ex faſtidio ⁊ negligentia ꝓ
bant̄ h̄ facere. hec ibi. ¶ Itē
querit̄ de illis q̄ dicūt nouas
hyſtorias nō approbatas ꝑ
ep̄ʒ. Rn̄deo ꝙ peccāt morta
liter ſm Bern̄. ſup Canti. ſer
mone. xxvi. vbi dicit ꝙ q̄cq̄d
ſine volūtate ſupioris fit va
ne gl'ie ďputabit̄ nō mercedi

Ep̄s tn̄ pōt inducere ꝯſuetu
dinē nouā ī eccl'a ſua q̄ ad of
ficia celebrāda. xij. diſt. nouit
⁊ ď ꝯſe. diſt. iij. c. i. Et exp̄ſſe ī
glo. xci. diſt. eleuteri⁹. ſup ver.
vigilijs. qđ ſic itelligitur ſm
Archid. ibidē ꝙ ep̄i in his q̄
circa ſolēnitatē eccl'ie tm̄ ꝯſi
ſtūt. q̄ ꝯſuetudine nō p̄cepto
maioꝝ ſūt introducta muta
re pn̄t ⁊ ſtatuere. vt dicit Ja
cob⁹ de alberga. Statutū tn̄
ab ep̄is vel ſanctis patrib⁹ n̄
pn̄t īmutare. Nec ibidē. Itē
querit̄ q̄d de illis q̄ obmittūt
dicere ſuffragia ſcōꝝ. Reſpō
deo ꝙ peccāt ſi h̄ faciūt ꝯ cō
ſuetudinē eccl'e cathedral'. vt
ſup̄ dictū eſt ſm dn̄m Paulū
aluoꝝ. q2 ꝯtēptores laudabil'
ꝯſuetudīs ſicut ⁊ legis puni
unt̄. di. xi. In his. Et h̄ ſi fa
ciūt ex negligētia affectata. q2
nō curāt. vl' vt citi⁹ ꝑcurrant
horas et vacent potibus vel
ocio ⁊c. ¶ Sʒ q̄d de illo qui
ꝑus orauit ꝯpletoriū q̄ʒ veſ
peras ⁊c. vtꝝ teneat̄ redicere
vero mō. Rn̄deo ſm domi
nū Paulū vbi ſupra. ꝙ nō te
netur. ſed caute implebit veſ
peras quas incaute obmiſit.
et penitebit de negligentia.
¶ Itē queritur an dicere pa
ter noſter an̄ horas ⁊ poſt ſit

ꝓceptū: Rn̄deo ꝙ ħ poſt ho/
ras expꝛeſſe ꝓcipit in ↄcilio ge
rūdēſi. de ↄſe. di. v. c. id ſemꝑ.
vbi ſic dꝛ. Illd ſemꝑ placuit
obſuari vt oib; dieb; p⁹ ma/
tutinas ꝛ veſpas oꝛo dn̄ica a
ſacerdote pferat. Añ vo ho/
ras dicere pꝛ nr̄. lic; nō appa
reat eſſe ꝓceptū ſcriptū. appa
ret tn̄ licitū dignu; ꝛ iuſtum.
Nā ꝑus inuocād⁹ ē oim re𝔵
pꝛ. quo ꝑtermiſſo nullu; rite
bonū fundat exoꝛdiū. vt dic
Boeti⁹ in de ↄſola. phie. lib.
iij. Rōnabile aute; eſt vt ꝑus
oꝛo illa ꝑcedat quā auctoꝛ ſa
lutis dictauit ꝛ inſtituit. ꝙ il
le q̄s ſcti pꝛes poſtea dictaue
rūt. Itē expedit p⁹ petere ea/
q̄ ſūt mag̃ neceſſaria ꝛ vtilia
ad ſalutē ꝙ q̄ ſunt min⁹ neceſ
ſaria. Mag̃ aūt neccaria ſunt
q̄ ponunt i dn̄ica oꝛōne ꝛ vti
lia ꝙ q̄ ponunt i alijs. cū ibi
ſumma toti⁹ ſalut̃ ꝛ pfectōis
cōſiſtat. Petim⁹ eñ ibi ſctifi
cari nomē dei i nob' adueni
re regnū celoꝝ. qd ꝑmo eē q̄/
rendu; ſaluatoꝛ docuit. vt hꝛ
Mat. vi. Itē ↄſiliū eſt vt illa
oꝛo ꝑmittat q̄ diſpōit hoiem
ꝛ aptū reddit hūiliādo ad ef/
fectū oꝛonis ↄſeq̄ndū. hmōi
aūt ē oꝛo dn̄ica in q̄ petimus
dimitti nobis debita nr̄a. ꝛ a
malo liberari q̄b; nōdū expe/
dit; oꝛōnis effect⁹ fruſtraret.
niſi eñ nobis pꝛi⁹ debita di/
mitterent ꝛ a malo culpe libe
raremur nullaten⁹ aliq̄d ipe/
traremus. cū dꝛ Joh. ix. Pe⁹
petōꝛes ñ exaudit. ꝛ ps. Pec
catoꝛi dixit deus. q̄re tu enar
ras iuſticias meas. ꝛ aſſumiſ
teſtamētū meū ꝑ os tuū. Ad
iungit etiā Aue maria in ꝑn
cipio hoꝛaꝝ. qꝛ dignū eſt vt il
lā ſalutem⁹ i ꝑncipio nr̄i ope
ris ꝑ quā ſal⁹ nr̄a exoꝛdiū ſū/
pſit. Dicit eñ Bern̄. qꝛ deus
nihil nos vult hr̄e ſalutis qd
ꝑ man⁹ marie nō trāſiret. Ali
qui vo incipiūt hoꝛas ꝑ illu;
verſiculū. Sancti ſpūs aſſit
nobis gratia. Sꝫ nō eſt vis
Ego icipio ꝑ aue maria iſta
rōne. qꝛ nec grām ſpiritusſan
cti me poſſe obtinere puto ſi/
ne marie ſuffragio. ideo ꝙ ad
eam pꝛimo recurro. quia im/
petrare niſi ꝑ eam melius nō
dubito.

¶ Cautele in dicēdis hoꝛis
canonicis ſeruāde.

Sequūtur
cautele circa hoꝛas
canonicas obſeruā/
de. Et ꝑmo ſeptē impedimē/
ta q̄b; fruſtrat effect⁹ oꝛonu;

De quib9 habet̄ in cle. grauí. ꝺ cele. miſ. Caueat ꝗ ꝗlibꝫ ne legat trāſcurrendo ſiue ſinco/pando ſic aliq̄ faciūt dicētes Dixit dn̄s a dextrꝭ meis. aut extranea aut prophana collo q̄a intermiſcēdo. qꝛ dic̄ Frā ciſcus verteley. Friuola q̄ ꝓ/fert duꝫ ſacra preſbiter offert Lectio ſacra dei nō deputat̄ ei. Tarde ad choꝝ veniendo ante finē officiȷ̄ ſine cauſa ex/eūdo. aues i horis portando ſeu venaticos canes. ſine ton ſura vl̄ veſte ꝯpetēti horis in tereſſendo Et h̄ eſt ꝯ cāpana tores criſpatos comatos ma nicatos miſtrātes celebrātib9 p̄sbyteris q̄ grauit̄ peccāt. vt pꝫ vbi ſupra ¶ Scd̄o caue/at horas canonicas cantans ne laſciuos ꝛ diſſolutos cāt9 ibi ꝓſonet. ſicut q̄daꝫ theatra les. i. ſeculariū choreaꝝ canti lenas ꝯfictis modulationib9 ſpūalium ꝯſonantiaꝝ diſcan tiſant. Cōtra q̄s eſt apl̄s ad Eph. v. dicēs. Cantantes ꝛ pſallētes in cordib9 vr̄is dn̄o vbi dicit Hiero. ꝛ ponit̄. xcij di. c. Cantātes. vbi dicit. Au diāt hec adoleſcētuli audiant hi quib9 i eccl̄ia eſt pſallendi officiū deo nō voce ſed corde cantandū. nec in tragediaruꝫ modū guttur ꝛ fauces medi/camine liniēde ſūt vt in eccl̄a theatrales moduli audiant̄ ꝛ cantica. Et Gre. dat hui9 rō/nem dicēs. xcij. diſ. c. i ſancta vbi dꝛ. plerūq3 fit vt in ſacro miſterio dum blādavox q̄rit̄ ꝯgrua vita negligat̄. Et can/toꝛ miſter deū moꝛib9 ſtimu/lat cuꝫ ppl̄m vocib9 delectat Hoc etiā ꝓhibet̄ de cele. miſ. in cle. i. vbi a cantilenis ꝓhi/bet abſtinere. ꝓ q̄ facit. xxviij di. p̄sbyteꝝ. ꝛ de ꝯſe. diſ. v. nō optet. Et. xxvij. di. c. ij. hodie ꝓuiſum eſt h̄ optime ꝑ Joh. xxij. i extrauaganti q̄ incipit dicta ſctōꝝ patꝝ decreuit au/ctoritas. in q̄ reprobat cātuꝫ cantilenaꝝ i triplis et mutetꝭ vulgarib9 īfra ſolēnia miſſaꝝ ꝛ horaꝝ canonicaꝝ. Et preci pit tales ſuſpēdi ab officio ꝑ octo dies Permittit tn̄ dieb9 celebrib9 ꝛ feſtiuis in miſſa et in diuinis officijs aliq̄s fieri ꝯſolatōes. vicꝫ ꝯſonātias. q̄ melodiā faciūt infra octauaꝫ quarte ꝛ q̄nte et hmōi ſup ec/cleſiaſticuꝫ officium et cantū ſimplicē. ita tn̄ q3 ipi9 integri tas illibata ꝑmaneat. hec ibi ¶ Tercio caueat ne icōgrue verba taꝫ in horis q̄3 in alijs diuinis officijs ſiue cantādo

ſiue dicendo ſubmiſſe pferat
h eñ multũ ſcãdalizat audiẽ
tes Et licet h oib9 clericis ge
neralit̃ ſit cauẽdũ. tñ ab ipis
canonicis ⁊ platis eccl'iaruꝫ
cathedraliũ maxie ẽ vitandũ
Tales arguit Caſſio. ſup illõ
ps. xlvi. pſallite ſapienter di-
cens Nemo ſapiẽter facit qð
nõ intelligit. Signũ aũt nõ
intelligentie eſt incõgruitas.
vñ credit ſtephanus ſcribẽs
ſup cle. ne i agro. de ſtatu mo
nachoꝝ. q ignorãtia grãma
tice q̃ maxime i incõgruitate
ꝯſiſtit repellit quẽ a canoni-
catu eccl'ie cathedralis. ar. xx
iiij. di. qñ. et de eta. et quali. c.
fi. de ꝯſan. et affi. ca. i. ⁊ de re-
ſcrip. c. ſtatutũ. lib. vi. ⁊. c. i. et
c. fi. ſi corpe. li. vi. vbi pbat h
p argu. ¶ Quarto caueat cle
ricus orãs ne i horiſ reſumet
vnũ ⁊ idem ꝟbuꝫ pluries. q̇a
dr Eccli. vij. Ne iteres ꝟbuꝫ
i orone tua Cõtra qð faciunt
q̇dã dicẽtes. pr nr pr ni q̇ es
ſexies aut ſepties Et nõ dico
ſepties tñ ſed etiã ſeptuageſi
es ſepties. q̃ iterãtia pcedit ex
inaduertẽtia ex indeuotione
ac mẽtis diſtractiõe. qr dum
alia cogitãt. i vno ꝟbo liguã
tãdiu figũt donec cogitatio-
nes ptrãſibũt. ⁊ hi poti9 irri-
tant deum q̃ orant. Nam di
cit Seneca. Perturbat men
tem auditoris qð ſepe dr. ſcꝫ
vna ⁊ eadẽ voce. immo q̇dã
modo deus i h blaſphemat̃.
dum p hoc videt̃ ſemel dictũ
nõ audire vel intelligere niſi
ſepius ei reſumat̃. cum tñ di-
cat̃ Scit eñ pater veſter cele
ſtis quib9 indigetiſ Mat. vi.
¶ Videat q̇libet tã clericus
q̃ laic9 vt i orone ſtet vel ſede
at q̇et9. aut flectat duot9. ma
n9 leuãdo. pect9 tũdẽdo ſuſpi
rando ⁊ ſurſum inſpiciendo
Iſti eñ ſũt modi orãdi i ſcri
pturiſ ſctis approbati. Nã dr
i ps. Stãtes erãt pedes nři
Et Mar. xi. Cũ ſtabitis ad
orãdũ dimittite ⁊c̃. Sic mar
tha ſtetit ⁊ ait ad xp̄m. Dñe ñ
ẽ tibi cure ⁊c̃. Luc̃. x. Sic le
proſus genuflexit et impetra
uit curationẽ Mar. i. Idro-
picus ſtans añ xp̄ꝫ ob tinuit
ſanitatẽ Luce. xiiij. De ſeden
do Mat. xxvi. dr. vbi xp̄s di
xit apl'is. ſedete h. et ſequit̃. et
orate ne intretis i temptatiõꝫ
Idẽ Mar. xiiij. De quiete dr
Mat. vi. Cũ orauer̃iſ intra i
cubiculũ tuuꝫ et clauſo oſtio
ora. Cubiculũ aũt eſt loc9 q̇e
tis ⁊ locus pacis. De flexura
dicit̃ de leproſo. pcidẽs ado-

rauit Lu.v. qđ vtiqꝫ flectere eſt neceſſariuꝫ. ſic Paulꝰ de ſe dic. Flecto genua mea ad deum ꝑ vob Eph.iij. Et idē de ſctō ſtephano ꝙ poſitꝰ genibꝫ orabat Act.vij. De eleuatiōe manuū hꝫ Exo.xvij. vbi moyſes eleuatis manibꝫ orauit. Et Dauid Eleuatio manuū meaꝝ ſacrificiū veſptinū. ps cxl. De tunſione pectoris hꝫ Lu.xviij. vbi publicanꝰ percutiēs pectꝰ orabat. De ſuſpiratōe Joh.xi. vbi xp̄us infremuit ſpū̄ ꝛ turbauit ſeipſum volēs lazaꝝ ſuſcitare. De ſurſum inſpiciendo dꝛ Johā.xi vbi xp̄us ſuſpiciēs in celū dixit. Pater gratias tibi ago ꝙniam exaudiſti me.

De excōmunicatione.

Si quis eccleſiā nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus ꝛ publicanus Matth.xviij. et xxiiij. q.i. omībꝫ. Om̄ vt ait doctor ſubtilis in.iiij. ſen. diſ. xix. q.i. ar.v. In eccl'ia eſt duplex forum. vnū ſecretiſſimū in ꝙ idē eſt accuſator et reus ꝛ ad iſtud ꝑtinēt claues eccleſie. Aliud eſt forū publicū. in ꝙ hꝫ eccl'ia autoritatem corrigendi publica debita. Et tal' autoritas cognoſcēdi in cā ꝛ ſentētiādi publice ꝙ dāmō ꝑt etiā dici clauis Prima dꝛ clauis ordinis Scd̄a clauis iuriſditōis. ad quā ꝙ dē clauem iuriſditōnis ꝑtinere videꝉ dictuꝫ nr̄i ſaluatoris ſup̄ p̄miſſum. ſi q̄s eccl'iaꝫ nō audierit ſit tibi ſicut ethnicꝰ. i. excōicatus ꝛ gentil'. ꝛ publicanꝰ. ſ. vt publicus pctōr viteꝉ. Per eccleſiam aūt intelligiꝉ p̄latꝰ eccleſie. vt exponit Beda ꝛ Hylarius. cuiꝰ. ſ. p̄lati lata ē ſnīa ſicut ſtatiꝫ ibidē dic ſaluator. Amen dico vobis. qđcūqꝫ ligaueritꝭ ſup terrā erit ligatuꝫ ꝛ i celis. ſm̄ Hylariū tal' ſententia iudicio diuino approbaꝉ. Cōformiter aūt iſtaꝫ iuriſditionē tā xp̄s q̄ ap'li exercuerūt. Nam dn̄s mulierē deꝓhenſam in adulterio ꝑ ſnīaꝫ abſoluit dicēs. Nemo te ↄdēnauit m'ier. que ait. nemo domine. ꝛ ipſe ſubiūxit. nec ego te cōdēnabo Joh.viij. Sic aūt tūc abſoluit eā ita potuiſſet ↄdēnare eā. De petro ꝗꝫ legiꝉ ꝙ publice ananiā ꝛ ſaphiram ad mortē ſentētiauit. vt diciꝉ Actuū.v. De paulo etiā legiꝉ ꝙ chorinthiū fornicantem publice excōicauit vt dꝛ i. Choꝛ.v. Iteꝫ.i. ad Thi.i.

Hymeneū ⁊ Alexandruȝ tradidit ſathane ꝓpter blaſphemiaȝ. Idē etiā ꝓhibet cōmunicare notorijs peccatoribꝫ. i Thoꝝ. v. ⁊. ij. Theſ. iij. ⁊. ij. Thi. iiij. facit vitare Alexandrum erariū. Item ad Tytū iij. hereticū poſt alterā monitioneȝ facit vitare. Idē q̄ȝ ad Gal. i. ſcribens ait. Si angelus vobis de celo aliud euangelizauerit p̄terq̄ qđ euāgelizauimꝰ vobis anathema ſit. ſic ḡ anathema tenet ↄtra angelum ⁊ ↄtra hoīem. Denicꝫ Joh. Thorinthū hereticum publice excōmunicauit ⁊ vitare p̄cepit. q̄ oīa arguunt hereticoꝝ modernoꝝ ꝟſutias. q̄ eccl'ie detrahētes dicunt eam nō hr̄e auctoritatē excōmunicandi. ſuſpendendi ⁊ interdicēdi. ⁊ ꝑ ↄſeq̄ns dogmatizāt nō eſſe curandas eccl'aſticas cenſuras. cū tn̄ dicat Thriſ. xi. q. iij. c. nemo ↄtemnat. vbi dicit̄. Nemo ↄtemnat vincula eccl'ie. nō em̄ homo eſt q̄ ligat. ſed xp̄us qui hāc poteſtatem dedit. et dn̄s fecit homines eſſe tāti honoris. Circa igit̄ ꝓſecutionē huiꝰ materie breuiter de tribꝫ p̄ncipalibus eſt ↄſiderādū. p̄mo q̄deȝ de excōicatione. ſecūdo de ſuſpenſione. tercio et vltimo de interdicto. Eſt autē excōmunicatio a qualibet licita cōione ⁊ legitimo actu ſeparatio. xi. q. iij. euidēter. Alibi enim vocat̄ eterne mortꝭ damnatō xi. q. iij. nemo epoꝝ. Alibi em̄ dr̄ aīe ⁊ corꝑis detrimentum ij. q. i. đ manifeſta Itē deijcit de eccl'ia ⁊ tradit diabolo. xi. q. iij. audi. Et breuit̄ excōicatio que dr̄ alio nomīe anathema nō eſt niſi a deo ſeparatio xxiiij. q. iij. Certū eſt. Et hoc eſt magna pena Nā qn̄ q̄s excōmunicat̄ ſtatim mēbꝝ dei eſſe deſinit ⁊ incipit eſſe membrū diaboli. xi. q. iij. excellentiſſimꝰ. Moxq̄ȝ vt ab eccl'ia repellit̄ rapido ore demonuȝ deuorat̄. xi. q. iij. abſit. Sūt autē due ſpēs excōicationis. vna q̄ ſepat a ſacris eccl'ie ⁊ a ꝑticipatione fidelium ⁊ ab ingreſſu eccl'e. Et hec dr̄ maior ſeu anathema. Alia eſt que ſeparat ſoluȝ a ſacramētis. vt ē quodlibet pctm̄ mortale. Et hec dr̄ minor. de vtraq̄ȝ dicit̄ iij. q. iiij. engeltrudaȝ. A p̄ma nō abſoluunt ſimplices ſacerdotes. ſȝ a ſecūda i caſibꝫ tm̄ ipſis ꝑmiſſis a iure. Unde ſciēduȝ ꝙ q̄ttuor ſunt genera excōicatorū. vt colligit̄. xi. q.

Maior

Minor

ꝗ.ad mēſaꝫ. Pꝛio qñ q̇s pec
cat ⁊ deꝰ recedit ab eo. Scđo
qñ quis ꝯ ꝯſilio ſacerdotꝭ ab
ſtinet ab eucbariſtia. Tercio
qñ quis eſt excõicatꝰ minoꝛi
excõicatione. vt qꝛ cõicauit
excõicato in locutõe. vel com
miſit ſacrilegiũ. vł ē ſymonia
cus. ¶ Quarto qñ q̇s eſt ex
cõmũicatꝰ excõicatõe maioꝛi
⁊ tũc ꝓpꝛie dꝛ excõmunicatꝰ
⁊ etiā vitādus ſm Iohēꝫ de
deo q̇ ita notauit ĩ p̄dicto ca
none. ad mēſaꝫ. ⁊ archi. ibidē
poſt eum. ¶ Circa iſtā mate
riā eſt videndũ de quattuoꝛ.
Pꝛio q̇ ſint caſus in quibꝫ q̇ſ
ipo facto incidit in ſniam ex
cõicationis a iure. Scđo q̇s
ſit effectꝰ excõicationis. Ter
cio in q̇bꝫ caſibꝫ ꝑticipans ex
cõicatis incidit in eādē ſniaꝫ
excõicationis. Et in quibꝫ ꝑ
mittiꝛ quis ꝑticipare licite ex
cõicato. Quarto de foꝛma fe
rendi ſniam excõicationis et
ĩpendēde abſolutiõis. ¶ De
p̄mo ſciēdũ ꝙ q̇nq̄ginta ſunt
caſus in quibꝫ ipſo facto q̇s
ſniam excõicatõis incidit. q̇ſ
bñ enumerat Io. an. ĩ. c. eos
q̇. de ſen. ex. li. vi. ĩ glo. ij. ⁊ eo
dem ti. ĩ cle. in. i. glo. ¶ Et ſci
endũ ꝙ p̄mꝰ eſt qñ q̇s incidit
hereſim dānatā. vt. iiij. q. iij.
c. ij. ⁊. iij. aut q̇ nouā hereſim
fingit. de here. ad abolendā.
eſt ſic excõicatꝰ. ⁊ ſilr credēs
hereticꝭ vel eos receptās. aut
eis fauens. de hereti. ſicut ait
Secũdus cum q̇s aſſerit ro
manaꝫ eccłiam nõ eſſe caput
omniũ. nec ei tāq̄ꝫ capiti obe
diēdũ. diſ. xix. nulli phas. vñ
hodie diffinitũ habeꝛ ⁊ decla
ratũ ꝑ Bonifaciũ octauuꝫ ꝙ
ſubeſſe romano põtifici om̄i
hũane creature eſt ꝯ neceſſita
te ſalutis. vt patꝫ in ſua extra
uagāti q̄ incipit. vnā ſanctaꝫ
Terciꝰ caſus qñ rectoꝛeſ ciui
tatis faciũt exactões indebi
tas in clericos. ⁊ admoniti ñ
deſiſtũt. vt ꝯ emunitate eccle
ſiaꝝ. nõ minus. Quartus ca
ſus eſt. cum q̇s non electus a
duabꝫ ꝑtibꝫ cardinaliuꝫ gerit
ſe ꝑ papa. de elec. licet. Quin
tus cum q̇s mgr̄ ſcolariũ tra
ctat cuꝫ aliq̇ ciue bononie de
ꝯductiõe hoſpitij irreq̇ſitꝭ in
q̇linis niſi tp̄s fuerit elapſuꝫ.
vt ꝯ locato ⁊ ꝯducto. ex reſcri
pto. Sextꝰ cum monachi. ca
nonici regulares. archidiaco
ni. p̄poſiti. plebani. cātoꝛes. ⁊
alij clerici ꝑſonatꝰ habentes.
aut etiā q̇cunq̄ꝫ p̄ſbyteri audi
unt leges vel phiſicam. ne cle
rici vel monachi ⁊c̃. cum ma

gnope. ꝛ.c.ſup ſpecl'a. Sec⁹
ſi hn̄t tm̄ eccl'iaꝫ parochialeꝫ
ꝛ nō ſūt pſbyteri. ne clerici vl'
monachi ꝛc̄. ſtatutum. li. vi.
Septim⁹ cū q̇s pticipat cuꝫ
excōicato in crimīe. ppt' qꝺ
excōmunicat' dando ei ꝯſiliū
auxiliū vel fauoreꝫ. de ſen. ex.
ſi ꝯcubine. Octauus ſtatuen
tes ſtatuta ꝯ libertatē eccl'ie.
tam ꝯſules q̄ꝫ coꝝ ſcriptores
de ſen. ex. nouerit. ꝛ.c. graueꝫ.
Nonus qui vtunt' ordinatio
nibꝫ a ſciſmatic' factis. de ſciſ
maticis. c. i. Decimus. q̇cūqꝫ
loquit' ſecrete vel mittit ſcri/
pturas vel nūcium alicui car
dinali qn̄ ſūt recluſi occaſiōe
electōis pape. vt de electione
vbi piculum. li. vi. Et idē de
dn̄is rectoribꝫ ꝛ officialibꝫ ci
uitatis qui īminēte ipa electi
one nō ſeruauerint ipam con
ſtitutionē. Undecim⁹ de his
q̇ grauāt aliq̇s q̇ cū p vno ro
gabant' eligere noluerunt. de
elec. ſciāt cūcti. li. vi. Duode/
cim⁹ de rectoribꝫ ad regimen
vrbis romane elect'. ꝛ de fau
toribꝫ q̇ fecerūt ꝯ ꝯſtitutionē
ſup h' factā. vt de elec. fūdata
li. vi. Tredecim⁹ de his qui
vocant' ad dirigēdas monia
les ī electōibꝫ niſi abſtineant
ab his p q̄ poſſit ī eis diſcor/
dia oriri vel nutriri. vt de ele/
ctiōe. indēnitatibꝫ. Decimuſ/
q̄rtus de his q̇ pcurāt ꝯſerua
tores dari. ꝛ intromittūt ſe ꝺ
his que nō licēt. de offi. dele.
ſtatuimus. li. vi. Decimuſq̇n
tus de his q̇ abſolutioneꝫ de
aliqua excōicatione vel reuo/
catione ei⁹ aut etiā ſuſpenſio/
nis vel interdicti extorquent
p vim aut p metū. Nam hec
abſolutio nō valet ꝛ incurrit'
noua excōicatō. vt ꝺ his que
vi metus ve cauſa fiūt. c. vni
co. li. vi. Decimuſſextus qui
fingit fraudulenter aliquem
caſuꝫ p quē aliquis iudex va
dat ad aliquā mulierē p teſti/
monio. vt de iudicijs. mulie/
res. Decimuſſeptim⁹ de his
q̇ p̄latos vel capitula vl' alias
pſonas eccl'iaſticas cōpellūt
ad ſubmittendū laicis vel ali
enandū bona īmobilia eccle/
ſiaꝝ. Et ſil'r laici q̇ vſurpant
ſibi hmōi illicite. niſi admoni
ti deſtiterit. de reꝝ alienatiōe.
hac cōſultiſſima. li. vi. Deci/
muſoctau⁹. q̇cūqꝫ ī pſonis ec
cleſiaſticis vel eccl'ijs p ſe vel
p aliū ſuo noīe vel alieno pro
pſonis vl' rebus q̄s nō cauſa
negociationis deferūt vel de
ferri faciūt ſeu trāſmittūt exi/
gunt aliquod pedagium. de

tenſib9. q̄ꝫq̄ꝫ.li.vi. Decimuſ/
nonus de his q̄ impediūt iu
diciū delegati vel cuiuſcunqꝫ
iudicis eccl'iaſtici. de imuni/
tate eccl'iaꝝ. qm̄. Uiceſimus
de his qui iubēt ſubditiſ ſuis
ne pſonis eccl'iaſticis vendāt
aliqd bladū vel ſilia. de imu.
eccle.c.fi.li.vi. Uiceſimuſpri
mus de religioſis q̄ habituꝫ
ſue religionis dimittūt. vel q̄
accedunt ad ſtudiuꝫ ſine licē
tia ſui plati vel ꝯuentus. vl' q̄
coraꝫ talib9 legit ſcienter qui
dimiſerūt habitum. ne clerici
vel monachi ꝛc̄. nec piculoſo
li.vi. Et ſicut recitat Jo.an.
in nouella ſup regula.li.vi. re
ferens Guil'. de lata petri diſ
putaſſe de monacho q̄ bn̄ de
fert habitū monachalem ſed
optum habitu clericali ꝙ ſit
apoſtata. Qd hodie videt' ap
probatū de vita ꝛ ho.cle. qm̄
in pncipio in cle. in ꝟ. a religi
oſis. que oīa ꝟa ſunt ſm Jo.
an. qn̄ monach9 iuſtam cām
tráſſormatōis nō allegat Ui
ceſimuſſecūdus q̄ hereticos
ſeu fautores. credentes. rece/
ptatores vel defenſores eoꝝ
ſciēter tradiderint eccl'iaſtice
ſepulture. de here. q̄cunqꝫ li.
vi. Nec tales debent abſolui
niſi pus talē ſepultuꝫ pprijs
manib9 extumulent. Idem de
illis laicis qui publice vel p̄/
uatim d fide catholica diſpu
tant. vt dr ibideꝫ. Dicit tamē
Jo.an. ꝙ in iſtis caſib9 eſt ca
non ferendeꝫ nō late ſentētie.
ꝛ h̄ eſt tenenduꝫ. Uiceſimuſ/
tercius. q̄cunqꝫ rector ſecula
ris vel q̄cunqꝫ officialis eiuſ
cognoſceret de crimine here/
ſis. aut captiuos liberaret vl'
dyoceſanoꝝ inq̄ſitoꝝ officiū
impediret. de here. inquiſi. li.
vi. Uiceſimuſquart9 q̄ p aſſi
ſimos vel aſſaſſimos aliqueꝫ
chriſtianū interfecerit. Dicū/
tur aūt aſſiſimi vl' aſſaſſimi q̄
dam infideles q̄ ex quibuſdā
falſis opinionib9 q̄b9 fuerūt
enutriti facile mittebāt' ad oc
cidēdū quecūqꝫ chriſtianuꝫ
nō curātes niſi ob hoc ipi oc
cidendi eſſent. de homicidio.
p humani.li.vi. Uiceſimuſ/
q̄ntus de cleric' q̄ manifeſtis
vſurarijs ad fen9 exercenduꝫ
domos locāt. vl' alijs titulis
ꝯcedūt. de vſuris. vſurarum.
li.vi. Uiceſimuſſext9 de his
q̄ ꝯcedūt repſſalias ꝯ pſonas
eccl'iaſticas ſpecial'r ſiue gene
raliter. vt de iniurijs ꝛ dam/
no dato. ꝛ ſi pignoratiōes. li.
vi. Dicūt' aūt repſſalie q̄ndo
vnus oriundus de vna terra

ſpoliat̃ ab alio ꝺ alia terra oꝛi
undo. ita vicꝫ ſi debitū nō ſol
uit̃ ei tunc datur ptās ipi ſpo
liato ꝙ ſatiſfaciat ſibi ꝯ queli
bet de terra illa vñ eſt ille de/
bitoꝛ vł ſpoliatoꝛ. Uiceſimꝰ
ſeptimꝰ ſi dñs vel rectoꝛ tꝑa/
lis nō fecerit ea obſeruare que
ſtatuunt̃ ꝯtra inſecutores car
dinaliū ſeu alicuiꝰ de familia
eoꝝ vel pape. de penis. felicꝭ.
li. vi. Uiceſimuſoctauꝰ ꝗcun
ꝗꝫ dat licentiaꝫ occidendi ſeu
accipiēdi vel alꝭ in ꝑſonis vł
bonis ſuis vel ſuoꝝ grauādi
eos ꝗ ꝯ reges barones nobi/
les vel ꝗſcūqꝫ tulit excōicatō
nis ſuſpēſionis vel interdicti
ſentētias. ſiue iſtos ꝗꝝ occaſi
one ſunt ꝑlate. vel eos ꝗ eos
obſeruant. aut eos ꝗ talit̃ ex/
cōmunicatis cōmunicare vo
lūt niſi licētiā ipam reintegra
liter reuocēt. ⁊ ſi qua ſunt ab/
lata reſtituant ſiue ꝓ illis ſa/
tiſfaciāt. Et ſilr̃ ꝗ dicta licen
tia vſi fuerint. vł etiā ſine licē
tia ſuo motu hoc fecerint ex/
cōmunicationē incurrūt. In
ꝗ ſi ꝑmāſerint ꝑ duos mēſes
nō niſi ꝑ papā abſoluunt̃. de
ſen. excō. ꝗcūqꝫ. li. vi. Uiceſi/
muſnonꝰ qñ ꝗs ab excōicati
one fuit abſolutꝰ in moꝛtꝭ ar/
ticlo vł alio ipedimēto. ſi ceſ

ſante articulo vel alio impedi
mento nō pñtet ſe ꝗꝫ tocitius
poterit illi a ꝗ abſolui debue
rat reincidit ipo facto i eādeꝫ
ſniaꝫ. de ſen. ex. eos. li. vi. Tri
ceſimꝰ qñ aliꝗ abſoluunt̃ a ſe/
de aplica vel a legatꝭ. ⁊ iniun
git̃ eis ꝙ ſe ꝑſentēt oꝛdinariꝭ
vel aliꝭ s ſuſcepturi pniam et
paſſis iniuriā ſeu eis ꝗbꝰ obli
gati ſunt ſatiſfaciāt. ſi h̃ nō fa
ciant cū ꝓmo poterint reinci
dunt in eandē ſniam. vt in di
cto. c. eos ꝗ. li. vi. Triceſimuſ
ꝑmus de illis ꝗ in cimiterijs
ſepeliūt coꝛꝑa tꝑe interdicti.
vł vſurarios manifeſtos ſciē
ter ſepeliūt. a ꝗ excōicatōe nō
dñt abſolui niſi ꝓus ad arbi/
trium dyoceſani ſatiſfecerint
quibꝫ ꝑmiſſa fuit iniuria irro
gata. de ſepulturꝭ. eos. in cle.
Triceſimuſſecūdus de religi
oſis ꝗ decimas eccle debitas
ſibi appꝛopꝛiant vel vſurpāt
ſiue ꝗ nō ꝑmittūt ſolui eccle/
ſijs decimas quibꝫ tenent̃ iu
xta tenoꝛē clemētine. de deci/
mis. religioſi. Triceſimuſter/
cius de monachis ſiue cano
nicis regularibꝫ ꝗ nō hñt ad
miniſtratiōes ⁊ ꝯferunt ſe ad
curias ꝓncipū ſine licētia ꝑla
toꝝ vt dānū iferāt aliqꝺ ꝑlatꝭ
ſuis aut mōaſterio. vt ꝺ ſtatu

mo.ne in agro.in cle. Triceſi
muſquart⁹ de monachis qui
intra ſepta mōaſterij arma te
nent ꝛc̄.vt ī dicto.c. ne ī agro
Triceſimuſq̄ntus ꝺ his qui
impediūt viſitatores monia
lium vel canonicoꝝ niſi mo/
niti deſtiterint. vt ꝺ ſtatu mo
nachoꝝ.accedētes.ī cle. Tri/
ceſimuſſextus de q̄buſdā mu
lierib⁊ que dicunt̄ beguine. ſi
militer ꝛ religioſi q̄ eas in tali
ſtatu fouent.de religioſis do
mib⁊.cum de q̄buſdaꝫ.in cle.
Triceſimuſſeptim⁹ de illis q̄
ſciēter ꝯtrahūt matrimoniuꝫ
in ḡdu ꝯſanguītat̃ vel affini
tatis ꝓhibit̃ vel cū moniali/
bus.vł ꝯhētes q̄ ſunt religio
ſi vel moniales. ſiue etiā cleri
ci ī ſacr̃.vt ꝺ ꝯſan. ꝛ af.cos.ī
cle. Triceſimuſoctau⁹ de inq̄
ſitorib⁊ hereticoꝝ q̄ ꝓtextu in
q̄ſitionis officij q̄buſuis mo
dis illicit̃ pecuniā extorq̄nt.
vel etiā bona ecclīaꝝ ob deli/
ctū clericoꝝ applicāt fiſco. ꝺ
heretic̃.volētes.in cle. Trice
ſimuſnonus.ptās.capitanei
rectores.ꝯſules ꝛ iudices.cō
ſiliarij ꝛ alij officiales q̄ ſtatu
ta ſcribunt.faciūt ꝛ dictant ꝑ
que q̄s compellit̄ ſoluere vſu
ras vel ſolutas nō repetere.et
q̄ ſm ea iudicant. ꝛ q̄ habent
ſuper hoc ptātem niſi ſtatuta
ipſa deleuerint ſunt excōicati
vt de vſur̃. ex graui.in clem̄.
Quadrageſim⁹ de religioſis
mendicātib⁊ q̄ domos ad ha
bitandū de nouo recipiūt.vł
receptas mutāt ſeu alienant.
de exceſ.pla.c. vno.li.vi. ꝛ de
penis.c.cupiētes.in cle. Qua
drageſimuſprimus ꝺ religio
ſis qui.ſ. dicūt aliq̄ ꝟba q̄b⁹
retrahūt audiētes a ſolutōne
decimaꝝ.vt in dicto.c. cupiē
tes. Quadrageſimuſſecūdus
q̄ ꝯfitētib⁊ ſibi ñ faciūt ꝯſciaꝫ
de decimis ſoluēdis q̄ ſuſpē/
ſi ſunt a ꝑdicatōis officio do
nec ſi cōmode pñt faciunt eis
ꝯſciam. Et ſi interim ꝑdicēt
excōicati ſūt. vt habet̄ ibideꝫ
Quadrageſimuſterci⁹ de reli
gioſis q̄buſcūqꝫ q̄ nō ſeruāt
interdictū qđ ꝓuat mr̄ ecclīa
de ſen.ex.c.i.ī cle. Quadrage/
ſimuſquart⁹ de fratrib⁊ mino
rib⁊ q̄ tpe interdicti recipiunt
ad officia diuīa frēs vel ſoro
res de tercio ordine q̄ ꝯtinen
tes dicunt̄. de ſen.ex.cū ex eo.
Quadrageſimuſq̄ntus oppo
nens ſeu impugnans lr̄as pa
pe nouiter electi etiaꝫ ante co
ronationē ſuā excōicatus eſt
ꝑ extrauagantez.xi. Benedi/
cti.que incipit. quia nōnulli.

Quadrageſimuſſext⁹ ꝟberās
clericū diabolo inſtigāte. pu/
ta ex ira aut aīo vindicādi vl'
vlciſcendi ſe in eo ipſo facto ē
excōicatus. xvij. q. iiij. ſi quis
ſuadēte diabolo. ⁊ de ſen. ex.
cum illoꝝ. Et notanter dz. in
ſtigante diabolo ⁊ ex ira. ſec⁹
ſi ioco ſe aliqs clericū in ludo
honeſto offenderet nō aīo ira
cundo nec ex malo ꝓpoſito ñ
incidit excōicationē. d ſen. ex.
cum volūtate. Dicit etiā aīo
vlciſcendi ſe in eo. qz ſec⁹ ſi de
mādato ſupioꝝ qs capiat cle
ricū incorrigibilez vt ad iudi
ciū eū ptrahat. Tal' em̄ nul/
lā ſnīam incurrit. vt d ſen. ex.
vt fame. Nā tales pñt etiā ab
eccl'ia extrahi etiā violēter. vt
dicit glo. ibidē. Sup hec di/
cta pñt excuſari mgr̄i. plati.
ꝯſanguinei ⁊ alij i iure expſſi
qbus ꝑmittit correctio cleri/
coꝝ. q ſi etiā aīo iracūdo cleri
cū ꝟberāt. ⁊ d correctiōe actu
nō cogitant excuſant ſm Ho
ſti. Nō em̄ pñt dici ex ira cor
rigere clericos cū dol⁹ ñ aſſit.
⁊ ꝑ ꝯſeqns nec violētia. ſuffi/
cit ei ꝙ correctionē habeāt in
habitu. Quadrageſimuſſep/
timus de iſtis laicis q colle/
ctas tallias ⁊ onera iponunt
eccl'iaſticis perſonis. ab ipis
ſuoꝝ ꝓuētuū vl' bonoꝝ dim̄
diā dcimā ſeu viceſimā extor
quētes. d imu. ec. clerici. li. vi.
Quadrageſimuſoctauus de
plats ⁊ d illis ꝑſonis q hmōi
laics elemoſynas vel collectas
quaſcūqꝫ ꝑſoluunt. vt hr̄ ibi
dem. Hodie ꝙ ſolum locuz
habet in exigētib⁹ laicis qui
ſoli incidūt in excōicationem
nō tñ habet locū in ſoluētib⁹
vel recipiētib⁹ a ſponte ſolnē/
tib⁹. vt de imu. ec. quoniam.
in cle. Quadrageſimuſnon⁹
ꝑcutiens aliquē qui nouiter
eſt religionem ingreſſus. licz
nōdum ſit ꝓfeſſus incidit in
excōicationem. de ſen. ex. reli/
gioſa. li. vi. Quinqgeſimus.
de illo q licz nō mādauit per
cutere clericum. aliqs tñ noīe
ſuo. puta familiars ei⁹ vel con
ſanguine⁹ ꝑcuſſit clericū. ⁊ il/
le ratū habuit poſtea excōica
tionē icurrit ipo facto. de ſen
ten. ex. cū qs. li. vi. Alios ca/
ſus q̄re ſup in. c. de ſacro pe/
nitentie. Et qz dictū ē i. xlvi.
caſu ꝙ nō ois ꝑcutiens cleri/
cū incidit in canonē late ſnīe.
Ideo vidēdū eſt breuit' ꝙ qt
tuordecim ſunt caſus in qb⁹
ꝑcutiēs clericū ñ incidit i ex/
cōicationem. Primo qñdo
qs ignorabat an cleric⁹ eſſet

puta qꝛ comam nutriebat. de ſen. ex. ſi vero. Scdo ſi nō de fert habitū vł tonſurā nec ali qd ꝺ clericatu oñdit ſi tercio ammonit⁹ non ſe corrigat. de ſen. ex. c. ꝯtingit. ⁊. c. in audiē tia. Tercio in clerico qui con tēpto habitu fert arma. ⁊ ter/ cio monitus non corrigiť. vt in pdicto. c. in audientia. Et etiā ſi nō monit⁹ ſit ⁊ ſe immi ſceat tyrannidi. de ſenť. excō. cum nō ab homine. Quarto in clerico exercēte negocia ſe/ cularia. vt in. ca. ſacerdotibꝫ. ne clerici vel monachi. ⁊ pus requiriť monitio. vt in. c. i. au dientia. de vita ⁊ ho. cle. c. fi. Quinto in clerico ꝯiugato ſi nō fert habitū clericalem. de cleri. cōiuga. li. vi. Sexto in cleric; buffonibꝫ. macellarijs goliardis. qui ſi p annum ex/ ercuerint artem ſuā. vel ſi mi/ nori tpe admoniti nō deſtite rint. de vi. ⁊ hone. cleri. li. vi. c. fi. Septim⁹ in illis q nō ex ira ſed iocoſe ſe pcutiūt. vt de ſen. ex. c. i. debet tñ attendi q/ litas ioci ⁊ rō fallēdi. ꝺ pſūp. c. i. Octau⁹ in mgr̄o q tñ h̄ fa cit leuiť cā diſciplīe. ꝺ ſen. ex. cū voluntate. c. fi. Nonus eſt in eo q vim vi ex incōtinenti repellit tempate. de ſenť. ex. ſi vero. Decim⁹ qñ qs cu; vxo/ re īuenit clericū turpiter age/ re. vel cum mr̄e vel ſorore vel filia. vt in dicto. c. ſi vero. ⁊. c. nec ille. Undecim⁹ ſi fiat de p lato aut mandato ipſi⁹ cauſa correctōis. vt in dicto. c. cum voluntate. ⁊. c. ex tenore. Et ſi nō fiat cauſa correctionis ta; verberans q̄ꝫ pcipiens incur runt excōicatione;. de ſen. ex. vniuerſitatis. N; ſi cauſa ſub eſt poteſt clericum cape et in carcerare etiam p laicum. de ſen. excō. ſi. laicus. li. vi. Sed pcuſſio nō debet fieri p laicū alioquin ambo incurrunt ex/ cōmunicatione; . vt in dicto ca. vniuerſitatis. niſi clericus eſſet adeo id eſt intantū incor rigibilis q aliter capi ⁊ corri gi non poteſt. de ſenten. excō. vt facit. Duodecimus in tur bante diuina officia que; pre ſbyter vł alius ad quē ſpectat pt eijcere de ecclia. de ſenť. ex. veniens. Similiter cū quis ratione officij quod in ecclia obtinet pcutit clericum. aut etiam cum ſenior cauſa deuo tionis hoc facit. aut domin⁹ ⁊ pr̄ ſiue ꝓpinqu⁹ familiariť corrigit. Hec oīa intellige cu; ſint in minoribꝫ ordinibꝫ conſtituti. vt in dicto. c. cum

volūtate. Tredecim⁹ ſi cleri/
cus ſit depoſit⁹ ſiue degdat⁹.
vt de iudicijs. cū nō ab hoīe
⁊ de penis. degradatio. ī fi. li.
vi. Et hͦ intellige ſi tal' cleric⁹
depoſit⁹ eſt icorrigibilis ⁊ no
luit viuere ſub regula clerica/
li. vt notať in. c. cum ꝯtingit.
primo. de ſen. ex. ⁊ nouellator
ſup regula delictū. li. vi. ⁊ Io.
an. xvij. q. iiij. ſi q̄s deinceps.
⁊. xxiij. q. v. excōmunicatorū.
Al's aūt ſi eſt corrigibilis nō
licet eū ꝑcutere. licet eēt excō/
municatus. vt ī iurib⁹ predi/
ctis. Et rō. q2 adhuc licet ex/
cōicatus ſit dūmō ſit corrigi
bilis ⁊ nōdū degdat⁹ retinet
ꝓuilegiū canōis. ſi q̄s ſuadē/
te. qđ eſt ꝯceſſu3 ī fauorē ordi
nis ⁊ nō pſonaꝝ. vt in d. c. cō
tingit. Veruntn̄ Inno. v. cre
dit ꝙ ꝟberās hereticū clericū
nō incidit canonē. ⁊ hͦ ipe no
tauit. de ſen. ex. ſi ꝟo. qđ tn̄ in/
telligēdū ē de heretico depo/
ſito p ſniam. Qđ etiā ſentiūt
Goffre. Vinc. ⁊ Bern̄. Dicit
tn̄ arch. xvij. q. iiij. ſi q̄s dein
ceps. ꝙ laic⁹ iudex p̄t expelle/
re ꝑcutere cape ⁊ occidere cle/
ricū ſi oīno eſt incorrigibil'. ⁊
aliť corrigi n̄ p̄t. recepta tn̄ li/
cētia ab eccl'ia. al's nō l3. xvij.
q. i. ſi q̄s. xxiij. q. v. vbi đ ligu/
rib⁹. c. circūcelliōes Quartuſ
decim⁹ qn̄ clericus trāſfert ſe
ad actū prorſus ordini ꝯtra/
rium. vt puta erat ī minorib⁹
⁊ factus eſt miles vel bigam⁹
lxxxiiij. di. quiſquis ⁊c.

¶ De effectu excōicationis.

De ſecūdo
ſc3 de effectu excōi/
cationis ſciēdū ē ꝙ
excōicat⁹ maiori excōicatōne
nō p̄ot eligere neq3 eligi. neq3
bn̄ficiū eccl'iaſticū acquirere
nec đ bn̄ficijs ſuis aliq̄d pci/
pere. vt đ e appellationib⁹. pa
ſtoraľ. in fi. Et hͦ qn̄ ē ī mora
petende abſolutōis. de ꝯceſſi
one pbendaꝝ. q2 diuerſitate3.
Itē nemo debet ſibi ꝑticipa/
re loquēdo. orando. ſalutādo
bibendo. comedēdo. xi. q. iij.
ſic apl'i. Itē nō p̄t ꝯſtitui ꝓcu
rator neq3 ꝓcuratorē ꝯſtitue/
re ad agēdū nec ferre aliquā3
ſniam. Itē ſi impetrat aliđ re
ſcptu3 ꝑterq3 ſup articulo ex/
cōicationis nō valet. đ reſcp.
ipo iure. li. vi. Itē ſi ꝯfert ali/
qđ ſacrm̄ cū ſolēnitate. aut ſe
ingerat diuīs irregularis eſt.
vt đ cle. ex. miſtrāte. c. apl'ice.
Nec p̄t p eū diſpenſare niſi p
papā. de ſen. ⁊ re iudi. cū eter/
ni. li. vi. Itē excōmunicatus

est ſuſpenſus taʒ ex officio ꝙ̃
ex beneficio. vt in glo. vl. c. cū
bone. de eta. ⁊ q̄li. xi. q. iij. rur/
ſus. vbi dicit archi. ꝙ etiā ſo/
lus lapſus anni abſꝗ ſnīa ca
nonis a bn̄ficijs ſufficit. ⁊ vl/
teriꝰ n̄ audiaꝛ ſuꝑ bn̄ficijs. ⁊
ita videꝛ loq̇ iſtud. ca. rurſus
ſm̄ Jnno. q̇ h̄ notat ī dicto c.
cū bone. Pͥbꝫ ei bn̄ficijs taʒ
habitis an̄ excōicationem ꝙ̃
poſtea acq̇ſitꝭ debꝫ ſpoliari ꝑ
ſnīam. Si ꝑ annū in excōica
tione vel interdicto ꝑmāſerit
⁊ poſt talē ſnīaʒ latā pꝰ annū
ſuꝑ amiſſiōe bn̄ficioꝝ nō au/
diaꝛ vlterius ſuꝑ eis. vt dicit
ca. rurſus. Que aūt dicunꝛ in
excōmunicatione eadē intel/
lige in ſuſpenſione. ar. p̄dicti.
ca. Cuʒ bone. vbi ſic notauit
Jnno. Et etiā intellige d̄ illo
qui excōicaꝛ ꝑ ꝯtumacia. ⁊ q̇
citatus ſuꝑ crimine nō cōpa/
ruit. Talis em̄ habeꝛ ꝑ ꝯui/
cto vel ꝑ ꝯfeſſo. Et ꝑuaꝛ bn̄/
ficijs poſt annū. ⁊ vt hereticꝰ
ꝯdemnaꝛ. vt de hereticꝭ. Cuʒ
ꝯtumacia. li. vi. Item effectꝰ
excōicationis ē ꝙ licet ſit in/
iuſta ex ordine vel cauſa. tn̄ li
gat. xi. q. iij. c. i. ⁊ de officio le/
gati. cum ꝯtingat. d̄ ſen. excō.
cum ꝑ tuas. ⁊ c. ſecrete. vbi d̄
hoc. Sed di. nō ne iudicium
eccl'ie dꝫ ſe ꝯformare iudicio
dei. xi. q. iij. tūc ꝟa. ij. q. i. deꝰ
oīpotens. de ſen. ex. a nobis.
ſꝫ deꝰ nullū ligat iniuſte. d̄ pe
ni. diſt. iij. ſi ex bone. ḡ eccleſia
nullū debet ligare īiuſte. Itē
deficiēte cauſa ꝑpter quā ali/
q̇d debet fieri iuſte deficit et
effectꝰ. lxi. diſ. his oībꝫ. de bi/
gamis. debitū. de appel. cum
ceſſante. Sꝫ cā excōicationiſ
dꝫ eſſe pctm̄ mortale. xi. q. iij.
nemo epoꝝ. hoc aūt ceſſat in
excōicatione iniuſta. ḡ nō de/
bet ligare. Dicenduʒ eſt ad h̄
ꝙ licet nullus debet excōica/
ri iniuſte. tn̄ ſi excōiceꝛ tenet
excōmunicatio apud eccl'iaʒ
militantē. licet nō apud deuʒ
Et h̄ fit ideo vt eccl'iaſtica cē
ſura eo plus timeaꝛ Et vt hō
creſcat ꝑ obediētie meritū in
iuſte ſnīe parens. Unde dic̄
glo. xi. q. iij. nihil. ꝙ licet iniu
ſta ſnīa ſit timenda ⁊ tenenda
ꝙ̃ tū ad militātꝭ eccīe iuſticiā
nec miꝝ ꝙ apud deū nō tenet
q̇ nō fallit. ſꝫ apud eccl'iam te
net q̄ fallit ⁊ q̄ fallit. de ſen. ex.
a nobis. Nō eſt tn̄ intentio ec
cleſie aliquē iniuſte excōicare
īmo punit acriter īiuſte excōi
cantes. vt pꝫ. xi. q. iij. illud. ⁊
de ſen. ex. cum medicinal'. li.
vi. Quādo ergo dicitur ꝙ ex

cõmunicatio eſt eterne mortiſ dãnatio. intellige ſi ↄtemnit. alꝛs nõ. Et ita ſolus ↄtemptꝰ inducit dãnationez. xxiiij. q. iij. notãdũ. ⁊ habet in glo. nemo epoꝝ. xi q. iij.

¶ De pticipatione cuz excõmunicatis.

Conſequẽter de tercio. ſ. de pticipatione cum excõicatis eſt ſciendũ ꝙ quedã pticipatio eſt illicita. ſ. cũ qs participat excõicato in crimie ppter qđ excõmunicatus eſt. ſ. dando ei ↄſilium auxiliũ vel fauorem. ⁊ talis incurrit eandem ſniam. de ſen. ex. ſi cõcubine. ⁊ ca. nup. Secũdo qñ participat in crimie mortali. ſʒ nõ in illo ppter qđ excommunicatꝰ eſt. ⁊ talis mortalit peccat. ſed nõ incurrit eandeʒ ſententiam excõmunicatiõis Tercio quando participat ei in diuinis. ſcʒ recipiendo euʒ ad diuina officia. vł ad ſacramenta vel ad ſepulturam. Et licet talis nõ ſit irregularis prima vice. tamen ppinquus ẽ irregularitati. Et ſi celebrauerit in tali peccato erit irregularis. de ſen. excom. is qui. li. vi. Quarto qñdo quis participat nõ in crimie ſed in loqndo orando vel bibendo ſecuʒ Et de tali participante dicit Tho. pbabiliter poſſe dici ꝙ ñ peccat mortaliter niſi ex cõtemptu vel ↄ ꝓhibitionẽ ſuperioris. Vñ regłarẽ ẽ ꝙ pticipãs ptinacit excõicatiſ peccat mortałr. ⁊ poteſt excõicari maiori excõicatione. Non ſic aũt eſt de pticipante quadam leuitate in vbo vel in cibo aut potu ⁊c. cuʒ valde graue eſſet ꝙ quis ꝓ vno leui verbo incideret excõicationẽ vel mortale peccatum. Per h poteſt ſolui illud dubium quod cõmuniter inter dentes multorum voluit. vtrum ſcʒ participans excõicato vt iam dictum eſt peccat mortaliter. et an ſententiã incurrit Hoſti. videtur tenere ꝙ tunc peccat mortaliter quando hoc facit ptinaciter in ↄtemptũ ⁊ ↄtra ꝓhibitionẽ ſupioris ſpecialr vel generaliter factam. naʒ in hoc caſu eſt excõmunicãdus participans alij ſm ipſuʒ. vt de cleri. excom. miniſtrante. ſi celebrat. i fi. ⁊ de ſen. ex. ſtatuimus. in fi. ⁊ co. ti. ↄſtitutionem. li. vi. Ex quibꝰ infert h ſalubre documentũ ⁊ ſalutare ↄſilium ꝙ ex quo ante am-

monitionē factam pticipans
excōicari nō poteſt. vt dicit
Archi. vbi ſupra. reſtat q̄ ve-
nialiter peccat. Ex quo autē
poſt ammonitionē factam et
ſpretam excōicari pōt. planū
eſt q̄ tūc peccat mortalit. naz
etiam excōicationis ſentētia
non eſt ferenda niſi p mortali
peccato. Sic ergo ſm arch. per
tinacia eſt cauſa pro qua ſola
fertur hec ſentētia. Sic intel
ligit Hoſti. c. ſacris. q. vi me
tus ve cauſa ꝛc. Et ex his pa
tet q̄ ſi quis excōicatus eſt p
ptumacia vel alio crimine. vel
vt ſatiſfaciat ꝛ in pceſſu non
eſt phibitio generalis vel ſpe
cialis pticipantibꝫ facta par-
ticipans cū tali in locutōe co
meſtione ꝛc. nō peccat morta
liter ſed venialit. Ratio. quia
nō facit ptra phibitionē ſupe
rioris. cum adhuc nō ſit phi
bitū. Ideo dicendum ē ſm
Archi. vbi ſup. q̄ ſi qs cōmu
nicat excōicato ptra phibitō
nem canonū peccat venialit.
niſi forte nimis freqnter vl' i
ptemptū canonū. qr tūc eſſet
mortale. Sic poteſt intelligi
xi. q. iij. excellētiſſimꝰ. ꝛ. xxv.
di. c. al's. Sed ptra phibitio
nem homis mortalr peccat.
Unde pſueuit dici q̄ mitius

agit cum lege q̄ cuz miniſtro
legis. ff. de arbi. l. celſus. Ita
notauit Hoſtiē. in. c. q̄ in du
bijs. de ſen. ex. Et hoc teneas
Nec aduertas illū monachū
Raymundū cuz lata cappa ꝛ
ſtricta pſcia qui ī ſumma ſua
dicit q̄ ſi aliqs cōmunicat ex
cōicato in caſu nō pceſſo ſciē
ter ſi nouit ius vel ſi eſt cleri-
cus ſp peccat mortalit. quē ſe
cutꝰ eſt Inno. qrtꝰ vt ipſe no-
tauit de dolo ꝛ ptu. ſitatſ. in
glo. vlti. iuxta fi. ꝛ in. c. ſacris
q. metꝰ cauſa. applicando te
xtualia put potuit p ſua opi-
nione faciēda. Cōtra quos ē
hodie tota ſcola iuriſtaruz et
theologoꝝ. q ſequētes beatū
tho. in. iiij. ſen. dicūt p pcluſi
one. q̄ q̄uis qs ſciēter excōi-
cato cōicet n̄ peccat mortalr
niſi in tribꝫ caſibꝫ. ſ. qn̄ cōmu
nicat in crimine. vel in ptem-
ptum ſupioris. aut in ptēptū
clauiū. vl' ſi cōmunicat in di-
uinis. q. teneas ſm archidi.
Ubicūq ergo inuenies ī iure q̄
cōicare excōicato eſt peccatū
mortale. intellige cuz h ex ſtu-
dio fit ꝛ ī ptēptū. ita intelligit
ca. excellentiſſimꝰ. xi. q. iij. vt
Hugo ibidē notauit. Sed ī
diuinis cōmunicare eſt mor-
tale. vt dicit Hugo. xi. q. iij.

rogo.ſil'r in crimīe ē mortale. vt de ſen.ex. nup. ¶ Preterea ſciendū ꝙ nō dicoꝛ ↄmunicare excōicato.licet ego ⁊ ipe ſumus ī eadē domo.ego ꝑ meiſ negocijs. excōicatus autē ꝑ ſuis. Sȝ ſi ego ⁊ excōicatus irem⁹ ad papā vl'ad aliū dñȝ vt ꝑ eodē rogarem⁹ bene inciderem excōmunicationeȝ ⁊c. Itē ſi ego ⁊ excōcat⁹ hēmus vnā camerā cōem bñ licȝ mibi cū excōicato eſſe ī eadē camera ⁊ iacere ⁊ ↄmedere ſȝ nō ī eadē mēſa vel ī eodē lecto.qꝛ h̄ ñ pt eſſe ſine volūtaria cōione.ſm arch. q̇ ita notauit. xi. q.iij. apl'i. ¶ Sȝ di. tñ ſctūs Iohes euāgeliſta exiuit balneū ꝑpt' cherinthū excōicatū xxiiij.q.i.oīs q̇. Dicēdum ꝙ illud fuit ex ſupabūdantia iuſticie ⁊ cū h̄ qꝛ aliud ē dimittere delicias ꝑpt' pñiā excōicati.qđ eſt bonū. ſic fec̄ beat⁹ iohes.aliđ ius ſuū dimittere qđ ñ ē bonū.ſm Inno . q̇ ita notauit de ſen.ex. nup. Preterea ſciēdū ꝙ ſi excōicat⁹ itrat eccl'iam oīs exibūt eccl'iam ſm glo.xi. q.iij. ſic apl'i. Sacerdos tñ ſi incepit miſſaȝ nō exibit.qꝛ nō relinq̄t officium inexpletū.vij.q.i. nihil. Hugo aūt notauit i.c. cū excōicato.ibideȝ.xi.q.iij. ꝙ ſacerdos remanebit cuȝ duob9.Hoſti. vo i ſūma.đ ſen.ex.c.fi. dicit. ꝙ ſi excōicat⁹ eijci nō pt de eccleſia.⁊ pſbyter nōdū incepit canonem veſtes exuat ⁊ recedat. Si vo īcepit ꝑficiat miſſam ⁊ ab ipo excōicato oc'los auertat. ⁊ tuti⁹ ē vt ſtatiȝ ſumpta cōione ſacri vadat ad ſacriſtiā ⁊ ibi miſſaȝ cōpleat.de ↄſe.diſ.ij.relatum. Cōcordat Hoſti.⁊ Goffre. dicit tñ Inno.de ſen.ex.nup.ꝙ ſi ī eccl'ia eſſet excōicat⁹ nō tñ cā orandi ſed ꝑ alio ſuo negocio non videt ipe Inno. q̄re in eadeȝ eccl'ia orare nō poſſem cū nō ꝑticipo ſibi in orōne ex q̇ nō orat.licet alij ↄdicant. Dicit etiā ſi excōicat⁹ eſſet extra eccleſiaȝ ⁊ audiat miſſam ſtatiȝ ſacerdos debet ceſſare . et alij orantes recedere.niſi forte incepiſſet canonem miſſe. vt dictuȝ eſt. ⁊ h̄ ne relinq̄t officiū inexpletū . Sciat etiā excōicatus ꝙ non licȝ ſibi ingredi eccl'iam aliqua hora. Et ad h̄ facit.xxv.di.c.i.p⁹ ꝑncipium xxiiij.q.iij.cleric⁹.⁊.i.q.i.non licet. Niſi cā audiēdi vbū dei de ſen.excō.tñſio.de ↄſe. di.i. epus.xxxv. q.iiij. de his.ſm Hoſtienſem q̇ ita notauit de

clerico excõicato. illud. Unđ dicit Egidi⁹ cardinal' ꝙ ſi excõicatus ſicut priuata pſona vult dicere horas canonicas debet h̄ facere extra eccl'iaʒ. ⁊ nõ intra ex cã ſupradicta. qꝛ ſepatus eſt ab ingreſſu eccl'ie ¶ Sʒ circa p̄miſſa ẽ ſciẽduʒ ꝙ qꝛ mlti ex leuitate ⁊ ex cauſ vel ſignis leuib⁹ vitant alios tanq̄ excõicatos. ideo expedit ſcire qñ quis eſt vitãdus Pro q̄ ſciẽduʒ ſm Hoſti. de ſen. excõ. cũ nõ ab hoie. a cõione illi⁹ q̄ ꝑ ſacrilega manuũ iniectiõe in clericũ in edictuʒ ſeu canonẽ excõicatiõis incidit. licʒ denũciat⁹ nõ ſit đbes abſtinere dũmõ in iudicio ſit vel h̄ ſciat. ſ. qꝛ vidiſti qñ clericum ꝑcuſſit ⁊ publica ſuper hoc laborat infamia donec ſe purgauerit. ꝑ quo allegat. c. cum deſideras. de ſen. excõ. et hoc vult etiã glo. i. p̄dicti. ca. cum nõ ab hoie. que dicit ꝙ q̄cito ſcio vnũ excõicatũ debeo ip̄m ſtatim vitare q̄uis nõ ſit denunciat⁹ niſi ſol⁹ hoc ſciam. Et h̄ eſt ꝯ Joh̄eʒ fauẽtinum ſm Hoſti. ⁊ glo. ſupradicti. c. qui dicũt ꝙ excõicat⁹ nõ eſt vitãdus quouſq̄ denũciatus ſit. qđ omnino falſum eſt. Denũciatio aũt nõ fit niſi ꝑpter ignorantes. argu. đ iudicijs. ita quorundã. Et euʒ qui certus eſt certiorari non oportet. de regulis iur. eum qui. li. vi. de⁹ eum ligat in hac ſnia ⁊ non h̄õ. xi. q. iij. nemo. Uñ ⁊ ſecũ trahit executionẽ. nec ampli⁹ ligat̃ ꝑ denũciationem. de appellatõib⁹. paſtoralis. Debet g̊ vnuſquiſq̄ vitare excõmunicatũ. ⁊ ſi denũciatus nõ ſit dũmõ ſciat hoc taliter ꝙ ip̄m cõuicere poſſit vel etiam ſi famoſum ſit vt dictum eſt. ſecus vbi occultũ ẽ. Et h̄ eſt verũ de excõicato in ſpecie. i. nominatim. nõ auteʒ in genere. Et etiã vbi tibi cõſtat tanq̄ homini. vel ſi ſit ĩfamat⁹ de h̄ publice. Secus ſi tibi ꝯſtaret tanq̄ deo. puta in ꝯfeſſione. qꝛ tũc nec in publico nec in p̄uato ip̄m vitare debes. Item ſi audis h̄ ab alijs nõ ſis facilis ad credendũ niſi p̄latus h̄ tibi nũciet. tũc oĩno credẽdum ẽ. xi. q. iij cure. Scire tñ debes ꝙ aliq̄s ꝑpter famaʒ publicam vitat̃ tanq̄ excõmunicatus. licʒ excõmunicatus nõ ſit ſm Hoſtien. in. c. cũ deſideras. de ſenten. excõmunicatõis. vt etiaʒ dic̃ glo. Uꝫ ſi fama eſt aliquẽ eſſe excõmunicatum vitãdus

eſt. Et ita fama facit ꝓbatõeꝫ
Et iſta oĩa intellige quo ad
publicã vitationẽ. nam ſi q̃s
ſolus nouit aliquẽ excõicatũ
⁊ h̄ ꝓbare nõ poteſt de facili.
ipſe ſolus cuꝫ vitabit. alioqn̄
ſi nec aliquem ꝓbare poterit.
nec ipe eũ vitabit publice ſed
tm̄ occulte. ⁊ vbi poterit face
re ſine ſcandalo. Vñ tene pro
regl'a ſm̄ Raymũdũ. ꝙ ſi ma
nifeſtũ eſt eſſe aliquẽ excõmu
nicatũ. alij tenent̄ exire de ec/
cleſia vl' ꝓcurare ꝙ exeat. Si
vero nõ eſt manifeſtũ. tũc illi
qui ſciunt exibunt caute ⁊ ſe/
crete. ita tm̄ ꝙ nõ ſequat̄ mani
feſtatio illius. ſi cõmode pñt.
al's ſi timet̄ manifeſtatio eius
ñ exibũt. vi. q. ij. Si tm̄ eps.
Occulte nanqꝫ excõmunica/
tus debet occulte moneri vt
exeat. Cõcordat Goffredus.
Hodie ꝑ ſtatutuꝫ ꝯſtanticñ.
bene ꝓuiſum eſt ꝙ nullus ali
quem vitare debet vel ꝓ excõ
municato hr̄e niſi denũciatꝰ
ſit ⁊ declaratus. Et h̄ intelli/
ge quantũ ad publicã vitati/
onem. al's ſi tibi ꝯſtat aliquẽ
incidiſſe canoneꝫ late ſñie de/
bes eum vitare. nõ expectan/
do aliquã denũciationẽ ꝑ iu/
ra ſuperiꝰ dicta. Eo tm̄ modo
q̃ dictũ ẽ ſup. Idẽ dicẽdũ ẽ ſi

fama publica eſt. vel audio a
fidedignis aliquẽ excõicatuꝫ
ſm̄ Raymũdũ teneoꝛ eũ vita
re. Et vt meliꝰ iſta recolli/
gas ponunt̄ qnqꝫ regl'e de h̄.
Quaꝝ pma talis eſt. excõica
to ꝑticipãs in crimine incur
rit eandẽ ſñiam excõicatiõis.
vt de ſen. ex. c. ſi ꝯcubine. ⁊ c.
nuper. Qd intellige ſic. ſi dat
ꝯſilium auxilium vel fauoꝛẽ
ſine quibꝰ ille nõ feciſſet. Se
cunda regula. Participãs ex
cõmunicato nõ in crimine in
ꝯtẽptũ tm̄ clauiũ icurrit moꝛ
tale peccatuꝫ. Tercia regula.
Participãs excõicato i diui
nis. ſ. admittẽdo eũ ad diuĩa
vl' ad eccl'iaſtica ſacr̄a l' ad ſe/
pulturã peccat moꝛtal'r Et li
cet pma vice nõ ſit irregular'
vt de ſen. excõ. is qui. li. vi. tm̄
ingreſſus eccl'ie eſt ei interdi
ctus. vñ ingerens ſe ſecundo
ad diuĩa fit irregular'. de ſen.
excõ. is qui. li. vi. Et ſi ſic de/
cedit nõ debet in cimiterio ſe
peliri. vt dꝛ ibidem. imo vt i
vltimo caſu ſepeliẽs excõmu
nicatũ in caſu nõ ꝯceſſo excõ
municatus eſt. vt de ſepultu/
ris. eos q̃. i cle. Quarta regl'a
Participãs excõicato in ꝯtẽ
ptũ ſupioꝝ peccat moꝛtal'r. xi
q. iij. nẽo. Quita regula. Par

ticipans excōicato bibendo. comedēdo. loqndo ſemel tm̄ vel ex caſu neceſſario. nō tñ in ɔtēptū peccat venial'r. ſꝫ patꝫ qꝛ veniale fit moꝛtale dū pla/cet. ⁊ freqntia delicti facit cō/temptū. vt dic̄ Aug⁹. de fide xp̄iana. Tūc eīn dꝛ qs ex con temptu facere qñ volūtas eiꝰ oꝛdinaꝛ ad obuiandum legi. Sciēdū tñ circa p̄miſſa ꝙ i oīb; caſib; p̄terq̄ȝ in p̄mo tal' pticipans p̄t abſolui a ꝓpꝛio ſacerdote. Sꝫ i p̄mo caſu qñ cōmunicat in crimine nō pōt abſolui ab alio niſi ab illo q̄ excōicauit p̄ncipalem. Tñ ſi ille cōmunicās ɔmode nō p̄t accedere illū excōicatoꝛē. pōt abſolui a ꝓpꝛio ſacerdote. vt dꝛ in. ca. nup. de ſen. excō. In articulo tñ moꝛtꝭ pōt ab omi excōmunicatione maioꝛi per ſimplicē ſacerdotem abſolui ſeruata tñ foꝛma de q̄ habes ſupꝛa circa ſacr̄m penitentie.

¶ Preterea ſciendū ꝙ q̄nq; pſone excuſanꝛ a peccato pti/cipationis cū excōicato. Pꝛimo ſi qs cauſa vtilitatis pticipat. vt ſi loqtur de his q̄ ſunt de ſalute excōicati. vel ad ſalutem ꝓpꝛiā ſi aliū nō habet vt loqꝛ. p debitꝭ q̄ teneꝛ ſibi excōmunicatꝰ. Secundo excuſaꝛ vxoꝛ pticipās viro excōicato vel ecōuerſo. tñ q̄tū ad redditionē debiti nō excuſaꝛ. qꝛ nō teneꝛ viro excōicato reddere debitū. ille tñ excōicatꝰ teneꝛ vxoꝛi petēti reddere. xi. q. iij. qm̄ multos. in glo. ſup ꝟbo vxoꝛes. finali. Tercio excu/ſanꝛ ſui ancille filij ruſtici ſeruientes ⁊ oīes familiares q̄ nō dederūt cauſam dño ꝓpꝛ quaꝫ excuſaꝛ. Et intellige de ſeruis qui añ excōicationem dñi ſuire ceperūt. Et d filijs nō emācipatis. i. nō diuiſis a p̄re qui ſunt adhuc i paterna ptāte Ruſticos intellige colonos agroꝝ ſuoꝝ dñoꝝ ⁊ ali/os. q̄ tñ in his laboꝛib; ad q̄ſ de iure tenētur pñt pticipare dño. Patres tñ nō excuſanꝛ pticipātes cū filijs excōicatꝭ nec dñi cū ſuis ſm Raymūdum. q̄ teneꝛ ſuos coꝛrigere minoꝛes. Tñ dicit Hoſti. ꝙ dñi ſeruis mercēnarijs quos ſuo magno incōmodo vitare nō poſſunt. pñt cōmunicare ſimiliter ſocij habentes aliq̄d in cōmuni. Quarto excuſanꝛ illi qui ignoꝛāter cōmunicāt excōmunicatis Quinto excuſantur illi qui i neceſſitate eis cōmunicant. vt ſi quis com/municans iret p terraꝫ excō/

municatoꝝ ꝛ non hr̄et alibi
emere victualia. pōt i tali ne/
ceſſitate ab excōicatis emere
ꝛ cū illis etiā comedere. Ul
timo ſciēdū ꝙ ſepe epī vl' eoꝝ
officiales cōmittūt plebanis
abſoluere aliq̄s excōicatos.
iō de mō ꝛ forma abſoluendi
taliū eſt videndū. Ubi eſt no
tandū ꝙ in abſolutōe a maio
ri excōicatiōe q̄ttuor ſunt ſer/
uanda. Primū vt excōicatuſ
ꝑus iuret ſtare mādat' eccl'ie
licet h̄ nō ſit de ſubſtantia ab/
ſolutōis. Scd̄o ſi q̄s ꝑ mani
feſta offenſa excōicat' n̄ abſol/
uat' niſi prius ſatiſfaciat. Si
aūt eſt occulta ſufficit iurato
ria cautio. Terciū ē vt abſol/
uat' ꝑ eum qui tulit ſn̄iam cū
pſalmis ꝛ orōib' circa h̄ con/
ſuetis. Primo ꝑmittēdo. deus
miſereat' nr̄i. vſq; ad finē. vel
ſm̄ aliquos. miſerere mei de'
deinde Kyrieleyſon. Pr̄ nr̄.
Saluū fac ſeruū tuū dn̄e ſpe
rantē in te. Mitte ei auxiliū
de ſctō. ꝛ d̄ ſyō tuere eū. Eſto
ei turr' fortitudīs. a facie ini/
mici. Dn̄e exaudi orōnē meā
Oremus. Preſta queſumus
oipotēs de' huic famulo tuo
dignū pn̄ie fructū. vt eccleſie
tue a cui' veritate deuiauerat
peccādo. admiſſoꝝ reddat' i/
noxius veniam ꝯſequendo ꝑ
xp̄m dn̄m nr̄m. Tunc ſeq̄tur
forma abſolutiōis. De oīpo/
tentis dei gr̄a ꝛ miſericordia
ꝯfiſ'. auctoritate dn̄i nr̄i ihu
xp̄i ꝛ beatoꝝ apl'oꝝ Petri ꝛ
Pauli. necnon auctoritate or
dinaria mihi in hac ꝑte ꝯceſ/
ſa. a ſn̄ia excōicatiōis quā in/
cidiſti ꝓpter iniectōꝫ manuū
in clericū ordinatū. ego te ab
ſoluo. ꝛ reſtituo te in ſinū ma/
tris eccl'ie ꝛ ꝑticipatōeꝫ ſacra
mentoꝝ ꝛ cōmunionē fideliū
In no. p. ꝛ. f. ꝛ. ſſ. amē Et idē
mod' ſeruād' ē circa mortuū
excōmunicatū abſoluēdo. ni
ſi addēdo ꝟſiculos ꝛ pſalmoſ
q̄ fiunt circa cōmēdatōꝫ mor
tuoꝝ. addēdo collectā. Incli
na dn̄e aurē tuā. cum illa. Da
queſumus dn̄e aīe famuli tui
refrigerij ſedē. q̄et' btitudinē
veri lumīs claritatem. ꝑ xp̄m
dn̄m nr̄m. Quartū eſt vt ꝑci/
piat illi ſic abſoluto. ſi erat ab
ſolut' a ſn̄ia canonis vt nun/
q̄ꝫ ꝯtra illū canonē excedat. ſ.
vt nō ꝑcutiat clericū aliqueꝫ
vel ꝯſimile.

De ſuſpenſionis ſententia

Circa ſuſ
penſionis ſn̄iam ē
ſciendū ꝙ ſuſpēſio

eſt ꝓhibitio qua q̄s aſtringit̃
abſtinere ab aliq̄ certo actu le
gitimo. Et eſt multiplex. naꝫ
tot ſūt ſingulares ſuſpēſiões
q̄t ſunt actus legitimi vn̄ pōt
q̄s ſuſpēdi a bn̄ficio ⁊ officio
⁊ iuriſditiōe ab ingreſſu eccle
ſie ⁊c̄. ¶ Pro quo ſciendū ꝙ
Jo. an. in cle. cupiētes. de pe
nis. in glo. magna enumerat
xxv. ſuſpēſiōis ſpēs. Eſt aūt
ſuſpēſio a cōione fratruꝫ ſim/
plex. xviij. di. ſi q̄s autē. Alia
determinata ꝑ duos menſes
ea. di. c. fi. Eſt aūt ſuſpenſio a
cōione eucariſtie donec pe/
niteat. de elec. oſius. de his q̄
fiūt a maiori ꝑte capituli. c. i.
in fi. Itē ad oblatōes altaris
xvij. q. iiij. miror. Item a ꝑce
ptiōe ſacroꝝ. xi. q. iij. ſic apl'i
⁊. c. ſequēti. de cle. excō. mi. c.
fi. Item a ꝯſecratione epoꝝ
ſimpliciter. de tranſlatōne. c.
ij. et determinate ad annū. de
elec. puida. li. vi. Itē a collati
one ordinū oīm ⁊ ſimpliciter
de tꝑib⁹ ordinationū. vel nō
eſt. ⁊. c. dilect⁹. ⁊ cū determia/
tione anni. eo. ti. cos q̄. li. vi. ⁊
ad trienniū. de ſymonia. c. pe.
Qn̄qꝫ certoꝝ ordinuꝫ tm̄. de
tem. or. c. lr̄as. qn̄qꝫ clericalis
tonſure tm̄. eo. ti. null⁹. lib. vi
Item ab eoꝝ executiōe qn̄qꝫ
ſimpliciter. eo. ti. nullus. li. vi
qn̄qꝫ certi ordinis tm̄ ſimpli
citer. eo. ti. lr̄as. vel ad temp⁹
eo. ti. vel nō eſt. de ſimonia. c.
penul. Qn̄qꝫ a pontificalib⁹
tm̄. de trāſla. c. ij. Qn̄qꝫ ab of
ficio ſacerdotali. de officio de
legati. ſane. ij. ⁊ eo. ti. c. ij. li. vi
Qn̄qꝫ non a toto ſacerdotali
officio ſed ſoluꝫ a celebratiōe
miſſaruꝫ. qn̄qꝫ tm̄ per duos
menſes. de clerico ꝑcuſſo. ꝑte
rea. qn̄qꝫ ꝑ annum. lv. di. nul
lus. de cōſe. di. ij. relatū. qn̄qꝫ
ꝑ duos annos. de clerico per
cuſſo. ꝑſentiū. Iteꝫ eſt ſuſpen
ſio ab igreſſu eccl'ie qn̄qꝫ ſim
pliciter. xvi. q. iiij. nullus. ⁊. c.
ſi q̄s deinceps. de pe. ⁊ remiſ.
omnes. de offi. dele. c. ij. li. vi.
qn̄qꝫ determinate ad mēſem
de ſen. ex. ſacro. qn̄qꝫ quouſqꝫ
ſatiſfecerit. de cenſibus. exigit
li. vi. qn̄qꝫ ſuſpendit̃ quis ab
ingreſſu eccl'ie ⁊ diuinis per
menſem. de ſen. excō. c. i. li. vi
Et quid importat ſuſpenſio
ab ingreſſu eccl'ie habetur de
ſen. excō. is cui. li. vi. Iteꝫ eſt
ſuſpenſio ab officio qn̄qꝫ ſim
pliciter. de vſu. q2 in om̄ibus
in fi. cle. de reb⁹ ec. nō alie. c. i.
qn̄qꝫ ꝑ annuꝫ. de offi. dele. c.
vlti. §. vt aūt. li. vi. de re iudi.
cum eterni. eo. li. quando qꝫ ꝑ

o

trienniū. de clan. deſpon. c. fi. ⁊ de here. c. fi. in cle. ad fi. Itē eſt ſuſpenſio a voce capituli. donec ꝗs ordinet̃. ſup̄ cadē ꝯſti. de eta. ⁊ q̄li. or. vt hi ꝗ. ij. rñſione Itē a bñficio ſimpl'r de elec. nihil eſt. Et determinate puta ad ſex menſes ⁊ annum. in cle. de vi. et hone. cle. c. ij. ad trienniū. de rebꝯ ec. nō alie. c. ij. li. vi. de elec. cū i cunctis. co. ti. c. i. ⁊. c. cupiētes. §. ceteꝝ. lib. vi. Ad tps incertuꝫ ſcꝫ q̄diu tacuerit. de elec. generali. li. vi. determinate etiaꝫ quo ad partē diſtributionuꝫ vt in predicta decre. vt hi qui ſecunda rñſione Suſpendit̃ etiam ꝗs a bñficio obtinēdo ꝑ ſex mēſes ⁊ ꝑ annū. vt in p̄dicta decre. ij. de vi. et ho. cle. qñqꝫ ꝑ annū ⁊ bienniū. ꝺ ſtatu monachoꝝ. ne in agro. §. ſi quis. Suſpēdit̃ etiā quis a bñficio obtinēdo ꝑ ſeptem mēſes ⁊ ꝑ annū. vt in p̄dicta decre. ij Itē ē ſuſpēſio ab officio ⁊ bñficio ſimpl'r. ꝺ teſtibꝯ tam lr̄is. in fi. de ſe. nup. c. i. ꝺ p̄uilegijs. tuaꝝ. qñqꝫ determinate ad temp⁹ ſatiſfactōis vel reſtitutōis. de elec. qꝛ ſnie. de cenſibꝯ. exigit. li. vi. Et qñqꝫ hec ſuſpēſio dicit̃ ab ordine ⁊ dignitate. de ſciſmaticis. c. i.

in fi. Et qñ ſumit̃ alternatiue vtputa aut ab officio ſuſpendat̃ aut a bñficio. de vi. ⁊ ho. cle. a crapula. Itē ſuſpēditur quis ab adminiſtratōne ſimpliciter. vt ꝺ ſolutionibꝯ. c. ij. ⁊ cum determinatōe trienniȷ de re. ec. nō alie. c. ij. Interdū ſuſpendit̃ ab officio adminiſtrationis ⁊ a bñficio vſqꝫ ad ſatiſfactōem. ī cle. de decimis c. i. Item ſuſpendit̃ quis a p̄uilegio clericali qñqꝫ ī ꝑſona qñqꝫ in rebus de vi. et hone. cleri. c. vlti. ⁊ in cle. eo. ti. ca. i. Item ſuſpendit̃ quis a collatione beneficioꝝ ſimpliciter. de p̄bendis. graue. ne ſede vacante. c. vno. li. vi. Etiā cū determinatōne anni vel bienniȷ in cle. de ſtatu monachoꝝ. ne in agro. §. ſi quis. Itē ſuſpendit̃ quis a ꝯfirmatione epoꝝ ſimpliciter. de trāſlatōne. c. ij Qñqꝫ ꝑ annum. de elec. prouida. li. vi. Et quādoqꝫ a cōfirmatione inferioꝝ. de elec. nihil eſt. Item ſuſpenditur p̄latus regularis a ꝑceptione profeſſionis. ꝺ regulis iuris nō ſolum. in fi. li. vi. Item ſuſpenditur officium legati minoris preſente legato maiore de latere. de officio delegati. nolentes. Item ſuſpen

ditur ſtat⁹ canonicoꝝ alema nie. de elec. indemnitatib⁹. §. penul. lib. vi. ⁊ in cle. de ſtatu regularium. attendentes. §. illos quoqꝫ. Itez ſuſpēditur quis ab officio aduocatōis ⁊ notarie. de hereticꝭ. ſi aduer ſus. Item a collatōe magiſte rij. in cle. de magiſtris. cū ſit. Itez ab officio ꝑdicandi. vt in clemē. cupientes. de penis ¶ Ut autez facilius iſta ma teria capiatur. notande ſunt regule ſubſcripte. Prima re gula. Suſpenſus ab officio ⁊ iuriſditōne ſiue ab homine ſiue a canōe nec excōicat nec beneficia cōfert. de ꝯceſſ. pre ben. qꝛ diuerſitatem. Ex quo enim talis caret iuriſditione. excōmunicare non poteſt. de exceſ. pla. tanta. Secūda re gula. Suſpēſus ab ingreſſu eccl'ie tm̄ talis excōmunicat et abſoluit. Ratio. qa adhuc retinet iuriſditōem. vt in. c. ſa cro. de ſen. excō. iuncto ca. ab excōmunicatꝭ. ⁊ de reſcriptꝭ. vbi ad talem ſuſpenſum qui incidit ſuſpēſionē ab igreſſu eccl'ie. qꝛ excōmunicatus cō tra nullū caſuz. c. ſacro fieret remiſſio ꝑ abſolutione. Ter cia regula. Suſpenſus a bn̄ ficio poteſt bene eligere. vt in. ca. cum in cūctis. de electōne Quarta regula. Suſpenſus ab officio ſi talis eſt ſuſpēſus quo ad ſe et quo ad alios. nec eligit nec eligitur. vt in. c. cuz dilectus. de ꝯſuetudine. et de elec. cum nunc. At h̄ eſt verū quādo eligit rōe priuati offi cij. Si autem eligit rōe pub lici officij poteſt eligere dum modo ſit occultus. facit de re iudicata. approbādū. Quin ta regula. Suſpēſus q̄ ad ſe tm̄. vt ille qui eſt ſuſpenſus ꝑ pter ꝑticipationē excōmuni cati. talis eligit ſed nō eligit. de cleri. excō. mini. ſi celebret Sexta. Suſpēſus ab ingreſ ſu eccleſie in ea celebrans irre gularis eſt. de ſent. excom. is cui. li. vi. Septima. Suſpē ſus ab officio tā a celebratio ne miſſe q̄ꝫ a collatione ſacra mentoꝝ ⁊ a q̄libet actu ſacer dotali. puta a baptizando ſo lenniter intelligit ſuſpēſus. ⁊ ꝯ faciēs fit irregularꝭ. Octa ua regula. Sacerdos ſuſpē ſus ſacerdotalib⁹ officijs mi ſtrans i inferiori ordine nō ē irregularis. Qn̄ vo eſt ſuſpē ſus a collatiōe ſacroꝝ ꝯferēs aliquod ſacramētuz ſolēniter fit irregularis. Nona regula. Licet ſuſpenſus non perdit

iura ſpūalia nec poſſeſſionē beneficij. tñ fruct⁹ bñficij ſui pdit ſm Innoc. de appel. paſtoralis. Et h ſi eſt ſuſpenſus ab officio ⁊ ex graui cauſa puta pp̄ter ſcandalū ppl'i vl' infamiā ſolam ſm Hoſti. de q plene p Jo. an. c. cupiētes. de penis. in glo. magna ad finē

Decima regula. Suſpenſus a canone pp̄ter pticipationē excōicati pōt eligere et alia facere q ſunt iuriſditiōis. Sed ſi ab hoīe vel a iure vel al's ex alia cā tūc nō pōt ſm Jo. an. in glo. magna vbi ſupra.

¶ De forma ferende excommunicationis

Reſtat nūc videre d quarto. ſ. de forma ferende excōicationis. Pro q ſciēdū q ad ferendū ſniā excōicationis nō dꝫ feſtinare iudex ſꝫ mature pcedere. nec p quolibꝫ delicto debet eā ferre. iuxta illud poeticum. Si quotiens peccant hoīes ſua fulmīa mittat Jupiter. exiguo tempe null⁹ erit. de quo ī glo. magna. xxiiij. di. valentino. Debet igit premitti triplex monitio vel vna pro trib⁹. al's iniuſta ē excōmunicatio. ⁊ iudex ē ſuſpēſus p menſem. q ſi īngerat in officio ſuo. ſ. ī diuinis agens ſicut prius irregularis efficit ⁊ p ſolum papā abſoluēdus Et idem eſt de ſentētia ſuſpēſionis et interdicti. de ſen. ex. cū medicinalis. li. vi. hec tamē pena nō tāgit epos cum de eis nō loquat expſſe. Preterea eſt ſciendū q ſententia excōicationis ferēda eſt ex tribus cauſis. Prima eſt contumacia qn̄ quis fuerit admonitus vel citatus p iudicē tribus vicib⁹ ſiue edictis vel vno p trib⁹. et ipe fuit inobediens vl' ɔtumax. Scd'a cā qn̄ pro aliq certo dāno vl' offenſa aliqs nō vult ſatiſfacere. tūc eſt pt licite excōicari. Et rō ē ſm Tho. in. iiij. ſniaꝝ. diſt. xviij qꝛ talis peccat in primū cui facit iniuriā. ⁊ iō merito ē excōicād⁹. Tercia cā qn̄ pſona ignorat ſic excōicat ī generali vt qcunqꝫ furtū fecerit reſtituat. vel q ſcit ⁊ nō reuelat. de ſen. ex. a nob. Nemo aūt debꝫ excōicari p pctō alteri⁹. xxiiij q. iij. ſi ab his. licet bñ pōt interdici. Sūt aūt qnqꝫ caſus in quibus ſnīa excōicatōnis nulla eſt ipo iure. Primus ē. ſi ille q tulit eam nō habuerit ptātem ferēdo ſniā. vt qa nō

erat ei⁹ iudex. vł q₂ erat excõi
catus. Scďs q₂ eſt lata poſt
appellatiõem legitimã. i quo
caſu etiã vt notat Arch. xi. q.
iij. cure. dicẽdo ꝙ licʒ ſit ordi
nario credẽdũ denũcianti ali
quẽ excõicatũ. tñ ſi ſcis ꝑ cer
to denũciatũ añ excõicatõeʒ
appellaſſe. ſecure illi poteſ cõ
municare. vt de appel. ad no
ſtram. ſm Goffre. q̇ ita nota
uit i ꝓdicto. c. dilectus. Iſtď
vltimuʒ intellige vt notaꝛ de
ſen. ex. ſolet. li. vi. §. vlti. Con
cordat ad hͦ glo. antiq̃ Bern.
de appel. paſtoralis. dicẽs ꝙ
ſi q̇s excõicaꝛ poſt appellati
onem ꝓbabilẽ. licʒ excõicat⁹
ſit. nõ tñ eſt ꝓ excõmunicato
habẽdus quin liceat ei com
municare in oĩbꝫ ſacramen
tis. Hoc ideʒ ſentit glo. finał
i. c. dilectus. ibidem dicẽs. ꝙ
licet ꝓ ſnĩa ſit preſumẽduʒ in
dubio. magis tamẽ ſtãdũ eſt
ap pellatõi ꝙ̃ denũciatõni ex
cõicatõnis. Tercius caſus ẽ
qñ ſnĩa ꝯtinet intolerabilem
errorem. vt de ſen. ex. ꝑ tuas.
vt ſi excõicaꝛ q̇s ideo. quia nõ
furaꝛ. vel q₂ nõ ducit ẽpo ali
quã meretricẽ. ⁊ ſic ď alijs. ꝑ
ut exẽplificat glo. ibiď. Quar
tus caſus qñ aliq̇s excõmu
nicat maiori excõicatõe illos
qui excõicato participãt nõ i
crimine ſed i locutiõe. Nam
tał ſnĩa ñ tenet niſi ꝑmiſſa tri
na monitõe vel vna ꝑ tribꝫ. et
cũ hoc niſi noĩatim exprimã
tur participãtes. ď ſen. ex. ſta
tuimus. ⁊. cõſtitutõem. et. c.
ſtatutuʒ. li. vi. Quintus caſus
qñ ꝑlatus ĩterdicit ſuis ſub
ditis ne exponãt ſuis ſupiori
bus ab inquiſitoribꝫ ſtatutũ
ecclĩaꝝ ſuarũ ſub pena excõi
catiõis. nã tał excõicatio nul
la eſt. vt ď of. or. q₂ pleriq₃. li.
vi. ¶ Vltimo ſciẽduʒ ꝙ ſm
emericũ i ſũma ſua regulariꝛ
ẽpus ⁊ quilibet inferior paro
chialis ꝑſbiter ꝑt abſoluere a
ſnĩa excõicatõis etiã maiorꝭ
lata a iure vbi ſibi ſupior ab
ſolutõeʒ nõ reſeruat. Nec ob
ſtat dictuʒ Io. an. i glo. i. c. ſi
ẽps. de pe. et re. li. vi. vbi ipſe
dicit ꝙ abſoluere excõicatos
a maiori excõicatõe ñ ꝯpetit
ſimplici ſacerdoti ſed ẽpo. vt
de ſen. ex. nuper. Sed tu dic
audacter ꝙ veꝝ eſt ꝙ nõ cõpe
tit hoc ſimplici ſacerdoti ſim
pliciter. Et etiam vbi ꝓhibeꝛ
ſpãliter. ſecus aũt vbi nõ ꝓhi
beꝛ. Sic etiã dicim⁹ ď ẽpo ꝙ
ñ ꝯpetit ſibi abſoluere a ſnĩa
excõicatõis maiorꝭ. vbi. ſ. pa
pa ſpãliꝛ reſuauit. i ceterꝭ nõ

phibet. Silr dr d epo et ſim
plici ſacerdote. iſtud tñ idige
ret meliori declaratione p pa
paz pter ſimplices. Scias
etiã q abſens põt abſolui ab
excõicatione p pcuratorẽ ſm
Guil. nazonẽ. tñ ſolẽnis recõ
ciliatio in introductõe i eccle
ſiaz nõ poteſt fieri eo abſente
Et ita intelligit dictũ Inno.
qui plixe de h ſcripſit. de ſen.
exco. cum deſideras.

¶ De eccl'iaſtico interdicto
qualiter ſit obſeruandum.

Hīnē opu
ſculo iponere cupiē/
tes. de eccl'iaſtico in/
terdicto aliqua ſubijciamus
¶ Circa qd ſciendũ q inter/
dictũ ſm Inno. nõ eſt niſi p
hibitio hoim habitantiuz in
loco a ſacris ibi accipiẽdis ⁊
a ſepultura. et ne clerici cele/
brẽt diuina vel miſtrẽt ſacra.
Et eſt duplex. quoddã gene/
rale. quoddã ſpeciale ſiue pti
culare. Generaliter interdicit
regnuz ſiue puincia. ſiue etiã
ciuitas vel caſtrum. Particu
lare vo interdictum eſt qñ de
multis eccl'ijs vna due vl' tres
interdicũt. vt hĩ de v. ſig. cuz
in ptibꝫ. Sic etiã ſpeciale dr
qñ oĩs eccl'ie ciuitatis vel p
uincie iterdicunt. vt ſit p exe/
cutores grãruz. vnde genera
le dr ideo qſtum ad illũ locuz
vbi nullꝰ excipit. Unde ſm
dñm Aluaz. licet pſona iter/
dicat. vt ſcz qdiu in tali loco
morat. vel ad quecũqz puene
rit qdiu ibi fuerit ſeruet iter/
dictũ i hoc. licet pter pſonã
ſpãle ceſſat iterdictũ. tñ q ad
obſeruatõem generalit intel/
ligit interdictũ platũ. vñ oĩa
q ſeruant tpe interdicti gene
ralis etiaz tũc obſeruabũtur.
Speciale autẽ ẽ i quo alique
eccl'ie excipiunt. ⁊ vbi ſolum
terra eoꝝ que interdicit ſpeci
ficat. Põt tñ poni interdictũ
ex rõnabili cauſa ppt culpaz
dñi loci alicuiꝰ. ſiue capituli.
ſiue cõmũitatꝭ. nõ tñ pt poni
p ordinariũ vel p delegatũ p
pecũiario debito vl' cuiuſuis
pecunie qntitate. niſi d auto
ritate ſedis ap'lice ſpeciali et
expſſa p extrauagantẽ Boni
facij octaui. q incipit. puide
attendeñ. ⁊ h itellige d inter/
dicto generali. q2 ſpeciale bñ
pt poni ppt debitũ pecunia/
rũ. vt q2 plebanꝰ nõ ſoluit ali
quã collectã ſedi ap'lice l' epo
pt interdici tñ illa eccl'ia illiꝰ
plebani. nõ autẽ alia in illa ci
uitate. Ita notauit Ioh. an.

in nouella. de ſen. ex. li. vi. Et differt interdictū ab excōmunicatione vel ſuſpēſiōe. quia excōicatꝛ vel ſuſpenditꝛ pſona. ſꝫ interdicitꝛ loc⁹ vel regnū vł puincia. caſtꝝ. eccł'ia. villa. ciuitas. cōitas. clerus vł ppł's Pōt etiā h interdictū poni p epm. ꝯ caſu epi pōt capitulū interdicere. vicꝫ qn̄ pcedit ex mero officio. al's aūt ſine caſu. capitł'i pt iterdicere ſup notorijs delictis. h idē pt facere elect⁹ ꝯfirmat⁹. licet nō dū cōſecratus. qꝛ h eſt iuriſditiōis et nō ordinis. vacāte ſ᷑o ſede pt h etiā facere capitulū. De omib⁹ iſtis ſunt iura que obmitto cā breuitatꝭ Forma autē interdicti eſt hec. Nos propter talem cām. ſ. occiſiōis ſacerdotis i ciuitate facte ipſaꝫ ciuitatē ſupponim⁹ intdicto eccleſiaſtico. His pmiſſis ponunꝛ aliq̄ regule de obſeruatione interdicti. Prima regł'a ē. Interdicto clero ſpecialiter nō pter hoc ppł'us intelligitꝛ interdictus nec ecōuerſo. vn̄ in tali caſu laici poſſunt audire diuina. vt de ſen. excō. ſi ſnīa. lib. vi. Cū ſ᷑o alicui⁹ ciuitatis vel terre populus eſt interdictus ſingulareſ pſone intelligunꝛ eſſe interdicte. Scda regula. Licꝫ generale interdictū clerici tenētur obſeruare tamē coꝝ pſone nō ſūt iterdicte Et iō alibi exiſtētes pn̄t celebrare. Tercia regula. Interdicta terra pter delictū dn̄i. ſubditi ipſi⁹ alibi pn̄t audire diuina niſi culpabiles exiſtant. vel niſi ipſi fuerint interdicti pter dn̄m in eis puniendū. de ſen. ex. ſi ciuitas. lib. vi. Quarta regula. Ciuitate vł caſtro interdicto vel villa. ſuburbia illorum et ꝯtinentia edificia intelliguntur iterdicta. vt i dicto. c. ſi ciuitas. Suburbia autem ſm Johem de deo intelliguntur loca extra ciuitatē. vt ipa edificia que ſunt extra vltimam portā ciuitatis. ſiue ſit porta clauſa ſiue aperta. quod alio nomine dicim⁹ ingreſſum vł introitū ciuitatis pncipalem vel finalem. ꝯ quib⁹ edificijs vocanꝛ oēs hoies ad cautionem ciuitatis. ꝛ ſoluūt ꝯmunes penſiones cenſus vel tributa. vel quaſcūqꝫ exactiōes cū ciuibus ciuitatis. Quinta regł'a. Intdicta eccł'ia nec in ipa nec i ei⁹ capella pōt celebrari. nec i ei⁹ cimiterio contiguo poterit ſepeliri. vt dicitur in dicto. c. ſi ciuitas. li. vi.

Sexta regula. Interdicta ci uitate ꝑ peccato ciuium quãuis ciues nõ ſunt ꝓprijs nomibꝫ expſſi. tamẽ quocunqꝫ vadũt interdicti ſunt. nec debent ad mitti ad diuina. qꝛ interdict⁹ i vna eccl'ia interdict⁹ ẽ i alia. iiij. q. v. quiſqs. Si autẽ ꝓpter pctm̃ principũ. tũc populus nõ eſt interdictus niſi i eadeꝫ ciuitate. ſm Joh. de deo. Si militer etiã in tercia regl'a ſu peri⁹ dictũ ẽ. Septima regu la. Tẽpe interdicti generalis puta cũ loc⁹ eſt interdict⁹. vt ciuitas. caſtrũ. villa. ſingulis diebꝫ i monaſterijs ⁊ alijs ec cl'ijs pñt celebrari miſſe ſub miſſa voce. ianuis clauſis. ex cõicatis ⁊ interdict' excluſis cãpanis etiã nõ pulſat'. Tpe etiaꝫ ꝑdicto canonici debent ↄuenire ad eccl'iam. al's amit tũt diſtributiones quotidia nas q̃ intereſſentibꝫ tm̃ dant' ſi nõ eſſet interdictũ. Poſſũt etiam tũc ſoluꝫ i feſtiuitatibꝫ natalis. reſurrectõis dñi. pẽ thecoſtes. aſſumptõis beate virginis pulſatis campanis ianuis apertiſ. alta voce diui na cantari. excõmunicat' ex cluſis. ſꝫ iterdictis admiſſis. ita tñ ꝙ illi ꝓpter quos latũ ẽ interdictum altare nõ appro pinquẽt. Q. ſic intelligit' ſm nouellatoꝛẽ in. c. alma. de ſen. ex. li. vi. ꝙ reliq nõ culpabiles poſſunt oꝛare ad altare. et ob lationẽ ſup altare offerre. ⁊ ſi milia facere. Hodie etiã ꝑ ex trauagãtẽ Martini pape q̃n ti moderni extẽdit' iſta indul gentia ad feſta coꝛpis chꝛiſti ita ꝙ tpe interdicti generalis licet etiã celebꝛare. etiam alta voce ⁊ pulſatis cãpanis vſqꝫ ad octauas. nullũ tñ p̃miſſo rum poteſt fieri qñ eccl'ia ſpe cialiter ẽ interdicta. Octaua regula. Tempoꝛe general' in terdicti i ſolẽnitatibꝫ quattu oꝛ. ſ. natalis. paſce. penthecoſtes ⁊ aſſumptiõis marie lici tum eſt cãtare veſpas ꝑmas ⁊ ſecũdas ſed nõ ↄpletoꝛiuꝫ. al's incurreret irregularitatẽ ꝑ erroꝛem opinioni fulcitum eo ꝙ doctoꝛes in hoc diſcoꝛ dant. Ex quo nõ in ↄtemptũ clauium facit eſſe diſpenſabi le per legatum. vt in clementi na dꝛ. de cleri. excõ. miniſ. cle rici. hec Jo. an. in nouella. in ca. alma. de ſen. excom. lib. vi Sabbato vero magno ſcꝫ re urrectionis dñi nõ poſſunt i hoc caſu veſpere prime can tari. Ratio. quia terminan tur cum complenda miſſe. et

ita q̄dammō ſūt pars miſſe.
S; in feſto corporis xp̄i tā pri
me q̄ꝫ ſecūde veſpe cū om̄ibꝫ
horis miſſis ⁊ ꝯpletorio vſqꝫ
ad octauā incluſiue pn̄t cele/
brari. p̄ter tn̄ ꝯpletoriū ipſo
die octaue. qđ videt̄ ad diem
ſequentē ꝑtinere. Nullum tn̄
p̄dictoꝝ pt fieri tp̄e ſpecial' i/
terdicti. Nona regula. In fe/
ſtiuitatibꝫ q̄ttuor p̄dictis nō
poſſunt ſani ꝑcipere corpus
xp̄i. nec etiā hoīes mortui ſe/
peliri. ſm Jo. an. ī nouella in
dicto. c. alma. Et notant̄ hec
de ſepulturis. eos qui. in cle.
in glo. que hoc dicit. Et idē
Hoſti. in. c. ⁊ plantare. de pri
uilegijs. ſup ꝟ. defunctorum
Q̄uis Jo. cal. tenet ꝯ̄riū. cuꝰ
dictū nō p̄ualet tanq̄ꝫ ſingl'a
re. Decima regula. Tp̄e gene
ralis interdicti poſſūt iſta ſa/
cramēta ꝯferri. baptiſmꝰ par
uuloꝝ ⁊ adultorū. pn̄ia taꝫ ſa
nis q̄ꝫ infirmis. viaticū ſeu
corpꝰ xp̄i ꝑ infirmis tm̄. ꝯfir
matio ī frōte ⁊ ꝯſecratio criſ/
mat' feria q̄nta magna ꝑ ep̄ꝫ
vt notat̄ in glo. magna. ſuper
ꝟ. ſacramētis. ī dicto. c. alma
Undecima regula. Licet q̄/
dā antiq̄ vt Petrꝰ de ſampra
na ⁊ alij opinabant̄ tp̄e gene
ralis interdicti in eccl'ijs mō
ſup̄dicto n̄ poſſe celebrari di/
uina niſi a ꝓprijs clericis ec/
cleſiaꝝ. ſ. vt nō niſi in eccl'ijs
parochialibꝫ plebani cū vica
rijs deberēt celebrare diuina
ſubmiſſa voce et ianuis clau
ſis. ⁊ ꝙ clerici extranei n̄ pn̄t
ibi celebrare nec eis intereſſe.
tn̄ ſm Jo. an. in nouella. c. al
ma. pn̄t extranei cl'ici hec oīa
facere. q2 nimis durū ē ꝙ bn̄
ficiatus vnꝰ eccl'ie ī alia tūc
celebrare n̄ poſſit. et ī his ſm
ip̄m nimis emungit vel elicit
ſanguinē. imo ſm Jo. cal. qđ
plus eſt pn̄t clerici diuerſarū
eccl'iaꝝ ſm ꝯſuetudinē quā
habēt ꝯuenire in feſtiuitatibꝫ
vel diebꝫ certis anniuerſario
tēpe interdicti ſeruata forma
decretal' alma. ſ. vt ſubmiſſa
voce celebrent. ⁊ ſine pulſu et
ianuis clauſis. Hec Jo. cal.
ī tractatu d' interdicto. q. lxxv
Duodecima regl'a. Qn̄ eccle
ſia ſpecial'r eſt interdicta. tūc
in eadem in his diebꝫ. ſ. quat
tuor feſtiuitatibꝫ ⁊ alijs durā
te interdicto non poterit cele
brari. etiā baſſa voce ⁊ ianuiſ
clauſis. ſed extra eam in loco
alio etiam poſſet alta voce ce
lebrari ſub tentorio vel ī alia
eccleſia ſi eſt ibi nō interdicta
ſm Joh. an. in nouella dicti

capituli alma. Tredecima regula. Interdicto populo vel vniuerſitate et nō loco nec eccleſia. poterunt clerici ianuis apertis ꝛ pulſatis campanis ſingulis dieb⁹ alta voce celebrare. interdictis tñ ꝛ excommunicatis expulſis. cū hoc nō ſit ꝓhibitū. ſed interdicto loco nō pōt ibi celebrari niſi modo ſup̄ expreſſo. ergo illa que ibi dicta ſunt intelligenda ſunt de locali iterdicto. qñ loc⁹ eſt generaliter interdict⁹. Quartadecia reg̃la. Exiſtēs culpabilis. vrputa ꝯſiliarius vel ꝓcurator vel capitaneus. cuius conſilio vel auxilio latum eſt interdictum. licet ab eo cautio recipiat̃ ꝺ ſatiſfactione. ꝛ ei pnia iniungat̃. nō tamē ꝓpter hoc relaxabit̃ interdictū niſi ꝑncipalis ſatiſfecerit. quo ſatiſfaciente tollet̃ interdictū ꝑ glo. dicti. c. alma. ſup ꝟ. relaxatio. Quintadecima regula. Et ſi i ꝑiculo mortis aliquis interdictus accipiat penitentiam tempore interdicti. et iuret ſtare mandatis eccl'ie. nō tamen admittit̃ ad eccleſiaſticā ſepulturā. cū hoc ſit ꝯtrarium iuri. de pe. ꝛ remiſ. ꝙ in te. ſm̄ Iohem de deo. Sedecima regula. Tempore interdicti nō debent audire ꝯfeſſionem illi quoꝝ culpa vel dolo latum eſt interdictum. vel qui ꝑbuerunt conſiliū. auxiliū vel fauorem niſi pri⁹ ſatiſfecerint vel de ſatiſfaciendo dederint idoneā cautionem. vl' ſi hoc nō poſſunt ſaltē iurabunt ꝙ cū poterint ſatiſfaciant ꝛ ad ſatiſfactionē faciendam ꝑ illos qui tenent̃ dabunt ꝯſilium. auxilium vl' fauorē. ꝛ laborabunt ꝓ poſſe nō tamē erit relaxatio interdicti. vt in dicto. c. alma. Decimaſeptima reg̃la. Tempore īterdicti nō debēt decedētes tā clerici ꝙ̃ laici extrema vnctiōe inungi. de peni. ꝛ remiſ. ꝙ in te. Decimaoctaua reg̃la. Tempore interdicti poſſunt matrimonia ꝑ iterdictos cōtrahi. tamen ſine ſolennitate q̄r etiā ab excōmunicatis cōtracta tenent. vt de eo qui duxit in matrimoniū. ſignificaſti. Ita notat Io. an. i dicto ca. alma. in glo. ſuper ꝟ. ſacramenta. Iohes tamē de lignano dicit ꝙ in feſto aſſumptionis marie poteſt mr̄imoniū ſolenniter benedici. Decimanona regula. Licet ſm̄ quoſdam tempe interdicti poterit vna cāpana pulſari ꝓ cōuo-

cādis canonicis ad horas canonicas vt dicit dñs Aluar⁹ melius tñ ꝛ ſecurius eſt ſi nō pulſet. ne populus relaxationem credens interdicti cōueniat ad diuina. vt dicit Joh. caldarini. Uiceſima regula. Tempe interdicti pt campana pulſari ꝓ dicēda oratōe ꝓ pace. ſ. ꝓ aue maria. ſiue ꝺ mane ſiue de ſero. ſm Joh. calꝺ. Uiceſimapᵒma regula. Tempore īterdicti clerici poſſunt ad vlteriores ordines ꝓmoueri. ſed nō ſpecialiter interdicti. Laici vero interdicti non poſſunt promoueri. Uiceſimaſecunda regula. Tempore interdicti licet laici ſepeliri nō poſſunt in cimiterio. etiaꝫ qui nō dederūt cauſam interdicto. poſſunt tamē clerici ſepeliri. ſꝫ ſine pulſu campanarum et ſine om̄i ſolēnitate. de pe. ꝛ remiſ. ꝙ in te. Poteſt tamen ſubmiſſa voce pro clericis decedētibus dici requieꝫ ꝛ vigilie. ꝛ orare ianuis clauſis. prout notauit Bartholomeus de piſ. in ſumma ſua ꝺ interdicto. §. iiij. Idem dicendum eſt de laicis qui nō dederunt cauſam interdicto. vł ſi dederunt ſufficienter emēdauerunt et penituerunt. Nam pro talibꝫ poteſt orari ī ſecreto. ꝛ eorum mortuaria ſūt recipienda. licet nō ſepeliantur in cimiterio. quia tales ſunt ī ſtatu ſaluādorū ſm dñm Aluarū. Dicit tamē Joh. an. in clemētina. i. ꝺ ſepul. ꝙ hoc intelligēdum eſt de mortuarijs que ipſe moriens reliquit loco interdicto. vel etiā de illis que poſtea data ſunt cum fuerunt ſepulti in cimiterio poſt relaxatum interdictuꝫ. De funeralibus ṽo que dantur cū funere ſepulto defuncto tempore interdicti nō putat clericos licite recipere poſſe. quia videt̄ ꝑticipare delicto. Idē dicit Stephanus. Et addit Johes andree ī nouella in fine gloſe magne. ꝙ ſi recipiuntur nō tenentur ſoluere quartam. vt ī cle. dudum. de ſepulturis. ibidē. Pro quo allegat Oldradum inducētem legeꝫ ff. pro ſocio. cum duduꝫ. vbi ſocius omniū bonorū nō cogitur cōferre ea que ex cauſis prohibitis acquiſiuit. Uiceſimatercia reg̃la. Sepulti extra cimiterium in quibus apparuerunt ſigna cōtritionis tempe interdicti. relaxato interdicto ſepeliūtur in cimiterijs. ſi autē fuerint ſepulti in

cimiterio nõ ſunt relaxato in
terdicto extumulandi ſm do
minũ Aluar. Uiceſimaqrta
regl'a. Qñ terra aliqua ſingu
lariter eſt interdicta ĩ penã ꝛ
ſi ex eis multi nõ deliquerint
vl' forſitan vniuerſitas vl' ma
gna ps. vel forte deliq̃t dñs.
ꝛ in h tũc puniunt parochia
ni. nõ pñt ĩ aliena eccl'ia etiã
non interdicta alibi eligere ſe
pulturã niſi forte etiã ex pui
legio. vt de puil'. vt puilegia.
Si vero eſt interdicta ppter
delictũ clericorum tm. vel p
pter hoc q violata fuerit. tũc
parochiani poſſũt in alia nõ
interdicta eligere ſepulturã
ꝛ audire diuina. Hec Inno.
Uiceſimaquinta regula Si
alicui pſone conceſſum eſt vt
tempore interdicti poſſit cele
brare aut audire diuina voce
ſubmiſſa. tũc eius familiares
ad audiendum cũ illo ꝛ cele
brãdum ſibi admittunt. i ab
ſentia tñ dñi tales familiares
hoc facere nõ poſſũt ſm Jo.
an. ĩ nouella. de priuilegijs. li
cet. li. vi. Non ſic autem de fa
miliaribus alicui' collegij. q̃a
niſi priuilegiati fuerit nõ ad
mittantur. Tali em̃ conceſſi
one gaudere nõ poteſt qui de
dit cauſam interdicto. vel cu
ius cõſilio. culpa. fraude. do
lo latum eſt interdictũ. vt de
priuilegijs. licet. li. vi. Fami
liares autẽ intellige nõ ſolũ
ppetuos ſ3 etiã mercẽnarios
ſm Archi. Illi etiam qui ſuc
ceſſerunt alijs qui nõ fuerũt
tempore dati priuilegij ſed ex
cauſa neceſſaria ſũt aſſumpti
cẽſentur familiares ſm Egi
dium de cremona. ſed nõ illi
q̃ volũtate nuda ſunt aſſum
pti. Uiceſimaſexta regl'a Tẽ
pore interdicti poſſũt epiſco
pi quocũq; ierint coram ſe fa
cere celebrare diuina. ſ3 tamẽ
ſubmiſſa voce ꝛ oſtio clauſo.
vt de priuilegijs. li. vi. in vlti
ma glo. nec poſſunt per alios
dyoceſanos in eor dyoceſi p
hiberi. ſm Jo. an. in nouella
ibidem. Uiceſimaſeptima re
gula. Religioſi exempti ĩ ca
pellis ſuis quas habent ĩ lo
cis nõ exemptis tẽpe inter
dicti nõ poſſunt facere nec p
ſe celebrare diuina. vt de pui
legijs. autoritate. lib. vi. Po
die autem religioſi violãtes
interdictum poſitum p ſedẽ
apoſtolicam vel ordinarium
loci vel generalem ceſſationẽ
diuinorum factam per pro
uinciale concilium ſunt ex
communicati ipſo facto. nõ

obſtantib⁹ ꝓuilegijs et exem
ptōnib⁹ quibuſcūqȝ. p clemē
tinam ꝑmā de ſen.ex. Uiceſi
maoctaua regula. Tempore
interdicti nō licȝ ſecularibus
extra eccleſiam auſcultare ſeu
audire diuina que fiunt in ec
cleſia .nec licȝ feneſtras nec fo
ramina facere ad videnduȝ ī
figura hmōi diuīa ⁊ corpus
chriſti. vt colligiť ở peni. ⁊ re
miſ. ꝙ in te. de ſen. excom. c.i.
in cle. Uiceſimanona regula
Clericus nō ſolū celebrās ſȝ
etiam agens aliqđ ī ſuo offi-
cio publice tempe interdicti
violat interdictum. Uñ non
ſolum cantās miſſaȝ vt ſacer
dos ſed etiam afferēs caliceȝ
vt ſubdiaconus violat inter-
dictum. Similiť celebrādo
ꝓncipaliter veſperas vel ma-
tutinū. xi. q. iij. ſi quis epus.
Idem Guilhelm⁹ in ſpeculo
ti. ij. §. iuxta propoſitōnis. ꝟ.
quid ſi. Si qs tñ intereſt di-
uinis etiaȝ cantās cum alijs.
nō tamen agēs in ſuo officio
nō credit Hoſti. talem irregu
laritatem incurrere vel ſuſpē-
ſionem niſi faceret ex cōtem-
ptu. Clericus tamē in mino-
ribus agens in ſuo officio ir-
regularis eſt ꝑm ipm. de ꝓui-
legijs. tanta. et. c. ſi. p Inno.
Triceſima regula Tempore
interdicti poteſt menſa bene-
dici ſimiliter aqua cū ſale ſub
ſilētio. nō tamē ſacerdos po-
puluȝ debet aſpergere publi-
ce. ſi tamē aſpergat nō eſt irre
gularis. quia aſperſio nō eſt
alicui ordini annexa. non ob
ſtāte dicto Innocētij ⁊ Guil
helmi in ſpeculo. qr loquunť
ꝑm antiqua tempora Hodie
auteȝ ex quo permittiť miſſa
ſub ſilentio quod maius eſt.
ergo ⁊ benedictō aque qđ mi
nus eſt. Triceſimaprima re-
gula. tempe interdicti clerici
bini ⁊ bini expſſa voce horas
dicētes ambulādo vľ ſedēdo
in ecclia vel iuxta eccliam vľ
alibi vbi ab aſtātib⁹ laicis au-
diunť credunť violare īterdi
ctum ꝑm Johānē caldarini.
Ex q̄ ſequiť ꝙ tunc clericus
volēs dicere horas debet a ſe
remouere familiam laicalem
pōt tñ cuȝ alio clerico dicere
horas ī ſecreto vbi a nemine
audirenť Triceſimaſecunda
regula. Tpe interdicti pñt tā
clerici ꝙ̃ laici publice orare ꝑ
uatas orōnes ī ecclia niſi ip-
ſis ſpāliter eſſet ꝓhibitus in-
greſſus ecclie ꝑm Monaldū
Melius tamē faciunt clerici
abſtinētes ab orōne cōmuni

cum laicis ꝓpter ſuſpitionē.
Illi tñ qui ſunt ꝓpter culpaȝ
interdicti vl' excōmūicati nō
poſſunt i eccl'ia orare. immo
nec eccl'iaȝ intrare ſm Arch.
xi. q. iij. ſi quis. Si tñ excōi-
catus eſt in eccl'ia ſed nō orat
nō videt Innocen. quare nō
poſſum eo p̄ſente orare cū nō
ↄmunico ſibi in oratiōe. Ita
recitat Archid. xi. q. iij. ſicut.
ꝙ ego in eadeȝ domo ꝓ meo
negocio ꝛ ille ꝓ ſuo nō ſibi cō
munico. Sed ſi in eodem ne
gocio vtputa ambo imus ad
regem ad petenduȝ ꝓ aliquo.
tunc dico ꝛ ↄmunicare. Dicit
inſuꝑ ibidem ꝙ poſſuȝ cū ex-
cōmunicato in eadem came-
ra comedere. ſed nō in eadem
menſa. ſil'r dormire ſed nō in
eodeȝ lecto. Tricesimatercia
regula. Licet tꝑe intdicti lai
ci pulſantes funeri vel ꝓ alia
cauſa nō fiūt irregulares. n ō
tñ habeāt orōem Tñ ex quo
violāt ꝑ hoc interdictuȝ gra-
uiter ſunt puniēdi ſm Inno.
et Hoſtiē. Cleric⁹ tñ pulſans
tꝑe diuinoꝝ irregular ē. Se
cus ſi ibi nō celebrātur de fa-
cto diuia. Tricesimaquarta
regula. Tēꝑe iterdicti poſſūt
p̄lati excōmunicare et abſol-
uere cuȝ hoc ſit iuriſditionis.

ſed nō cum ſolēnitatē id ē ſine
ſtola pſalmis ꝛ oratiōibꝫ. nec
poſſunt excōicatū in eccl'iam
introducere. qꝛ hoc eſt ordis
vnde hoc faciens eſt irregula
ris ſm Innocentiū ꝛ Hoſti
enſem et Guilhelmum. Nec
etiam poſſunt mulieres poſt
partum introducere in eccle-
ſiaȝ ſm Bern. quod intellige
cū pſalmis ꝛ orōnibꝫ. poſſūt
tamē introducere tm̄ p̄miſſa
confeſſione nihil dicēdo. nec
ſtola vtendo. Tricesimaqui-
ta regula. Tempore interdi-
cti ſpecialis quando eccleſia
ē ſpecialiter interdicta poteſt
in ea baptizari ꝛ criſmari. ho
neſtius tamē hoc fieret extra
ꝓpter ſuſpitioneȝ criſmatis.
Tricesimaſexta regula Sa-
cerdos celebrās ſubmiſſa vo
ce et ianuis clauſis tempore
interdicti poteſt habere ſecuȝ
vnum ſcholarē ad hoc depu-
tatuȝ ad miniſtrādū ſibi ſm
Inno. de ſen. excō. nuper. de
quo etiam ꝑ Archid. xi. q. iij.
ſicut apoſtoli. Caueat ſacer-
dos tñ ne vocet aliquos litte
ratos laicos d' ſua parochia
ſibi ad miniſtrandum. hodie
iſtum. cras illū ꝛc. qꝛ hoc eēt
in fraudē interdicti. vñ ſoluȝ
magiſtrū ſchole vel cāpana-

toꝛez qui ſibi conſueuit mini/
ſtrare ꝓtūc tm̄ habeat .⁊ hoc
ſiue ſit clericus ſiue miſter. et
ipo recedēte pt aliū ſubſtitue
re dum tm̄ ſit de loco nō inter/
dicto ſm Johem cal. Si tm̄
laic⁹ miniſtrat ſacerdoti qui
nō fuit an̄ h ſuus miſter. licet
nō ſit irregularis tm̄ grauiter
peccat. poteſt tm̄ ſine diſpenſa
tione ꝓmoueri penitētia per/
acta. Ubi tm̄ ſunt plꝛes ſacer/
dotes meli⁹ fieret ſi vn⁹ alteri
miſtraret excluſis clericis vel
campanatoꝛibꝫ ſi ꝯmode fie/
ri pōt Iſta eſt intētio Johis
calda. in ſuo tractatu de inter
dicto. Triceſimaſeptima re/
gula. Tempoꝛe interdicti nō
poteſt ſacerdos officium pro
baptiſmo i ſabbato ſancto fa
cere cum ſolennitate. Criſma
tamen in die cene poteſt con
fici. nec etiā fiat bn̄dictio cā/
delarum i purificatione. aut
etiam palmarū in dn̄ica pal/
marū ſm Johem cal. nec cō
ſecratio eccl'iaꝝ altarium ⁊ ca
licum nec etiam viaticoꝛum.
Triceſimaoctaua regula Li
cet tempoꝛe interdicti poteſt
dari viaticum id eſt coꝛp⁹ xpi
ſanis damnatis ad moꝛtem.
nō tamē intrātibus mare vel
pugnātibus in bello aut ob/
ſeſſis in ciuitate. nec etiam ꝓ/
gnātibus mulieribus partui
vicinis. cū ſm Johez calda/
rini et Johem andree nō poſ
ſunt in hoc caſu dici deceden
tes quibꝫ ſolum hoc ꝑmittit̄
a iure. Si tamē ꝓgnāti muli
eri imminet graue periculum
vt quia ꝓ fetum in vtero fati/
gata laboꝛat graui infirmita
te ꝺ qua veriſimiliter timetur
poteſt ꝓcurari ſacramēto. dū
tamē hoc i fraudem non fiat
Hoc videt̄ velle Joh. calda/
rini dum dicit. niſi periculū
īmineat. Triceſimanona re/
gula. Tempe interdicti pōt
verbum dei omibus indiffe/
rēter tā iterdictis q̄ʒ nō inter/
dictis q̄ʒ etiam excōmunica/
tis predicari. ꝺ ſen. excom. re
ſpondeo. Indulgētie autem
que dantur hominibus audiē/
tibus predicatoꝛem. excōmu
nicatis ⁊ interdictis ꝓpter q̄
rum culpā latū eſt interdictū
nō ſunt dāde. cum earū capa
ces nō ſunt donec abſoluant̄
ſm dn̄m Aluaꝝ. ⁊ vt etiā ꝓ h
ꝯpungātur. Et poteſt etiam
dari exhoꝛtatio. ſed tempoꝛe
exhoꝛtatiōis debet exire iter/
dicti et excōmunicati culpa/
biles q̄ nō ſunt capaces con
feſſionis generalis que ibi fit

et etiã cũ exhortatio fit nõ de
bem⁹ cuʒ excõicatis orare. pt
etiã pulſari cãpana ꝑ hortan
do ſeu vocãdo ppl'o ad ſmo
neʒ. tuti⁹ tñ eſt dimittere pul/
ſum ꝛ dicere populo certã ho
ram puta p̃mã vel terciã qua
ↄuenient. Quadrageſima re
gula Tpe interdicti pt corp⁹
xp̄i portari ad infirmũ per ſa
cerdotẽ cũ cãpana et lumĩe p̃
cedẽtibꝫ. põt etiã dari ĩ pñtia
aſtantiũ. vt dic Joh. cal. In
dulgẽtie tñ q̃ ↄceſſe ſunt ſeq̄n
tibꝫ ꝛ comitãtibꝫ corp⁹ xp̄i ñ
ſunt dãde excõicatꝭ ꝛ interdi
ctis culpabilibꝫ. ſʒ alijs oĩbꝫ
q̃ nõ dederũt cãm interdicto
ſm Aluaꝝ ꝛ Jo. cal. q. xxvij.
Quadrageſima p̃ma regula.
Licʒ tpe interdicti clerici nõ
ſepeliant aliquẽ ꝓp̄rijs mani
bꝫ. tñ ſi pmittãt ſolũ ĩtercede
re ꝛ ſepelire ĩ cimiterio incur/
rũt penam clemẽ. cos q̃. de ſe
pul. ſ. excõicatiõem ipo facto
Et ſi ſunt exempti etiam ad/
huc eſt ſuſpenſus ab ingreſſu
eccl'ie. vt de puil'. epoꝝ. lib. vi
Quadrageſima ſecũda reg'la
Interdicto loco q̃diu quis
ibi morabit̃ ipo recedẽte rela
xabit̃. et nõ eſt neceſſaria alia
relaxatio. vt de vſur̃. c. i. ĩ glo.
q̃diu. lib. vi. Quadrageſima
tercia reg'la. Interdicta terra
alicuius dñi intelligit̃ de ter
ra que ẽ ſua quo ad dñiuʒ iu/
riſditionis. ꝛ quã tenet in feu
dum vel emphiteoſim. ꝛ quã
habet noĩe dotis vxoris ſue.
ꝛ illa quã habet ĩ vſũfructuʒ
Sʒ pignorata nõ intelligit̃
ſi dicit̃ interdico terram tuaʒ
Secus ſi dr̃. terram iſtã quã
tenes in pignore. vt ſi habet
terras in diuerſis ꝓuincijs ꝑ
partes ꝑ indiuiſo. omnes ille
partes ſubiacẽt interdicto. ſ. i
et ſi terram iſtam vẽdidit vel
ꝑdidit nõ ꝓpter hoc tollitur
interdictum. ſed ſi nouam ac
quirit illa nõ intelligit̃ inter/
dicta. Hec Johes caldarini
q. xxviij. Quadrageſima q̄rta
regula. Si clericus tempore
interdicti intereſt diuinis ex
quadam ſimplicitate non eſt
irregularis. ſed ſi facit ↄtem/
nendo vel preſtãdo autorita
tem vel faciendo coram ſe ce/
lebrare eſt irregularis ſm Jo
hannem caldarini. queſtione
xxix. Quadrageſima quinta
regula Intdicto collegio ſeu
vniuerſitate poſtea factus ali
quis de vniuerſitate interdi/
ctus cenſetur ſm Johanneʒ
caldarini. q. xxix. Quadrage
ſima ſexta regula. Clericus

nõ ſeruans interdictuȝ. vtpu ta celebrãs in loco interdicto ſcienter vbicunqȝ irregularis efficiť. ⁊ eſt ſuſpẽſus. de cleri. excõmunicato miſtrante. po/ ſtulante. §. vlti. de ſen. excõ. is q̃. li. vi. Et h̃ teneaſ ſm arch. xi. q. iij. ſi q̃s. etiã ſi nulla ſnĩa ſup hoc ſit lata. vt d̃ cle. excõ. miniſ. aplice. ⁊ de poſtu. pla. c. ij. Qui enim celebrat i loco interdicto non a canone ſed a latore intelligiť eſſe ſuſpẽſus vñ cũ ſit irregularis non põt diſpenſari cuȝ eo. vt dicit ibi/ dem Archi. Talis etiã nõ pt eligere nec eligi. vt de ꝯſuetu/ dine. cũ dilectus. §. qua nob. ⁊ i dicto. c. is qui. Nec poſtu/ lare. de poſtu. c. i. Nec benefi/ cia conferre. de ꝯceſ. pben. qꝛ diuerſitatem. ⁊ de exceſ. pla. quia tanta. imo remouẽdus eſt a ſuo beneficio. de cleri. ex com. miniſ. poſtulaſti. §. vlti. Quadrageſimaſeptima regu la. Celebrãs ſciẽter in aliqua eccľia que ñ ꝓprie diciť inter dicta ſȝ poti⁹ violata ſeu pol/ luta ſemine aut ſanguine. nõ incurrit irregularitatẽ. de ſen ten. excõ. is qui. li. vi. vnde ta lis grauiter peccat. vt ibideȝ dicitur. Idẽ Guilhelmus in ſpeculo ti. ij. §. iuxta ꝓpoſiti/ onis. ꝟ. illud quoqȝ. ⁊ Bern̄. de ꝑuil. tuaꝝ. in glo. Ideȝ di cit Guilhelmus. Si epẽs pro pter patronoꝛum diſcoꝛdiaȝ clauſerit eccľiam celebꝛans ĩ ea non fit irregularis. ſecus ſi dꝛ. interdico talem eccleſiam qꝛ tũc fit irregularſ. Quadra geſimaoctaua regula. Cele/ bꝛans in eccľia nõ interdicta pñtibꝫ pſonis interdictſ vľ excõmunicatis licet grauiť pec cat celebꝛando coꝛam eis. nõ tamen fit irregularis. qꝛ hoc nõ habeť in iure. Sed tamẽ talis ſm Archi. xi. q. iij. ſicut apoſtoli. cenſeri debet ſicut il le qui cõmunicat excõmuni/ cato in oꝛõne. qui tm̃ minoꝛi excõmunicatione eſt excõmu nicat⁹. ⁊ de iſto conſtat qꝛ nõ eſt irregularis. vt de cle. excõ/ municato miniſtrãte. Si ce/ lebꝛet. Nam hec interp̃tatio ſiue extenſio de irregularitate nõ eſt facta vſqȝ ad excõmuni catos ſiue celebꝛantes coꝛam excõmunicatſ. imo ecõtra ſta tutum eſt ꝙ nõ ſunt irregula/ res. Et cuȝ iſta irregularitas nõ fit niſi ꝑ ꝯſtitutionẽ eccľie ⁊ de celebꝛantibꝫ coꝛam excõ/ municatis non ſit ſtatutuȝ ꝙ ſint irregulares. nõ debẽt ha/ beri ꝓ irregľaribꝫ. ſm Inno.

qui ita notauit de exceſ.pla.c. fi. Si tñ talis ingerat ſe ſecũ/ do officio ſuo.ſicut prius erit irregularis.vt dicit glo.ij.de ſen.excom.is qui.li.vi. Qua/ drageſimanona regula. Si publice excõmunicat⁹ vel int̃ dict⁹ ꝓpt̃ culpã intrat eccl'iaꝫ oẽs debent exire ſi cõmode nõ põt expelli.xxiiij.q.i. omnes qui.ꝛ.xi.q.iij.ſicut.in glo.ij g Sacerdos tñ ꝓpterea nõ di mittat miſſam inexpletã ſi iã incepit canonẽ debꝫ cõmuni onem cũ ſequẽtibꝫ orõnibꝫ in ſacriſtia ſumere. Si auteꝫ oc cult⁹ ſit ille q̃ ſcit eũ ſolus cau te exire debet. ita tñ ꝙ crimen non ꝓdat. Facit ad h̃.vi.q.ij ſi tantũ.ꝛ qḋ ibi notat̃ i ꝓma glo. Quinquageſima regula. Quilibet q̃ntũcũqꝫ exempt⁹ celebrãs ſciẽter ſiue i loco int̃ dicto.ſiue coraꝫ pſonis inter/ dict' ab ordinarijs delegatis vel a iure.ſil'r recipiens inter/ dictos publice ad diuia offi/ cia ſiue ſacramenta ſiue ſepul turã eſt interdict⁹ ab ingreſſu eccl'ie vltra alias penas i iure poſitas.vt de priuilegijs.ca. epoꝝ.li.vi. Et ſi ſe ingerat of ficio ſuo ſicut pus fit irregu/ laris.vt de ſen.ex.is q̃.lib.vi. Et ñ intellige ꝙ iſti ſic delin/

quẽtes in oĩbꝫ ꝑdictis caſibꝫ tm̃ puniãt̃ pena interdicti ab ingreſſu eccl'ie.ſed ꝙ vltra pe nas alias iſta eis infligit̃. vñ licet celebrãs i loco int̃dicto vt ſupra dictũ eſt in caſu non ꝯceſſo fit irregular'.ḋ ſen.ex. is q̃.li.vi.tñ vltra illã penã ir regularitatis ꝓhibet̃ ſibi in/ greſſus eccl'ie.qḋ non fit alijs irregularibꝫ. Sil'r celebrans corã excõicato vl' int̃dicto pu blice.licet nõ fit irregular' pri ma vice.tñ incidit excõicatio nem minorẽ.vt de cleri. excõ. miniſtrãte. Si celebret. Vñ poſſꝫ pnĩa pacta poſt h̃ mini ſtrare in eccl'ia.ſi non eſt pena iſtius capituli que tñ obſtat eis.qꝛ tales nõ poſſunt mini/ ſtrare in eccl'ia quantũcunqꝫ peniteant.cuꝫ nihilomin⁹ eſt eis ingreſſus eccl'ie int̃dict⁹. donec de trãſgreſſione hmõi ad arbitriũ cui⁹ ſñiam ꝯtem/ pſerunt ſatiſfaciãt cõpetẽter. Licet autẽ iſta ꝓcedant quo ad exemptos. vt dicunt q̃dã tñ quo ad illam ꝑtem.ſ.de ad miſſione diuinoꝝ Jo.hes mo nachi. Archidyacon⁹. ꝛ Jo/ hannes andree in nouella di/ cunt nõ exemptos non ligari iſta pena.vñ ipi volunt ꝙ nõ exempt⁹ admittẽs interdictũ

ad diuina officia nō incurrat hanc penā. ſ. vt nō arceaṫ ab ingreſſu eccl'ie. licꝫ peccet grauiter. vt dictū ē. qḋ ꝓbat Jo. an. in nouella dicti ca. epoꝝ. ꝯcludens poſt mlṫa ꝙ ex q̄ nō pōt exemptꝰ ſuffragari ignoſcant ſibi ſciētes ꝙ oculꝰ ipſorum nequā nō erit. cum etiaꝫ habeāt maioꝛa remedia ꝑ minoꝛe ſup abſolutōibꝫ ꝛ diſpēſationibꝫ ipſis ab ap'lica ſede ꝯceſſa. ꝛ cōpꝛomiſſiones que facile ſuis maioꝛibꝫ circa talia fieri ſolent. Hec ille.

De irregularitate.

Ad habendam aliquā noticiaꝫ de irregularitate notande ſunt aliquę regule priꝰ ꝑmiſſa bꝛeui deſcꝑtione irregularitatis. Sciendū igiṫ eſt ꝙ irregularitas eſt nota. i. infamia vel impedimentū canonicum ex vicio ſeu defectu ꝓueniens. qua q̄s ꝓhibeṫ ad eccl'iaſticos oꝛdines ꝓmoueri. ꝛ in eiſdem miniſtrare. Ita diffinit Guilhelmus durādi in ſpeculo. titulo de diſpenſationibꝫ. §. iuxta. de ꝓpoſitionis. Diciṫ autem canonicuꝫ impedimētū. qꝛ oꝛtum habet a iure canonico. licꝫ inceperit a veteri teſtamēto quo ad aliqua. qꝛ dictum ē dauid. Nō edificabis mihi templum. qꝛ vir ſanguinis es. i. Paral'. xxviij. c. ꝛ in cano. xlix. di. Hinc etenim. vbi habeṫ ꝙ in leuitico etiaꝫ multi a ſacerdotio repellebanṫ ꝓpter defectus naturales. ſicut ꝓpter ſcabiem ꝛ gibboſitatem ꝛc. Et diciṫ irregularitas ab in qḋ eſt ſine. ꝛ regula. quaſi contra regulā eccleſie natus. ſiue pꝛopter factum vel defectuꝫ extra eccleſiam poſitus. Sumitur aūt tripliciter. Pꝛimo pꝛo defectibus qui ſunt in homine ſine peccato. puta qui eſt bigamus vel maritus vidue. vl' illegitimus. ꝛ huiuſmodi. vt ḋ renūciatione. niſi cum pꝛidē. §. ꝑſone. Secundo dꝛ irregularitas ꝑſone. vbi generaliter ꝓhibeṫ quilibet oꝛdinari vel celebꝛare in oꝛdine iam ſuſcepto ſine diſpenſatiōe domini pape. ne patiaṫ defectū ꝛc. de quibus ĩfra patebit. Tercio dicuntur irregl'ares oīs illi qui non poſſunt remanere in ſuſceptis oꝛdinibꝫ. nᶜ ad maioꝛes ꝓmoueri. etiā poſt actā penitentiā. ſine diſpenſatiōe domini pape ꝛ alioꝛum pꝛelatoꝛum. de quo dantur regl'e.

De irregularitate

Prima reg'la. Ois furioſus ebrioſus illitterat⁹ impudic⁹ ꝑcuſſor litigioſus neophit⁹. ⁊ generaliter ꝗlibet in mēbris naturalib⁹ defectuoſus irregularis eſt ad ſacros ordines ſuſcipiēdos. pꝫ h̄ in decre. late incipiēdo a. xxvi. diſt. vſqꝫ xlix. ꝑ totū. vbi iſta ſingillatī ꝓbant. Scđa regula. Accuſans vel deferēs aliquē de crimine corā iudice ꝓ quo pena capitis debetur vel trūcatio mēbri irregularis eſt. v. q. vi. delatori. ⁊. vi. q. i. in ſūma. de accuſa. accuſaſti. Tercia regula. Percutiens aliquē ſiue in ꝓpa ꝑſona ſiue ꝑ aliū ei⁹ mandato. ſi ſequatur inde homicidium vł mēbri mutilatio ſi h̄ facit abſqꝫ ineuitabili neceſſitate irregularis eſt. de homi. p̄ſbyteri. ⁊. c. Petrus. l. di. miror. Quarta regula. Percutiens abſqꝫ mort' ꝑiclo vł ſanguinis effuſione vł trūcatione. habens ad h̄ ꝑtātem non eſt irregular'. vt de raptorib⁹ i archiep̄atu. ⁊. xxiij. q. viij. ſepe. Quinta reg'la. Iudex actor vel ꝓcurator notari⁹ ſiue dictator vel ꝓmulgator ſi in membris ſecuta eſt mutilatō irregularis eſt. l. diſt. ſi ꝗs. ne clerici vł monachi. ſententiā. de homici. poſtulaſtis. l. di. c. i. Et generaliter purgationē vulgarē que fit in torneamētis vł alio mō. ⁊ quecūqꝫ vindicte ſanguinis autoritatē benedictionē ſeu patientiā ſui exhibentes. irregulares ſunt. de exceſ. ꝑla. ex lr̄is. Sexta regula. Licet cleric⁹ nō debeat intereſſe vindicte ſanguinis. ſi tn̄ ex ſola curioſitate vel leuitate interfuerit vbi latro ſuſpendit' vel vbi quis in duello occidit'. licet peccet grauit'. nō tn̄ fit irregular'. ſi nec auxiliū vel ꝯſiliū vel autoritatē p̄ſtiterit. ſm Guilhelmū i ſpeculo ti. de diſpēſatōe. §. iuxta ꝓpoſitōis. Septima regula Iudex vel official' ſeu aduocatus ꝗ tractauerūt cām criminis dātes operā vt ſāguis effunderet'. licet nec mors nec ſanguis effuſio fuerit ſubſecuta irregulares ſunt. p̄t tn̄ i talib⁹ ꝑ ep̄m diſpēſari ſm Guilhelmū. ſil'r cū illo ꝗ nō ex officio ſuo ſed ex odio dedit operam ⁊ fecit qđ potuit vt occideret'. nō tn̄ occidit' vł mutilatur. indiget em̄ tal' diſpēſatōe ſm guil'. Octaua reg'la. Exercēs artē cyrurgie ſi ꝓpt' imperitiā ⁊ negligētiā ei⁹ ſit mors ſubſecuta ab inciſiōe aduſtio

ne vl' potione quã dedit infir mo. irregularis eſt. vt de ho micidio. tua. §. i. ¶ Si tñ pe rit⁹ exiſtens fleubotomat ſan guinẽ vel ſecat adhibẽs oẽm diligentiã nõ eſt irregularis. etiã ſi mors fuerit ſubſecuta. q2 poti⁹ pſumit' caſu ꝛ culpa patientis euenisſe. xxiij. q. v. de occidẽdis. ¶ Secus ſi p ei⁹ negligentiaʒ ſm Guilhelmũ. Nona regula. Licet laic⁹ ex ercẽs artẽ cyrurgie nõ fiat irre gularis. ſi nõ ꝑpter ei⁹ incuri am multi obierũt. cleric⁹ tñ ſi ſub ei⁹ cura aliq̃ etiã ꝑter eiuſ culpã obierũt irregularis eſt ſm Inno. q̃ hec notauit in. c. tua. de homici. ne cle. vel mo nachi. ſniam. Decima regula Extrahens ſagittã vel telum vel gladiũ infixũ in corꝑe ali cuius. ſi ꝑpter hoc vulnerat⁹ citius morit'. irregularis ẽ. de homi. tua. Undecima regu la. Cuſtodiens infirmum et dans ei bibere ĩꝑite. vl' aliq̃d aliud ɔtra ɔſiliũ medicoꝝ fa ciẽs ꝑpt' qđ mors ſit ſubſecu ta irregularis fit ꝑpter impe ritiã ꝛ negligentiã diſſolutã. ſi tamẽ q̃s facit bona fide cir ca egrotũ nõ dʒ eſſe facilis ad faciendã ɔſciam ſcrupuloſaʒ q̃uis in aliquo ſit erratum. ſi ibi nõ ſit lata culpa cũ negli gẽtia diſſoluta q̃ ꝑpe dolũ eſt ꝛ hmõi ſcrupulũ de facili de ponere dʒ ad ɔſiliũ ſapientis Si tñ tanta culpa fuerit vel negligentia diſſoluta. ꝛ certũ eſt ꝙ mors fuit inde ſubſecu ta. irregularitas cõtrahitur. Si vo nõ ſit certũ tũc diſtin guendũ eſt. aut em̃ dubitat'. ꝓ babiliter ſm iudiciũ medico rũ. ꝛ tũc abſtinẽdũ eſt ab offi cio. ſi aũt nõ dubitat'. tũc de poſita erronea cõſcia poterit adminiſtrare ꝛ etiã ꝓmoueri al's nõ ſm Ray. l. diſt. hi qui arborẽ. ꝛ. c. ſepe. Et ſm q̃ſdaʒ ſolus papa cũ talibꝫ diſpẽſat Duodecima regl'a. Cõſulenſ aliquid vnde ſequit' homici diuʒ irregular' eſt. vt ſi ſuaſit iactũ baliſte. machine lapidiſ vel ꝙ q̃s iret ad capienduʒ ca ſtrum qđ capi nõ poteſt ſine hominis morte. vñ ſi ſequit' mors ex illo ɔſilio irregular' eſt ſm Guilhelmũ. Idẽ ſi fa cit vel cõſulit furtiue vel ꝓdi tionaliter capi caſtꝝ. ſi mors inde ſequit' irregularis eſt. q2 debuit veriſil'r pſumere hoc euenire poſſe. In talibꝫ enim punit' qui remotã cãm homi cidio dedit ſic̃ ꝓpinquã. vt notat' de homicidio. pſbyter'

Tredecima regl'a. Mandās
aliquē v̄berari. ſi v̄berās occi
dit v̄beratū. irregularis eſt q̄
mādauit. niſi expreſſiſſet ne oc/
cideret. de homicidio. ſignifi
caſti hodie. de homicidio. is
qui mandauit. li. vi. in fi. vlti/
me gloſe. Secus tñ de illo q̄
cōſulit aliquem capi. vtputa
malefactorē. quia tunc nō fit
conſulens irregularis. etiam
ſi capiens occidit illum. quia
hoc nō ꝯſuluit. ar. d' homici.
c. fi. Abſit enim vt ea que pro
pter bonum facimus. ſi ꝑter
voluntatē noſtrā quicq̄d ma
li acciderit nobis debeat im/
putari. xxiij. q. v. de occiden/
dis. ſemper tñ fit irregularis
dans directe ꝯſilium in mor/
tem alterius. vt ne clerici vel
monachi. ſententiā. Nec inter
eſt ſiue is cui datum eſt conſi
liuȝ ſtatim fecerit homicidiū
vel etiā diu poſt. niſi ꝑus cō/
ſilium reuocauerit et contra/
rium ſuaſerit. vt de homici.
Petrus. imo niſi firmiter et
probabiliter credat ꝙ poſt re
uocationem ꝯſilij nō reuocet
is cui datum eſt ꝯſilium a ꝓ/
poſito occidendi. neceſſe ē vt
denunciet illi de cuius mor/
te tractatū eſt ꝙ caueat ſibi. i
eo autem ꝙ mandauit per ſe

fieri homicidium. videt' ſuffi
cere ſi conſilium mandat tm̄.
de regulis iuris. omnis res.
vel ſi ſciente eo cui mandatuȝ
eſt iuit euȝ occidendo. vt. xxij
q. i. Omne quod. vel parente
lam vel amiciciā cum eo con
trahat. licet ei hoc non ſigni/
ficauerit. quia qui eſt certus
certiorari non debet. de elec.
inter vniuerſas. Quartadeci
ma regula. Conſulens alicui
vt occidat aliquem. ſi ipſe cui
ꝯſultum eſt occidere occidat'
ab illo occidendo. ſm opinio
nem mitiorem non iudicatur
ille cōſulens irregularis. Ra/
tio. quia fines cōſilij exceſſit.
ex quo egreſſus eſt ad occidē
dum. nec ſibi bene cauit. niſi
excitaret eum ad occidenduȝ
alium forte in tali loco vbi pe
riculum eſſe poſſet. tunc eſſet
irregularis. etiam ſi is cui cō
ſului occidatur ſm Guilhel/
mum vbi ſupra. ſm rigorem
tamē iuris hodie talis conſu
lens irregularis eſt ꝑ Johan
nem andree in nouella. de ho
micidio. is qui mandauit. li.
vi. Quītadecima regula. Si
quis ſuadet alicui ꝙ ꝓ patria
vel ꝓ ꝓxīo ſuo vel ꝓ iure ſuo
vl' ꝓ iure eccl'ie ſue picl'o ſe ex
ponat. non ob h' fit irregula/

ris·etiam ſi ibi moriat̃. xxiij.
q.iij.ꝑ membris.ꝛ.c. ſequẽti.
Si tamen ſciret vel crederet
eum ibi moriturum. tunc vi
det̃ ꝙ fiat irreglãrs. ſm̃ Guil
helmum. Si aũt conſulat ꝙ
indubitata morte ſe exponat
pro honore chriſti vel fide vł
ſtatu eccleſie. non fit irregula
ris.etiam ſi mors inde ſequa
tur .xxi.q.i. ſunt quidam.xi.
q.iij.non ſolum. Hac ratõne
excuſant̃ inquiſitores hereti
ce prauitatis.ſciẽtes ꝙ ſtatiꝫ
poſtꝗ̃ aliquem ꝓnũciauerit
hereticũ eſſe ille morti trade
tur.hoc etiam alˀs multiplici
ter ꝓcurando. Ad hoc etiam
accedit.xxiij.q.viij. legi.ꝛ.q.
v. Si audieris Illi tñ cleri
ci qui portauerunt ligna cau
ſa indulgentiaꝝ ad hereticos
cõburẽdos irregulares ſunt.
nec cum eis diſpenſat̃ niſi ꝑ
papã. Sedecima reglã. Dãs
operam rei licite.vtputa edi
ficando eccłiaꝫ vel domũ.ad
hibita omni diligentia quaꝫ
potuit habere. ſi occidat ali
quẽ caſualiter nõ efficit̃ irre
gularis. Si tamen dat ope
ram rei illicite. nec adhibuit
omnem diligentiam quaꝫ de
buit fit irregularis. vt de ho
micidio.lator.ꝛ.c. ex litteris.
ꝛ.c.ſi dignum.ꝛ.c. pſ̃byteruꝫ
ꝛ.c.cõtinebatur.ꝛ.c.ad audi
entiã. Hinc eſt ꝙ medico ope
ranti ſm̃ regulas artis ſue ñ
imputat̃ ei ſi quis ſub eo mo
ritur. ſed ſi negligentiam cõ
miſit conſulitur ſibi vt nõ ꝓ
moueat̃ ad ordines. de quali.
ordi.ad aures. Sed quid
de illo medico q̃ vertit infir
mum ad aliud latus vt citius
moriat̃. Reſpondeo ꝙ irregu
laris eſt tam ipſe qui fecit ꝗ̃
ipe qui cõſuluit. ſi ex h̃ mors
fuit ſubſecuta. quia forte via
anhelitus ꝑcluditur. vel apo
ſtema rumpitur ex violentia
motus vel ſuffocatur. Si au
tem nõ citius moritur ex hac
cauſa. non fit irregularis. ſed
penitere debet de facto. Deci
maſeptima regula. Nõ ſoluꝫ
eſt irregularis quis ſi ex eius
ꝑcuſſione eſt mortuˀ aliq̃s. ſꝫ
etiã ſi ex hac ꝑcuſſione ĩfirmi
tatẽ ꝯtraxit vñ mortuˀ eſt. vt
de homici.pſ̃byterum.ꝛ.c.ad
audientiam.ꝛ.li.diſt.ſtudeat
Decimaoctaua regła. Defen
dens ſe ĩ caſu euitabili ꝛ occi
dens aliqueꝫ irregularis eſt.
l.diſt.ſi quis viduam.ꝛ talis
ad ſupiora non aſcendat.ꝛ in
ſuſceptis nõ facile diſpenſat̃.
Sꝫ ſi neceſſitas fuit ineuita

bilis dat ꝯſiliũ ei vt nõ miniſtret. l. di. de his clericis. nõ tñ ꝓpter h̃ deponit. imo ĩ ſuo ordine adminiſtrãs toleratur de iure cõi abſq̃ diſpẽſatione ſm Laurẽ. l. diſt. q2 tua. Sic loquitur de homi. c. ij. put proſequitur ibi Hoſti. Et quidã dicunt epm poſſe in tali caſu diſpenſare. licet h̃ nõ poſſit ſm Johannẽ de deo. q̃ dicit ſolũ papã h̃ poſſe. Hodie dr ſimpliciter irregularitatẽ nullam incurrere ille q̃ pſonã ſuã defendendo ĩ caſu inevitabili occidit. de homici. ſi furioſus. in cle. Decimanona regula. Infans furioſus cõmittens homicidiũ nõ eſt irreglaris. vt in cle. ſi furioſus. de homici. Idẽ eſt de dormiẽte ſi aliquẽ occidat. q̃ tñ nõ habuit ꝓpoſitum occidẽdi eũ. Viceſima regula. Potẽs hoĩem liberare a morte ⁊ nõ faciẽs irregularis eſt. q2 q̃ põt defendere et nõ defendit. occidit. de homicidio. ſicut dignũ. qd ĩtellige ſm glo. ca. iiij. de ſen. exco. de illo ad quẽ ex ptãte. ex officio vel dignitate ptinet realiter defendere. ⁊ nõ ſimplr de q̃cũq̃. Ubi dicit ibidẽ glo. q ſi ego nõ habeo aliquã poteſtatem video q aliquis vult liberare clericum ſine auxilio meo aut ꝯſilio nõ credo q ſũ excõmunicatus ſi nõ ꝓhibeo illũ. licʒ al's forte peccem. q2 nõ defendo cũ poſſeʒ. Viceſimaprima regula. Retrahens a ꝓpoſito liberãdi hoĩeʒ a morte irregularis eſt. q2 q̃dãmõ indirecte homicidiũ cõmiſit. l. di. ſi qs viduã. ⁊ de pe. di. i. piculoſe. Viceſimaſecũda. Percutiẽs aĩo occidẽdi latronẽ ſi ex aliquorũ vulneribꝫ latro obijt. irregularis eſt. vt colligitur de homici. ſignificaſti. rñ. i. Idem etiam ſi nõ pcuſſit ſʒ aliquid opis ĩpẽdit ĩ mortẽ eiꝰ. puta q2 latronẽ detinuit. vel ꝯ euʒ clamauit. al's aũt ſi clamaſſet ꝯ eũ nõ ĩ mortẽ eiꝰ ſʒ q capet vel detinuit eũ. vel ſe leuem extendit. irregularis nõ ẽ de morte eius. vel etiã fit in neglectu al's ſi malicia eiꝰ ꝑpetret homicidiũ. ⁊ idem ſi negligẽtia eius committatur. l. di. hi q̃. Et ideo ſi clamat cõtra latroneʒ ſiue eũ capiat ſi al's quocũq̃ modo potuit ĩtelligere ex clamore ſuo vel alio actu homicidiũ ſequi irregularis eſt. niſi forte faciat ꝓpter piculũ corpis ſui. vt ſi videt q aliqs eũ occidere vult. tũc eñ pt bñ ĩuocare ⁊ clamare ꝓ auxilio. q2 non

intendit in aliorũ mortẽ. ſʒ in ſuã liberationẽʒ. Secus ſi hͦ faciat ꝑpꝰ ꝑiculũ rerũ ſuaruʒ ſi fuge pͤſidio euadere pot. de homi. ſuſcepimꝰ. Uiceſima tercia regła. Clericus ligans cũ ſocio latronem ſi poſtea ti mẽs ne occidatꝰ a latrone ipſe potiꝰ occidit eum irregularis eſt. de homici. vbi ſupra. Ui ceſimaquarta regula. Si cle ricus nõ valens aliter recupe rare res ſuas tenet furẽ ne cũ rebꝫ fugiat donec euʒ exhibe at iudici vel eius auxiliuʒ in uocet ad res ſuas recuperan das. non eſt irregularis. licet poſtea fur a iudice puniatur. dũ intẽtio eiꝰ nõ ſit corrupta intendẽdo ad furis mortẽ vł mutilationẽ ⁊c̃. Idẽ dicendũ eſt ſi cleričꝰ credit vel tradit ſe culari poteſtati latronẽ petẽs ꝙ euʒ puniat citra ſanguinis effuſionẽ, vel petẽs rẽ ſubtra ctam ſibi reſtitui ſi poteſtas i latronẽ animaduertat. i. pu niat eũ morte. nõ ꝓpter hͦ cle ricus erit irregularꝭ. vt de ho mici. delatoris. li. vi. nec etiaʒ nocet illi ſi ad cõuincendũ la tronẽ tradidit interſignia Et idem ſi ſimpłr deponit ꝗrelã de iniuriãtibꝫ ſibi ⁊ eccłie ſue ꝗbuis tales vix abſqꝫ ſangui nis effuſione valeãt coartari de homicidio. tua nos. §. vlt. ⁊. c. poſtulaſti. xxiij. q. iiij. ma ximianꝰ. ⁊. q. v. c. v. ⁊. c. vnuʒ. ⁊. c. pena. Et hec oĩa vera ſũt qñ nõ intẽdit ad mortem. nͨ hoc in animo gerit. ſed prote ſtatur publice ꝙ citra ſangui nis effuſionẽ caſtigetꝰ. nõ eſt ꝗ irregularis curialiter agẽs ꝯ fureʒ. nõ criminałr ad mortẽ vel ſanguinẽ. licet eũ iudex cã ꝓbabili ſuſpendet ab officio ſuo. vt de homici. poſtulaſti. Ex ꝗ vlteriꝰ ptʒ ꝙ nullꝰ notã irregularitatꝭ incurrit ꝗ ꝑ ex tortores ſiue exactores alicu ius curie curauit aliquẽ capi ꝓpꝰ delictũ tale, ꝓpter qđ nec mori nec mutilari poſſet. licet iudex inueniẽs euʒ alia cõmi ſiſſe ꝓpterea ſuſpẽdit eũ. ſi tñ nec ille crediderit nec cogita uit illud ꝯtigere poſſe. Uice ſimaqnta regła. Si iudex of ficialis inſeqꝛꝰ furẽ fugientẽ ⁊ ꝗrit a me vtrũ viderim illũ. ⁊ ego ſciens ꝙ fur ille ad mortẽ queriꝰ inſtruo eum. ſi ꝑ meaʒ reſponſionẽ fur inuentꝰ eſt et occiſus ſuʒ irregularꝭ. Necꝰ ſi nec ſciui nec ſuſpicatꝰ ſuʒ ꝙ ad mortẽ vel penã ſanguis ꝗ riꝰ. vñ ꝯſuliꝰ i caſu hͦ cũ aliꝗſ ſcit aliquem ad mortem fuge

te niſi p alterã de duab⁹ viis nõ dʒ dicere p hanc nõ fugit. q̃ ſic pderet eum p alterã fugientẽ. ſʒ aut taceat aut q̃rentem curialiter euadat. dicẽdo nunq̃d ego cuſtos illi⁹ ſuʒ. vl' alio mõ. Vicesimaſexta regl'a Si cleric⁹ q̃ egit ad res ſuas recupandas ex poſt facto ratum hʒ q̃ ſuſpenſus latro eſt ⁊ h̄ ſibi placet. ſi talis nullum ꝯſenſuʒ habuit in mortẽ illi⁹ nec quicq̃ coopat⁹ eſt nõ eſt irregularis ſm Guilhelmũ. ⁊ h̄ ſi gaudet q̃ maleficiũ ẽ punitũ nõ aũt pſona. cũ ſm ipʒ irregl'aritas ex homicidio ſolo nõ ꝯtrahit' niſi culpa vl' volũtas p̃cedat vel ſcandalũ ſequat'. vt notat'. l. diſt. hi qui. ⁊ de homici. ex l'ris. ⁊. c. verũtñ. Hodie ỽo iure cautum ẽ q̃ ſi quis abſq̃ mãdato meo manus iniecit in clericũ meo noĩe violẽtas. ſi hoc ratuʒ habeo excõicationis canonẽ incurro. ⁊ h̄ ppt' ratihabitiõeʒ q̃ retro trahit' ⁊ mãdato cõparat'. Si aũt hoc meo noĩe nõ eſſet factũ. licet ratũ haberem peccarẽ. ſed nõ incurrerem excõmunicationeʒ. vt dʒ expſſe in. c. cũ q̃s. d ſen. ex. li. vi. Ut ĩtelligas pono tibi caſuʒ. Aliq̃s amic⁹ vel ſeruitor tu⁹ ſciens aliquẽ clericũ tibi feciſſe iniuriã verbalẽ vel realẽ percuſſit. quẽ tu poſtea receptando magis amicũ habuiſti vl' gauiſus es. ⁊ h̄ factũ ꝯmẽdaſti vl' laudaſti. tu es excõicat⁹ ppter ratihabitionẽ ac ſi mãdaſſes. Sed vn⁹ extrane⁹ percuſſit clericũ ⁊ tu audiens g̃tũ habes ⁊ gratularis de h̄. licet nõ es excõmunicatus. tñ peccas ad minus venialiter. ſm Jo. an. ĩ nouella ſupradicti capituli. cũ q̃s. li. vi. Uicesimaſeptima regl'a. Si quis mãdat capi vnũ clericũ d tribus ſil' incedẽtib⁹. ⁊ alios duos nõ grauari. ſʒ mandatari⁹ excedit fines mãdati alioſ duos capiẽdo. iſte mãdãs ñ erit excõicat⁹ ſm Johẽm de deo. li. iii. ſuaꝝ queſtionũ. q. xiiii. Et rõ eſt. q̃ captio ꝯ voluntatẽ ei⁹ eſt facta. Petr⁹ tñ d ſampzana. al's ſamſona. putat q̃ de dãno tenet' qđ illi paſſi ſũt de iniuriis. c. fi. xxiii. q. viii. ꝓpterea. Ex h̄ infert' p ſil'e d irregularitate q̃ irregularitas rõne homicidii nõ ꝯtrahit' ſola volũtate. niſi hõ actu occidatur. de homicidio. ſicut dignũ. §. i. vbi de hoc in glo. ex corde. xv. q. i. ſi q̃s nõ iratus. Sed nec fit quis irregl'aris

ppt ſolū homicidiū niſi cul/
pa vl' volūtas pcedat. vl' al's
ſequat' ſcandaluʒ. vt notat'. l.
di. hi qui poris. de homi. ex
litter'. de clerico egroto. tua.
Ex h dicto ſoluit' qſtio q̄ que
rit' an cleric⁹ q̄ volebat interfi
cere hoīem ſʒ nō potuit. qꝛ in
uenit eū iam mortuū. qui vo
lēs nihilomin⁹ ſatiſfacere ire
ſue amputauit caput mortui
Dicendū q licet volūtas oc/
cidēdi fuit. tn̄ nō eſt irregula/
ris ſm Archi. xv. q. i. ſi quis.
Rō. qꝛ ad h q homicidiū cō
mittat' req̄rit' q hō animatuſ
occidat'. d homi. ſicut dignū
xxxij. q. ij. Moyſes. vbi abor
ſus fetus inanimati n̄ impu/
tat' ad homicidiū. ſicut etiam
notāt Aluar⁹. Inno. Bern̄.
de homici. ſi aliquis. Viceſi/
maoctaua regl'a. Si quis in
rixa mortuus eſt. neſcitur tn̄
quis illum interfecit. licʒ ſm
quoſdam. ſ. Iohēʒ omnes ir
regulares ſunt q̄ ad pmotio/
nem ad ordines ppter incerti
tudinem. vt. xxiij. q. vlti. c. ſi.
tn̄ pbabilius eſt q in tali caſu
quilibet ſue ꝯſcientie eſt relin
quendus. ſm Guilhelmū in
ſpeculo. ⁊ Hoſti. ī ſumma. de
homi. §. qua pena. Viceſima
nona regl'a. Si amici mei oc
cidūt aliquē mihi iniuriantē
me inuito ⁊ ꝯtra meaʒ ꝓhibi
tionem. mihi non nocet. vt d
homici. Petrus. iij. q. iij. qui
a pſulat⁹. Ideʒ eſt ſi me igno
rante. de ſymonia. nobis. ⁊ c.
de regularib⁹. Sed ſi tributa
ſit. puta quia nō expreſſe con
ſenſi. nec contradixi imputa/
bit'. ar. d ſymonia. Matthe⁹.
Īmo etiā dicūt quidā q ſciēs
ꝯtractum de morte habitum
nō reuelaui. nō ſum irregula
ris. quia homicidiū nō com
miſi facto mandato. conſilio
vel defenſione. l. di. ſi quis vi
duam. ⁊ de homici. Petrus.
Alij dicunt contra. ſi credidi
q nō obſtante mea ꝓhibitiōe
mei intuitu interficeret'. ⁊ hoc
eſt tenendū. Nam in tali caſu
tenebar reuelare illi ꝯtra quē
ꝯtractuʒ eſt. Triceſima regu/
la. Si aliquis vadit ad inter
ficiendū aliquē. ⁊ tu ei ſciēter
ꝯſentias. nō tamen eum inci/
tas ad homicidiū ꝑpetrādū
nec cū eo ſup h aliqua verba
habuiſti. vel ſi habuiſti ſem/
per ex animo hoc ei diſſuaſi/
ſti. ſed cum nollet tibi acqui/
eſcere timens de ipſo eum aſ/
ſocias eo ꝓpoſito. vel ſi for/
te eum q̄s inq̄reret defendas
⁊ tunc homicidium ꝑpetrat.

vere irregularꝫ eſt ſm Hoſti. ad qđ facit de homi. ſicut di/gnum. §. illi q̃. Triceſimaprima regula. Cleric⁹ miſtrans arma pugnātibꝫ ſi aliq̃s inter/ficit̕ irreg̕laris eſt. ar. xxiij. q. i. Niſi bella. c. fi. nomine autē armoꝝ intelligunt̕ fuſtes la/pides ligna ⁊c̄. Triceſimaſe/cūda regula. Iudex eccl'iaſticus pōt hortare brachiuȝ ſe/culare cōtra violantes ⁊ hereticos vl' paganos. nō vt occidat vel mutilet. ſed vt de ter/ris fideliū expellant̕. nec etiā eſt irregularꝫ ſi aliq̃ hincinde ſunt occiſi. xxiij. q. v. de occi/dendis. ⁊ xxiij. q. iij. maximi/anus. imo ſm Inno. đ homici. petitio. licet aliquis ī bello iuſto aliq̃s ꝑcuſſerit. ſi tamē inde nullus eſt mortuus. nō fit ex hoc irregularis. Idem ſi quis accedit ad bellū iuſtū cauſa pacificādi vel ex alia iuſta cauſa. licet ex eius p̄ſentia aliqđ robur accreſcit ſuis. vl' timor incutiat̕ aduerſarijs n̄ eſt ſibi imputandū dūmodo dolus ⁊ etiam lata negligētia abſit omnio ſm Guilhelmū Triceſimatercia regula. Clericus q̃ intereſt iuſto vel iniuſto bello in armis vel ſine ar/mis ſi aliq̃ ſūt hincinde interfecti irregularꝫ eſt. licȝ ipe nō occidat. li. diſ. ſi q̃s. xxiij. q. iij. porro. xxiij. q. vlti. quicunq̄. i. q. i. c. fi. Triceſimaquarta regula. Cleric⁹ defendens ſe vl' ſuos licet tūc ex defendentibꝫ aliquis interfectus eſt ex aliq̃ parte nō eſt irregularis. vt illi qui nō interfecerūt nec inter/fectores qui adiuuabant ſūt irregulares. licet voluntatem occidendi habuiſſent. q̄ꝛ lex promotionis factuȝ requirit xv. q. i. ſi quis nō iratus. Triceſimaquinta regula. Cleri/cus in bello iuſto qđ non ad occidendum ſed ad defendē/dum geritur miniſtrās ſagit/tam baliſtario ſuo ad ſui defēſionem. ſi ille baliſtarius ali/queȝ interfecerit. ſed ille cleri/cus nō intendebat ꝙ ipſe ali/quem interficeret. ſed ꝙ illos detinuiſſet ⁊ ſua defendiſſet. aut recuperaſſet nō eſt irregularis ſm Guilhelmum. Ideȝ dicit de illo qui in bello iuſto prepoſit⁹ fuit exercitui ⁊ ſumptus facit ⁊ cuncta diſponit. ſi forte eum cōtingat lanceas vel ſagittas emere ⁊ miſtrare ⁊ ad exercitū vel ad cuſtodiā caſtri mittere. vel ſi hortatur ad currēdū poſt hoſtes vt eiſ ꝑda hominum vel animaliū

auferat᷑. ⁊ tūc forte aliq̄s iter/
ficeret᷑. dūmodo ſolū intēdit
ad recupationem prede. non
ad vindictā. talis em̄ cauſa re
mota nō nocet. Triceſimaſe/
xta regula. Qui mulieri facit
ne ꝯcipe vel generare vl' poſt
ꝯceptū parere p̄t. ⁊ q̄ ꝓgnan/
tez mulierē ꝑcutit. ita ꝙ facit
abortiuū ſi fet⁹ iam fuit viui/
ficat⁹ irregular̄ eſt. ſꝫ ſi nōdū
fuit viuificat⁹. ſoluꝫ mortal'r
peccat. de homici. Si aliq̄s.
ij. q. v. ꝯſuluit. Vel ſi ꝓbabi/
liter dubitat vel credit an ſit
mortu⁹ vel viu⁹ fetus ex illa
ꝑcuſſione. vel vtrū cōceptus
fuit animat⁹ vel nō. in tali du
bio debet a ꝓmotione ⁊ a mi/
niſterio abſtinere. nec ꝑiculo
ſe cōmittere. Si ṽo leuē vel
temerariā habet opinionē de
ponat eam ſi pōt. ⁊ ſic poterit
ꝓmoueri ⁊ adminiſtrare. al's
nō. ar. de ſen. excō. inquiſitio.
⁊ de ſymonia. ꝑ tuas. ij. Tri/
ceſimaſeptima regula. Licet
clericus aliquem occidens ꝓ
defenſione rerum ſuaruꝫ irre
gularis eſt. de homici. ſuſce/
pimus. vbi dicit᷑. poſt tunicā
relinquendū eſt palliuꝫ. ⁊ me
lius eſt rerū iacturam pati q̄ꝫ
pro ſeruādis vilibꝫ rebus ac
tranſitorijs acriter ī alios ex/
ardeſcere. Clericus tn̄ ꝑſonā
ꝓpriā defendendo neceſſita/
te ineuitabili repellēs vim vi
cum moderamine inculpate
tutele percutiens aliquem ſi
inde mors ſequit᷑ non impu
tatur ei. vt notatur de homi.
ſignificaſti. ij. ⁊ iij. c. interfeci
ſti. Unde dicit Archidyaco/
nus. xxiij. q. iij. c. i. ꝙ clericus
etiam interficere pōt vt nō in
terficiat᷑. argu. de fur. c. iij. dū
tn̄ hoc faciat ꝓ perſona pro/
pria. Hodie expreſſe in cle. ſi
furioſus. de homicidio. ⁊ di/
co ꝑſonam ꝓpriā. nam ſecus
eſt ſ̄m Johānez andree in no
uella ſup clemē. ſi furioſus. d̄
homici. ſi non valens euitare
mutilationē. licet mortē poſ/
ſet euitare mutilauit vel occi/
dit aliquē inuaſorem. ⁊ idem
ſi aliter nō valens ſaluare res
ſuas euꝫ occiderit qui depor
tare volebat. ſecus etiam ſ̄m
glo. dicte clemē. ſup ṽ. ſuo. de
illo qui occidit illum qui oc/
cidere volebat patrem filium
coniugem vel perſonam con
iunctam quā aliter iuuare nō
potuit. Quod putat Johes
andree quaſi caſus ille nō in/
cludatur ſub neceſſitate ineui
tabili. Intelligitur autem ne
ceſſitas ineuitabilis ſ̄m Jo.

an.ibidem.ſuꝑ ꝟ.nō valens. vt qꝛ inangulat⁹ erat.vl'ſic artatus ꝙ fugere nō poterat.nᶜ clamoꝛe iuuari. Intelligitur aūt cū moderamīe inculpate tutele ſi fiat ex incōtinenti nō ex interuallo. ⁊ cā defenſionis non vltionis. ⁊ ſi equal'r ſe defendat ſicut infeſtaꝛ. vt ſi gladio ꝑcutiꝛ. ⁊ ipſe gladio ꝑcutit. vel ſi ligneo baculo ⁊ ipſe econuerſo baculo. aut ferreo baculo ꝑcutiꝛ ⁊ ipſe ecōuerſo ne ampli⁹ ꝑcu..iaꝛ ad mortez Si autē ꝑcutiaꝛ ꝑuo ligneo baculo a q̄ non timeaꝛ mors. vel depilaꝛ vel ꝑ veſtē trahiꝛ. ⁊ ipſe repcutiēs ferro occidit ſuū inuaſoꝛē irregular̄ eſt. qꝛ nō ē moderamē inculpate tutele. debuit eīm ſe moderate tenere ⁊ nō exceſſiue vltra violentiam ſibi illatā. aut ſi ꝑcuſſus eſt ſemel ⁊ ſic dimiſſus ē. nec vlterius ſe credit ꝑcuti ſi etiā in continēti repcutit ⁊ occidit irregular̄ eſt. Nā nō debet occidere inuaſoꝛē ex q̄ ab eo n̄ credebat ſe occidi. vn̄ exceſſit ī moderamine. qꝛ ꝑ vna percuſſione nō letali occidit. Hec oīa colligūꝛ ī glo. ſignificaſti.ij. de homi. Tricesima octaua regl'a. Prelat⁹ ſpūalis hn̄s iuriſditionē tpalē in ſuo dn̄io ſi fur vel latro dephenſus in furto vel maleficijs aduciꝛ ad ꝑſentiā eius. ⁊ petiꝛ puniri iuxta condignum ſui exceſſus. nō debet ipſe ꝑſonaliter d hoc cognoſcere iudicare aut ſententiare. ſed debet h̄ ꝯmittere ſuo ꝓcuratoꝛi. dicēdo iſta ꝟba. Fiat iuſticia. generaliꝛ. nō deſcēdendo ſpecialiter qua moꝛte ſit moriturus ne clerici vel monachi.c.vlti. li.vi. Nec ꝑ hoc etiam eſt irregularis ſi ſequatur ſanguinis pena. vnde pōt fieri ſpecialis cōmiſſio ſuꝑ tali caſu ſed nō expreſſa pena ſḿ Goffredū. Idem tenet nouellatoꝛ in dicto.c.vl.li.vi. Dicit tamē nouellatoꝛ in nouella ibidem ꝙ ſi ep̄us vel ꝑlatus mādat notario ſuo vt ī tali caſu ſcribat cōmiſſionez ꝓcuratoꝛi ep̄i. vt ſuꝑ his faciat iuſticiam. talis notari⁹ eſt irregularis. qḋ ꝓbat ex eo. quia talis nō habet facere quicq̄ȝ ex officio ſue iuriſditōnis. qḋ requirit illa decretalis. Sit ergo ep̄us cautus vt nō iniiciat laqueū clericis. vn̄ cōmittat iſtam iuriſditionē laico ꝑ ſeipm̄ īmediate ⁊ ꝑ aliū laicū. nō aūt ꝑ clericū. Et ſcias ꝙ h̄ nō ſolū veritatē hꝫ in ꝑlato habente iu-

iuriſditionē tpalem rōne bñfi-
cij ſed etiam rōne patrimonij
ſm nouellatorē ibidem. ⁊ qđ
plus eſt. dicit idem ꝙ ex ꝗ cle
rici tales cauſas ſine metu ir
regularitat pñt alijs delega-
re. ſatis videt ꝙ ſi laic⁹ talem
iuriſditionē hñs ſed ꝓbabi-
lem. cauſas ſāguinū crimīat
poterit hoc nō obſtante ordi
nari. q2 non fit irregularis ea
rōne. Caueat ģ ꝓlatus cū int
rogatus fuerit a iudice ne re-
ſpondeat malū eſt ſi ille male
factor remāſerit īpunit⁹. naʒ
tūc eēt irregular. vt de exceſ.
ꝓla. ex lrīſ. Triceſimanona re
gula. Si iudex hñs latroneʒ
captū querit de aliquo perito
quid debeat fieri de tali. ⁊ ille
rñdet talē eē morte puniēduʒ
vel ſimile. iudex autē ſecutus
eius ꝯſilium latronem punit
ad mortem irregularis eſt cō
ſulens. q2 fuit ī culpa in caſu
ꝗ de facto nō erat rñdendus.
vt de exceſ. ꝓla. ex lrīs. ſi tñ
nō eſt caſus de facto. ſʒ iudex
querit ſimpl'r qual'r ſint tales
puniendi. ⁊ clericus rñdet ꝙ
ad mortem vel ad ſanguineʒ
ſi reſpondens rñdet ſm verā
iuris ſnīam vt expertus iuriſ
cōſultus nō eſt irregularis. et
maxime ſi extra iudicium. vt
dicit glo. in dicto. ca. ex lrīs.
Si autē errans in iure dixit.
cum tamen aliter iura diſpo-
nant. irregularis eſt. vt colli-
git ꝑ Guilhelmū ī ſpeculo ti.
ij. §. iuxta ꝓpoſitōis. Si aūt
qui nō reputat iuriſcōſultus
interroganti rñdet nō vt iuriſ
cōſultus. ſed ſimpliciter dicit
quid de talib9 ſentiat. nec ꝑſu
mit ꝙ iudex eius ſequatur re
ſponſionē nō eſt irregular. ex
quo nō rñdet ad caſum ꝗd ſit
de facto. Nā ſi ꝯſuleret ad ca-
ſum de facto irregularis eſſet
ſm Raymundū. Quadrage-
ſima regula. Suſpenſus ab
officio celebrando fit irregu-
laris. vt. xi. q. iij. ſi quis dam-
natus. ⁊. c. ſi quis epiſcopus
in concilio. Et licet illi cano-
nes loquunt de excōmunica
to ſcienter ⁊ in ꝯtemptum cla
nium celebrante. hodie tamē
idem irregularis eſt in ſuſpē-
ſione a diuinis. vt de re iudi.
cum eterni. ⁊ de ſen. excō. cuʒ
medicinalis. li. vi. ⁊ in h caſu
ſol⁹ papa diſpēſat. vt notauit
Guilhelmus ī ſpecl'o. ti. ij. §.
nunc de epoꝝ. ꝟ. eſt inquam.
Suſpenſus autē a beneficio
tantū non fit celebrando irre
gularis. q2 hoc nullo iure ca-
uetur ſm Innocentium. de

elec.cũ in cunctis.§. clerici.ꝛ c.ſtatuimus.de ꝓceſ.pben.qꝛ diuerſitatē. Minori quoqꝫ excōcatione ꝑpter participationem excōmunicati in locutione vel ſimilibꝫ ligatus.licꝫ celebrādo grauiter peccet.nō tñ efficit̃ irreglaris.qꝛ h̄ nullo iure cauet̃ ſm Inno.imo ſi medio tpe poſtqꝫ cōmunicat excōicato celebrauerit. bñ pt pnia pacta ſine pape diſpenſatione celebrare.vt de cle.excom.miniſ.c.fi.xi.q.iij. ſi qͦs. pſbyter. Inno.tñ ꝛ Hoſti.dicunt ꝙ tales nō ꝑpter ſuſpenſionē a iure celebrare ꝓhibēt̃ cũ nō ſint ſuſpenſi a iure nec ſuſpendendi. ſed ſoluꝫ ꝑpter peccatuꝫ ꝓhibent̃ cũ fuerint ſuſpenſi quo ad deum a ſacramentis ꝛ a ꝓmotione.ſi enim a iure ſuſpenſi eſſent celebrando fierent irregulares. per.c. cum eterni.de re iudi. li.vi. et de ſen.excō.cuꝫ medicinalis. codeꝫ li.vi. Ex quibꝫ omnibꝫ hoc colligit̃ ſm abbatē in diſtinctōibꝫ ſuis. ꝛ.c. ſi celebrat ꝛc̄.de cle.excom.miniſ.ꝙ celebrans in mortali peccato nō incurrit irregularitatem.poſt pniam ꝛ recōciliationē obtētam ſup peccato mortali vel excōmunicatiōe minori ex qͦ bus celebrās poterit ſine aliqua diſpenſatōe ſupioris celebrare. nec obſtāt noua iura ſcꝫ.c. cum eterni. de re iudi.ꝛ c.cum medicinalis.de ſen.ex com.li.vi.que loquunt̃ de illꝭ qui ſunt ingreſſu eccleſie priuati. ꝛ a diuinis ſuſpenſi. qđ nō eſt in iſtis.cum iſti nec ingreſſu ecclꝭie ſunt priuati. nec etiā a collatōe ſacramentoruꝫ ſed ſolũ a ꝑceptiōe ſunt ſuſpēſi. Quadrageſimaꝑma reglꝭa Notoriꝰ fornicator a iure ſuſpenſus celebrans nō fit irregularis ſm Guilhelmũ ī ſpeculo.ti.ij.§.iuxta ꝑpoſitiōis. nec obſtat qđ qͦdā dicũt qͦdlibet peccatũ notoriũ facit hominē irregularē. vt đ tempo. ordi.c.queſitũ. hoc enī veruꝫ eſt ſi ibi nō intelligit̃ irregularitas talis que requirit pape diſpenſationem. Unde dicit abbas vbi ſupra ꝙ in illa irregularitate quā quis incurrit ex notoria fornicatiōe ꝛ ī tali celebrat pt epus diſpēſare pꝰ pniam.ꝑ.c.ac ſi.de litis ꝯteſ. Et ita hodie ſeruat̃. Et qꝫuiſ quidam nimis rigidi.vt Hoſtien. ꝛ Inno.dicũt ꝯtrariuꝫ tñ nō ſunt audiēdi. quia qui nimis emũgit elicit ſanguinē iiij.di.deniqꝫ. Nec aduertas

rõnez illã qua dicũt. Omnis ſuſpẽſus ab officio p canonẽ celebrando fit irregularis. vt dr in.c. cum clerici. d re iudi. z.c. medicinal. de ſen. ex. li. vi ſed talis ẽ fornicator notori⁹ vt ptz in.c. q̃ſitũ. de coha. cle. z mu. z. xxxiij. diſt. ppter h. g efficit irregularis celebrando. Ad h reſponde audacter ſm Franciſcũ de ſarabel. i.c. veſtra. z.c. queſitũ. de cohabitatõe clericoꝝ. ꝙ ſuſpẽſus a canone celebrãs tũc ſolũ incurrit irregularitatẽ qñ p modũ ſnie fit a canone ſuſpẽſus. vt i dicto.c. cũ eterni. li. vi. Sic aũt nõ eſt in fornicatore notorio z ſymoniaco. quia nõ per modũ ſnie ſed enũciatiue dicũtur a canone ꝙ ſint ſuſpenſi. vt ptz in.c. queſitum. de cohabitatiõe clericoꝝ. ergo celebrãdo nõ fiunt irregulares. d ſen. excom. li. vi. Tene ergo ſm Franciſcum ꝙ ſi in canone dicit penam imponẽte ꝙ talis ſit ſuſpenſus ab officio vel dr ſuſpendimus talez ab officio ſi hoc fecerit. tũc talit ſuſpenſus celebrãs fit irregularis. vt in dicto.c. cuz eterni Sed ſi dicit in canone penã approbante vl enũciante ſeu recitãte aliquẽ eſſe ſuſpẽſum. ſicut dicit de fornicatore notorio. i.c. queſitũ. vbi tñ recitat notorium fornicatorẽ eſſe ſuſpenſuz. talis celebrãdo nõ fit irregularis Pro iſto dicto eſt famoſiſſimus ille doctor Guido de bayſio. archidyaconus nũcupatus. xxxij. di. ad hec vero. vbi ipe notat in fine glo. que incipit. iſtd intelligit. ꝙ notori⁹ fornicator nõ eſt pncipaliter ſuſpenſus a canone. ſed a deo. qd patet ex eo quia ꝙcito penitet licite celebrat. de coha. cle. ca. vlti. licet in odiuz criminis p canones aliquid ſit additu3 quo aduitationem coꝝ. vt ſc3 nõ audiantur ab eis diuina. vt in. ca. veſtra. z in. c. tua. de cohabi. cleri. xxxij. di. nulla. z. ca. pter hec. z hoc ſm Innocẽtium. Licet aũt Hoſti. notauit cõtrarium in ſpeculo. ti. ij. §. iuxta ppoſitionis. z. §. nunc de epiſcopoꝝ. ꝟſu. xxvi. z hanc viã tanꝙ mitiorẽ puto cõplectendã. Quadrageſima ſcda regula. Suſpẽſus a canone nõ ppter crimen ſed ppter aliquem defectũ. vt puta illegitime nati z corpe viciati nõ incurrunt nouã irregularitatẽ. ſi ante obtentam diſpenſatione celebrant ſm Guilhelmũ

in ſpeculo.ti.ij.§.iuxta ꝑpoſi
tionis.ꝟ. porro. ⁊ idē notat
ꝑ archidyaconū.lvi.di. apo-
ſtolica.in ꝑncipio.⁊ hoc ꝑuat
curia.q: qñ diſpēſat cū talib⁹
ſimplr̄ diſpenſat ſuꝑ defectu
nulla facta mētione de irregu
laritate. q: nullam incurrūt.
lvi.diſt.apoſtolica.⁊.ca.ceno
manenſē.ꝺ filijs pſbyteroꝝ.
veniens. Ideo dicit intelligē
dum eſſe ſpeculator de illis q̄
ꝑpter infamiā ſuſpenſi ſunt
a canone.ſicut ſunt illi quoꝝ
crimina ſunt notoria.⁊ q̄ etiā
poſt ꝑactā pniam celebrare
ꝑpter ſcandalū ⁊ infamiā ꝑ
hibent.vt in.c.fi.ꝺ coha.cle.
⁊ mu.⁊ de homicidio.ex lr̄is.
c.fi.⁊ tñ ante diſpēſationē ce-
lebrando nouā irregularita-
tem non incurrunt. quia hoc
non inuenitur iure cautum.
ſm Guilhelmū i ſpeculo vbi
ſupra.⁊ archi.lvi.di. apoſtoli
ca ⁊c. Quadrageſimatercia re
gula. Suſpenſus a ꝯfeſſioni
bus audiendis celebrans añ
recōciliationem non efficitur
irregularis ſm Guilhelmū.
q: hoc nō inuenit iure cautū.
xi.q.iij.§.euidenter. De hac
ſuſpenſione habet.xxvi.q.i.
⁊.v.q.vi.ꝑ totum. Quadra-
geſimaquarta regula. Recipi
ens beneficium in irregulari-
tate.impetrata abſolutōne ſu
per irregularitate nō indiget
alia diſpenſatiōe ſuꝑ bñficio
obtēto ſm Raymūdū ⁊ guil-
helmū in ſpeculo. Caueat tñ
q̄libet ne in pctō mortali vel
ſuſpenſione bñficium recipi
at.vñ ſecurius eſt vt talis ꝯfi
teat ante receptionē ne colla
tio ſit vicioſa ſm Guilhelmū
in.c.ſi celebret. de cle. excom-
minis. Licet hoc ſit ꝑdurum
eſt tñ verum ꝑpter rōem ibi
poſitam. quia ſcʒ eligi nō po-
teſt in peccato mortali ad illa
a quorum ꝑceptione a ſanctis
patrib⁹ eſt priuatus. Uerum
tamen abbas ibi moderat⁹
hoc dicens. q ſi cui exiſtenti
in occulto collatū ſit. ſed ipſe
recipit illud poſt ꝑactā peni
tentiam poterit retinere. alle-
gat de tempo.ordi. queſitū.
de ſen.excom.c.vltimo. Sed
propter peccatū enorme. vt
puta propter homicidiū ip
ſo iure perdat beneficium. vt
notatur per Archidyaconū.
l.di.ſtudeat. que īcipit i glo.
hic diſpenſat. vbi dicit gloſa.
quia de iure debet eo carere.
quod exponit archidyacon⁹
per ſententiam non ipſo iure
Nam homicidiū non indu-

ciet ipſo iure priuationem be-
neficij. ſm Bernardū cōpo-
ſtellanum. q̄ ita notauit de ele
ctione. ꝙ ſicut. in. gloſa. i. §. ſi
vero. ꝟ. alia autem. Et idem
ſentit Innocentiꝰ dicēs. ꝙ in
homicidijs irregularibus ca
dere poteſt ius cuiuſlibet di-
gnitatis. quia etiam iuſte ha
bent eam. ſi cuꝫ eis fuerit diſ-
penſatum. Et etiam ſine diſ-
penſatione iuſte tenent predi
cti dignitates ſuas quouſqꝫ
renuncient vel deponant. ſm
Innocentiū. qui ita notauit
de exceſſibꝫ prelatorum. cum
in pncipio. Contra tm̄ iſtud
dictum faciūt multa iura. vt
de clerico pugnante in duel-
lo. ca. henricus. in fine. Item
lv. di. ſi euangeliſta. ver. in lo
co. cum diſpenſatio requirat
vt homicida bn̄ficium recipi
at. videtur ſecus de iure com
muni Item cū homicida mi
niſtrare nō poteſt. etiam poſt
penitentiā ſine diſpenſatione
de tempo. ordi. quo ſuſpen-
ſus ē a beneficio quod datur
propter officium. ⁊ ſic etiam
accedit. lxxxi. di. eos. ⁊ notat
de conſuetudine. cū dilectus
in gloſa. ſuſpenſus enim. Tu
dic breuiter. ꝙ h̄ nulla eſt con
trarietas. Nam Bernardus
⁊ Innocentius intelligunt ꝙ
homicida iuſte tenet ⁊ recipit
beneficium quouſqꝫ deponi
tur per ſententiam. Iura au-
tem in contrariuꝫ inducta di
cunt ꝙ debet carere ⁊ priua-
ri beneficio ꝺ iure. quia de iu
ris rigore eſt inhabilis ad il-
lud. Non tamen hoc negat
quin hoc fiat per ſententiam
⁊ ſic idem ſentiunt. Quadra-
geſimaquinta regula Preſby
ter excōmunicatus vel ſuſpē
ſus ſimpliciter ab ordinibus
ſuis. adminiſtrans in ordine
accolitatus efficitur irregula
ris ſm Guilhelmū. Secus
ſi tm̄ a miſſarum celebratio-
ne fuerit ſuſpenſus. Quadra
geſimaſexta regula. Clericus
in minoribus conſtitutus ex
cōmunicatus miniſtrans ſa
cerdoti ad altare portādo a-
quam. lumen ⁊ alia ſimilia n̄
eſt irregularꝭ ſm Guilhelmū
Ideꝫ putat de preſbytero dy
acono ⁊ ſubdyacono. Ratio.
quia iſta nulli ordini ſunt an
nexa. cum ⁊ per laicos littera
tos expediuntur. Quadrage
ſimaſeptima regula. Epiſco-
pus ſuſpenſus a pontificali-
bus celebrando in eis non fit
irregularis. quia pontifica-
lia nō ſunt de ſubſtantiia ſm

Guilł. Quadrageſimaocta/
ua regula. Suſpenſus ab in
greſſu eccleſie ſi in ea celebrat
irregularis eſt. ⁊ ſi in tali ſuſ/
ſpenſione decedit nõ ſepelit̃ i
cimiterio. vt de ſen.ex. is cui.
li. vi. Notat tñ nouellator in
nouella ꝙ põt i eccłia audire
diuĩa ſine metu irregularita/
tis.ſꝫ nõ ſine pctõ. licet Hu/
go ⁊ Raymũdus aliud nota
uerũt quoꝝ opinio refutat̃ ꝑ
modernos. Quadrageſima/
nona regła. Excõicatꝰ vel ſu/
ſpẽſus baptizans ſolẽniter in
ſuppellicio ⁊ ſtola publice ir/
regłarꝭ efficit̃. ſm Guilł. Se
cus ſi alit̃.ſ. ſimpłr baptizat.
⁊ maxĩe ĩ neceſſitate. Quinq̃/
geſima regula. Quicũqꝫ non
põt ꝓmoueri ad ordines ſine
diſpenſatione nec etiaꝫ ad ho
nores. ⁊ quicunqꝫ eſt illegibi
lis irregularꝭ eſt ſm Guilhel.
Idem intellige de omnibꝫ ca
ſibus qui impediunt promo
uendos. vel deĳciunt iam ꝓ/
motos: vł q̇ penã depoſitio/
nis merent̃. Vñ regulare ẽ ꝙ
quicũqꝫ poſt ꝑactam penitẽ/
tiam nõ hñt ordinis executi/
onem irregulares ſunt. ſicut
homicide. l. diſ. §. i. erga. de ſy
monia. tãta. Iteꝫ excõicatus
interdictꝰ ſuſpẽſus in ↄtẽptũ
clauiũ ſe faciens ordinari. de
ſen. excõ. cum illorũ. Item ſi
etiã p̃ſumit celebrare. xi. q. iĳ
ſi quis. de vi. ⁊ ho. cle. vt cleri
coꝝ. §. ſi q̇s igit̃. Itẽ violans
interdictũ. de exceſ. p̃la. tãta.
Item falſarius lr̃aꝝ pape. de
crimĩe falſi. ad falſariorũ. §. i.
Talis tñ ſm Inno. ſi occłtꝰ
eſt poſt abſolutionẽ ⁊ pñiam
poteſt ordinari. qꝛ nullo iure
cauet̃ ꝙ ſit infamis ipſo iure
Itẽ hereticꝰ. de purgatione.
c. inter ſollicitudines. vł exhi
bentes hereticis ſacramẽta.
de hereticis excõmunicatis.
§. ſi vo. Item ſodomita. de ex
ceſ. p̃la. clerici. Item p̃ſbyter
denudans ↄfeſſioneꝫ. de pe.
⁊ remiſ. omnes. c. fi. Item in
corrigibilis in ↄtumacia ꝑſe
uerans. de dolo ⁊ ↄtu. verita/
tis. §. fi. Item notoriũ crimẽ
de iure vel facto. de tem. ordi.
c. fi. Item vtens officio aſſaſ
ſinoꝝ vel defendẽs receptãs
occultans eos. licet mors nõ
ſequat̃ inde. de homici. ꝑ hu/
mani. lib. vi. Item apoſtata.
de apoſtatis. ca. fi. Item ſciſ/
maticus. de ſciſmaticis. ca. i.
Item intruſus voluntarie ꝑ
poteſtateꝫ ſecularem. vij. q. i.
factus. de elec. quiſq̇s. Item
omne crimen quod ipo facto

Inducit infamiã ciuilē. ij.q.
vij.§.porro. Item infamia de
ſcēdens ex delicto p̄ ſniam de
clarato. qꝛ pena pōt demi cul
pa ꝑmanēte. ij.q.iij.§. hic col
ligit᷑. Infamis em̄ eſt irregu/
laris. ſiue infamis ſit iuris ſi
ue facti. vt de accuſationibꝫ.
oīpotens. de teſtibꝫ. teſtimo/
niū. Quinquageſima p̄ma re
gula. Excōicatus maiori ex/
cōicatione ſiue ab hoīe ſiue a
iure ſcienter. durante excōica
tione celebrans ſemꝑ fit irre/
gular̄. ⁊ ē deponēdus. de cle.
excom. miniſ. latrones. Se/
cus ſi ignoranter. vt eo. ti. ca.
apoſtolice. Si aūt dubitaret
probabiliter de ſententia ex/
cōmunicatōis. preſertim qn̄
ꝯſcius eſt de culpa ſua ꝓpter
quam iuſte potuit excōmuni
cari. neſcius tn̄ exponit ſe di/
ſcrimini ⁊ celebrat cum ſit ex/
cōmunicatus. irregular̄ ē. et
indiget diſpenſatōe pape ſm̄
Guilhelmū. vt ī dicto. c. apo
ſtolice. Craſſa aūt ignorantia
in talibus iudicat᷑. vt ſi citat᷒
ꝑemptorie nec iuit nec miſit
ad terminū. ⁊ ſic celebrat licet
nihil de excōicatione ſciat. ¶
Circa p̄miſſa ſciendum q̄ ſu
ſpenſus a iudice ſiue ad cer/
tam diē ſiue ꝑpetue ſiue quo
uſqꝫ peniteat ſemꝑ ſi celebrat
eſt irregularis. quia talis non
deberet celebrare niſi ꝓus ſen
tentialiter abſoluat᷑ ſicut ſen/
tentia ſuſpendit᷑. In vltimo
tn̄ caſu quidam cōtradicunt
vt. ij.q.v. p̄ſbyteris. vbi dicit᷑
q̄ talis ad arbitriū ſuſpendē/
tis facere debet. ⁊ ſi an̄ abſo/
lutionē celebrat irregular̄ ē.
⁊ idem de re iudica. dilectus.
de exceſ. pla. apoſtolice. Su/
ſpenſi vero a deo vt ſunt oēs
pctōres celebrātes ī peccat̄
nō fiūt irregulares. licet pec/
cent. niſi celebrarent in crimi
nalibꝫ. vt in homici. in ſymo/
nia. ⁊ ſimilibꝫ. ⁊ quibꝫ etiam
acta penitētia executio inter/
dicitur. vt ſupra dictum eſt.
Suſpenſi aūt ab officio a ca
none ꝓpter crimen ſi celebrāt
irregulares ſūt. Et hoc intel/
lige ſi ſuſpēdunt᷑ a canone pe
nam imponēte. nō aūt appro
bante. vt in. c. cum eterni. de
re iudi. li. vi. Quia etiā in mi/
nori excōmunicatione exiſtē/
tes ſuſpenſi ſunt a canone nō
imponente penā ſed appro/
bante. ⁊ q̄cito penitet pōt ce
lebrare. d̄ ſen. excō. nuper. vn̄
potius dicit᷑ ſuſpenſio dei q̄
canonis ſm̄ Guilhelmū. Et
nota ſm̄ Iohānem andree ī

ele.i.de decimis.in glo.ſuper
§.donec.q cū aliquis ſuſpen
ditur donec ſatiſfecerit. ſuffi-
cit iudicis declaratio ſup ſatiſ-
factione ſine alia abſolutiōe.
In excōmunicatis vo eſt ne-
ceſſaria abſolutio poſt ſatiſfa
ctionē. Concordat ad h glo.
Jo.an.in.c.ſepe quia.de elec.
li.vi.ſup §.donec plene. vbi
dicit q illi qui occupant bo-
na eccliaꝝ vacantiū. ꝛ ea di-
ſtrabunt.tamdiu ſunt a bene
ficijs ꝛ officijs ſuſpēſi donec
ea plene reſtituerint.ipſis aūt
reſtituētib ipſo iure ſine alia
ſnīa reſtituti erūt. vt notauit
Jo.an.lxxxi.di.ſi qui. Pre
terea ſciendum eſt q ſm glo:
xxvi.di.deīde.infamia ꝛ irre-
gularitas ꝯtracta ante baptiſ
mum tollit poſt baptiſmum
ꝛ hoc ſi ꝑuenit ex ꝓprio deli-
cto.q2 dona baptiſmi ſunt ſi-
ne omi penitētia ꝛ ſatiſfactio
ne.vt de ꝯſe.diſt.iiij.ſine.Si
enim peccatuȝ nō delet quan
tum ad infamiā. adhuc poſt
baptiſmum obeſſet. quod ne
gat Ambro.xxvi.di.vna. vn
ſi aliquis occidit mille homi
nes ante baptiſmuȝ.oīs infa
mia ꝛ irregularitas tollit. vt
li.diſt. ſi quis poſt acceptuȝ.
vt patet de paulo qui ante ba
ptiſmū fuit homicida.ꝛ tamē
poſtea factus eſt aplus. vt.l.
di.§. econtra. Huic tn̄ dicto
aduerſant doctores.nā archi
dyaconus in dicto. c. deinde
dicit. q hn̄ īfamia ex quo nō
deſcendit niſi ex peccato dele
tur in baptiſmo ſicut ꝛ pecca
tum.ſed nō irregularitas que
nō fundatur ſup peccato. vn
ita irregularis eſt qui occidit
cuȝ peccato.ſicut qui occidit
ſine peccato.vt iudex.ne cleri
ci vl monachi.c. ſententiam.
ꝛ bigami ꝛ corpore viciati. ꝛ
ita ipe Innocentius notauit
de diuortijs. gaudem9. Jpe
tamen notauit de homici. p-
ſbyterum.q homicidium an
baptiſmuȝ ſiue ex officio ſiue
ex voluntate fecerit homici-
diū nō eſt poſt baptiſmū irre
gulars.q2 omnis ſequela pec
cati deleta ē. Sȝ Goffredus
de ꝯuerſione infideliū.c.i.no
tauit q peccatū ꝛ ſequela pec
cati bene delent in baptiſmo
ſed nō defectus ſiue impedi-
mentum Prima via cōmuni
ter approbat. Specłator tn̄
in titulo de diſpenſationib.
§.iij.ver.is auteȝ.videtur de-
clinare ꝛc.

Cautele circa predicta ob
ſeruande.

PRima cau
tela eſt. Ep̄us ꝛ quili/
bet iudex nō pōt nec
debꝫ excōicare vniuerſitatem
vel collegiū. Et hoc ideo ne
innocētes puniant̄ cū nocen
tib9. vt dicitur in ca. romana.
de ſen. excom. li. vi. Interdici
tn̄ poſſunt innocentes cū no
centibus. de ſponſalibus. nō
eſt. Et hoc ideo. quia ibi non
eſt tantū piculū anime ſicut
in excōicatione que eſt eterne
mortis damnatio. per quam
quis tradit̄ ſathane. vt ſupra
dicit̄. Secunda cautela. Ca
ueat iudex ne ferat ſententiā
excōmunicatiōis niſi p̄miſſa
monitione. ſi tn̄ h̄ fecerit. licꝫ
ſententia ſit iuſta. ſed tn̄ puni
tur lator pena. c. ſacro. de ſen.
excō. ſ. ſuſpēſione ab ingreſſu
eccl'ie infra menſem. Tercio
caueat ne ferat ſn̄iā excōmu
nicationis. ſuſpēſionis vel in
terdicti p futur; delictis. pu/
ta ſi tale quid fecerit. nec pro
p̄ſentib9 ſub ea forma. ſi de ill'
infra talem terminū minime
ſatiſfecerit. vt in. c. romana. d̄
ſen. ex. li. vi. Vn̄ ſm̄ Jo. an.
in nouella ſup dicto. ca. valde
ridiculoſum eſſet ſi diceret p̄/
latus. excōmunico petrum ſi
furtum fecerit. ſi adulterium
cōmiſerit. cum tn̄ ad talia pa/
ratus ſum vl' ſuſpectus. ſi tn̄
mora cauſa vel culpa p̄ceſſit
bn̄ poteſt excōmunicari ſub
illa forma. Exemplū. vt q2 d̄
mora ꝯdemnatus in actione
pſonali non ſoluit infra quat
tuor mēſes vt debuit. poſtea
iudex debet p̄cipere vt ſoluat
infra certū tp̄s. al's ſit excōi/
catus. hic enim mora p̄ceſſit
Silr̄ de culpa. vt q2 negligē
tes fuerūt clerici in diuis offi
cijs dicēdis. poterit iudex di
cere. Excōmunico oēs q̄ nō
intererūt canonic; horis. hic
em̄ culpa p̄ceſſit. Silr̄ de of/
fenſa. vt in cōiugato q̄ tenuit
ꝯcubinam ſeparet̄ ab ea ne ex
cō municet̄ ſi vlterius redeat
ad ipam. Al's preter iſtos ca
ſus iudex nō debet ferre ſen/
tentiā excōicationis ſub cer/
to termino ꝛc̄. vnde male face
ret ſi ſtatim poſt ꝯdemnatio/
nem factam in pſonali iudex
p̄ciperet infra certū tempus
ferendam ſententiā excōmu
nicationis. cum tn̄ nō p̄ceſſit
mora. Et in hoc ſepiſſime iu/
dices noſtri tempis excedūt
modum. Ideo hec dixi pro
generali doctrina. ¶ Circa
diſpenſationem predictarū

cenſurarum eſt ſciendum quod licet ſm quoſdam doctores epus non pot diſpenſare ſup irregularitate et alijs defectibus niſi vbi expſſe ſibi a iure pmittit ſm Guil. nazonem Goffredum Johem de deo et Innocentium. Alis ſm iſtos eps diſpenſans in caſibus ſibi a canone expſſe non pmiſſis. videt impugnare canones vel eos tollere. Tu tn dicas quod vbicumque expſſe a canonibus ptas diſpenſandi non phibet epiſcopis. epi poſſunt diſpenſare. Et hoc dictum p doctores comunit approbat. Ita dicunt Johes Laurentius. Hugo. Tan. Bern. Guilhelmus in ſpeculo. ti. de diſpenſationibus. §. nunc de epor. et ille famoſiſſimus doctor dns archidyaconus. l. di. d pmiſſis vbi late pſequit iſtam materiam improbando opinionem cotrariam qui etiam dicit dnm ſuum Hoſtienſem dixiſſe quod in his in quibus peccatum mortale eſt ſm legem diuinam. ſicut in furto rapina. vt. xiiij. q. v. penale. diſpenſare non poteſt nec etiam papa. vt aliqui dicunt. niſi pniam agant et reſtitutio fiat. de vſu. cum tu. et. xiiij. q. v. ſi quid. et ca. multi. et ca. q. vi. ſi res. In his vero in quibus peccatum mortale eſt ſm ius poſitiuum. vt vbi eſt epis vel inferioribus pape interdicta diſpenſatio. nullus diſpeſat niſi ſolus papa. vel is cui ſpecialiter commiſerit. Si vero non eſt interdicta ptas diſpenſandi. tunc poteſt. Hec archidyaconus. Pro iſta ſnia faciunt multa iura. vt de hereticis. excomunicamus. §. ſane. de ſen. excom. nuper. et c. a nobis. et ca. cum illorum. et de ſponſalibus. cum apud. xvi. q. i. ſunt nonnulli. ff. ex quibus cauſis maiores. l. nec non. §. i. nam et apoſtolus dicit. Omnia mihi licent. xi. q. i. aliud. Et ex his patet quam lata ſit poteſtas epiſcopor. quia omnia poſſunt. niſi expſſe phibeantur. Sunt autem multi caſus in iure expreſſi in quibus eis concedit autoritas diſpenſandi. quos licite ſcpſit Guilhelmus i ſpeculo iuris. de quibus hic ſupſedere cenſuit ſcribentis ſedulitas. ſciens quia epi non egent vt quis eos doceat ſed ipſi alior ſunt doctores. i. q. vij. conuenientibus. pſertim cum pntis opuſculi pncipalis intentio fuerit ſimplicibus ſimplicia tradere rudimenta. non pfectis ſubtilia. vt cum aplo lac potum daret non eſcam puul.

pp̄ter qđ etiam ſtilus eiuſdeꝫ
nō in doctis aut pſuaſibilibꝫ
humane ſapiē verbis ſed in
doctrina ſpūs excurrit. eo ꝙ
iuxta Iſido. de ſum. bo. li. iij.
Horret ſacra ſcriptura ſpu/
meū ſapientie ambitū. Igno
ſcant igitᷣ doctores ſup ſtili ꝛ
materie ruditate. que nō ipſis
ſed ſimplicibꝫ dirigitᷣ. Grati
ſint ſimplices quoꝝ pfectui
pn̄s opuſculum deſtinatur
Sed ꝛ ipſi reuerēdiſſimi pa/
tres ꝛ dn̄i archiepiſcopi. epi.
ceteriqꝫ plati doctores ꝛ ma/
giſtri ſi qua bene ſcripta in p/
ſenti tractatu īueniāt appro/
bare dignentur gratioſe. que
vero dubioſa. vndoſa aut p/
plexa declarent. dilucident et
interptentᷣ. Inſup que minꝰ
bene poſita fuerint corrigāt
ꝛ emēdent occupationi potiꝰ
ꝙ̄ ignorantie aſſcribentes er
rorem. Teſtis em̄ deꝰ ē ꝛ an/
geli eius me grauibꝫ ꝛ arduiſ
nō ſolum diuerſis. verūetiaꝫ
ſibijnuicē aduerſis protunc
occupatum fuiſſe negocijs. ꝛ
niſi pia duxiſſet manū ſeduli
tas. niſi diuine grē miſeratio
animū laceſcitum ꝯfortaſſet.
nequaꝙ̄ naufragoſa imbecil
lis animi tumba ppꝛijs cona
tibꝫ ſub anhelo pectore ſaluta
rem euecta fuiſſet ad portum
Portor poſtremo vt quiſqꝫ
iſta legeris. mei peccatoris re
cordaris. exorans dn̄m vt nō
p tā induſtrioſo labore ꝙ̄ pie
mentis deuotione ꝛ bone vo
luntatis affectu quo cunctis
chriſti fidelibꝫ proficere cona
bar mercedem ppetuā omni/
bus fideliter ī vinea ſua labo
rantibus pmiſſam largiri di
gnetᷣ tempore oportuno.

¶ Suſcipe cōpleti laudes o
chriſte laboris.
¶ Quas cordis leti vox ſub/
dita reddita amoris.
¶ Sit merces operis oratō
ſancta legentis.
¶ Que iungat ſuperis nos
toto robore mentis.

¶ Finit tractatus perutilis
de adminiſtratione ſacramē/
toꝝ. de expoſitione officij miſ
ſe. de dicendis horis canoni/
cis. deqꝫ cenſuris eccl'iaſticiſ
canōice obſuādis Impſſus
Argētine p Martinū flach.
Anno dn̄i. M.cccc.xcvi.

Tabula huius tractatus

De ſacramētis in genere. fo. ij.
Quid ſit ſacramentū et quot ſint. fo. ij
De ſacro baptiſmi. fo. iiij
Baptiſmus quomodo diffiniatur. fo. iiij
Quotuplex ē baptiſmus. fo. v.
De baptiſmi accñtibus. fo. vi
De cautelis circa hoc ſacrm ſeruandis. fo. vi
De cathecismo et exorciſmo. fol. viij
De mō baptiſandi. fo. viij
De ſacramento cōfirmatiōis fol. xij
Que ſint de ſubſtantia huius ſacramenti. fo. xiij
De accidētibus circa ſacrm cōfirmatōis. fo. xv
Cautele huius ſacri. fo. xv
De ſacro eucharistie. fo. xv
De credēdis circa hoc ſacramentū. fo. xix
De cautelis ſeruādis circa hoc ſacramentum ex parte ſumentium. fo. xxi
De cautelis ſeruandis ex parte ſacerdotis hoc ſacrm cōferentis vel cōficientis. fo. xxv
De ſacro pnie. fo. xxviij
De contritione que eſt prima pars penitentie. fo. xxx
De cōfeſſione nūc ſequitur. fo. xxx
De modo audiendi confeſſiones. fo. xxxi
De caſibus ad papam ptinentibus. fo. xxxiiij
Caſus epiſcopales nunc ſequuntur. fo. xxxiiij
De ſatiſfactiōe que eſt tercia pars penitentie. fo. xxxv
De penitentijs iniungendis ſm canones. fo. xxxvij
De reſtitutione ablatorum in ſatiſfactione. fo. xli
Cautele ex parte cōfitentis ſeruande. fo. xlij
De cautelis ſeruādis ex parte cōfeſſoris. fo. xliiij
De penitētijs infirmorum et decedentiū de hac vita. fo. xlvi.
Quō ſacerdos ſe hr̄e debeat erga infirmos. fo. xlvij
Regule quibus pctā mortalia atque venialia ſunt cognoſcenda. fo. xlviij
De ſacramēto extreme vnctionis. fo. l.
De ſacramēto ordis. fo. liij.
De accidentibus huius ſacramenti. fo. lv
De cautel' hoc obſuādis. fo. lvi
De ſacro mrīmonij. fo. lvi
De ſpōſalibus hic primo agitur. fo. lvij
De diffinitione matrimonij. fo. lviij